

Mustafa Karasu

RADİKAL DEMOKRASİ

Mustafa Karasu

BİLİM ve AYDINLANMA YAYINLARI

RADİKAL DEMOKRASİ

Mustafa Karasu

Basım yeri: AZADİ MATBAASI
Basım tarihi: HAZİRAN 2009

İÇİNDEKİLER

Demokratik Konfederalizm Topluların ve Demokratik
Uluslaşmanın Doğasına En Uygun Sistemdir
5-17

Demokrasinin Kısa Tarihi
18-86

Toplumun Demokratik Örgütlenmesi
Konfederalizmle Derinleşir
87-112

Halkların Zamanı Radikal Demokrasiyle Gelecektir
113-137

Demokratik Konfederalizmi Kurlmak
Devletçi ve Üst Sınıfa Dayanan Demokrasi Zihniyetini
Aşmakla Gerçekleştirilebilir
138-148

Demokratik Konfederalizm Alternatif Bir Demokrasi ve
Demokratikleşme Projesidir
149-197

Demokratik Cumhuriyet ve Demokratik Konfederalizm
198-211

Özgürleşme ve Güçlenme
Demokratik Uluslaşmayla Kazanılır
212-243

Demokratik Özerklik
244-254

Demokratik Özerklik
Farklılıkların Demokrasi İçinde Özerkliğidir
255-273

“Tüm demokrasi şehitleri anısına...”

TOPLUMLARIN ve DEMOKRATİK ULUSLAŞMANIN DOĞASINA EN UYGUN SİSTEMDİR

İki yönetim biçimi ya da ilişkisinden söz edilir. Bunlardan birincisi merkeziyetçi ilişki ve yönetim sistemi, ikincisi de âdemimerkeziyetçi ilişki ve yönetim sistemidir. Âdemimerkeziyetçi yönetim sistemi de çeşitli biçimlerde olabilir. Bunlar özerklik, otonomi, federasyon ve konfederasyon biçimini alabilir. Hatta eyaletler biçiminde yönetim de buna dahil edilebilir.

Merkezi yönetim ya da ilişkilerde daha çok merkezin karar alma ve yürütme yetkisi vardır. Yerel alanların, ünitelerin karar alma ve uygulama hakları sınırlıdır. Devletler düzeyinde ise merkezi siyasal düzene daha çok üniter denilir.

Âdemimerkeziyetçilik, merkeziyetçi olmayan yerinde yönetim anlamına gelir. Bu da karar alma ve uygulama alanlarının belirli düzeyde yerellerin eline verilmesini gerektirir. Bunlar çeşitli düzeylerde olabilir.

Âdemimerkeziyetçilik de tek bir sistem değildir; kendi içinde farklı uygulama biçimleri vardır. Her farklı ilişki düzeni, yine kendi içinde belirli ölçüde farklı tonlar taşıyabilir.

Merkeziyetçilik ya da üniter ilişkinin karşıtı merkezkaç eğilimler olarak tanımlanır. Merkezkaç eğilim tümünden merkezden ve üniter yapıdan koparak bağımsız birimler haline gelebilir. Bağımsız olmayan en gevşek siyasal ilişki biçimine konfederasyon denilir. Siyasal literatürde konfederasyon, konfedere birimlerin birliği ve ilişkisi biçiminde ifade edilir. Eğer söz konusu olan devlet düzeyinde bir siyasal ilişkiyse, bu durumda konfederasyonu oluşturan devletler birçok konuda bağımsızdır. Esas yetki ve karar organı konfederasyon değildir; asıl yetki konfederasyonu oluşturan birimlere ya da devlete aittir. Konfederasyona, diğer bir deyişle üst birliğe sınırlı yetkiler tanınmıştır. Örneğin geçmişte Rusya'da Birleşik Devletler Topluluğu vardı. Rusya böyle bir konfederasyondur. AB de bugün ağırlıklı biçimde bir konfederasyondur.

Geçmişte bir ara Türkiye'nin Kıbrıs'ta önerdiği formül öyleydi. "İki bağımsız devlet olsun, ama bunların belli konularda ilişkileri olsun" biçiminde konfederasyon önerisi vardı. Yakın zamana kadar Sırbistan ile Karadağ'ın ilişkisi de bir

konfederasyon biçimiydi. Sırbistan eskiden bir federasyon iken, daha sonra diğer üniteler dağıldı. Sırbistan, Karadağ'ın karar ve uygulama gücünü arttırıp merkezi devletin yetkilerini sınırlayarak, yeni bir siyasal ilişki düzeni kurmuştu. Bu bir konfederasyondur. Karadağ'ın tümünden bağımsız olma kararı verdiği döneme kadar var olan ilişki böyleydi. Tüm bu belirttiklerimiz devletlerarası gevşek ilişki üzerine kurulu bir siyasal birlik modelini ortaya koymaktadır.

Örgütler de belirli bir konfederasyon niteliğinde olabilir. Türkiye'de DİSK, Türk-İş ve KESK birer konfederasyondur. Ama bunlar da belli farklılıklar arz etmektedir. Eskiden DİSK çok daha sıkı bir birlik iken, Türk-İş daha gevşek bir birliği ifade ediyordu.

Yine BM yaptırım gücü sınırlı olan bir konfederasyon örgütlenmesi olarak ifade edilebilir. Bilindiği gibi BM'de veto hakkı olan beş devlet bulunduğundan farklı bir karaktere sahiptir. Federal sistemler ya da federasyonlar merkezin yetkilerinin daha fazla olduğu modellerdir; federe üniteler ya da federasyonu oluşturan devletçiklerin yetkilerinin sınırlı olduğu bir siyasal ilişki düzenidir. Federasyonlar da tümüyle benzer yapıda değildir. Bazı ülkelerde veya örgüt ilişkilerinde, siyasal ilişkilerde merkezin yetkisi daha gelişkindir. Bazılarında ise yerelin yetkileri daha fazladır. Ama herhalükarda konfederasyon gibi gevşek, bağımsız duruşa yakın bir ilişki düzeni değildir. Federal sistemlerde federe birimler ya da eyaletler bir merkeze bağlıdır. Bir bakıma merkezin bazı yetkilerinin dağıtılarak bir ilişki düzeni kurulmasıdır denilebilir.

Almanya da federal bir ülkedir. Geçmişte Yugoslavya da böyleydi. Günümüzde Rusya bir federasyondur. Geçmişte Sovyetler Birliği'nde çok farklı ülkelerin, cumhuriyetlerin bir araya gelmesini de bir federal sistem olarak değerlendirmek mümkündür. Devletlerarası birlik söz konusu olduğunda, federasyonlar anayasayla ilişki düzenini kurarlar. Konfederasyonda ise bir anlaşmayla ilişki düzeni kurulur.

Yine âdemimerkeziyetçi yönetimler olarak eyalet sistemleri de vardır. ABD böyledir, Pakistan böyledir, İran böyledir, Hindistan böyledir, Kanada böyledir. Çin ve Brezilya da benzer biçimde eyaletlerle yönetilmektedir. Bazı ülkelerde eyaletler bölgeseldir, bazılarında ise etnik temeldedir. Örneğin ABD'de

bölgeseldir; fakat Pakistan ve İran'da etnik temele dayanmaktadır. Ya da İran'da etnik eyaletlerle coğrafi eyaletler yan yanadır. Bu eyalet sistemlerinde eyaletlere bazı yetkiler verilmekle birlikte, merkezin yetkileri daha fazladır.

Fakat burada da eyalet sistemlerinin kendine göre farklı tonları vardır. Örneğin ABD'deki eyalet sisteminde eyalete daha fazla yetkiler verilmiştir. Buna karşılık İran ve Pakistan'da bunlar çok fazla yoktur. İran'da eyalet sadece bir valilik gibi, bir şehir gibi anlaşılmaktadır. Ama ABD'de mahkemeler de dahil, çeşitli konularda eyaletlere belli bir yetki devri yapılmıştır. Örneğin bazı eyaletlerde idam cezası vardır, bazılarında yoktur. Yani bu eyaletlerde bu düzeyde bir yetki devri söz konusudur.

Ayrıca özerk ya da otonom ilişkiden bahsedilebilir. Kelime anlamıyla yerellerin de karar ve uygulamada bir gücü olduğu birimlerdir. Fakat uygulamada özerk veya otonom yapılarda siyasal ilişkiler federasyondan daha sınırlı yetkilere sahiptir. Pratikte genelde böyle olmakla birlikte, farklı yerlerde farklı uygulamalar da mümkündür. Bazı yerlerde özerklik ve otonomi federasyonların olduğu yerlerden daha fazla karar ve uygulama gücüne sahiptir. Çoğunlukla otonom birimlerin, örgütlerin ya da ilişkilerin federasyondan daha az yetki sahip olduğunu da görmekteyiz. Fakat bunların hepsi âdemimerkeziyetçi yönetim biçimleridir. Yerellerin belirli düzeyde hakları ve hukuklarının olduğu ilişki biçimleridir.

Geçmişte Sovyetler Birliği'nde cumhuriyetler olduğu gibi, karar ve uygulama inisiyatifinin daha sınırlı olduğu otonom veya özerk türden birimler de vardı. Mevcut Rusya Federasyonu içinde de yine böylesi bölgeler bulunmaktadır. Bugün İspanya'da Bask ülkesi ve Katalanların özerkliği vardır. İngiltere'de İskoçya, Galler ve İrlanda buna örnek oluşturmaktadır. Moldova'da Gagavuz bölgesi bulunmaktadır. Bu özerk bir bölgedir. Böyle daha birçok özerk yönetim ilişki biçimleri vardır.

Siyasal örgütler ve partilerde de özerk olan örgütlenmeler söz konusu olabilir. Eskiden bunlara seksiyon örgütlemeleri denirdi. Bunların belli bir özerkliği vardı.

Âdemimerkeziyetçi yönetimin olduğu yerler her zaman demokrasinin olduğu yerler anlamına gelmez. Ancak yine de merkezin etkinliğinin zayıflığı, yerellerin bazı haklara sahip olması çerçevesinde, âdemimerkeziyetçilik yereller için belli bir

demokratik ilişkiyi ifade etmektedir. Fakat toplumsal örgütlenmelerin içeriğine demokratik ve özgürlükçü karakterlerinin ne düzeyde olduğuna bakmadan bu âdemimerkeziyetçi yönetimlerin, konfederasyona bağlı birliklerin, devletlerin, örgütlerin, özerk ya da eyalet ünitelerinin demokrasi olduğunu, demokratik içerikte olduğunu söylemek mümkün değildir.

Tarihte en fazla da feodal dönemlerde bu tür ilişkiye sıkça rastlıyoruz. Köleci dönemde de âdemimerkeziyetçi siyasal ilişki biçimleri vardır. Zaten tarihteki tüm imparatorluklar bir yönüyle tam merkezi devletler değildir. İmparatorluklar belli yetkileri eyaletlerine, satraplıklarına devretmişlerdir. Çünkü ne olursa olsun üniter bir yaklaşımla imparatorluk olunamaz. İmparatorluklar tarihte her zaman belli bir düzeyde federasyon, özerklik, otonomi ve eyalet sistemini barındırarak kendilerini yaşatmışlardır. Öte yandan feodal sistemde feodal üretim biçiminin gereği olarak merkezileşmeyi, merkezi iktidar sistemi zorunlu görülmez. Feodal imparatorluklar ve devletlerde beylikler, satraplıklar ve eyaletlerin belirli düzeyde bağımlı olmaları yeterli görülür. Eğer bu birimler kendisine belli bir vergi ödüyor ve asker veriyorsa, belli düzeyde bağlıysa bunlar yeterli görülür.

Katı merkeziyetçiliğe ihtiyaç duyan egemenlik sistemi, esas olarak da kapitalizm için söz konusudur. Kapitalist sistem, hâkim olduğu alanların en küçük ünitelerine kadar askeri, siyasi, ekonomik ve kültürel otoritesini götürmek ister. Kendi kültürünü böyle yayabilir, meta ve sermaye ihracını böyle geliştirebilir ve sistemini her düzeyde böyle derinleştirebilir. Dolayısıyla kapitalist sistemi benimsemiş ülkeler yakın zamana kadar âdemimerkeziyetçi bütün eğilimlere karşı olmuşlardır. Zaten kapitalizmin gelişmesinin ilk siyasal çerçevesi olan ulus-devletler, otonom feodal bölgelerin inisiyatiflerini ortadan kaldırarak kendilerini hâkim kılmışlardır. Kapitalizmin merkezi iktidarını kurmadan, ekonomik tekeli eline geçirmeden kendisini bir sistem haline getirmesi mümkün değildir.

Konumuz olan konfederasyon, esas olarak da demokratikleştirici özellikleriyle gündeme getirilmekte ya da demokratikleşmenin, demokratik ilişkinin dünyada ve yerelde en

fazla geliştirdiği siyasal ilişki ya da örgüt biçimi olarak gündeme getirilmektedir.

Günümüz dünyası ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeler nedeniyle sınırların çok katı olduğu sistemler yerine, sınırların daha gevşek olduğu ve imkânların birleştirmesini esas alan ilişki biçimini gerektirmektedir. Hem devletler hem de halklar ulus-devletlerin aşıldığı yeni birlikleri kendi çıkarlarına daha çok uygun görmektedir. Bunun dünyada birçok örneklerini görmektediriz. Devletler açısından bu eğilimin en somut örneği AB’dir. Çeşitli alanlarda bu düzeyde olmasa bile, bazı devletlerin bir araya gelerek kurdukları ortak birlikler söz konusudur. Zaten AB de ilk başta Demir Çelik Birliği, sonra ekonomik imkânların birleştirilmesi temelinde oluşmuş, giderek siyasal içeriğini artıran bir birliğe dönüşmüştür. Daha doğrusu 1700’lerin sonu ve 1800’lerin başındaki Napolyon ütopyası bugün sosyal ve ekonomik gelişmeler temelinde gerçeleştirilmeye çalışılmaktadır.

AB bir konfederasyon olarak tanımlanabilir. Dünyada birbirine komşu olan ülkelerin hemen hemen çoğunluğu giderek bu tür konfederasyonlar oluşturmaya ihtiyaç duyacaktır. Bu durum ülkelerin ekonomik imkânlarının birleştirilmesini getireceği gibi, katı duvarların aşılması açısından da olumlu bir eğilimdir. Tarih içinde de aslında ekonomik ve sosyal gelişme gösteren toplulukların yakın çevrelerle birleşme ve ilişkilerini sıkılaştırma eğilimi her zaman görölmüştür. 21. yüzyılda ülkelerin ve halkların demokratik birlikler yaratma eğiliminin artacağı açıktır. Bu durum ister istemez halkların birbirlerini daha iyi anlamalarına, daha iyi kavramalarına, böylelikle hem güçlerini birleştirmelerine hem de sorunlarını çözmelerine yardımcı olacaktır. İnsanlık açısından barışın, kardeşliğin, birlik ve dayanışmanın gelişmesine de zemin sunacaktır. Nitekim şimdiden konfederal birlikler ve ilişkilerin gelişeceği bir çağa girdiğimizi söyleyebiliriz.

Küresel sermaye denen kapitalizm, bilimsel teknik devrime ve ekonomik gücüne dayanarak bunu yaparken, halkların da kendi güçlerini birleştirip daha adil, eşit ve imkânların dengeli dağıtıldığı bir sisteme ulaşmak için bu eğilimi göstermeleri gerekir. Halkların “Emperyalizm de ulus-devletlere karşıdır” diyerek ulus-devlet savunucusu olmalarının anlamı yoktur.

Aksine ister devletler düzeyinde ister halkların demokratik iradeleri düzeyinde oluşsun, eğer doğru değerlendirilirse, konfederal birliklerle sonuçta halkların yararlı çıkacağı gelişmeler sağlanabilir. İnsanlığın esas olarak da tüm dünyada giderek halklar arasında oluşacak konfederasyonlarla demokratik özgürlükçü bir sistemi kurabileceklerini söylemek gerekir. Tabii herhangi bir merkezin, örneğin ABD ya da başka bir gücün kendi ilkelerini ve ölçülerini dayatması biçiminde değil, aksine imkânların adil ve eşit paylaşımına dayanan, halkların birbirleriyle daha sıkı ilişki ve dayanışmalarını içeren bir sistemin düşünülmesi gerekir. Eğer böyle bir konfederal sistem gerçekleştirilirse, 21. yüzyıl için gerekli olan siyasal sistem hem bulunmuş hem de yerleştirilmiş olur.

Konfederal ilişki biçimleri belirttiğimiz ihtiyaçlar temelinde ilk önceleri esas olarak da bölgesel konfederasyonlar biçiminde ortaya çıkacaktır. Demokratik eğilimin gelişmesi bu tür ilişkilerin ortaya çıkmasını kolaylaştıracığı gibi, bu tür birlikler demokratik zihniyet ve yapılanmaların gelişmesine de zemin olacaktır. Demokrasi zaten ortaklaşmaların gelişmesini, farklılıkların birbirini tanımasını ve anlamasını da içermektedir. Konfederal model hem ortak iş yapmayı içeren hem de farklılıkların kendilerini en iyi bir biçimde ifade edeceği bir sistemdir. Günümüzde ulusal devletler ihtiyaçlara cevap vermediği gibi, hala ulusal devlet karakterindeki siyasal ünitelerin tümünden aşılmasını gerektiren ortam yoktur. Bundan dolayı hem ulusal devletlere hem de yayılmacı hegemonik emperyalist yayılmaya alternatif olarak, dünyada ve bölgede bu tür konfederasyonların kurulması birçok sorunlara çözüm getireceği gibi, birçok ihtiyaçlara cevap olacaktır.

Konfederasyon olgusunu bir yönüyle çeşitli ünitelerin karşılıklı ilişkilerini düzenleyen siyasal bir biçim olarak anlayıp değerlendirmek gerekir. Bunun da birçok alanda uygulanabilir faydalı özellikleri vardır. Ama bizim en fazla irdelememiz gereken yanı, toplumların ve çeşitli örgütlerin demokratikleşmesini ve demokratik birliğini sağlayacak örgütsel yaklaşım yanıdır. Günümüzde konfederasyon sadece devletler, siyasal sistemler ve örgütler arasındaki ilişki çerçevesinde ele alınmamakta, daha çok da toplumların ve bireylerin demokratikleşmesi, demokratik zihniyete kavuşması açısından

değerlendirilmesi gereken örgütlenme modeli olarak görülmektedir. Kürt Halk Önderi'nin gündeme getirdiği ve Kürdistan'da pratikleştirmek istediği demokratik konfederalizm gerçeği esas olarak da toplumun tabandan örgütlendirilmesi ve bu örgütlenmelerin demokratik konfederal temelde bir demokratik kurumaşmaya kavuşturulmasıdır.

Toplumun tabandan demokratik örgütlenmesini ifade eden demokratik konfederalizm, en başta da bireylerin daha katılımcı olmasına, irade kazanmasına, bireysel dönüşümü ve şekillenmesine katkı sunacak bir model olarak görülmelidir. Belirli siyasi odakların, partilerin üstten demokratikleşme iddialarının aksine, demokratik konfederalizm demokrasiyi esas olarak toplumun örgütlenmesi ve güç olması olarak gören demokratik bir anlayışın öngördüğü bir modeldir. Demokrasinin halkın kendi kendini yönetmesi biçimindeki genel tanımlanmasına da uygun bir demokratikleşme modelidir. Demokratik konfederalizmin tam ve gerçek demokratikleşmenin örgütlenme modeli olduğu açıktır. Demokratik konfederal kurumaşmaya doğrudan demokrasi demek de mümkündür. Hiçbir aracıya ihtiyaç duymadan, sorunlara ve siyasete yabancılaşmadan, bireyin ve toplumun demokratik iradesinin işlevsel ve anlamlı olduğu bir demokratik modelin kurumaşmış adıdır. Toplumun demokratik temelde örgütlenmesinde her yerel birim ve toplumsal kesimin kendi iradesini ortaya koymasına elverdiği gibi, söz konusu toplumsal kesimler ve yerellerin demokratik konfederal biçimde bir araya gelerek birbirlerini tamamlayıp güç oldukları sistemin adıdır.

Demokratik konfederal sistem, toplumun tabandan örgütlenmesini ve bu temelde demokrasinin gelişmesini ifade ettiği gibi, yerellerin kendilerini yönetmesini de ifade etmektedir. Temsili demokrasinin yetersizliği ve üst toplumun çıkarlarını savunduğunun anlaşılması, toplumun ve yerel alanların üstünde kalarak demokratikleşmeyi geliştirmediğinin görülmesi sonucunda, demokratik konfederalizm ilk başlarda yerel yönetimlerin yetkilerinin arttırılması ve demokratikleşmesi anlayışının daha gelişmiş biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Demokratikleşmede yerel yönetimlerin rolü ve öneminin artması ve bunun giderek kabul gören bir eğilim haline gelmesi, tabandan örgütlenen doğrudan demokrasi modeli olan demokratik

konfederal sistemi güçlendiren ve tamamlayan bir nitelik kazanmıştır. Yerel yönetimlerin güçlenmesinin demokratikleşmedeki rolü çeşitli aydınlar ve yazarlar tarafından ifade edilmiş, teorik bir düzeye çıkarılmıştır. Özellikle yerel yönetimle ilgilenen, yine ekolojik toplum anlayışında olan Bookchin ve daha başka aydınların, demokratik örgütlenmelerde demokratik konfederal örgütlenmelere ve yerel yönetimlerin demokrasideki yerine önem verdiklerini biliyoruz. Bu aydınlar ve demokratik örgütlere göre, büyük birimler bireylerin katılımını ve iradesini ortaya koymalarında eksik kaldıkları gibi, kişilik dönüşümünü ve moral düzeyini geliştirmede de yetersiz kalmaktadır. Bu açıdan bireylerin sorunlara hâkim olacağı, sorunlar konusunda düşünce üreteceği, çözüm yolları önereceği ve bilinçli katılım sağlayacağı düzeyde küçük ünitelerin örgütlenmesini demokratikleşme açısından temel bir faktör olarak görmektedirler.

Örneğin beş bin kişilik bir kasabada bir birey kasabanın sorunlarını en iyi bir biçimde bilmekte, bu konuda bilgi sahibi olmakta, sorunları öğrenmekte ve çözümü konusunda düşünce üretebilmektedir. Böylelikle kendisini bir özne olarak kararlara katabilmekte, kararların doğru ortaya çıkmasında pay sahibi olabilmektedir. Bu da onun demokratik kişiliğinin ortaya çıkmasında, irade kazanmasında ve moral düzeyinin yüksek olmasında rol oynamaktadır. Bu demokratikleşme modeli aynı zamanda toplum ve birey açısından sorunlarını ve sıkıntılarını aştığı bir rehabilitasyon anlamına gelmektedir. Ne var ki, nüfusu beş yüz bin olan bir şehirde bir bireyin şehrin sorunlarını kavraması, anlaması, bu konuda kendini katması, çözüm üretebilmesi, kararlara ortak olurken doğru karar alınmasında kendisinin de pay sahibi olması söz konusu olamamaktadır. Çünkü bireylerin böyle büyük üniteleri anlaması, kavraması, çözüm üretmesi zor olmaktadır. Bu açıdan yerel yönetim anlayışını geliştirenler, yerel yönetim ünitelerinin kişinin iradesine ve bilinçli katılımına olanak sağlayacak düzeyde tutulmasını ve bu düzeydeki ünitelerin daha sonra birleşerek güçlerini birleştirmelerini öngörmektedir. Böylelikle hem ortaya çıkan birimlerde kendine yeterli, öz yönetim, irade ve güç ortaya çıkmakta, hem de bunların birleşiminden oluşan konfederal

birlikler de demokrasinin derinleştği ve geliştiği platformlar olmaktadır.

Demokratik konfederal sistemde yerel olmanın avantajları kullanıldığı gibi, dezavantajları da giderilmektedir. Avantajı demokratik bilincin, demokratik iradenin, demokratik duruşun, demokratik kültürün, dolayısıyla demokrasinin daha fazla geliştiği ve derinleştiği birimler olmalarıdır. Dezavantajı ise yerel birliklerin zaman zaman kendi içinde dar, şoven ve ufku sınırlı olan yaklaşımlar içine girmeleridir. Yerel özellikler çevre yerellerle birbirini tamamlama kültürüyle bu darlığı aşmadığı taktirde, içe kapanık, bencil, hatta şoven diyebileceğimiz eğilimlere girme tehlikesi vardır. Konfederal örgütlenmeyle yereller birleştirilerek, bu yerellerin kendi içinde dar ve kapalı yaklaşımları aşılmaktadır. Demokratik konfederal sistemle hem demokratik birlikler ortaya çıkmakta, hem de farklı sistemlere alternatif projeler üretebilecek güç birikimi yaratılmaktadır. Konfederasyonların böyle bir özelliği de vardır. Böylelikle hem bireyin gücü ortaya çıkarılıp anlamlandırılıyor, hem yereller inisiyatif kazanıyor, hem de yereller kendi aralarında dayanışma içine girerek, güçlerini birleştirip birbirlerini tamamlayarak kendilerine güvenlerini arttırıyorlar. Daha kapsamlı projelere kendi güçlerini katmaları konusunda olanak buluyorlar.

Demokratik konfederalizm günümüzde demokrasinin derinleşmesi için her yerde kullanılabilecek bir yöntem olmaktadır. Çünkü merkezi iktidarlar ya da bir merkezden yönetilen ülkeler ve toplumlarda ne kadar demokratik değerler benimsense de, ünitelerin büyüklüğü ister istemez bireyin katılımı ve toplumun demokratikleşmesi noktasında engeller ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla bütün toplulukların daha küçük ünitelerden başlayarak kendilerini örgütleyip öz irade kazanarak, bireylerine demokratik ruh vererek daha sonra bir araya gelip güçlerini birleştirmeleri, o toplumların demokratikleşmesi açısından önemli ilerleme ve gelişme sağlayacak özelliğe ve potansiyele sahiptir.

Özcesi demokratik konfederal sistem merkezi güç odaklarını etkisizleştirerek antidemokratik uygulamaların önüne geçmekte, demokratik deneyimlerin belli üniteler içinde derinleşmesini sağlama imkânları vermekte ve bu ünitelerin birbirlerinin

özgünlüklerini koruma ve farklılıklarını tanıma anlamında da demokratik kültüre, bilince ve geleneğe yardımcı olmaktadır.

Somut olarak tabandan başlayarak köy ve mahalle komünleri (küçük mahalleler için komün, büyük mahalleler için meclis), ilçe ve il meclisleri biçiminde örgütlenerek, hepsinin yerelde özgünlüğü, özerkliği ve inisiyatifi korunarak, bunların diğer ünitelerle birleşip bir demokratik birlik yaratmaları halkın demokratik, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel örgütlenmesinin biçimi olmaktadır. Her yerde örgütlenen toplumsal kesimlere dayanan ilçe ve il meclislerinin ortaya çıkarılması, ilçe ve il koordinasyonlarının oluşması ve bunların da bir konfederasyon biçiminde örgütlenmeleri halkın alternatif demokratik sistemi olmaktadır. Bu sistemde toplumsal kesimler tabandan gelerek örgütlendikleri için hem demokratikleşmeye güç kazandırmakta, hem belli ünitelerin, ilçe ve illerin kendi özgünlüklerini ve etkinliklerini korumalarını sağlayarak demokratik iradelerini güçlendirmekte, hem de illerin birbirleriyle konfederal ilişki içine girerek özgünlüklerini koruma temelinde ve ortak iş yapma kültürünü geliştirerek demokratik kültürün gelişmesine, toplumun ve kurumların demokratikleşmesine hizmet etmektedir.

Örneğin Batman, Kozluk, Gercüş ve diğer ilçeleri de tabandan başlayarak komünlerin ve mahalle meclislerinin örgütlenip bunların konfederal temelde bir araya gelerek şehir meclislerini oluşturmaları sonucunda Batman, Kozluk ve Gercüş demokratik konfederalizmi ortaya çıkmış olur. Bunlar da Siirt ve Mardin ilçelerinin demokratik konfederal örgütlenmeleriyle, yine demokratik konfederal temelde bir araya gelerek bölge demokratik konfederalizmini oluştururlar. Bölge demokratik konfederalizmleri de bir araya gelerek, Kürdistan çapında genel bir demokratik konfederal sistem ve kurumlarını oluştururlar. Bu demokratik kurumsallaşma modelinde hem yerellerin kendi sorunlarının çözümünde inisiyatifleri vardır, hem de konfederal örgütlenme temelinde bir araya geldikleri birimlerle birbirini tamamlamaları söz konusudur. Demokratik konfederalizm sistemini özce böyle ifade edebiliriz.

Tabii ki bu sistemde gençlik, kadın, emekçiler, zanaatkarlar, çeşitli meslekler, kimliğini koruma ve geliştirme sorunu olan etnik ve dinsel topluluklar da kendi özgün sorunları temelinde

demokratik konfederal örgütlenmelerini oluşturarak, demokratik konfederal sistemin demokratik karakterini derinleştirmede ve kapsamlılaştırmada rollerini oynarlar. Gençlik bütün ilçe ve illerde örgütlenir ve daha sonra onlar bir konfederasyon biçiminde bir araya gelerek gençlik konfederasyonunu oluşturabilirler.

Çeşitli toplumsal kesimlerin örgütlenmeleri bir meclis ve koordinasyon içinde toplansalar da, esas pratiğin yapıldığı ve örgütlendiği alanlar yereller olduğu için, söz ve karar gücü buralardaki topluma aittir. Böylelikle merkeziyetçiliğin boğduğu yerellerin söz ve kararda etkili olmasıyla hem toplum düzeyinde belli bir demokratikleşme geliştirmekte, hem de bireylerin siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel sorunlara yapancılaşmadan kendilerini katmasını ve bir özne haline gelmesini sağlayarak güçlü bir demokratik toplum gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Öte yanda demokratik konfederalizmi demokratik uluslaşmanın şekillenmesi açısından da değerlendirmek mümkündür.

Geçmişte burjuvazinin pazar ihtiyacı nedeniyle bütün çitleri kırarak, bir merkezi devlet yapısı kurup gerçekleştirdiği bir ulus gerçeği vardı. Burjuvazi ulus-devletle kendisini güç yapacağını düşünerek merkezi bir iktidarı hedeflemişti. Bütün için de bütün feodal yerel otoriteleri ortadan kaldırmaya yönelmişti. Burjuvazi kendi çıkarları açısından uluslaşma biçimini böyle görmüştür. Bunun için de milliyetçi şoven eğilimleri körükleyerek kendisini ulusun temsilcisi haline getirmeye çalışmıştır. Bu yönüyle milliyetçilik, egemen sınıfların toplum üzerinde egemenlik kurma ideolojisidir. Eğer günümüzde konfederal bir örgütlenme modeli ile demokratik bir uluslaşma gerçekleştirilirse, bu tür olumsuz uluslaşmaların önüne de geçilebilir.

Toplumlar devlet olmadan da, merkezileşmeden de demokratik ulus haline gelebilirler. Böylece egemenleri güç yapan bir uluslaşma yerine, toplumu güç yapan bir uluslaşma gerçeği ortaya çıkar. Çünkü demokrasi ortak imkânların ortaya çıkarılması ve bütün topluma demokratik bir biçimde paylaştırılması olduğu gibi, farklılıkların kabulünü de gerektirmektedir. Eğer toplumlar kadın, gençlik, etnik ve dinsel azınlıklar olarak siyasal tabandan örgütlenirlerse, demokratik bir ulus gerçeği ortaya çıkabilir. Böyle bir uluslaşma devletçi

uluslaşmadan katbekat daha fazla toplumun gücünü her yönüyle açığa çıkarır. Böyle bir demokratik uluslaşma, ulusların demokratik biçimde örgütlenmesi burjuvaziye ve sömürüye zemin olan bir uluslaşma değil, toplumun demokratikleşmesine ve diğer toplumlarla demokratik ilişki kurmasına yol açacak bir zihniyet geliştirir ki, bunun da insanlık açısından hayırlı bir iş olacağı açıktır.

Kürt halkı tüm toplumsal kesimleriyle her alanda örgütlenerek demokratik konfederalist bir demokratik kurumlaşma gerçekleştirirse, bu hem toplumun tüm gücünü birleştirerek ekonomik, sosyal ve kültürel düzeyde bir gelişme ortaya çıkarır, hem de Türkiye'nin demokratikleşmesine katkı sunacak bir Kürt uluslaşması gelişir. Zaten Kürtler belli düzeyde demokratik devrimlerini yapmışlardır. Kürt halkı bu tür demokratik örgütlenmesiyle demokratik devrimleri derinleştirerek, gerçekten halkların kardeşliği temelinde Kürt sorununu çözecek bir mücadele gücünü ortaya çıkarır. Demokratik uluslaşmanın ortaya çıkardığı güçle Kürt sorununun çözümünün gerçekleştirilmesi Türkiye ve Ortadoğu halklarına büyük bir güç katılacaktır. Kürt sorunu çözüldüğü taktirde, bölge ülkelerinin birbirlerine yakınlaşma ihtiyacı daha da artacaktır. Kürt halkının demokratik ulusal sorunlarını çözerek devletçi eğilimi bir yana bırakması bölge ülkelerinin en temel kaygısını ortadan kaldıracığından, bu durumda kendi aralarındaki ilişkileri daha da sıkılaştıracaklardır. Böylece bölge ülkeleri arasında Ortadoğu Konfederalizminin oluşmasının önü açılacaktır.

Konfederalizm genel anlamda da milliyetçiliği zayıflatacaktır. Çünkü milliyetçilik bir yönüyle de sınırların çok katı bir hal almasından ve halklar arası ilişkinin sınırlı olmasından beslenmektedir. Eğer sınırlar biraz aşınır, devletler belli bir düzeyde özgürlüklerini ve bağımsız özelliklerini koruyarak dayanışma içine girip katı devletçi anlayışı bırakırlarsa, bu durum ister istemez söz konusu devletlerin dayandığı ulusal topluluklar içinden çıkan milliyetçilikleri de zayıflatır ve giderek ortadan kaldırır. Örneğin Ortadoğu'da devletler bugünkü katı sınırlar yerine, bir araya gelerek birçok konuda ortak iş yapacakları bir konfederasyon kurdukları taktirde, Arap milliyetçiliği de, Fars milliyetçiliği de, Türk milliyetçiliği de, Kürt milliyetçiliği zayıflayacaktır. Onun yerine dayanışmanın, ortak iş yapmanın

menfaatlerinden faydalanarak, bunun sonuçlarını görerek, milliyetçilik yerine kardeşliğin geliştiği bir ilişki düzeni içine gireceklerdir.

Ortadoğu aslında tarihsel olarak da konfederasyona uygundur. Hatta eskiden daha çok federasyon biçimindedir. Şimdi iki yüz yıllık milliyetçiliğin zehirlemesi ve kapitalist modernitenin etkisiyle şekillenen ulusal devletler haline geldiklerinden, bunlar demokratik federasyon biçiminde bir araya gelemeler. Ama demokratik konfederasyon biçiminde bir araya gelebilirler. Zaten doğrusu da budur. Tarihsel temel de buna imkân vermektedir. Böyle bir demokratik Ortadoğu'da sınırlar değişmediği, ama katı devlet sınırları aşıldığı ve geçirgen hale geldiği için, Kürdistan parçaları da kendi aralarında siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkiler kuracaklarından, geçmişte bir özlem olan Birleşik ve Bağımsız Kürdistan ihtiyacı da ortadan kalkar. Hatta Kürtler için bu gerekli de olmaz. Ortadoğu Konfederasyonu içinde diğer üçüncü ülkelerle ilişki Kürtlere bir devletin getireceği avantajlardan daha fazlasını getirerek, Kürt toplumunun sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmesine hizmet eder.

Kaldı ki, her parçadaki Kürtler diğer parçalardaki Kürtler üzerinden diğer halklardan daha fazla ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyet içinde bulunma imkânına kavuşur. Örneğin Türkiye siyasal sınırları içindeki bir Kürt, bir Türk'ten daha fazla Irak'ta, Suriye'de, İran'da daha kolay ilişkiler geliştirir. Kimilerinin düşündüğü gibi devlet Kürtlere bir hizmet ederse, demokratik konfederasyonun olduğu bir Ortadoğu'da parçalar arası demokratik konfederal ilişki Kürtleri on kat daha ekonomik, sosyal ve kültürel gelişim içine sokar.

Bunun için 21. yüzyılın Ortadoğu'da Kürtlerin yüzyılı olacağını söylüyoruz. Hem ideolojik olarak, hem de bu coğrafi ve demografik avantajları nedeniyle Kürt demokratik uluslaşması 21. yüzyılda yükselen ideolojik, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel gerçeklik haline gelecektir.

DEMOKRASİNİN KISA TARİHİ

Çağımızda en fazla tartışılan kavram demokrasidir. Fakat demokrasinin tanımı herkese göre farklılıklar arz ediyor. Uygulama biçimleri de buna göre oluyor. Demokrasi söylemi hem farklı hem de zamanla değişen ve gelişen bir olgu olduğu için tartışma gündeminden düşmüyor. 21. yüzyılda artık demokrasiyi reddeden güç kalmamıştır. Faşist zihniyeti terk etmeyen gruplar ve radikal olduğunu söyleyen bazı İslamcı grupların Batı kaynaklı olduğunu düşünerek demokrasiyi reddetmesi bir istisna olarak görülmelidir. Demokrasi olgusu en azından söylemde böyle istisnalar dışında herkesin savunduğu ve arzuladığı bir yaşam biçimidir.

En fazla da toplumdan ve haksızlığa uğrayan güçlerden yana olan ve zulme karşı mücadele edenler açısından demokrasi tarihini bilmek, böylece tanımını doğru yapmak ve içeriğini doğru doldurarak ne olduğunu kavramak önemlidir. Çünkü bu konuda Kürdistan Özgürlük Hareketi içinde de zaman zaman çok farklı yaklaşımlar, eğilimler ve tutumlar görülüyor. Kürt Özgürlük Hareketi içinde de demokrasinin ne olduğu konusunda tartışmalar oluyor. Bu zaten demokrasinin bir gereği ve sonucudur. Ancak çok zıt, birbirini dışlayan yorumlar ve değerlendirmelerin olması, doğru olmayan anlayış ve tutumların var olduğunu gösterir. Farklı siyasi akımların farklı düşüncelerinin olması doğal bir durumdur; ancak her siyasi hareketin kendi içinde bir düşünce bütünlüğünün bulunması gerekir. Alternatif bir hareket olarak bazı farklılıklar olsa da, esas olarak bu konuda bir doğrultumuzun olması gerekmektedir. Bu nedenle yaptığımız tartışmalar ve eğitimlerle ortak bir demokratik anlayışı ortaya çıkarmak istiyoruz. Demokrasi tanımını içeriğiyle, tarihi süreciyle, bugünkü geldiği düzeyle, uygulanış biçimiyle kavramaya çalışıyoruz. Bu açıdan demokrasi tarihi, tanımı ve içeriği önemli bir değerlendirme konusudur. Sadece bizde tartışılmamıştır. Tarihte demokrasinin ne olup ne olmadığı çok fazla tartışılmıştır. Daha Antikçağ Atina'sında demokrasinin ne olduğu konusunda tartışmalar olmuştur. Batı Avrupa'da da bunun tartışması çokça yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir.

Dünyada şimdiye kadar demokrasi yaklaşımı ve değerlendirmeleri Batı merkezliydi; Batı merkezli bir anlayış

vardı. Sanki demokrasi Batıda başlamış ve orada yaşanmış gibi bir zihniyet tüm insanlığa kabul ettirilmişti. Bu güzel ve değerli yaşam ve yönetim anlayışı Batıda yaratılmış denilerek, Batının tüm dünya ve insanlık üzerinde bir ideolojik ve moral üstünlük kurma çalışması içinde olduğu görülmüştü. Bu, insanlık tarihini bir bütün olarak çarpıtan Avrupa'nın, aynı biçimde demokrasi tarihini de çarpıtması ve olumlu her olguyu ve gelişmeyi kendine mal etme anlayışının dışavurumudur. Avrupa dünyadaki bütün olumlu gelişmeleri kendisi yaratmış, Doğunun yarattığı olumlu şeyler yokmuş da bu nedenle geri kalmış gibi bir anlayışı, birçok aracı kullanarak insanların beynine yedirmektedir. Doğu denildiğinde sadece gerilik ve despotizmi akla getiren bir düşünsel saldırının yapıldığı bugün daha iyi anlaşılmaktadır. Buna siyasal literatürde oryantalizm denilmektedir. Batı zihniyetine göre demokrasi, özgürlük, hümanizm, her şey kendilerindedir. Böyle bir zihniyeti Ortadoğu insanına da şöyle ya da böyle benimsetmişlerdir. Bu nedenle biz de böyle bir aşağılık kompleksiyle kendi değerlerimizden kaçmış ve kopmuşuz. Nerede iyi bir şey varsa onu da Batının anladığı gibi anlama gayreti göstermiş, onun taklitçisi olarak uygulamak ve pratikleştirmek gibi bir cahillik içine girmişiz. Bunu Ortadoğu toplumları için, Doğu toplumları için belirtebiliriz. Bu, kendinden kaçan, kendi gerçeğinden utanan bir durum yaratmıştır.

1960-70'lerde Türkiye'de Kürtlük gerilik, Türk olmak ise ilerencilik, çağdaşlık diye Kürt ve Türk toplumuna benimsetilmiştir. Biliniyor, Türkiye'de Kürtler askerliğe gittiklerinde geriliklerini kendilerine göstermek için "Mağara numaran kaç?" diye sorarlarmış. Bunun sonucunda 1960-70'lere gelindiğinde, Kürtler gönüllü Türkleşme yoluna girmiştir. Artık Kürtler asimilasyona gönüllü bir biçimde yatkın hale gelmiştir. Kim geri olmak ister? Kim mağara adamı olmak ister? Tabii ki herkes çağdaş, ileri olmak ister. Dolayısıyla böyle bir duygusal, ruhsal ve psikolojik ortamda Türkleşmeye koşma yaşanmıştır. Türkleşmek çağdaşlık, ilerencilik olarak gösterilip Kürtlük de aşağılandığı için, Kürtler de o durumdan kurtulmak amacıyla asimilasyona, Türkleşmeye, Türk kültür ve sosyal yaşamına meyletmıştır.

Türkiye'de Kürtlere yaşatılan bu durumu Avrupa da Doğuya yaşatmıştır. Dünyadaki birçok halk kendi değerlerini küçümseyip

Batıya öykünmeye başlamıştır. Çünkü Batılılık, demokrasi, ilericilik, çağdaşlık ve özgürlük, Doğulu olmak da gerilik ve gericilik demektir. Bunun bilinçleri çarpıtmak olduğu açıktır. Eğer halklarımız açısından en uygun ve en doğru yaşamı ve demokrasiyi ortaya çıkaramamışsak nedeni budur. Doğru bir özgürlük anlayışına sahip olamamışsak, bunun nedeni de kendi gerçeğimizden kaçmış olmamızdır. Kendi gerçeğimizin bilincine varsaydık, kendi gerçeğimizde bulunan demokratik komünal değerleri görüp, Batının da olumlu değerlerini reddetmeden, ama kendi özgünlüğümüze Batının olumlu değerlerini de katarak iyi bir demokrasi anlayışı, iyi bir özgürlük anlayışı, iyi bir yaşam projesi ortaya koyabilirdik. Ama ayağımız yere basmayınca, kendi temellerimize dayanan bir özgürlük ve demokrasi çalışması yapmayınca, dışarıdan alınanlar temelsiz oluyor; dolayısıyla demokratik ve özgür toplumu geliştirme mümkün olmuyor. Getirmeye çalışılan taklit olduğu için bünye kabul etmiyor. Günümüzde tartışmalarla bu yanlışlık düzeltilmeye çalışılıyor.

Özellikle Önderliğin İmralı Savunmalarından sonra eğitimlerde demokrasi konusunda değerlendirmeler yaptık; eğitim ve seminerler verdik. Ama **Bir Halkı Savunmak** kitabına kadar demokrasiyi esas olarak da Atina'dan ya da Magna Charta'dan başlatıyorduk. Oradaki hukuk devletinden, anayasaların ve demokrasinin oluşum tarihinden başlatarak bugünlere getiriyorduk. Tabii ki sosyalist anlayışımızın süzgecinden geçirerek anlatmaya çalışıyorduk. Ancak kaynak olarak, literatür olarak Batı bakış açısı aşılmadığından, bütünlüklü ve doğru bir demokrasi zihniyeti veremiyorduk. Böylelikle anlattığımız demokrasi Batının anladığı içerik ve biçimde olduğu gibi bizim de olmuyordu; birilerinden alınmış bir elbise gibi oluyordu. Batının bize kabul ettirmek istediğini biz de doğruymuş gibi düşünüyor ve anlatıyorduk. Belki ilkel komünal toplumda kendi koşullarına göre bir demokrasi olduğunu belirtsek de, bunu çok önemli bir temel olarak görmüyorduk. Böylece binlerce yıldır bütün insanlığın yaşadığı ve bugüne kadar getirdiği demokratik değerler ve demokrasi için verdiği mücadeleler gözden kaçırılıyordu. Demokrasi deyince, bütün Ortadoğu'nun birçok olumlu değerlerini görmezden gelerek, üniversitede ne gördüysek, kitaplarda ne okuduysak onları bazı yönleriyle eleştirerek anlatmaya çalıştık.

Önder Apo'nun **Bir Halkı Savunmak** adlı çözümlemelerinden sonra, baş aşağı edilen insanlığın demokrasi birikimi ve tarihi ayakları üzerine oturtulmaya çalışılmaktadır. Artık Doğunun değerlerini, komünal demokratik değerlerini inkâr eden bu zihniyeti ve demokrasi anlayışını reddediyoruz. Kendi gerçekliğimizi esas alarak, ama Batının bazı olumlu değerlerini de inkâr etmeden bir demokrasi tanımı, bir demokrasi tarihi, bir demokrasi duruşu ortaya çıkarmaya çalışıyoruz.

Demokrasi toplumların ve bireylerin kendini en iyi ifade ettiği ve geliştirdiği bir yaşam biçimidir. Toplumlar ve insanlar tarih boyu sürekli daha iyi ve daha güzel bir yaşam arayışı içinde olmuşlardır. Neolitik toplumda yaşadıkları doğal demokratik yaşamı ve doğal özgürlük ortamını öykülerinde, kültürlerinde, söylemlerinde ve yaşamın kendisinde güzel değerler olarak yaşatıp bugüne kadar getirmişlerdir. Nitekim insanların bütün özlemleri ve umutları güzel bir yaşama dairdir. Bu güzel yaşamın da en iyisi demokrasidir. Çünkü demokrasi hem toplum için en iyi yaşam, hem de her türlü özgürlüğü geliştiren bir ortam ve gelişme çerçevesidir. Önderlik demokrasi için 'özgürlüğün vahası' değerlendirmesini yapmış, "Özgürlükler en iyi demokrasi vahasında gelişir" demiştir.

İnsanlık hep demokratik özgürlükçü bir yaşamı özlemiştir. Aslında bütün destanların da, şiirlerin de, öykülerin de, müziklerin de, hepsinin özü esasında demokratik ve özgürlükçü bir yaşamdır. Bin yıl önceki şiirler de, destanlar da öyledir. Açıp araştırıldığında sonunda böyle bir gerçeklik ortaya çıkar. Şimdi bunların tarihi süreç içindeki oluşumlarını hem kendi öz değerlerimizi ortaya koyma hem de Batı değerlerini anlama açısından ortaya koymaya çalışacağız.

Demokrasi kelimesi ilk kez Atina'da kullanılıyor. Yunancada 'demos' halk, 'kratia' yönetim demektir. Demokrasi kavramı, halkın yönetimi anlamına geliyor. Atina'dan önce böyle bir kavram kullanılmıyor. Bunun özlemleri ve içeriği çeşitli biçimlerde dile getiriliyor. Ama kavram olarak böyle bir kavram yoktur. Kavramlaştırma Atinalılara aittir.

Demokrasi ihtiyacı nereden doğuyor? Neden böyle bir özlem kavramsallaştırılıyor? Tarih gösteriyor ki, iktidarcı, devletçi, baskıcı sistemin tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte halkların baskı ve zulmü sınırlama isteği de doğmuştur.

Buna geçmeden önce demokratik yaşamın ilk önce nerede var olduğunu, nasıl oluştuğunu bir daha belirtmekte fayda vardır. Demokratik yaşam, toplumların ve insanların bireylerin kararına mahkûm olmadığı, bunların ağzından çıkan sözlere göre yaşamadığı, üstte duran kişi ya da kişilerin insafında yaşanmadığı, yaşamın bütün alanlarıyla ilgili kararların ortak alındığı, herkesin alınan karar için benim diyebildiği, uygulamalara benim uygulamalarım diyebildiği dönem tabii ki ilk demokrasinin uygulanış biçimi oluyor. Buna demokrasi denmiyor, ama uygulama demokrasiyi ve demokratik yaşamı ifade ediyor. Neolitik (ilkel komünal) toplumda bunlar vardır. Neolitik toplumda işlerin ortak ve demokratik bir özle yürütülmesi söz konusudur. Toplum ve doğal yaşam için kararlar alınıyor ve bunlar pratikleştiriliyor.

Primat dediğimiz insanımsı varlık toplum yaşamına adım atınca insan oluyor. Toplum yaşamı ve bunun zihniyeti ortaya çıkınca, toplumlaşma insan için zorunlu bir hal alınca, toplumsallaşmak varolmanın bir biçimi haline gelince, insan böyle bir zihniyete ulaştıktan sonra artık toplumsal yaşamın kuralları ortaya çıkıyor. Varolma biçimi toplumsal olunca, kararlar da toplumu temsil eden ya da toplumu katan biçimde alınıyor. Bireylerin doğayla ilişkisi, herhangi bir canlıyla ilişkisi tekil olmaktan çıkıyor ve toplumsal bir ilişki halini alıyor. Tüm bireylerin kafaları aynı olmadığına, aynı anda aynı tepkiyi veremeyeceğine ve böyle bir doğal tepki olamayacağına göre, o zaman o yaşam biçimini düzenlemenin ilkeleri olacaktır. Toplum o dönemde ideolojik olarak bir totem etrafında toplanmaktadır. Toplumsallık kendini güç yaptığından, toplumu temsil eden totem de kutsal olmaktadır. Toplumsallık burada aynı zamanda kutsallıktır.

Neolitik toplumda klanın, kabilenin yaşamı düzenlenirken bazı ortak kararlara gidilecektir. Neolitik toplumda bu ortak yaşam ilkeleri ve kararları toplumsal yaşamın tecrübelerinin bir araya gelerek oluşması ya da kararlar haline gelmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu toplum ananın etkin olduğu ve herhangi bir yetkiyi ve gücü elinde bulunduran hiyerarşik bir olgunun olmadığı bir toplumdur. Zamanla hiyerarşi diyebileceğimiz kurumlar ortaya çıksa da, hala sömürü ve baskı yoktur. Alınan kararlar bilince ve tecrübeye dayanan ve toplumun çıkarlarını

temsil eden kararlar olmaya devam etmektedir. Şaman ve bilgeler sadece toplumsal pratiğin hafızaları olarak değer görmektedirler. Bu nedenle yaşamın ortak düzenlendiği ve toplumun da bütün kararlara kendisinin sayarak uyduğu bir yaşam biçimi söz konusudur. Yani hala “Bir despot karar vermiş biz de uymak zorundayız” gibi bir toplumsal zihniyet söz konusu değildir. Toplum yaşamı bireyin hiçbir toplumsal çalışmaya yabancılaşmadığı biçimde yürütölmektedir. Dolayısıyla toplumsal yaşam ancak kararların ortak olduğu ve herkesin o kararlara benim diyebildiği -kararlara ya katıldığı ya da o anda katılmasa bile kararları kendi kararları bildiği- belirli bir demokratik yaşam biçiminde sürmektedir. Buna ilkel demokrasi de –ilkel toplum demiyoruz- denilmektedir. Burada ilkel kavramını geri anlamında değil de, ilk ve eski anlamında kullanıyoruz.

İnsanın varoluş biçimi toplumsaldır. Toplumun da kendini devam ettirme ve varolma biçimi komünal demokratik yaşam oluyor. Etnisitenin, aşiretin, kabilenin kendini var etme biçimi ancak demokratik olabilir. Bir toplum komünal demokratik olmadığında o toplum dağılır. Demokratik karakterin olmadığı yerde toplumcu yaşam biçimi olmaz. Demek ki insanın varolma biçimi toplumsal, toplumsal yaşam biçimleri olan etnisitenin, kabilenin, aşiretin varolma biçimi de demokratik değerlerle mümkün olabiliyor. Komünal olanın demokratik, demokratik olanın komünal olmak zorunda olduğunu bu toplumsal formlarda çok açık bir biçimde görmekteyiz. Bunu böyle tespit etmek önemlidir. Komünal demokratik değerlerin olduğu, ilkel demokrasinin bulunduğu, insanların kendi kararlarını kendileri verdiği ya da onlar adına -bir kabile demokrasisi, aşiret demokrasisi- ileri gelenlerin, yaşlıların, tecrübeli kişilerin ya da ana-kadın etrafında oluşan ilkel meclislerin karar verdiği demokrasi düzeni bulunmaktadır.

Ekonomik ve sosyal faaliyetlerin artmasıyla birlikte rahip, bilge ve askeri şefler toplumsal yaşamın içine daha etkin girerler. Ancak bunlar ilk önceleri kendi tecrübelerini toplum ve birey için bir baskı aracı olarak kullanmıyorlardı. Konumları bir ayrıcalık, bir avantaj ifade etmiyordu. Çünkü onların tecrübeleri ve birikimleri de toplumsal yaşam içinde bir anlam taşıyordu. Birikim ve yeteneklerini bireyselleştirecek bir kültür yoktu. Toplumsal değerler ve kültür buna izin vermiyordu. Zaten onlar

da bu yeteneklerini toplumun bir parçası, kendi yaşamlarının bir parçası olarak görüyorlardı. Tek avantajları bu çalışmaların onlar için büyük bir moral kaynağı olmasıydı. O bakımdan ilk bilgelerin, şeflerin ya da rahiplerin olduğu dönemlerde bu tecrübe ve bilinç insanların üzerinde ve antidemokratik nitelik taşımıyordu.

Neolitik toplumun yukarı aşamalarında ataerkilliğin belli bir düzeyde yaşandığı dönemdeki hiyerarşi de sonrasındaki gibi antidemokratik ve baskıcı değildir. Demokratik komünal yaşam hala önemli oranda uygulanıyor. Ama şamanın, bilgenin ve şefin bu avantajlarını kullanarak yavaş yavaş toplumun hepsinin kullandığı bazı yetkileri kendi ukdelerine aldığı bir süreç başlıyor. Bunlar hemen çok fazla yetkili olmuyorlar, ama giderek topluma ait sorumlulukları kendi zimmetlerine geçiriyorlar. Bu da komünal demokratik toplumun adım adım geriletilmesi, hiyerarşik-devletçi toplumun ortaya çıkması anlamına geliyor. İlk hiyerarşinin oluşumundan başlayarak, devletçi toplumunun komünal demokratik değerleri gerileterek hâkim olması çok uzun bir süreci alır. Nasıl ki şimdi ‘az devlet, çok demokrasi’, ‘çok devlet, az demokrasi’ diyorsak, ilk önce çok komünal değer ama az hiyerarşi vardır. Giderek bin yıl süren bir mücadele sonucunda yavaş yavaş komünal demokratik değerler geriletiliyor; yetki, iktidar ve devletçi değerler toplumun tüm yaşamına hâkim olmaya çalışıyor. Demokratik değerleri gerilettikçe iktidar kendi alanını genişletiyor.

Bu süreç aynı zamanda kadının geriletilmesi, erkek egemenlikli zihniyetin ve sistemin ortaya çıkması sürecidir. Toplumda genel bir iktidar ve devlet kültüründen önce erkeğin kadın üzerinde etkisini arttırdığı süreç yaşanır. Bu süreç aynı zamanda erkeğe hâkimiyeti ve iktidarı öğreten süreçtir. Bu nedenle bugün çokça sözünü ettiğimiz toplumsal cinsiyetçilikten arınıp cinsiyet özgürlükçü olmanın demokrasiyle bağı fazlasıyla tartışılmaktadır. Toplumsal cinsiyetçiliği ve bunu yaratan süreci anlamamız, aynı zamanda demokrasiyle kadın özgürlüğü ve kadın özgürlük mücadelesiyle demokrasi arasındaki bağı anlamamızdır. Komünal demokratik değerlerin gerilemesiyle birlikte aynı zamanda toplumdaki kadın etkisi, kadının toplumdaki moral gücü, ana-kadın etrafındaki evcil düzen eksenli yaşam gerileyerek ataerkil düzen gelişmiş ve sonunda da ana tanrıçanın tarih

sahnesinden çekilerek eril tanrıların giderek hâkim olduğu bir yaşama doğru yol alınmıştır. Bu ikisi iç içe yürüyor. Kadının konumunun ve erkek egemenlikli ataerkil zihniyetin hâkim olması süreciyle komünal demokratik değerlerin geriletilmesi, devletçi toplumun hâkim olması süreci iç içedir. Tespit edilmesi ve altı çizilmesi gereken bu durum, bizim daha sonraki olgulara bakışımızda ve yaklaşımımızda, kuracağımız toplumda bize yön vermesi açısından çok önemlidir.

Bilindiği gibi komünal demokratik değerlerdeki bu gerileme yenilgiyle sonuçlanıyor. Yalnız altını çizmemiz gereken çok önemli bir konu vardır. Bunu anlamadan yanlış düşüncelerden kurtulup doğru zihniyete ulaşmak mümkün değildir. Sanki sınıflı toplum uygarlığı zafer kazanınca, köleci toplum zafer kazandığında komünal demokratik değerler, yani toplumun, etnisitenin yaşam biçimi olan komünal demokratik değerler yok olmuş sayılmaktadır. Oysa böyle bir şey yoktur. Komünal demokratik değerler buharlaşıp uçmuyor; aksine köleci değerler kendisini etkin kılarsa da, köleciliğin ilk dönemlerinde bile komünal demokratik değerler kendini çok etkili bir biçimde hissettiriyor. Kaldı ki komünal demokratik değerlerin etkin olduğu kırsal yaşamın yanında kurulan sitelerin ağırlıklı bir konumu yoktur. Ur, Uruk, Babil, Ninova ve kurulan öteki şehir devletleri, aslında komünal demokratik değerlerin hâkim olduğu etnisite denizinin ortasında site adacıklarıdır. Daha sonra şehirlerin birleşmesiyle birlikte devletler kendisini büyütüyor ve imparatorluk haline gelerek kendilerini daha geniş bir coğrafyada yaygınlaştırıyorlar. Ancak bu durumda bile komünal demokratik değerler toplumun yaygın yaşam biçimi olarak etkin ve yaygın biçimde varlığını sürdürmektedir. İmparatorluklar kendisini coğrafyanın her köşesine hâkim kılıp sınıflaştırmayı derinleştirecek durumda değildir. Yani komünal demokratik değerler varlığını etkin biçimde sürdürmektedir.

Bu değerler neden varlığını sürdürmektedir? Toplum varsa, komünal demokratik değerler de vardır. Çünkü insanın varolma biçimi toplumsal yaşam olduğu gibi, toplumun varolma biçimi de komünal demokratik yaşamdır. Toplum kendini ayakta tutmak ve dağılmamak için demokratik değerleri yaşatmak zorundadır. Toplumda tümenden bireycilik olsa o toplum zaten dağılır, toplum yaşamı diye bir şey ortada kalmaz. Demek ki komünal değerler

kendini toplumsal yaşam içinde sürdürüyor. Yine toplumun kendi içindeki ilişki düzeni bir devlet gibi, bir devletin bir devlete savaşı gibi, üst toplumun alt toplumu ezmesi gibi bir ilişki düzeni olmadığı için, kendi arasındaki ilişkileri doğal anlamda demokratik özellik taşıyor. Toplumlar ve etnisite dışı karşı kendini koruma mücadelesi veriyor. Bu bile onları komünal demokratik kılmayı gerektiriyor. Eğer devletçi bir sistem karakterinde olunmayacaksa, dışı karşı bir mücadele verildiğinde özgürlükçü olunur. Dışı karşı mücadeleyi örgütlemek için hem kendi içinde bir komünal birlik, hem de bu birliği demokratik temelde var etmek gerekir. Dışı karşı mücadele etme gücünü bulmak için etnisitenin ister istemez kendi içinde belli demokratik ilişkileri yaşatması gerekiyor. Öte yandan toplum tümünden dağıtılmadan demokratik değerler de yok edilemez. Toplumsal yaşam varlığını sürdürüyorsa, bu aynı zamanda demokratik değerlerin de yok edilemediğinin kanıtıdır. Dolayısıyla bu da köleciler devlet sistem var olduğunda bile toplum içindeki komünal demokratik değerlerin sınıflı toplumla yan yana yürüyen bir olgu olduğunu gösterir. Önder APO bu gerçekliği özlü olarak şöyle ifade eder: “Etnisitenin varoluş tarzını, eğer yenilmemişse, yarı-demokrasi olarak da tanımlayabiliriz. Buna bir de ‘ilkel’ sıfatını eklemek gerekir. Etnisite, ilkel demokrasidir. İçte komünal değerlere bağlılık, dışarıda tahakkümcü devlete direniş halk gruplarını demokratik, özgür ve eşit ilişkiler içinde bulunmaya zorlar. İlişkilerin bu karakteri olmadan direnişin anlamı kalmaz.”

Köleciler sistem ya da sınıflı uygarlık kendisini kurumlaştırıp etkili kıldıkça, siteden devlete, devletten imparatorluğa doğru yayıldıkça, ister istemez toplum üzerinde büyük bir baskı düzeni kurar. Öyle ki, bu baskı düzeni çok insafsız, akıl almaz diyebileceğimiz biçimde bireyi hiçleştiriyor; bireyi kendi gölgesinden bile korkar hale getiriyor; tanrıların dışısından yaratıldığı söylenerek varlığı hiçleştiriliyor. Birey kendi öz varlığı ve anlamı bulunmayan bir hale getiriliyor. Bu sıfırlama ve hiçleştirme, bireyin varlığını yok saymadır. Zaten krallar öldüklerinde mahiyetindeki kölelerle birlikte gömülüyorlar. Köle de kral öldüğünde kendini de ölmüş sayıyor. Kölenin yaşamı o kadar anlamsızdır ki, piramitlerin yapılmasında yüz binlerce köle son nefesine kadar çalıştırılmıştır. Sadece bir piramidin yapılmasında yüz binlerce kölenin öldüğü bilinmektedir. Bu

gerçeklik insanlığın üzerindeki büyük diktatörlüğü, büyük baskıyı, büyük antidemokratizmi gösteriyor. Devlet komünal demokratik değerleri geriletip kendini hâkim kıldıkça birey hiçleşiyor; buna karşılık devlet yüceleşiyor, tanrılaşıyor.

Ama tanrı-kralların yetkisinin zirveleştiği yerde komünal değerlerin silinmesi ve ezilmesi de gerçekleşir. Tabii ki bu sistemin yanında ve çevresinde etnisite formu içinde komünal demokratik değerler var olmaya devam eder. Belli bir noktadan sonra sistemin hâkim olduğu alanlarda da bu eziyetin, zulmün ve baskının çok koyu yaşanması ortamında, insanlar toplumsal yaşam pratiği içinde bazı şeyler öğrenip bilince çıkarıyorlar. Yani yaşamdan öğreniyorlar, yaşam kendilerine öğretiyor. İnsanlar yüzlerce, binlerce yıllık yaşam pratiğinden bazı şeylerin ne anlama geldiğini ve ne olup bittiğini öğreniyorlar. Bazı şeylerin doğru olmadığını düşünmeye başlıyorlar. Böylece giderek bu katıksız ve koyu diktatörlüğe karşı bir tepki, bir vicdan ayaklanması başlıyor. Köleler üzerindeki katıksız zulme karşı zaman içinde tepkiler ortaya çıkıyor. Köle olmayan birey ve toplumsal kesimlerde de bilinç ve vicdan ayaklanması yaşanıyor. Kölecî dönem binlerce yıl yaşandığı için, buna karşı vicdan ayaklanması süreci ve birikimi de uzun bir süreç içinde oluşuyor, geliyor ve bir nitelik duruş olarak ortaya çıkıyor. M.Ö. 4000 yılından M.Ö. 1000’li yıllara kadar koyu kölecilik yaşanıyor. İlk vicdan ayaklanmasının M.Ö. 2000’lerde olduğu söylenir. Daha doğrusu İbrahîmî gelenekle bu vicdan ayaklanması somutlaştırılır. Bu vicdan ayaklanması, komünal demokratik özlemler taşıyan bu geleneğin kökleri tabii ki insanın varoluş döneminde uzun dönem yaşanan komünal demokratik geçmişe dayanır. Bunun anıları ve bunu yaşatan etnisitenin kendisini var etmesi söz konusu olmasaydı, bu tür vicdan ayaklanmaları ortaya çıkmazdı.

Komünal değerlerin geriletilerek hiyerarşik ve devletçi toplumun yürütücüsü kralların tanrı olarak görülmesi, bunların yetkilerinin zirveleşip sınırsız hale gelmesi anlamına gelmektedir. Tanrı-krallar böyle bir yetkiyi kullanırken, ezilen topluluklara da böyle bir zihniyet kabul ettirilmiştir. Ezilenler de önceleri kralları tanrı olarak görüyor, bu da yetkinin bu sınırsızlığının itirazsız sürdürülmesine imkân veriyordu. İnsanların yaşamdan çıkardığı tecrübeler ve bilinçle, hemen kapsamlı düzeyde olmasa da, giderek sorgulanmayan bir yetkiye sahip tanrı-kralların insanı

hiçleştiren düzenlerine karşı insanın da canlı bir varlık olduğu, bu kadar ezilmemesi ve yok sayılmaması gerektiği, insanın da haklarının olduğu bilinci ortaya çıkar. Kralların ya da tanrı-kralların yetkisinin çok olduğu, bu kadar olmaması gerektiği sorgulaması başlar. Bu sorgulamayı devletçi şehir toplumunda komünal demokratik değerlerin canlanması ve despotik krallar ve iktidarlara karşı demokrasi mücadelesinin başlangıcı olarak ele almak gerekiyor. Bir daha vurgulamalıyız ki, iktidarcı-devletçi sistemin uzağında ve çevresinde komünal demokratik değerler varlığını şöyle veya böyle sürdürdüğü için, bu sorgulama yapılabilir. Tabii ki şehirlerde de toplum tümünden dağılmamıştır. Komünal demokratik değerler etnisitede ya da şehir toplumunda tümüyle yerle bir edilseydi, herhalde insanlar tam bir makine haline gelirdi. Köleler ya da başkaları mevcut yaşamın dışında başka bir yaşamı düşünemezdi. Tabii böyle bir durum yoktur. Böyle bir şey olamazdı da. Bu bir varsayım, bir hayal durumudur. Ama insanın bu sorgulamasını, tanrı -ralların yetkilerini sınırlandırma mücadelesinin dayandığı temeli anlamak için böyle bir varsayım ileri sürdük.

Yetkisi sınırsız olan kralların yetkilerinin sorgulanması, sistemin kendi içinde gelişen demokrasi tarihinin başlangıcı olarak görülmelidir. Dolayısıyla demokrasi tarihinin başlangıcı ne Atina ne de Magna Charta'nın ilan edildiği 1215 yılıdır. İlk insanın fiili olarak da değil, beyninde bu itirazı başlattığı anı, yani “Bu krallar tanrı olamaz, yetkileri sınırsız olamaz” diye düşündüğü anı demokrasi tarihinin başlangıcı olarak anlatmak gerekiyor. Özcesi demokrasi tarihini de, başlangıcını da düzeltiyoruz. Demokrasi tarihi ne Atina ile ne de 1215'te İngiltere'de eşrafın ve toplumdaki diğer etkili güç odaklarının kralın yetkilerini sınırlamak için imzaladıkları belgeyle başlatılabilir. Kralın yetkilerinin bir kısmını aristokratlar, feodal güç odakları ve burjuva kesimlere –bunların krala karşı bir tür ittifakı vardır- bırakılmasını ve bunun bir belge olarak ilanını demokrasinin bir başlangıcı olarak görmek, demokrasi bilincini de, demokrasi tarihini de çarpıtmak olur. Her şeyden önce komünal demokratik değerlerin kölecî devlet sisteminin sağında, solunda, içinde var olduğunu vurgulamak gerekir. Demokratik değerleri yaşatan böyle bir komünal demokratik değerler olgusunun varlığını anlamadan, demokrasi tarihini ve

demokrasiyi doğru anlatamayız. Demokrasi tarihini Batılıların iddia ettiği gibi başlattığımız an bile, komünal demokratik değerlerin varlığını ve bu temelde böyle bir sürecin başlatıldığını görmemiz gerekiyor. Buradan komünal demokratik değerlerin toplumun varolma biçimi olduğunu anlamak durumundayız. Toplum var olduğu müddetçe bu değerler taşınır. Ama toplum içinde de en fazla kadının -ne kadar ezilse ve susturulsa da- komünal değerleri taşımada önemli taşıyıcı olduğunu görmek gerekiyor. Virüs taşıyan canlı organizmalar vardır, bunlara virüs taşıyıcısı derler. Bu anlamda da kadını olumlu anlamda komünal demokratik değerleri taşıyan güç olarak görmek gerekiyor.

Komünal demokratik değerlerin yaratıldığı neolitik toplumda kadın etkindir. Komünal demokratik değerler en fazla da kadında derinleşmiştir. Bu nedenle kadın bu değerleri taşır. Zaten insanın varoluş biçimi olan toplum yaşam sürdürükçe, toplumsal formun kendisi bile başlı başına demokratik değerlerin taşıyıcısı olmaktadır. Ama kadının toplum içinde esas olarak bu değerleri taşıyan ya da ona bu rengi veren ve böyle bir rolü oynayan bir gerçeği vardır. Kadın ezilmiş ve susturulmuştur; ama komünal demokratik değerler bir özlem olarak, bir davranış ve bir duruş olarak kadında varoluşunu sürdürmüştür. Duygusal zekâ yaşama yakındır, komünal demokratik duruşa yakındır, doğal yaşama yakındır. Kadın duygusal zekâsıyla bu değerlerin taşıyıcısı oluyor. Ama bunun ayrıca bir toplumsal tarihi de vardır. Kadın en fazla ezilen topluluk olduğu için özgürlüğe de, demokrasiye de en fazla ihtiyaç duyan cins oluyor. Kadın ilk ezilen sınıf olsa da, toplum sadece kadın cinsinden meydana gelmiyor. Kadın egemenlik içinde egemenlik altına alınıyor, ama bütün toplum da büyük bir baskı ve zulüm altındadır. Kadın da, erkek de köledir. Toplum ve insan üzerindeki baskılar süreç içinde bir vicdan ayaklanmasını ortaya çıkarıyor. Baskılar karşısında “Bir insana bunlar yapılmaz” diyen duygular ayaklanıyor. Buradan da demokrasinin ve demokratik olmanın en temel değerlerinden birinin de vicdanlı olmak olduğunu görüyoruz.

Hız. İbrahim’den önce de kralların zulmünü ve sömürsünü kabul etmeyen bir zihniyet gelişimi tabii ki vardır. Nitekim sabrın ve acıya dayanmanın sembolü olarak Hız. Eyüp’ün vicdan isyanından ve bu nedenle mağaraya atılmasından söz edilir. Hız. İbrahim bu birikimin sonucu ve önemli bir durağıdır, semboldür.

Adem ile Havva öyküsü de üst topluma yönelik itirazın mitolojik anlatımı olarak karşımıza çıkıyor. Adem ile Havva bir nevi cennetten, yani üst toplumdan atılma ve alt topluma itilme gibi bir durumu ifade ediyorlar. Mitolojik yorumu öyledir. Hz. İbrahim çıkışıyla önemli bir devrime yol açıyor. Bu çıkış demokrasi mücadelesi tarihinde önemli bir yer tutar. Demokrasinin ve demokratik mücadelenin o günkü en önemli ifadesi herhalde kralların mutlak yetkisinin sorgulanması olabilirdi. Tek tanrılı dinlerin devletçi sisteme ve sömürüye yeni meşruiyet kazandırma karakteri bu gerçeği değiştirmez. Kralın tanrı olmayacağını sorgulanması, doğal olarak devletin yetkilerinin sınırlandırılmasıdır. “Bir kral bu kadar yetki kullanamaz, bir insan kral da olsa tanrı olamaz” biçiminde Hz. İbrahim şahsında bu kadar açık bir tavır koymak, demokrasi tarihi açısından önemli bir durağı temsil eder. İnsanlık tarihi içinde bundan daha kapsamlı yetki sınırlaması düşünülemez. Tanrının kral olamayacağını söylemek, tarih içindeki en büyük ideolojik ve politik sınırlamadır. İnsan olan birisinin yetkisi ve despot karakteri ne kadar fazla olursa olsun, kralın tanrı olma yetkisinin sınırsızlığı yanında, yine de insan olan kralın yetkisinin çok sınırlı olduğu açıktır. Dolayısıyla Hz. İbrahim’in, kralın tanrı olamayacağını söylemesi demokrasi tarihi açısından anlamlı bir çıkış olarak görülmelidir.

Dervişler tarihi, tarikatlar tarihi, peygamberler tarihi, dinler tarihi anlaşılmadan, demokrasi ve özgürlük tarihi anlaşılamaz. Demokrasi tarihini, yani halkların iktidarlar karşısında kendini güç yapma mücadelesini sadece Atina ile başlatmak çok eksik ve yanlış bir yaklaşım olur. Aslında insanlar doğaları gereği belli düzeyde özgürlük ve demokrasiye yatkındırlar. Zaten toplum biçiminde yaşadıkları sürece insanların komünal demokratik değerleri belli düzeyde koruduklarını daha önce söylemiştik. Hemen belirtelim ki, devletçi toplumun ideolojik meşruiyetinin güçlü biçimde sağlandığı Sümerlerin ilk dönemlerinde bile şehir meclisleri vardır, belirli danışma mercileri bulunmaktadır. Üst toplumun da kendi içinde belli zamanlarda sınırlı bir demokrasiyi uyguladığını görürüz.

Hz. İbrahim’in çıkışı sadece kendisine ait bir durum değildir. Aynı çıkışlar her yerde vardır. Urfa’da da, başka bir yerde de vardır. Sınıflı, kölecî devletçi toplumla demokratik komünal

değerlerin karşı karşıya olduğu, yine büyük baskı yaşayan kölelerle baskıcı güçlerin karşı karşıya olduğu her yerde İbrahim'ler vardır. Ama Hz. İbrahim bunların en sembolik ifadesidir. Bunu da böyle tanımlamak önemli olmaktadır. Hz. İbrahim'in "İnsan tanrı olamaz" sözü aslında oku yaydan çıkarmıştır. Artık tanrı-kralların tanrılık iddiaları eskisi gibi çok geçerli olmayacaktır. Bundan sonra da bazı krallar tanrılık iddiasında bulunsalar da, Hz. İbrahim'in çıkışıyla artık eski sınırsız ve sorgulanmaz iktidar güçlerini kazanmaları mümkün değildir.

Hz. İbrahim'le birlikte kralların kendilerinin tanrı olduklarını iddia ettikleri zamanki kadar güç olamayacaklarını bizim mücadelemizde yaşanan bir örnekle ifade edersek, durumu daha iyi anlayabiliriz. Diyarbakır Cezaevinde yargılamalar oluyordu. PKK'nin Siverek'te mücadele ettiği aşiretçi feodal ağa Celal Bucak da Diyarbakır Cezaevinde tutukluydu. Siverek'teki olayların duruşması olunca Celal Bucak da geliyor, tanık olarak mahkemede dinleniyordu. Urfa, Hilvan-Siverek duruşmalarına Kemal Pir de katılıyordu. Celal Bucak tanık olarak dinlendiğinde, Apocuların kendisine karşı saldırılar yaptığını, bu saldırılar karşısında hem kendisini hem de devleti koruduğunu söylüyor. Kahramanca edalarla devleti nasıl koruduğunu böbürlenerek anlatıyor. Bunun karşısında Kemal de söz alarak kürsüye gidiyor. "Doğrudur, biz Celal Bucak'a karşı mücadele verdik. Belki onu fiziki olarak öldüremedik. Mehmet Celal Bucak ölmemiştir, ama artık Celal Bucak'lar öldürülmüştür. Celal Bucak'ın artık eski otoritesi kalmamıştır. Kimse ağalığı bu topraklarda, Kürdistan topraklarında eskisi gibi inşa demez. Biz Celal Bucak'ı öldüremedik, ama ağalığı öldürdük. Ağalık bizim topraklarımızda artık eski gücünü bulamaz" biçiminde değerlendirmeler yapıyor. Tabii ki daha sonra da Kürdistan'da ağalar var olmuştur. Bugün de ağalık belli düzeyde varlığını sürdürmektedir. Ancak Hilvan-Siverek mücadelesiyle ağalık sonun başlangıcını yaşamış, bu süreç derinleşerek devam etmiş ve bugünlere ulaşılmıştır. Bugün Kürdistan'da ağalığın toplum karşısında fazla bir değeri kalmamıştır. Varolan etkisi ise, onu ayakta tutan çeşitli siyasal etkenlerdir. Benzer biçimde Hz. İbrahim'in isyanı da aynı sonuçları ortaya çıkarmıştır. Uzun bir süre daha tanrı-krallar ya da tanrının gölgesi krallar varlığını sürdürmüştür. Ancak İbrahim'in

“İnsan tanrı olamaz” isyanıyla birlikte, artık tanrı-kralları eski gücünde tutmak zordur. Bu isyandan sonra tanrı-kralların yataklarında rahat uyumaları söz konusu olamaz ve olmamıştır.

Önder Apo, İbrahimi gelenek için **Bir Halkı Savunmak** adlı kitabında şöyle der: “Tanrı-kral kültüne başkaldırma, insanların tanrı olamayacağına hükmetme büyük bir sosyal devrimdir. Kölelik sistemi en güçlü ideolojik dayanağından darbe almaktadır. Tanrı-kralları insan olarak düşündürmek, Sümer ve Mısır mitolojik yapısında en büyük çatlağa yol açmak demektir. Bu da tek tanrılı ‘tevhit’ dini denen sosyal akımın biçimlenmesidir. Israrla halkanın Adem’den başlatılması tesadüfî değildir. Geleneğin köklü ve zincirleme olduğunu kanıtlıyor. Büyük peygamberler bunun tarihi durakları oluyor. Tıpkı Marksizm’in, liberalizmin peygamberleri gibi.”

Hız. İbrahim’le birlikte tek tanrılı din kültürü başlıyor. İbrahimi gelenek esas olarak kendi kavmi içinde devam etse ve kendi kavmini toparlamaya yardım etse de, tüm toplumları ilgilendiren tek tanrılı din geleneğinin başlatıcısı oluyor. İbrahimi gelenekle birlikte İbranilerin Yehova olarak tanımladıkları tek bir tanrısı oluyor. Tek tanrı olunca, İbranilerin birliği daha da iyi sağlanmış oluyor. Tek tanrılı dinlerin rolü yalnızca İbraniler için değil, tüm diğer toplumlar için de benzerdir. Hız. İbrahim’in tek tanrılı din inancının İbrani kabileleri üzerindeki etkisi daha fazla olsa da, bu düşünce ve tek tanrı etrafında birlik olma anlayışı daha sonra görüldüğü gibi tüm toplumlara yayılıyor. Tek tanrı kültürünü iktidarcı ve devletçi zihniyet de kendi hâkimiyeti ve çıkarları için kullanıyor. Tanrı-krallığa dayanan meşruiyet bu defa tanrının gölgesi krallar biçiminde bir meşruiyet ortaya çıkarıyor.

Zerdüştlük de benzer ve çok çarpıcı biçimde komünal demokratik değerlerin ifadesi oluyor. Hatta şöyle bir yargı vardır: Zerdüştlük, o günün koşullarında, o çağın toplumlarının yaşadığı bilincin çok ötesinde bir bilinçle kendi felsefesini ortaya çıkarıyor. Daha doğrusu, etnisitenin ve toplumun özünde var olan komünal demokratik değerleri derinliğine anlayıp bunu bir sistem haline getirmeye çalışıyor. Ne var ki, komünal demokratik bilinci geriletmiş toplumun algılama düzeyi Zerdüş’tün felsefesinin ufkunu kavramaktan uzak kalıyor. Bu nedenle şehirlere doğru etkisi zayıftır. Zerdüş o güne kadar var olan iktidarcı zihniyetin hâkim olduğu yaşam felsefesini çok etkili biçimde kırarak

koşulları bulamamıştır. Nitekim Zerdüş bu nedenle çok geniş toplumsal kesimlere yayılamıyor. Ağırlıklı olarak kırla sınırlı bir din olarak kalıyor. Zerdüşlük İslamiyet, Hristiyanlık ve Yahudilik gibi çok yaygın hale gelmiyor. Ancak Zerdüşlük eşitlik, adalet, ekolojik yaşam ve kadına yaklaşım açısından çok önemli bir duraktır. O da kendi kabuğunda kalmıyor; doğuya, batıya her tarafa belli düzeyde kendi felsefesini taşıyor. Zerdüş'tün demokrasi tarihi açısından, insanlık tarihi açısından önemli bir felsefi hamlesi var. Ondan önce de isyanlar mevcuttu. Ama bu tam bir felsefi düzeye ulaşmış değildi. O güne kadarki bütün inançların hepsinde kadercilik vardır. Zerdüş, felsefesiyle birlikte kaderciliğe darbe vuruyor. İnsanların kaderinin şurada burada belirleneceğini söylemiyor. Aksine “İnsan kendi kaderini kendisi belirler; toplum kendi kaderini kendisi belirler” diye bir felsefe ortaya çıkartıyor. Bu da toplumu güç yapan demokratik duruşu açığa çıkarmada devrimsel bir zihniyet değişimidir. Çünkü kadercilik kırılmadan iktidarcı ve devletçi sisteme karşı mücadeleyi felsefi ve düşünsel olarak ortaya çıkarmak mümkün değildir.

Zerdüşlük inancında iyilik ve kötülük tanrıları vardır. İyilik tanrısı nasıl kazanacak, kötülük tanrısı nasıl kaybedecek? Bunun için Zerdüş, “İnsanlar her gün iyilik tanrısı için bir şey yaparlarsa, her insan iyi bir şey yaparsa o zaman iyilikler çoğalacak, kötülükler kovulacak” diyor. Bu nedenle bütün insanlara her gün bir iyilik yapmalarını, böylelikle iyilikleri çoğaltarak kötülükleri toplumdan kovmalarını öğütüyor. Kötülüklerin kovulmasını kendiliğindenciliğe ya da herhangi bir güce değil insanın eylemine bağlayan, insanın her gün iyi bir şey yapmasına bağlayan bir felsefe ortaya çıkarıyor. Bu da o güne kadar insanda var olan kaderci zihniyet yerine, kendi geleceğini ve yaşamını kendi eline alan bir felsefe, bir mücadele felsefesi geliştirmiş oluyor. Dolayısıyla Zerdüş de insanlık tarihinde önemli bir durak olarak özgürlük ve demokrasi tarihinde yerini alıyor. Zerdüş'tün değerleriyle İbrahimî değerler birbirinden alıp vererek, zihniyet ve vicdan devrimini daha da geliştiren bir birikim yaratıyorlar.

Tarihte düşünce akımlarının ortaya çıktığı dönemdeki gibi kendilerini korudukları söylenemez. Düşünce tarihinde böyle bir şey yoktur. Ortaya çıkışlarından yüzyıl sonra, beş yüzyıl sonra saf

Zerdüştlük ve saf İbrahimîlik kalmamıştır. Toplumlar kültür alışverişi yaptıkları için, İbrahimîlik biraz Zerdüştlük, Zerdüştlük biraz İbrahimîlik haline gelir. Yani her düşünce ve her kültür biraz diğerine benzer. Kültürlerin böyle birbirini etkileme özelliği vardır. Bunların hepsi belirli kanallardan birbirlerini besliyorlar. Burada vurgulanması gereken esas nokta ise, daha sonra da göreceğimiz gibi özgürlük ve demokrasi adına ortaya çıkan birçok düşünce akımının iktidarcı ve devletçi sistemin hâkimiyet koşullarında sistemin mezhepleri haline getirilmesi ve bunların sistem karşıtı yanlarını törpülenmesidir. Bir boyutu bu iken, diğer boyutu da bu düşünce akımlarının mutlaka özünü koruyarak ya da daha yeni düşüncelerde kendilerini yaratarak yaşatmaları, özgürlük ve demokrasi açısından insanlık bilincini geliştirmeleridir.

Biz daha çok büyük düşünce akımlarını ve nehirlerini değerlendiriyoruz. Sembol olan kişilikleri ve düşünceleri ortaya koyuyoruz. Ama insanlık tarihi hep böyle büyük kanallarda ilerlemiyor. Çok küçük dereler vardır; ismini andıklarımızdan daha başka, onlardan daha iyi ve güzel dereler vardır. Özgürlük dereleri, isyan dereleri ve başka tarikat dereleri vardır. Bunların hepsi birleşiyor, İbrahimî nehir oluyor, Zerdüşti nehir oluyor. İbrani kabileleri içindeki bu derecikler birleşiyor, Hz. Musa'da daha büyük bir kol haline geliyor. İnsanlık tarihindeki özgürlükçü demokratik değerlerin belirli zamanlarda belirli kişiliklerde ve düşünce akımlarında somutlaşmasını öyle çok kaba, şematik ele almamak gerekir. Temel düşünce akımları binlerce küçük derelerin ya da düşüncelerin birleşmesiyle ifade ettiğimiz nitelikler haline geliyorlar.

Hız. Musa'yı da peygamberlik geleneği ve demokrasi tarihi açısından incelemek ve değerlendirmek gerekir. Hız. Musa da zulme karşı isyanı, özgürlük ve demokrasi arayışını ifade eder. Hız. Musa'yı bu duruşa iten, Yahudi kabilelerinin yani İsrailoğullarının Mısır'daki durumudur. İsrailoğullarının Mısır'da durumları iyi değildir, köledirler, Mısır firavunlarının işçi köleleridir. İradesi olmayan topluluklar haline getirilmiştir. Ama İsrailoğullarının içinde İbrahimî gelenekten gelen düşünce akımı Hız. Musa'da kendisini somutlaştırarak yeni bir aşamaya taşıyor. "Firavuna karşı isyan etmeliyiz, bu zulüm kabul edilemez" diyor. İbrahimî düşünce sonunda Hız. Musa şahsında firavunlara karşı

bir isyana dönüşüyor. Mısır'da Yahudiler bir devletin egemenliği altındadır. Dolayısıyla Hz. Musa belki de tarihin ilk büyük ulusal kurtuluşçuluğunu, bir kavmin kurtuluşçu rolünü kendi üzerine alıyor. İsyan ederek ve İsrailoğullarını örgütleyerek Mısır'dan çıkıyor. Tabii İbrahimî düşünceleri daha da somutlaştırarak, 'On Emir' denilen ve Tevrat'ın temelini oluşturan ideolojisiyle hem bir toplumu şekillendiriyor, hem de isyanı bir programa kavuşturuyor. Eskiden İbrahim'den başlayan ideolojik duruşu geliştiriyor, On Emir'le de ilkelerini ve programını ortaya koymuş oluyor.

Hz. Musa mücadelesini yürütürken büyük zorluklarla karşılaşılıyor. Çokça değerlendirdiğimiz gibi, tarihte yaşadığı ağır dış baskı ve saldırılar altında Kürt egemenlerinde de işbirlikçiliğe yatkınlık geliyor. Mısır'daki Yahudiler Kürtlerden daha da beterdir. Yahudilerin o anki durumlarıyla karşılaştırılınca, elli yıl, yüzyıl önceki Kürtler bile zezem suyuyla yıkanmış gibidir. Yahudiler köleliğe çok derin alıştırmışlardır. Onun için biraz zorluk yaşadıkları zaman Yahudiler Hz. Musa'ya kızıyor ve isyan ediyorlar. "Bizi niye buralara getirip perişan ettin? Mısır'da mezar yeri olmadığı için mi bizi çöllerde mahvettin? Biz Mısır'da daha iyiydik, karnımız doyuyordu" diyorlar. Eski batıl inançları tekrar yaşatmaya çalışıyorlar. Bu durum karşısında Hz. Musa Yahudilere "Siz lanetli topluluksunuz, enseniz kalın, siz bu dünyadan hiçbir şey anlamazsınız" türünden ağır sözler söylüyor. Hz. Musa kadar Yahudileri eleştiren, Yahudileri azarlayan başka biri yoktur. Önderliğin Kürtleri eleştirmesi gibi, Hz. Musa da her gün Yahudileri eleştiriyor. Bazı İslamcı çevrelerin Yahudiler için kullandığı 'lanetli kavim' sözü alsında Hz. Musa'ya aittir. Hz. Musa, "Siz köleliğe alışmışsınız, bundan başka yaşam bilmezsiniz" gibi kendilerini eleştire eleştire, yerden yere vura vura Yahudilerde özgürlük bilincini ve iradi duruşu geliştiriyor.

Burada Önderliğin eleştiri ve Kürtleri ayağa kaldırış tarzına biraz benzediği için, Hz. Musa'nın bu tavrı önemlidir. Başka yönleriyle değil, bu yönüyle Hz. Musa'nın ideolojik duruşu ve tarzı Önder Apo'nun tarzına benziyor. Hz. Musa'nın ve Yahudiliğin bu tarihsel hamlesi özü itibarıyla bir halkın özgürlük ve demokrasi arayışıdır. Çünkü baskıcı krala ve devlete karşı isyan edilmektedir. Ancak ideolojik olarak devleti aşan değil, kendi devletini veya krallığını kurmayı amaçlayan bir karakteri

olduğu için, savaşçı bir anlayış hâkim oluyor. Kenan elleri dedikleri ve vatan kabul ettikleri bugünkü İsrail coğrafyasında, Yahudiler daha o zaman Filistinlilerle bir kavga içinde olmuşlardır. Nitekim savaşarak İbrani Krallıklarını kuruyorlar. Otoriter devletçiliğe yöneliyorlar.

Kölecilik insanlık tarihi açısından uzun bir dönemi kapsıyor. Giderek şehirler oluşuyor. Şehirler etrafında devletler ve imparatorluklar yaratılıyor. İktidarcı sömürücü sistemde artı-ürünün gelişmesiyle düşünsel üretim zemini de artıyor. Devlet adına devleti meşrulaştıran düşünsel çalışmalar ortaya çıkıyor. Ama bunun karşısında devletin zulmüne karşı muhalif düşünceler ve sesler de fırsat buldukça kendine yaşam alanı bulmaya çalışıyor. Öte yandan düşünceler ve kültürler çeşitli yollarla birbirinden alıp veriyorlar. Kültürler ve düşünceler Ortadoğu'dan Uzak Asya'ya gidiyor. Ortadoğu'dan Anadolu'ya, Anadolu'dan Atina'ya ulaşıyor. Ticaret kültür taşıyıcılığında da önemli rol oynuyor. Bu aynı zamanda demokratik ve özgürlükçü düşüncelerin de birbirini beslemesi anlamına gelmektedir.

Kölecilik döneminde ticaretin en fazla geliştiği ve şehirleşmenin yaygınlaştığı alanların başında Ege havzası gelmektedir. Bu havzadaki en gelişmiş şehirlerden biri de çevredeki şehirlerle birlikte konfederasyon oluşturan Atina'dır. Ege'nin sahilleri, Akdeniz ve Karadeniz sahillerinde şehirler ve ticaret kolonileri yaygınlaşıyor. Ticaretin artmasıyla birlikte zanaatçılık, şehirleşme, şehir ortamı gelişiyor. Ticaretin ve zanaatçılığın yoğunlaştığı birçok şehir ortaya çıkıyor. Deniz kıyılarındaki şehirler ticaret için elverişli olduğundan, sahiller aynı zamanda şehirleşmenin arttığı alanlar oluyor. İskenderiye'de görüldüğü gibi, Mısır'ın sahil kentleri de bir gelişme içindedir. Zaten Ortadoğu belirli düzeyde bu şehirleşmenin ve uygarlığın geliştiği bir coğrafyadır. Ama Atina deniz ticaretiyle her tarafa ulaşmanın avantajlarını kullanarak –O dönemde deniz yolları kara yollarına göre daha ucuz ve daha güvenlidir-, Akdeniz havzasındaki şehirlerin birbiriyle ilişkilerinin de etkisiyle, ticaretin iyi bir kazanç getirmesi sonucunda önemli bir zenginliğe ulaşıyor. Bu ekonomik aktivitenin artması ortamında farklı sınıf ve tabakalar oluşuyor. Zanaatçılar oluşuyor, aydınlar oluşuyor, bir asker sınıfı oluşuyor, aristokrasi sınıfı oluşuyor. Farklı toplumsal sınıflar ortaya çıkıyor. Farklı toplumsal kesimler farklı düşünce düzeyleri,

farklı düşüncelerin gelişimi demektir. Zaten Mısır'dan ve Sümer'den de düşünce Ege kıyılarına ve Yunan yarımadasına akıyor.

İşte bu ortamda Atina'da giderek felsefe ortaya çıkıyor. Artık "Dünyayı tanrı yarattı, insanlık Adem ve Havva'dan geldi" gibi söylemler, Tevrat'ta ya da Sümer mitolojisindeki söylemler yerine, dünyanın oluşumunu doğayla açıklayan düşünceler gelişiyor. "Dünya nasıl oluştu?" soruları soruluyor. Kimi ateşten, kimi havadan, sudan ve topraktan, kimi su ve ateşten oluştu diyor. Herkes kendisine göre dünyanın oluşumu konusunda bir düşünce üretiyor. Bu mitolojik ve dinsel kalıplardan uzak bir düşünce biçimi oluyor. Atina'da, Yunan kolonilerinde, Anadolu kıyılarında, bugünkü Bodrum, Milet ve Efes'te, yani Ege sahillerinde düşünce adamları ve felsefeciler ortaya çıkıyor. Giderek hala bugün matematikte kullanılan teorileri geliştiren Pisagor'lar, Thales'ler ortaya çıkıyor. Fizikte, geometride kullanılan birçok teori, ölçü ve formül o döneme aittir.

Bilim adamları ve felsefeciler doğayı sorgulamanın yanında toplum yaşamını da sorgulamaya başlıyorlar. Nasıl bir devlet yönetimi, nasıl bir yönetim felsefesi, nasıl bir liderlik konuları çokça tartışılıyor. Atina ve Isparta yöneltilmelidir, yönetimler nasıl olmalıdır, iyi bir yönetici nasıl olmalıdır sorularının cevabı bulunmaya çalışılıyor. Bazıları iyi bir yönetici ahlaklı, terbiyeli, bilgili olur diyor. Bazıları iyi bir yönetici üstün vasıfları olur, sportmen olur diyor. Herkes kendine göre bir devlet ve yönetici profili çiziyor. Atina filozofları arasında devlet yönetiminde tiranlığın mı, yoksa demokrasi veya oligarşi mi daha iyi olduğu konuları da tartışılıyor. Düşüncenin ve felsefenin gelişmesi yanında, nasıl bir devlet yönetimi, nasıl bir devlet adamlığı tartışmaları giderek artıyor. Demokrasi dışında başka yönetim biçimleri de vardır. Tiranlık, oligarşi veya aristokratik yönetim biçimleri de tartışılıyor. Sonuçta Atina'da en iyi yönetim halkın da katıldığı ve meclislerin karar aldığı yönetimdir sonucuna ulaşıyor. Buna halkın yönetimi anlamında demokrasi deniliyor.

Atina'da iki meclisli bir sistem kuruluyor. Seçimli bir demokratik sistem kurulduğu için, bu sisteme cumhuriyet de deniliyor. Atina tarihe bir demokratik cumhuriyet olarak geçiyor. Meclisler karar alır, yöneticiler de uygular prensibi benimseniyor. Şef ya da kral statüsündekilerin yetkisi sınırlanıyor; artık tek

başına karar verici olmuyor. Bazen meclislerin ya da halkın aldığı kararları uygulayan üç kişilik yönetimler de oluşturuluyor. Hatta bugün tartıştığımız ve hala belli düzeyde İsviçre’de uygulanan doğrudan demokrasi yöntemleri de Atina’da önemli düzeyde uygulanıyor. Örneğin Atina için bir karar alınacağı, şehre bir tiyatro inşa edileceği veya bir yere yol yapılacağı, herhangi bir ekonomik, sosyal ve kültürel karar alınacağı zaman bir alana toplanıyorlar. Herkes düşüncesini söylüyor. Sonunda da el kaldırarak açık oylama olan doğrudan demokrasi ile karar alıyorlar. Bazı konularda doğrudan demokrasi uygulanarak kararlar alınıyor. Bunun yanında çeşitli kararlar alan meclisleri vardır. Alınacak kararların niteliğine göre belli periyotlarda toplanan meclisler bulunuyor. Bunlar da Atina demokrasisinde önemli kararlar alan yetkilere sahiptirler. Savaş ve barış konularında bunların rolü daha fazladır.

Demokrasinin bir yönetim biçimi olarak sistemli hale getirilip ilk uygulandığı yer Atina oluyor. Kralın, şefin ya da tiranın yetkilerinin sınırlandığı, bütün kararları alma hakkının elinden alındığı bir düzen kuruluyor. Karar yetkisi belirli kurumlara ve yurttaş statüsü kazanmış toplumsal kesimlere devrediliyor. Yurttaş statüsünü kazanmış kişilerden oluşan toplum kararlarda ve uygulamada söz ve karar sahibi oluyor. Bu nedenle Atina’da belli dönemde uygulanan bu yönetim biçimine demokrasi deniliyor. Dolayısıyla devletin ve kralın yetkilerinin sınırlanıp halkın söz, karar ve uygulama gücü haline geldiği toplumlar demokratik olarak tanımlanıyor.

Atina demokrasisinin kendine göre özgünlükleri vardır. Atina’da herkes yurttaş değildir, herkes oy kullanamaz. Kölelerin oy kullanma hakkı yoktur. Kadınların da bu haktan yoksundur. Yabancı sayılanların da oy hakkı yoktur. Kim oy kullanabilir? Aristokratlar, askerler, bilginler, sanatçılar, tüccarlar oy sahibi kesimler olarak oy kullanabilir. Zanaatçılar ve özgür çiftçilerin de oy kullanma hakkı vardır. Yani belirli toplumsal kesimlerin oy kullanıldığı bir demokrasi söz konusudur. Bu nedenle buna köleci devletçi toplum demokrasisi denilmektedir. Üst toplum demokrasisi de denilebilir. Üst toplum da tek bir tabaka değildir. Üst toplum da katman katman olduğu için, kendi aralarında demokrasiye ihtiyaç duymaktadır. Üst toplum da katman katman olduğu için, bu farklı katmanların çıkarlarını uyuşturan ve sadece

dar bir çevrenin hâkimiyetini engelleyen bir sisteme üst toplum demokrasisi diyoruz. Dolayısıyla buna bu özelliğiyle sınırlı demokrasi demek daha doğrudur. Aslında alt tabakaların çoğunluğu bu demokrasiye söz sahibi olmadığından, halkın yönetimi anlamına gelen demokrasinin tanımına tam uygun bir demokrasiden söz edilemez.

Bu demokrasi hem meclisler düzeyinde hem de doğrudan uygulama biçimiyle yaşam bulmaktadır. Doğrudan demokrasiye temsilciler araya girmez. Dolayısıyla Atina'yı doğrudan ve temsili demokrasinin karışımı bir sistem olarak değerlendirmek doğrudur. Meclisler her zaman temsilci demektir. Temsili demokrasilerde halk temsilcisini seçip meclise gönderir; o da teorik olarak meclise halkın adına katılır, tartışır ve oyunu kullanır.

Atina da demokrasi tarihi açısından önemli bir duraktır. Atina'nın demokrasi açısından şöyle bir öğretici yanı da vardır. Atina'nın yanındaki Isparta devletçiği diktatörlüktür. Atina demokrasiyle yöneltildiği için Atina toplumu güçlü oluyor ve çoğunlukla Isparta'ya karşı başarı kazanıyor. Demokrasilerin, demokratik toplumun insanları katması, paylaşımcı zihniyeti geliştirmesi ve insanların moral değerlerini yükseltmesinin toplumları güçlendirdiğine Atina ile Isparta'nın karşılaştırılması önemli bir örnek teşkil etmektedir. Sadece aristokrasi, asker ve bürokrasi kesimi değil, yurttaş olanların hepsi Atina'yı sahiplendiği için, Isparta karşısında Atina üstünlük sağlıyor. Bu da demokrasinin üstünlük yanı, demokrasinin diktatörlere ve toplumu kararlara katmayan rejimlere karşı kendisini güç yapan özelliği oluyor.

Atina demokrasisinin başka yönleriyle de irdelenmeye değer bir özgünlüğü vardır. Atina demokrasisi komünal demokratik değerlerin belirli düzeyde gelişip sistemleşmesiyle var oluyor. Toplumda var olan komünal demokratik değerlerden güç alıyor. Yunan yarımadası kuzeyden gelen, yoğun komünal demokratik değerler taşıyan ve daha sonra Romalıların barbar dediği kavimlerin yoğun biçimde gelip yerleştiği bir alandır. Sistemin en önemli ayağı olan beş yüzler meclisi komünal demokratik değerleri belirli düzeyde taşıyan elli aşiretten onar temsilcinin katılmasıyla oluşuyor. Böylece etnik toplulukların iradesi de sisteme yansıyor. Bununla birlikte şehirlerin gelişmesi ve bunun

getirdiği çeşitlilik de bu demokrasinin objektif ve sübjektif koşullarının hazırlanmasında etkili oluyor. Anadolu'nun önemli bir kültürel merkez olması ve Anadolu'nun ucundaki Troya'nın Yunan yarımadasına bir köprü görevi görmesi Atina'yı etkileyen diğer bir kaynaktır. Zaten Ege kıyılarında gelişen şehirleşmeye Atina'yı doğrudan etkilemiştir. Anadolu ve Yunan yarımadası Paris ve Viyana kadar birbirinden uzak değildir. Bu nedenle Medlerin, Zerdüşt'ün, özellikle İskenderiye ve Babil'in Anadolu üzerinden Atina'yı etkilediğini söylemek gerekir. Yunan kültüründe önemli bir etkisi olan Herodot bu kadar bilgiyi nereden alıyor? Medyayı dolaşarak, İskenderiye'ye geliyor, oradan bilgileri topluyor ve Yunan yarımadasına aktarıyor. Dolayısıyla Atina'daki demokratik değerlerin ortaya çıkışı önemli oranda Ortadoğu kaynaklıdır. Ortadoğu'yu yok sayarak Atina'yı anlamak mümkün değildir. Önder Apo Rönesans için 'Ortadoğu'nun sürgün çocuğu' belirlemesini yapmaktadır. Atina ise Rönesans'tan daha fazla Ortadoğu'dan etkilenmiştir. Ortadoğu'nun hemen çevresindendir.

Atina'da demokrasiden sonra tekrar yeniden tiranlık, oligarşi, krallık vb. yönetimler geliyor. Otoriter krallık olan Makedonyalılar Yunan yarımadası ve çevresine hâkim oluyorlar. Büyük İskender'in babası İkinci Filip imparatorluk kuruyor. Oğlu İskender önemli bir uygarlık yaratmış ve belirli demokratik değerler ortaya çıkarmış bu coğrafyanın hâkimi oluyor. Zaten İskender Aristo tarafından eğitilmiştir. İskender Doğuyu fethetme ideali ile hareket eder. İskender'i sadece emperyalist bir kral olarak değerlendirmek doğru değildir. Yani İskender "Ben gideceğim, sadece altın ve gümüş getireceğim" diyen bir kral sayılamaz. İskender, "Ben doğunun güzellikleriyle Yunanın değerlerini birleştireceğim" diyor. Helenizm denilen düşünce ya da uygarlık sadece Yunan'a ait uygarlık olarak tanımlanıyor. İskender'in söylediği biçimde Doğu ve Batı kültürünün sentez olmasına Helenizm deniyor. Aslında İran'ın ötesini de merak ediyor. Yani sadece Anadolu, Medya ve Perslerle ilgili değildir; bütün kültürlerle ilgilidir. Doğu ve Batı kültürünü sentezleme hayalindedir. Bu felsefesine uygun olarak, o dönemde on bin Pers ve Med kızını kendi askerleriyle evlendiriyor. Bununla bir fiziki evlilik değil, kültürel bir evlilik yaratmak istiyor. Doğunun ve Batının kültürlerini tanıştırmak istiyor. O evliliğin altında yatan

en temel etkenlerden biri budur. Gittiği yerlerde Doğunun kültürüyle, değerleriyle yakından ilgileniyor. İskender daha uzaklara da gidecektir. Ancak en bağlı komutanları bile kendisine isyan ederler. “Yeter İskender, dünyanın sonuna geldik. Daha nereye gidiyorsun? Artık gidecek yer kalmadı. Evimizden çok uzaklaştık, artık dönelim” derler. İskender böyle geri dönmek zorunda kalıyor. Diğer toplumlar nasıl yaşıyor diye merak ediyor. Dönüşte yolda öldükten sonra imparatorluğu parçalıyor. Kürdistan’ın da içinde olduğu birçok krallık kuruluyor. Şu anda Zagros’taki birçok dağın ismi o dönemden kalmadır. Hakkari’de bir kısım köylerin ismi o zamandan kalmadır.

Helen İmparatorluğu içinde Doğu-Batı kültürü belirli düzeyde sentezlenerek Roma’ya taşınıyor. Roma aslında Helen kültürünün devamıdır. Yunanistan’dan ilk önce İtalya’nın bazı liman kentlerine geçiyor, ondan sonra bütün İtalya’ya yayılıyor. Aslında bu yönüyle Roma Yunan felsefesinin, düşüncesinin, kültürünün, edebiyatının ve yönetim anlayışının taşınmasıyla ortaya çıkıyor. Onun için Roma’yı özgün, apayrı yaratılmış bir uygarlık olarak görmemek gerekir. Yunan’da bir özgünlük vardır. Ama Roma imparatorluğunda, Roma yaşam tarzında ve devlet yönetiminde farklı bir özgünlük yoktur. Yunan felsefesinin, Yunan devlet biçimi ve düşünce yapısının uyarlanması söz konusudur.

Roma çok büyüyor, büyük imparatorluk oluyor. Roma’nın büyük imparatorluk olması önemli bir olgudur. Köleci imparatorluktur. Roma büyüdükçe bütün kültürleri içine alıyor. Roma aslında çok kültürlü, çok halklı, çok toplumlu, çok mezhepli bir imparatorluktur. Birçok batıl inancın var olduğu bir dünya oluyor. Roma tarihin en önemli küresel güçlerindendir. Hatta Roma İmparatorluğu başlı başına küresel bir dünyadır. Çok büyük coğrafya üzerinde sınırlar yoktur. Öte yandan Roma ekonomik, sosyal ve kültürel gelişim tarzında ilerlemeler yaratıyor. İlk büyük yolları yapan Roma’dır. Daha o zaman büyük bir örgütlenmeye sahip haberleşme sistemi kurmuştur. Arabaların çamura batmadan rahatlıkla Anadolu içlerine kadar gidebileceği yollar yapıyor. Diğer taraftan deniz yoluyla Mısır’a gidiyor. Akdeniz havzası Roma İmparatorluğu döneminde çok önemlidir. Köleci uygarlığın geliştiği yerler özellikle kıyı şehirleridir. Ama dağlar, ovalar ve çöllerin kuytuları Roma imparatorluğu

döneminde de komünal demokratik değerlerin varlığını sürdürdüğü yerler oluyor.

Roma da' da çeşitli devlet ve yönetim biçimleri tartışılıyor. Monarşi, oligarşi, cumhuriyet, mutlakîyet, meşrutîyet gibi devlet yönetim anlayışlarının hepsi Yunan filozofları tarafından tartışılan, daha sonra Roma'ya da geçen kavramlar oluyor. Roma tarihi ve siyasal yaşamı aynı zamanda cumhuriyetçilik ve imparatorluk düşüncesi ve uygulamasının en fazla tartışıldığı ve gündemi işgal ettiği bir tarihtir. Cumhuriyet dönemleri olsa da, Roma'da öyle bir demokratik sistem gelişiminden söz edilemez. Ama Roma'da Atina demokrasisi ve Yunan'daki felsefenin sonucu olarak, bir de büyük devlet olduğundan -onu yönetmek de kolay değildir- ve bu büyük coğrafyada ortak bir sistem yaratmak için hukuk gelişiyor; önemli bir hukuk gerçeği ortaya çıkıyor. Hukuk devleti kavramı, yani devleti belli hukuka göre yönetme Roma'da önemli düzeyde gelişiyor. Aslında Roma Devletini güçlü ve etkili kılan, bu devletin kendini hukukla koruması ve sistemleştirmesidir. Roma gerçeğinde görüldüğü gibi, hukuk aslında devletin en büyük silahı haline geliyor. Hukukun devletçi sistemin temel kurumu olduğu Roma gerçeğinde bütün çıplaklığıyla anlaşılabilir. Bu niye önemlidir? Daha sonra üst toplumun hâkim olduğu ülkelerde demokratik değerler geliştiği zaman, demokrasi ve hukuk devletin birbirinden koparılamaz olduğu düşüncesi yerleşiyor. Dolayısıyla Roma'da hukukun belli düzeyde gelişmesi ve daha sonra Avrupa'da gelişen demokrasinin hukuk devleti ile bir arada anılması yaklaşımına bir temel hazırlanmış oluyor.

Yine daha sonra devletli ya da üst toplum demokrasisi dediğimiz Batı Avrupa demokrasilerinde ve rejimlerinde görülecek 'yurttaşlık' kavramı daha önceleri Roma'da önemli işlev gören bir kavramdır. Yani Roma yurttaşlığı daha sonra Fransız Cumhuriyetinin temel değerlerinden olan yurttaşlığa ilham kaynağı oluyor. Yurttaşlık kavramı ortak değerleri paylaşan insanları ifade eden bir kavram olarak ele alınıyor. Roma yurttaşlığı nedir? Roma yurttaşı Romalı olmaktan gurur duyar, Roma'nın ortak değerlerini korur. Roma'nın önemli gördüğü değerler ve tutumlar vardır. Roma yurttaşı bunları Romalı olmanın önemli kültürel parçası olarak kendisinde somutlaştırır ve bunu diğer kuşaklara taşır. Roma yurttaşı Roma hukuku

çerçevesinde üzerine düşeni yapan kişi oluyor. Hukukla yurttaşlık birbirini besleyen kavramlardır. Yani yurttaşlık, Romalı olmanın özelliklerinin yanında, kişinin Roma hukuku ve Roma Devletiyle ilişkilerinin ne olduğunu, Roma toplumuyla ilişkilerinin ne olduğunu, birbiriyle ilişkilerinin ne olduğunu ifade eden bir kavram olarak yerleşiyor.

Roma İmparatorluğu döneminde İsa'nın çıkışı özgürlük ve demokrasi tarihi açısından çok önemlidir. Roma o günün koşullarında neredeyse dünyanın üçte ikisini oluşturmaktadır. Çünkü o zamanlar Amerika ve Afrika kıtasının büyük bölümü dünyaya katılmamıştır. Genellikle uygarlığın geliştiği alanlar dünyadan sayılmaktadır. Bütün uygarlık alanları, Uzakdoğu ve Sasaniler hariç, hemen hemen Roma'nın hâkimiyeti altına alınmıştır. Roma bu dünyada tam bir köleci düzen kurmuştur. Ölüm sessizliğinde önünde hiçbir gücün dayanmadığı askeri ve bürokratik bir sistem haline gelmiştir. Sasanilerin de bu dönemde belli bir ağırlığı vardır. İranî devletler her zaman belli bir güç oluyorlar. Köleciliğin ve baskının ağırlaştığı ve çekilmez hale geldiği, artık insanların bilincinin buna katlanamaz düzeye ulaştığı ortamda, Doğunun o güne kadar birikmiş adalet ve eşitlik içinde ve baskı olmadan yaşama özleminin, yani insan vicdanının ayaklanması olan peygamberlik ve tek tanrılı din geleneğinin devamı olan İsa, Hristiyanlığı ortaya çıkaran bir sosyal önder olarak tarih sahnesine çıkıyor. Hristiyanlık o güne kadar tarihin ortaya çıkardığı en evrensel düşüncedir. Roma evrensel bir köleci imparatorluk olduğu için, İsa'nın çağrısı da evrensel oluyor. İsa'nın evrenselliği Roma'nın evrenselliğinden kaynağını alıyor. Eğer Roma bu kadar evrensel bir köleci imparatorluk olmasaydı, İsa'nın Hristiyanlık düşüncesi de bir etnisiteye hitap etmenin ötesinde, bütün halkları ve ezilenleri kapsayan özellikler kazanıp bu kadar evrensel karakterde olamazdı. Dolayısıyla İsa'nın evrensel hümanizmini belirleyen, neredeyse tüm dünyayı kapsayan Roma'nın zulüm düzenidir. İsa inancı, ırk, mezhebi ne olursa olsun, bütün topluluklardaki ezilenlerin sesi oluyor. İsa da her şeyden önce insanlığın tek bir tanrısı olacağı vurgusunu önemle yapıyor. Yahudilik de tek tanrılı bir dindi, ama bu tanrı Yahudilerin tanrısıydı. Ama İsa'nın tanrısı bütün halkların tanrısıdır.

İsa haksızlığa karşı çıkmayı, adalet ve eşitlik için isyan etmeyi önemli bir felsefe olarak ortaya atıyor. İsa büyük bir vicdan isyanıdır ve kendi koşullarında bir zihniyet devrimidir. İsa büyük bir vicdan devrimcisi olarak baskıya, zulme, her türlü köleci bağılılığa ve kötülüğe isyan etmeyi en temel ilke olarak benimsiyor. Yöntemleri yumuşak olsa bile sistemden kopma söylemi keskindir. “Ben barış değil, kılıç getirmeye geldim; ana ile kızın, baba ile oğlun arasını açmaya geldim. Babasını, anasını ve çevresini benden daha çok sevenler benden değildir. Yaşamını çok sevenler bu yaşamı kaybedecekler, yaşamını verenler ise yaşam bulacaktır” diyerek kendi özgürlük felsefesinin her türlü geriliğe isyanını çarpıcı biçimde dile getiriyor. Babasını, anasını bu düşünceden daha çok seven bu inançtan olamaz. Bu felsefeye sahip olmak için, özgürlük aşığı olmak için köleci devletlere, krala ve zulme bu düzeyde isyan etmeyi ve bu özelliklere sahip insan olmayı şart kılıyor. Hümanist mesajları fazlaca vermiş olsa da, yukarıdaki sözleri Hristiyan militanının özelliklerini çiziyor. Hristiyan bireyin özelliklerini ortaya koyuyor.

İsa'nın bu çıkışı insanlık tarihi açısından çok önemlidir, demokrasi tarihi açısından çok önemlidir. Hristiyanlık da devletlerin ve zalim kralların yetkilerini mahkûm eden ve sınırlayan bir zihniyet hamlesi yaptırmıştır. Yalnız kral değil, tüm insanlar adalete, hakka, hukuka ve vicdanlı olmaya çağrılmaktadır. Bu çağrılar özü itibarıyla insan olmaya çağrıdır; zalim olmayı bırakıp insanı insan olarak bilmeye, ona saygı göstermeye davettir. Bu açıdan yetki sahiplerine, “Sınırsız yetkileri bırakacaksınız, toplumun ve insanın haklarını tanıyacaksınız” diyor. Topluma ve insana, “Zalimler gayri meşrudur, onlara karşı mücadele edeceksiniz” diyor. Bu hamle de devletin ve kralın yetkisinin düşüncede ve pratikte sınırlandırılmasının toplumsallaşmasıdır, evrenselleşmesidir. Hristiyanlık büyük bir zihniyet devrimi olarak her türlü engellemelere rağmen bütün Roma dünyasına yayılmıştır. Bu düşünce manastırlarda, çöllerin derinliklerinde, dağların doruklarında, ormanların kuytuluklarında isyanı besliyor; komünal demokratik değerleri besliyor, özgürlüğü besliyor. Toplumun özgürlük ve demokrasi değerlerini buralarda kuluçkaya yatırıyor ve besleyerek gelecek kuşaklara sürekli taşıyorlar.

Böylece bir taraftan etnisitenin yaşamında var olan komünal demokratik değerlerin taşınması, bir taraftan manastırların insanın vicdanının ayaklanmasını kartopu misali büyütmesi ve yaygınlaştırması giderek bu diktatörlüklerin anlamsızlığını ortaya çıkarıyor. İmparator Konstantin bu koşullarda Hıristiyanlığı kabul ediyor ve böylelikle kendi içine alıyor. Belki Hıristiyanlık Roma'nın resmi dini haline gelerek özgünlüğünü kaybediyor, ancak Roma despotizmi ve köleciliğini de sarsıyor ve yumuşatıyor.

Önder APO, peygamberlik geleneğini değerlendirirken, karakteri hakkında şunları vurgular:

“Özcesi savaşçı-iktidar gücüne karşı içten sosyal bir gelenek olarak gelişen peygamberlik hareketi, genelde insanlık tarihinde, özelde Ortadoğu tarihsel toplum sisteminde demokratik duruşa daha yakın durmaktadır. Yoksulluk boyutunu da eklediğimizde, adeta tarihin ilk ‘sosyal demokrat’ hareketini temsil etmiş oluyorlar. Gerçekte sınıf temelleriyle -orta sınıf: zanaat, tüccar, özgür çiftçi, kabile- günümüz sosyal demokrasi hareketleriyle benzerliği kurulabilir. Bu benzerlik daha da ileri götürebilir. Sosyal demokratlar nasıl sistemi biraz yumuşatsalar da yedeği olmaktan kurtulamamışlarsa, peygamber sosyal demokratlığı da er veya geç kurulu sınıflı toplum sistemlerine entegre olmaktan, onların benzer bir modelini kurmaktan kurtulamamıştır. Katı ilkçağ köleliğine karşı yol açtıkları sistem ortaçağ feodalizmidir. Şüphesiz bilinçli bir feodal sistem arayışı değildir onların yolu. Barış ve adaleti tüm insanlık için istemektedirler. Ama hâkim sistemin büyük dönüştürücü gücü, peygamberlerin tanrı devletini de asıl sisteminkinden pek farklı kılmamaktadır.

“Sosyolojik anlatımdan yoksun teoloji -ilahiyat- söylemi, büyük bir külliyatı -eser koleksiyonu- elinde bulundurmasına rağmen, insanlık tarihini de en çok etkileyen peygamberlik kurumunun toplumsal gerçekliğini açıklamamaktadır. Dönemin dili zihniyetini ifade etmekle birlikte, günümüze tercüme edilmeden can sıkıcı, zihni körelten bir ezbere anlatım olmaktan öteye gidemez. Aslında Sümer ve Mısır antik köleciliğine karşı sosyal ve bireysel özgürlükçü, adaletçi yanı esas alan kurumun doğru tanımı büyük önem taşımaktadır. Halkların dönemin zihin yapısı olan din görünümü altında büyük sosyal mücadelelerini yansıtmaktadır. Peygamberlik ilk büyük sosyal önderlik

kurumudur. Kullandıkları kavram ve düşünceleri -o dönemin dünya bakışına hâkim olan ve genel geçer zihniyet kalıplarını-sentezleyerek bir üst aşamaya sıçratmaları nübüvveti -peygamberliği- kazanma anlamına gelmektedir. Resmi köleci mitoloji ve dinden koptukları oranda sosyal özgürlükçü bir rolü oynamaktadırlar. Şüphesiz her dönemde sıkça görüldüğü gibi, düzenle radikal kopuşları olduğu gibi uzlaşmaları da mümkündür.”

Daha sonra Barbar denilen Cermen boylarının Roma İmparatorluğuna süreklileşen saldırıları gerçekleşiyor. Dışarıdan komünal demokratik değerlerden güç alan etnik toplulukların dalga dalga Roma'yı yıpratması, içeride kölelerin isyanı ve manastırların adalet ve eşitlik duygularını topluma mayalaması sonucunda köleci devlet sistemi dağılarak, onun yerine köleciliğin yumuşatılmış biçimi olan feodal devletçi toplum sistemine geçiliyor. Feodalizm de kendini kurumlaştırıyor. Tabii ki halklar ve Hristiyanlık feodal bir sistem yaratmak için isyan etmediler. Daha özgür bir yaşam özlemiyle isyan ve saldırılarını gerçekleştiriyorlardı. Ama yine de buna rağmen feodal sistem köleciliğin yumuşadığı bir sistem olmuştur. Aslında köleci devletçi sistemin yıkılmasıyla birlikte köleciliğin yumuşak biçimde varlığını uzun süre sürdürmesinin de tarihsel, sosyal, kültürel ve düşünsel dayanakları zayıf hale gelmiştir. Daha doğrusu feodal sistem aslında daha baştan ideolojik meşruiyeti zayıf bir karaktere sahiptir. Feodal denen bu dönemde devletçi sistem baskısını ve zulmünü sürdürse de, insanlığın büyük bölümünü oluşturan etnik topluluklarda komünal demokratik değerler canlı biçimde varlığını sürdürmektedir.

Önder Apo'nun 'Ortadoğu'nun son aslan kükreyişi' olarak ifade ettiği İslam'ın ve Muhammed'in isyanı da artık insanlar açısından anlamsız ve çekilmez hale gelen zulme karşıdır. İslam Doğu Roma yani Bizans ve Sasani şahsında süren baskı ve zulme isyanı ifade ediyor. Kölelik hala tümenden ortadan kalkmamıştır. Sasani ve Bizans'ın iç çürümeleri bunların toplumlardaki meşruiyetini ve otoritesini önemli oranda sarsmıştır. Hz. Muhammed bu tarihi süreçte Arabistan ve çevresindeki bunalımın da yarattığı etkiyle bir çıkışa yöneliyor. Yahudilik ve Hristiyanlık değerleri başta olmak üzere Ortadoğu'nun geçmişte yarattığı bütün değerleri alıyor ve bunları daha sistemli ideolojik ve teorik

çerçeveye kavuşturuyor. Hedeflediği toplum düzeninin programını net, açık ve çarpıcı bir biçimde sistemli bir ifadeye kavuşturuyor. Kur'an bunun şahane bir belgesi oluyor. Özü zulme ve haksızlığa karşı bir isyandır. Sınırsız devlet ve kral yetkilerinin sınırlandırılması ve belirli kurallara bağlanmasıdır. Dolayısıyla çıkışında özgürlükçü ve komünal demokratik değerler taşıyor.

Muhammet zamanı ve İslam'ın ilk dönemlerinde danışma kurumu ve geleneği ortaya çıkıyor. Danışma meclisi gibi bir uygulamadan söz edilebilir. Zaten her zaman çevresinde bazı kararları alıp danıştığı bireyler vardır. Otoritesi fazlasıyla olmasına rağmen işleri çevresiyle yürütmeye çalışıyor. Böylece meşruiyeti ve etkisi daha da güçleniyor. Peygamberdir, ama yakın çevresiyle ve toplumun ileri gelenleriyle sürekli bir danışma içinde oluyor. Halifelik döneminde bunlar kurumlaştırılmaya çalışılıyor. Halifelik babadan oğula geçmiyor, seçimle belirleniyor. Ebubekir ve Ömer'in nasıl seçildikleri, Osman'ın nasıl seçildiği ayrı bir değerlendirme konusudur; ama yine de ortada bir seçim vardır. Yani halifelik başka yolla alınamıyor; babadan oğula geçme gibi bir karakteri yoktur. Peygamberin yakınları, ilk Müslümanlar, İslam'ın ileri gelenleri, Hz. Muhammed'in düşüncesini iyi bilenler ve belli din adamları tarafından seçilmesi gerekiyor. Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali'nin seçimleri böyle bir prosedürle gerçekleşiyor. Belki bu halife seçimleri bazı yönleriyle bir formalite ve tam demokratik görülme bile, yine de bir seçimin var olması önemlidir. Bazı seçimlerde hala bugüne kadar tartışması yapılan şaibeler bulunsa da, halife seçiminin atama yoluyla olmaması ve babadan oğla geçmemesi biçimsel de olsa bir değer ifade ediyor.

İslamiyet'te de danışma meclisi belli düzeyde geliştiriliyor. Peygamberin ve halifelerin otoritesi belli bir mutlaklık taşısa da, kararları büyük oranda tek başlarına verseler de, Kur'an'da ortaya konulan yönetim felsefesi bu tür danışma kurumlarını da öngörüyor. İslamiyet de insan vicdanı ve zihniyetinin geline aşamada bir patlaması olarak görülmelidir. İslamî toplumlarda ilk başlarda bilim, teknik, felsefe belli düzeyde gelişiyor. Hatta İslamiyet'te Hristiyanlıktan daha fazla insan aklına ve muhakemesine yer veren bir öz de vardır. Nitekim bu yaklaşım 12. yüzyıla kadar içtihadın yaratıcı biçimde gelişmesine zemin oluyor. Bazı İslam bilginlerinin Avrupa'da geliştirecek felsefeye

katkıları da bulunuyor. Örneğin Aristo'yu Avrupalılar daha çok da İbni Rüş'ten öğreniyorlar. Çünkü İbni Rüş Aristo'yu daha sistematik, daha anlaşılır hale getiriyor, üzerinde çalışıyor. Bir nevi Aristo külliyyatı oluşturuyor. Bu daha sonra Avrupa'nın değer yargılarına taşınıyor. Ancak İmam Gazali ile birlikte içtihat kapısı kapanıyor. Bu da siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik alanda gerilemenin en önemli nedeni haline geliyor.

Avrupa'da feodal dönem giderek insan ve toplum yaşamını tıkatan ve sıkıcı hale getiren bir konuma geliyor. Zaten feodal dönem miadını doldurmuş köleciliğin ömrünü uzatması gibi bir durumu ifade ediyordu. Bu nedenle ihtiyaçlara cevap vermekten uzak kalmıştır. Bu ve başka birçok etken Avrupa'da Rönesans ve Reform denen gelişmeyi ihtiyaç haline getiriyor. Sonunda yeniden doğuş denen doğaya, bireye, topluma canlı yaklaşımla bakan bir zihniyet ortaya çıkıyor. Özellikle İtalyan ticaret kentlerinde bu tür şeyler gelişiyor. Sanat, kültür ve edebiyat alanında yeni gelişmeler yaşanıyor. Diğer taraftan Hristiyanlığın katı dogmalarına karşı dinde reform hareketleri ortaya çıkıyor. Protestanlık bir yönüyle toplumsal ahlakın dağılmasının önünü açarak olumsuz bir rol oynarken, diğer taraftan katı dogmaları kırma açısından da olumlu bir rol oynamıştır. Protestanlığın bu çelişkili rolü hala tartışılmaktadır. Bir taraftan Rönesans, diğer taraftan Reform bilimsel yaklaşımın önünü açıyor. Hristiyanlığın dogmatik kalıplarının kırılması, Avrupa'da özgür düşüncenin gelişimini ortaya çıkarıyor. Bunlar ve akılcı düşüncenin etkin hale gelmesi giderek Avrupa'daki demokratik gelişmeye temel oluyor.

Düşünce tarihinin kaynaklarını, Avrupa'daki bu yeni uyanışı ve bunun demokratik bilinçte yarattığı gelişimi değerlendirirken, olguyu doğru ortaya koymamak, Avrupa merkezli bakış açısına mahkûm olmak olur. Önder Apo'nun aşağıdaki pasajlarda ortaya koyduğu gibi, Rönesans tarihi bir akışın ortaya çıkardığı sonuçtur.

“15. yüzyılla başlatılan Rönesans -yeniden doğuş- hareketi, aslında babası da annesi de Doğulu binlerce yıllık sülalenin son çocuğudur. Onu sanki Avrupa'nın Adem'le Havva'sından doğmuş gibi sanmak büyük bir yanılgıdır. Belki de Doğunun sürgün çocuğudur. Rönesans açık ki 13. ve 14. yüzyılların giderek hızlanan bir devamıdır. Büyütüldüğü zemin Roma kopyası krallık ve piskoposluk sarayı değil, kırsal alan manastırlarıyla yeni yükselen kent üniversiteleridir. Ne siyasal-askeri güç, ne de

feodal-tüccar ekonomik gücü bu çıkışta belirleyicidir. Kır manastırı ve kent üniversitesi kendi emekleriyle geçinen, halkın beslediği ve umut bağladığı, desteklediği, özgürlük ve bilincin yükseltildiği bağımsız çalışma mekânlarıdır. Şunu önemle vurgulayacağım: Rönesans'a götüren yol belirleyici olarak kral ve kilisenin saraylarından değil, halkın komünal okullarından geçmektedir. Ne feodal sınıfın, ne de ortada olmayan burjuvazinin çizdiği bir yoldur.

“Uygarlık nehrinin akışı açısından yerini ve zamanını belirlemek gerekirse, yine Sümer kaynağından yola çıkmak öğretici olacaktır. M.Ö. 3500-2500 döneminde Uruk ve Ur siteleri etrafındaki oluşum, dalga dalga Nippur, Babil ve Ninova merkezli olarak Dicle-Fırat kuzeyine doğru yayılır. Bu merkezler etrafındaki dönemleri M.Ö. 2500-2000 Nippur, 2000-1300 Babil (eski ve orta dönem), M.Ö. 1300-600 Asur, M.Ö. 600-300 son Babil dönemidir. Mezopotamya dışında direkt Sümerlerden etkilenen Anadolu Hititleri M.Ö. 1700-1200, Medya’da M.Ö. 900-550, Persiya’da M.Ö. 550-300 dönem uygarlıkları yaşanmıştır. Klasik Grek ve Roma uygarlığını ikinci büyük zihniyet devrimine bağlı olarak değerlendirebiliriz. Bunlar mitolojik düşünceden felsefi düşünceye geçiş döneminin uygarlıklarıdır. Doğunun Batıdaki en son ve büyük temsilcisi Troya’nın düşürülmesinden sonra gelişmeye başlamıştır. Hellas ve Etrüskler farklı, özgün bir gelişmeye ulaşamamışlardır. Geleneksel yayılmanın göçleri konumunu pek aşamamışlardır.

“M.Ö. 1000’lerde başlayan Grek ve İtalya uygarlıkları, M.Ö. 500’lerde felsefi düşüncenin gelişmesiyle özgünlüğü olan bir uygarlığa geçiş yapabilmişlerdir. Aslında Sümer ve Mısır uygarlık izlerinde uzun süre beslenmeleri, kuzeyden gelen göçlerle bileşimleri sonucunda, coğrafi özelliklerinin de etkisiyle özgünlük yakalanmıştır. Grek ve İtalya yarımadasındaki gelişmeler Anadolu’daki Hitit uygarlık gelişmesinin devamıdır. Bunda Mısır ve Doğu Akdeniz’deki Fenikelilerin yoğun katkısını da eklediğimizde, özgün gelişmenin dayanakları daha iyi anlaşılır. Yaklaşık M.Ö. 1000-M.S. 500 dönemini kapsayan Grek-Roma halkasının daha da yayılması Avrupa-Atlas kıyısında durur. Farklı zaman ve coğrafi koşullar üçüncü büyük versiyona koşutluk oluşturur. Uygarlık nehrimiz Batı Avrupa kıyılarına vurduğunda en verimli bir dönemine daha erişecektir. M.S. 1500’lerde

başlayan üçüncü büyük uygarlık devrimidir. Rönesans'ı dünya uygarlık zincirine bağladığımızda bu yönlü bir akış gerçekçidir.”

Rönesans ve Reformun yapılması insanlık tarihi açısından önemli bir duraktır. Rönesans ve Reformun özellikle manastır ve şehir üniversiteleri zemininde gelişmesi söz konusudur. Şehrin belli demokratik ortamı, manastırlardan korunan ve mayalanan komünal değerler, Hristiyanlığın Germenlerin özgür ruhuna göre yorumlanması Avrupa toplumunun yeni bir düşünce ile mayalanmasını beraberinde getirmiştir. İranlılarda Şialık, Kürtlerde Alevilik yorumu gibi Avrupa'da da Protestanlık denen yorumlar geliyor. Ancak İslamiyet'in hala canlı karakterde olması itibarıyla hem toplumu hem de devleti sarması, egemenlerin ve devletlerin kontrolündeki İslam anlayışı ve yorumu dışında toplumun demokratik ve özgür yaşamına uygun yorumların gelişmesine imkân vermiyor. Protestanlık resmi Hristiyanlığa karşı bir hamle yapsa da, Ortadoğu'da devletin damgasını taşıyan ve İslam'ı devletin ideolojik gücü haline getirenlere karşı toplumun çıkarına olacak yorum ve örgütlenme düzeyi geliştirilemiyor. Varolan mezhepler de zamanla oluşan kalıplara karşı çok köklü bir eleştiri geliştiremiyor; zaman zaman ciddi eleştiriler ve karşı koymalar olsa da etkili olamıyorlar. Öte yandan Haçlı seferlerinde Hristiyan dünyanın yenilgiye uğraması kendilerinde bir sorgulama geliştirirken, İslam dünyasının Haçlı seferlerinden zaferle çıkması kendilerindeki eksiklikler ve yanlışlıklara karşı sorgulamaya girişmek yerine daha doğru olduklarına inanmalarına yol açıyor ve bu temelde dogmatikleşme geliyor. İmam Gazali'yle de bunun düşünsel temeli oluşunca, İslam dünyasının uygarlıkta öncü rolünü kaybetmesi kaçınılmaz hale geliyor. Avrupa'da Rönesans ve Reformun gelişmesi ise yeni düşünce akımlarının ortaya çıkmasına yol veriyor. Bu da uygarlık öncülüğünün Avrupa'ya geçmesiyle sonuçlanıyor.

Rönesans dönemini Batı düşünce tarihinin ortaya koyduğu gibi kapitalizmin ön düşünce temeli olarak değerlendirmek yanlıştır. Rönesans esas olarak baskıcı olan sistemlere ve zihniyetlere karşı özgür düşünmeyi ve bilimi esas alan bir karaktere sahiptir. Hiçbir Rönesans filozofu ve düşünce adamı kapitalizmi öngörmemiş, bireyciliğe de vurgu yapmamıştır. Bireyin özgür düşünmesi gerektiği ve toplumun özgür bireyle anlamlı olacağı zihniyeti vardır. Ama bütün bu düşünceler

toplumsal yaşamı demokratikleştirmek ve zenginleştirmek içindir. Bu nedenle kapitalizmin bireyci yaşamından çok, komünal demokratik değerlere daha yakın bir düşünce akımıdır. Eğer kapitalist devletçi sistem başarılı olmuşsa, bu onun dayandığı temeli ve toplumları kontrol etme konusundaki tecrübelerinin sonucudur.

Önder Apo Rönesans'ı ve Rönesans sonrası kapitalizmin hâkimiyet nedenlerini aşağıdaki gibi ortaya koyar.

“Rönesans tanımı -genel kabul gören haliyle- öz olarak doğayı, toplumu ve bireyi her tür dogmadan uzak tutku derecesinde kavramayı, sevmeyi esas almaktadır. Doğanın ve bireyin kutsallığına dönüştür. Bu bireyin de kapitalist birey olmadığı; doğa bilgisiyle, sanat ve felsefeyle yüklü, savaştan kaçınan, doğal, eşit ve özgür bir toplum arayışında olduğu ortak bir yargıdır. Rönesans ütopyaları kapitalist değil, komünalisttir. Ortaya çıkan yeni toplumsal sistemin kapitalizm olduğuna dair inandırıcı bir araştırma yoktur. Manastırlarda komünal bir hayat geçerlidir. Yeni doğan kentlerde hâkim olan ruh demokrasiden yanadır. Bilim adamları, felsefe ve edebiyat yapanlar, sanatla uğraşanlar zorlukla geçinen emekçi insanlardır. Sermaye birikimiyle uğraşanlar sınırlı olup, özellikle faizcilikten ötürü toplumsal nefreti toplayan bir kesim olarak yargıya tabidir. Sanayi devrimine kadar, feodal aristokrasi ve yeni doğan bir ulus olarak halk sınıfları karma nitelikte bir toplumsal sistem oluştururlar.

“Bu kısa değerlendirme bile 19. yüzyıla kadar kapitalist toplum sisteminden bahsedilemeyeceğini göstermektedir. O halde Rönesans'ı kapitalizmin bir ön aşaması, zihniyet süreci olarak algılamak vahim bir yanlışlıktır. Doğrusu, ucu her tür gelişmeye açık bir kaos aralığı olduğudur. Feodal toplum sisteminin dağıldığı, çözüldüğü, fakat yeni toplumun doğmadığı, doğuş sancılarının yaşandığı bir ara dönemdir. Bu ara dönemden feodalizm yeniden güç kazanarak çıkacağı gibi, kapitalist bireyci bir sistem de doğabilir; yine güçlü altyapı koşullarına sahip demokratik, eşit-özgür bir topluma doğru gelişme de yaşanabilirdi. Tamamen sistem savaşçıların bilinç ve politik yeteneklerine bağlı olarak pek çok sistemin doğması teorik olarak mümkündür. Nitekim Fransız Devriminin sonlarına kadar kapitalist toplumla daha eşit ve özgürlükçü toplum yandaşları

başa baş bir mücadele içindedirler. 1640'taki İngiliz Devrimi ezici bir demokratik özellik taşımaktadır. Eşitliğe ve özgürlüğe ilişkin çeşitli ve oldukça güçlü kişisel ve kolektif anlayışlara rastlamak mümkündür. Burjuva devriminden ziyade halkçı bir devrimdir. 16. yüzyıldaki İspanya şehir komünarları demokrat karakterlidir. Amerikan Devriminin niteliği de açıkça özgürlükçü ve demokratiktir. 1789 Fransız Devriminde komünistler dahil birçok renk vardır. Özcesi Rönesans sürecindeki toplumsal kaostan çıkışta özgür-eşit ve demokratik toplum eğilimi en az kapitalist-bireyci eğilim kadar şanslıdır. Kapitalizm ancak sanayi devrimiyle birlikte toplumsal savaşta üstünlük sağlayacaktır. 19. yüzyıl, sanayi devrimiyle birlikte kapitalizmin her alanda hâkimiyetini yükselteceği bir dönemdir. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlangıcında, sistemin dünya çapında ilk defa yayılmasını kabaca tamamladığını görmekteyiz. Daha eşit-özgür ve demokratik toplum mücadelesi, 1848-1871 Devrimlerinin yenilgisiyle hâkim toplumsal sistem olma şansını kaybederler.

“Rönesans aralığından sadece kapitalist sisteme taşıyan değerler alınmadı. Hayli zengin olan malzemesinden kolektif toplum yapılanmaları için gerekli anlam gücünü bulmak da olasılıklardan biriydi. İlk ütopyacılar Campanella, Thomas Moore, Francis Bacon, daha sonraları Fourier, Robert Owen, Proudhon çok sayıda komünal toplumsal sistemleri tasarlıyor, yer yer örgütlenmelerine girişiyorlardı. Aydınlanma döneminde yine birçok filozof oluşacak yeni toplumun nitelikleri üzerinde kafa patlatıyorlardı. Başta gelen devrimlerin hep sola açık, bitmemiş bir yanları vardı. Kapitalist sistem yerleşmiş haliyle hiçbir önemli düşünürün tasarımı olarak oluşmamıştır. Ciddi düşünürlerin peşinde koştukları toplumsal ütopyaları kolektif karakterlidir. Ahlakla belirleyici bir rol tanınmaktadır. Buna rağmen kapitalizmin başarısında devlet kültürünün gücü, eski aristokrasinin olanca ağırlığı, yeni burjuva sınıfın kendi zıddından daha gelişkinliği gibi objektif nedenler etkili olmuştur. Eski hâkim toplumun izlerini yoğunca üzerinde taşıyan yeni toplumcuların kolayca istismarı anlaşıldır.”

Avrupa’da felsefe ve hukuk alanında devlet yönetiminin nasıl olması gerektiği konusunda sorgulamalar başlıyor. Diğer taraftan bu düşüncelerin belli düzeyde geniş kitlelere mal olmasıyla birlikte, toplumda daha özgür ve demokratik düşünme geliyor.

Kilisenin ve kralın toplumu boğması ve baskı altına almasına karşı alttan alta kiliseye ve kiliseyle birleşen krallığa karşı tepki büyüyor. Çünkü kilise bir nevi tutuculaşan ve toplum üzerinde baskı gücü olan mutlak krallığın ve devletin meşruiyetini savunuyor. Halkın tepkisi krallık ve merkezi otorite ile bütünleşmiş kilisenin otoritesine de yöneliyor. Kilisenin ruhani olması, insanın inanç dünyasını Hristiyanlığın özünde varolan değerlerle doldurması ve insana moral düzey kazandırması gerekirken dünyevileşmesi toplumda tepki uyandırmıştır. Kiliselerin toprakları birçok büyük feodallerin topraklarından daha geniştir. Tamamen bir feodal ağa ve bey haline gelmiştir. Bu durumda nasıl feodal sisteme karşı köylüler tepki duyuyorsa, feodalizmin temsilcisi krala duyulan bu tepkinin benzeri kiliseye de yöneliyor. Bu zihniyet ve tutumun toplumsallaşması kralların ve devletlerin meşruiyetini sarsıyor. Bu da otoritelerinin sorgulanması ve zayıflanması ile sonuçlanmıştır.

Öte yandan düşüncenin gelişmesi önünde kilisenin tekçi düşüncüyü savunması ciddi bir engeldir. Resmi düşünce sadece Hristiyanlıktır. Bunun ortaya koyduğu kalıplar dışında düşüncüyü savunmak suçtur. Özgür düşünce önünde engel olan Hristiyanlığın dogmatik tekçi düşüncesine karşı aydınlar düşünce özgürlüğünü savunuyorlar. Bilime daha yakın olan felsefenin gelişimi laikliğin savunulmasının da önünü açıyor. Laiklik kilisenin tekçi düşüncesini kırarak ve düşünce özgürlüğünü ortaya çıkaracak bir mücadele aracı haline geliyor. Laiklik ya da sekülerizm denen düşünce aydınlar içerisinde gelişiyor. Laikliği savunmak aynı zamanda kiliseye ve kiliseyle ittifak içinde olan krala karşı bir mücadele anlamına geliyor. Özellikle aydınlar laikliğin öncülüğünü ve militanlığı yapıyorlar. Bir taraftan feodalizme, yani toprak ağalarına ve beylerine karşı bir isyan, diğer taraftan kiliseye ve krallığa karşı tepkiler gelişiyor. Bu duygu ve zihniyetin giderek yaygınlaşması, toplum tabanından gelişen bir mücadele olan demokratik devrimleri ortaya çıkarıyor. Halkın baskıya ve sömürüye karşı özgürlük ve demokrasi özlemlerinin ifadesi olan ilk demokratik devrim Hollanda'da gelişiyor. Toplumun kiliseye, feodallere ve krala karşı ilk sistemli ayaklanması Hollanda'da gelişme gösteriyor. İngiltere'de kralın yetkilerini sınırlama süreci 1648'de Crommwel'in öncülüğünde bütün toplumu içine alan demokratik devrime dönüşüyor.

Kralların yetkilerinin sınırlanmasıyla kilisenin yetkilerinin sınırlanması birbiriyle paralel geliyor. Öyle ki, Avrupa'daki halkın tepkisi sonucu kilise çok önemli düzeyde darbe yiyor. Hatta Fransız Devriminde bütün Fransa'da papaz kanı akıyor. Devrim içinde halk sisteme karşı öfkesini papaz düşmanlığı biçiminde ortaya koyuyor. Bu eğilim çok aşırı düzeye ulaşıyor. Çünkü kilise kralla çok özdeşleşmiştir. Demokratik halk devrimleriyle birlikte kilise artık devlete karışan ve etkileyen konumdan çıkıyor. Devletin seküler olduğu, devlet yaşamındaki kuralların din kurallarından ayrıldığı, kilisenin ya da Hristiyanlık kurallarının artık devletin yönetiminde etkili olmadığı bir düzen geliyor. Buna da laiklik deniliyor. Bu açıdan laiklikle Batıda giderek burjuvazinin ağırlığını koyduğu demokrasi anlayışı arasında bir bağ bulunmaktadır. Bu iki olgu Batıda iç içe geliyor.

Türkiye'de ise laiklik farklı biçimde ele alınıyor. Türkiye bu konuda Batı Avrupa'yı örnek alıyor, ama laiklikle demokrasi arasındaki bağı kuramıyor. Halbuki Avrupa'da laiklikle demokrasi iç içe gelişen olgulardır. Laiklik, düşünce özgürlüğü, düşüncede çoğulculuk, tekçi düşüncüyü ortadan kaldırmak olurken, Türkiye'de ise Kemalizm'in ya da devletçi düşüncenin tekçi düşünce olarak topluma, aydınlara, her yere dayatılması yaşanmaktadır. Bu da Batılıların anladığı anlamda bir laiklik olmuyor. Dolayısıyla Türkiye'dekine laiklik denilemez. Çünkü Türkiye'deki laiklik düşünce özgürlüğünü ve çoğulculuğunu sağlayan bir olgu değildir. Türkiye'de farklı düşüncelere yaşam imkânı tanınmıyor. Sadece şu düşüncüyü savunacaksınız denilerek, on yıllarca Kemalizm'in bazı ilkeleri aydınlar dahil herkesin zorunlu kabul etmesi dayatması içinde olunmuştur. Devlet kendi memurlarını bir yana bırakın, aydınların bile zorunlu savunması gereken bir düşünce dayatması içinde olmuştur. Dolayısıyla bu yaklaşımı laiklik olarak değerlendirmeyiz. Avrupalılar laiklik derken, kilisenin ve tekçi düşüncenin devlete ve topluma dayatılmasından vazgeçilip, çoğulcu düşüncenin kabul edilmesinden söz etmektedirler. Burjuvazi laikliği böyle anlamaktadır. Ancak devlet fikrinin kendinin kökü tanrısal meşruiyete dayanmaktadır. Aslında bu meşruiyet bugün farklı kılıflara büründürülse de özü değişmemiştir. Bu açıdan devletlerin laikliğinden söz etmek çok aldatıcı bir

değerlendirmedir. Devletlerin ancak biçimde kendilerini dinsel kurallardan uzak tuttıkları görülmektedir.

Avrupa'da gelişen demokrasi açısından İngiltere'nin özgün bir yeri vardır. Avrupa'da gerçekleşen Rönesans ve bunun toplumda yarattığı zihniyet gelişimi, toplumda yönetimlere ve devlete bakışta da değişiklikler ortaya çıkarıyor. Bu çerçevede İngiltere toplumunda krala ve devletin sınırsız yetkilerine karşı bir itiraz ve devlet dışında kalan kesimlerin belli düzeyde yetki sahibi olduğu bir düzen arayışı hızlanıyor. İngiliz Devrimi gerçekleşmeden önce bu devrimin yolunu döşeyen bir olay olarak eşrafın, aristokrasinin, ortaya çıkan manifaktürel üretimin ve palazlanan tüccar kesiminin kralın sınırsız yetkilerine karşı itiraz ve mücadele sonrasında kralın yetkilerinin sınırlandırılmasını kabul eden Magna Charta (büyük belge) adlı belgenin kabul edilmesi vardır. Yani kral bu kesimlerin tepkisi karşısında zorlanıyor; kendi haklarından belli düzeyde vazgeçtiği belgeyi kabul ediyor. Bunun sonucunda giderek bu hakların önemli oranda meclislere devredildiğini görüyoruz. Lordlar Meclisi ve Avam Kamarası denen iki meclis kralın yetkilerinin önemli bölümünü kullanıyor. Lordlar kamarası daha çok krallık dışında kalan feodal otoritelerin temsilcilerinin ve eşraf denen aristokrat kesimin temsilcilerinden, Avam Kamarası ise daha çok halkın ve yeni sınıf olan burjuvazinin temsilcilerinden oluşuyor. İlk başta Lordlar Kamarasının önemli yetkileri olsa da, daha sonra bu yetkiler sınırlandırılıyor; ağırlıklı olarak Avam Kamarasının yetkili olduğu bir parlamenter sistem ortaya çıkıyor.

Esas karakterleri itibarıyla model sistem olarak görülen ve Avrupa'nın demokrasinin beşiği dediği İngiltere'de mutlakiyetçi sistemi sınırlama ve siyasi gücü başka kurumlara dağıtma biçiminde bir süreç gelişse de, ilk önce belirli bir halkçı karakteri olan bu sürecin daha sonra egemen sınıfların hâkim olduğu devletçi sistem altında geliştiği ve esas olarak da egemen sınıfların kontrolünde olan bir siyasi düzen kurumlaşmasıyla sonuçlandığı bir gerçektir. Tabii İngiltere'de gelişen demokrasi anlayışı aslında Atina'daki modelin farklı biçimidir. Atina'da alt toplumsal kesimler yurttaş olmadıkları için bu demokrasi içinde yer almamışlardır. İngiltere'de ve Avrupa'nın diğer ülkelerinde ilk önce herkes oy kullanma ve seçilme hakkına sahip değildir. İngiltere'de ve daha sonra Avrupa'da herkes yurttaş olarak

görülse de, aslında bu yurttaşlık bir nevi devlet üyeliği gibidir. Demokrasi tabandan başlayarak bir örgütlenmeyle ortaya çıkmadığından, üstten devleti ele geçiren ve düzenleyen güçlerin hâkimiyetinde bir kurumlaşma kazandığından bir üst toplum demokrasisi ortaya çıkmıştır. Devlete hâkim üst toplum arasındaki dengeleri düzenleyen, ağırlıklı olarak da devletle iç içe geçen ekonomik güçlerin her zaman hâkim olduğu ve demokrasi denilen düzencele toplumu hâkim güçlerin sistemine bağladığı bir siyasal düzen gerçeği oluşmuştur.

İngiliz Devrimi ve diğer devrimler sürecinde ilk başlarda halkın etkinliği daha fazla olduğundan, kralın yetkileri sınırlanırken, ortaya çıkan meclislerin yetkileri arttırılmıştır. Aslında meclislerin yetkilerinin arttırılması, toplumun demokratikleşmesini sağlayacak bir süreç olarak görülmelidir. Halkın gücünü sınırlayan kralın ve devletin diğer kurumlarının yerine, halkın ağırlığının hissedildiği bu meclisler, söz konusu ülkelerde ilk önceleri demokratik eğilimlerin daha güçlü olmasının yansıması olarak değerlendirilmelidir. Ne var ki, giderek üst toplum egemen sınıflarının devleti ele geçirmesi ve ağırlığını arttırmasıyla birlikte meclisin yetkilerinin giderek daraltıldığı, yürütmenin yetkisinin yeniden arttırıldığı bir siyasal sisteme doğru gidilir. Bu aslında Rönesans ve sonrası ortaya çıkan güçlü demokratik eğilimin iktidarcı ve devletçi egemen sınıflar tarafından sınırlanması anlamına gelmektedir. Avrupa'da sözü edilen demokrasinin böyle bir serüveni vardır.

Çok bilinen 1789 Fransız Devriminden önce Avrupa toplumunda halk devrimleriyle ortaya çıkan yeni düşünsel ve ruhsal şekillenme koşullarında halk temsilcilerinin, palazlanan sınıf olan burjuvazinin, aristokratların bir kesiminin ve yerel otoritelerin içinde olduğu ve belli periyotlarla toplanan bir meclis sistemi oluşuyor. Etats Generaux adı verilen bu meclis zaman zaman toplanarak belli konularda karar alıyor ve krala iletiyor. Doğal olarak bu meclisin varlığı kralın yetkisinin sınırlanması anlamına geliyor. Kralın yetkilerinin belli düzeyde devredildiği bu meclisler toplumda belli bir itibar kazanıyor. Önceleri kral tek yetkilidir. Her zaman her şeyi o söyler ve ona göre bir yönetim olur, işler buna göre düzenlenirdi. Ancak halkın tepkilerinin artması, yeni sınıf olan burjuvazinin giderek yükselişi ve düşünce düzeyinde kralın yetkilerinin devredildiği kurumların olması

gerektiğinin yaygınlaşması, yerel ve merkezi meclislerin ortaya çıkmasına yol açıyor. Avrupa'da olduğu gibi Fransa'da da böyle bir süreç geliyor. Kralın yetkilerinin sınırlandığı merkezi otorite dışındaki güçlerin de belli karar ve yetkileri devraldığı bu süreç, Avrupa'da demokrasinin gelişmesi olarak ifade ediliyor.

İlk önceleri meclisler Fransa'da olduğu gibi sürekli toplanma yerine, zaman zaman toplanmaktadır. Daha sonra sürekli toplantı halinde olan meclisler ortaya çıkıyor. Fransız Devriminin patlamasına yol açan neden, daha önce Avrupa toplumlarındaki demokratik zihniyet gelişiminin sonucu olarak belli kararlar alma yetkisine sahip hale gelen Etats Generaux Meclisini kralın keyfi olarak toplantıya çağırmasına karşı geliştirilen tepkidir. Kral 16. Louis, Etats Generaux Meclisini toplanmayınca, yeni gelişen sınıf olan burjuvazi, yerel otoriteler ve halk birlikte hareket ederek krala isyan ediyorlar.

Fransa'da Devrimle birlikte halkın gücü nedeniyle meclislerin yetkisi artıyor. Gerçekten de halkın eğilimleri meclise yansıyor. Tabii ki yeni sınıf burjuvazi ve devlet tecrübesi olan geleneksel aristokrat sınıf adım adım halkın yetkisini ve gücünü sınırlıyor. Devrimin ilk yıllarında halkın etkisini hissettirdiği meclisin giderek yetkilerinin sınırlandığı, yürütme denilen gücün otoritesinin arttığı, dolayısıyla demokratik özelliklerin de sınırlandığı, daha sonra devletçi üst toplumun demokrasi anlayışının kendisini hâkim kıldığı siyasal düzen kurulur.

Demokratik devrimler tabii ki halkı Avrupa'da bir güç yapıyor. Rönesans öncesi Avrupa ile Rönesans sonrası Avrupa farklıdır. Avrupa'da demokratik ve özgürlük değerleri içeren bir halk ruhu ortaya çıkıyor. Artık Avrupa'yı Rönesans öncesi olduğu gibi kralların ve imparatorların yönettiği bir sistemle yönetmek zordur. Kral ve imparator olma istemleri ortaya çıksa da, bunların Avrupa'da sürekli olması mümkün değildir. Halkın düşünce ve duygularındaki gelişmeler birçok filozofun da bu yönlü düşünce üretimi içine girmesiyle birlikte yürümüştür. Avrupa'da genel ve eşit oya dayalı parlamenter demokratik sistem denen siyasal sistemin ilkleri giderek netleşir. Yani dört yılda bir halkın -Orada da hala Atina'daki gibi ilk önceleri herkes oy kullanma hakkına sahip yurttaşlar olarak görülüyor. Daha sonra giderek erkek ve kadın dahil herkes oy hakkına sahip yurttaşlar haline geliyor. Ancak seçilme yetkisi oy verme yetkisi kadar kısa sürede tüm

toplumsal kesimleri kapsamıyor- sandığa giderek kendi temsilcilerini seçmesi ve bu temsilcilerden oluşan yasama yetkisine sahip parlamentolar kuruluyor. Bu parlamento içinde de ülkeyi yöneten hükümetler çıkıyor. Parlamento yasama, hükümet de yürütme görevini üstleniyor.

Bütün erkeklerin, giderek kadın-erkek tüm toplumun eşit oya sahip hale gelmesi biçimsel olarak önemli bir gelişmedir. Zengin ya da fakir kim olursa olsun her bireyin oyunun eşit değerde olmasının biçimsel de olsa bir demokratik değeri vardır. Dört yılda bir temsilciler vasıtasıyla halkın ülke yönetimine katılımını sağlayan bu sisteme parlamenter demokratik sistem deniyor. Yani herkes oy kullanmakta ve herkesin oyu eşit değerde olmaktadır. Hukuki ve teorik olarak bireylerin eşit ağırlıkta güç olduğunu varsaymak bile önemli bir olgudur. Siyasi kararları alan ve yönetim gücü olanların seçimini sağlayan sistemde eşit oya sahip olmak, eğer altı doldurulur ve devletçi sisteme dayalı yapılanma gerçeği değiştirilirse, önemli sonuçlara yol açacak bir gerçeklik haline getirilebilir. Tabii ki pratikte yine zenginlerin ağırlığının ortaya çıktığı bir sistem söz konusudur. Zenginin de fakir gibi tek bir oyu olsa bile, çeşitli yollarla hem seçilenleri tespit etme, hem de devlet üzerindeki etkisini ve ağırlığını koyma imkânları bulunmaktadır. Çünkü halkın sisteme katılımı örgütlü bir toplum olması sonucunda gerçekleşmiyor. Dolayısıyla biçimsel olarak siyasal eşitlikten söz edilse de, yaşam içinde fakirle zenginin toplum üzerindeki ve kararlardaki ağırlığı ve etkisi eşit olmuyor. Dört yılda bir sandığa oy atma biçiminde oluşan böyle bir temsili sistemde halkın demokratik bir siyasi güç olma imkânları çok sınırlıdır. Pratik zaten bunun böyle olduğunu ortaya koymaktadır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, demokrasi tanımının bir yönü de teorik olarak devleti temsil eden kurumların yetkilerinin sınırlanması ya da devleti temsil edenlerin yetkilerinin sınırlanması ve topluma devredilmesidir. Yetkilerin ve karar merciinin merkezden topluma yayılmasına, merkezden çevreye yayılmasına demokrasinin gelişimi diyoruz. Çünkü toplumun kendi kendini yönettiği, kararlarını kendisi aldığı ve uyguladığı toplumlar demokratik toplumlardır. Dolayısıyla halkın bu iradesini sınırlayan devletin ve egemen sınıfların yetkilerinin sınırlanmasına demokratik gelişme denilmektedir. Genel olarak demokrasinin tanımı böyle yapılır.

Avrupa’da ilk önce yetkilerin merkezden çevreye dağıldığı meclisler oluşuyor. Daha sonra merkezi otoritenin karar merciinin giderek bu meclislere doğru kaydığı bir süreç işliyor. Bu da Avrupa’da demokratik özü olan kurumların gelişmesini beraberinde getiriyor. Avrupa’daki demokrasi devleti tümünden dışlamak yerine sadece yetkilerin dağıtılması ve üst toplum sınıfları arasında bir denge kurulması ve meclis gibi bazı kurumlarla toplumu sisteme eklemleyince, bu düzenin istikrarlı sürmesini sağlayacak hukuk devleti anlayışı da öne çıkıyor. Avrupa’daki bu demokratikleşme modeli aynı zamanda tüm işlerin bir hukuk çerçevesinde yürütülmesi zorunluluğuyla beraber ele alınıyor. Bu temelde demokrasi ile hukuk devletinin birbirinden kopmaz bağlar içinde bulunması gerektiğine vurgu yapılıyor. Formel olarak krallar ve yöneticilerin bağlı olduğu kurallar netleşiyor. Bir taraftan meclisler kralların yetkisini sınırlarken, diğer taraftan hukuk her kurumun ve bireylerin hakkının sınırlarını çiziyor. Artık devlet hukuk sistemiyle kendini güvenceye alıyor; toplumla kurduğu dengeyi de bu hukuk sistemiyle koruyor. Yöneticilerin yetkilerinin sınırlandığı, ancak halkın tabandan örgütlenip kendini örgütleyecek bir kurumlaşmasını ifade etmediği için, halkın kendi kendini yönetimi olan gerçek bir demokrasi kurulmuyor. Ancak halkların mücadelesi sonucu, keyfi devlet yönetimi yerine kuralları olan ve halkın tepkilerini de belirli düzeyde dengeleyen bir sistem kuruluyor.

Bu süreçte hukuk devleti olarak ifade edilen anlayışın yerleşmesinin de sistemin kendisi açısından bir değer ifade ettiğini söylemek gerekir. Toplum her zaman kendi yaşamını ahlakla düzenlemiştir. Devletçi sistemle birlikte bir hukuk ortaya çıkmıştır. Bu hukuk esas olarak devleti korumaya yönelik olmuştur. Ancak Avrupa’da görüldüğü gibi, hukuk halkın mücadelesi karşısında üst toplumla alt toplum arasındaki dengeyi ve ilişkiyi belirli düzeyde kuran normlar manzumesi haline getirilmiştir. Tabii her dönemde yazılı veya yazısız bir hukuktan söz edilebilir. Önceleri kralların yetkisi hiçbir biçimde sınırlı değildir. Zaten tanrı-krallardır. Özellikle tek tanrılı dinlerle birlikte yöneticilerin ve tüm toplumun uymak zorunda olduğu kurallar manzumesi ortaya çıkıyor. Bu nedenle devlet ve toplum yönetimindeki hukuku Avrupa’da gelişen Rönesans, Reform ve

demokrasiyle başlatmak yanlış olur. Roma’da ve Atina’da da hukuk belli düzeyde gelişmişti. Ancak bunlardan önce de kralları ve toplumu bağlayan bazı değerler olduğunu söylemek gerekir. Tek tanrılı dinlerin bu konuda bir çerçeve çizdiği de açıktır. Ancak Avrupa’da bu anlayış giderek sistemli hale gelmiştir. Özellikle devletçi demokrasiyle hukuk devleti arasındaki bu bağın vurgulanması böyle bir sistematığın gelişmesine zemin olmuştur. Hukuk devleti ve belirli demokratik kurumların ve anlayışın gelişimiyle birlikte, bütün bireyler formel olarak kanun karşısında eşit hale gelmektedir. Sadece sandığa oy verirken oylar eşit değildir; aynı zamanda bir mahkemeye çıktığında kanun karşısında yoksul da, zengin de eşittir. Bilindiği gibi geçmişte krallar, şahlar, prensler astığı astık, kestiği kestik biçiminde toplumlar ve ülkeleri yönetmektedir. Rönesans’ı yaşamış, devrimler içinde belli bir demokratik ve özgürlükçü kültürü kazanmış Avrupa toplumunun eski dönemlerin keyfî yönetimleriyle yönetilemeyeceği açıktır. Bu açıdan yeni devletçi kapitalist sistemin toplum üzerinde egemenliğini sürdürebilmesi için hukuksal açıdan meşruiyet sorununu çözmesi gerekmektedir. Hukuk devleti denen olgu bu ihtiyaca cevap veren bir kurum olarak ele alınmıştır.

Demokratik parlamenter rejim ve hukuk devletiyle birlikte yargı, yasama ve yürütmenin birbirinden ayrılması gündeme geliyor. Montesquieu’nün Kanunların Ruhu kitabında ortaya koyduğu kuvvetler ayrımı, demokratik bir devlet olmanın olmazsa olmazları olarak kabul ediliyor. Özellikle yargının yasama ve yürütmeden ayrılması demokrasi açısından çok önemli görülüyor. Böylelikle yasama ve yürütmeyi elinde bulunduranların yargı üzerindeki etkilerini ortadan kaldırma amaçlanıyor. Kral, başbakan ve cumhurbaşkanı biçimsel olarak da olsa yargıya müdahale edemez hale getiriliyor. Büyük güçlerin, zenginin, askerin, generalin ya da bir devlet bakanının yargıya müdahale etmediği bir yargılama sürecinin ortaya çıkması, öngörülen parlamenter demokratik sistem açısından önemli görülüyor. Tabii ki bunlar teorik olarak böyledir. Ancak pratikte dolaylı ya da dolaysız güç odaklarının yargıya müdahale ettiği bilinmektedir. Yüzlerce yıl geçmesine rağmen bu gerçek hala kendini göstermektedir.

Diğer taraftan yasama ve yürütmeyi de ayırıyorlar. Birini yasa yapan ve kararlar alan bir güç olarak tanımlıyorlar. Yasama erki meclise ait oluyor. Uygulama gücü olan hükümet ve devlet başkanına yürütme deniliyor. Bunlar yasaların aldığı kararları uygulamakla sorumlu kılınıyor. Yasama ve yürütmeyi ayırmayı da bir denge olarak görüyorlar. Burada bir hususu belirtmekte fayda vardır. Kimileri bunun çok demokratik bir model olduğunu düşünüyor. Bu bir yanılgı ve yanlış yargıyı ifade ediyor. Toplumlar tarih içinde yasama ve yürütme yetkisini ve yargıyı hiçbir güce devretmeden bütünlüklü uyguluyorlar. Esas olarak da bütün faaliyetler toplumun iradesini yansıtan meclise ait oluyor. Nitekim halk devrimlerinin etkili olduğu süreçlerde meclislerin yetkisinin ağırlıkta olması bunun kanıtıdır. Halkın gücü azaldıkça yasamanın yetkileri daraltılıyor, yürütmenin yetkileri artırılıyor; daha önce topluma ait yargılama sistemi de meclisin yani toplumun elinden çıkıyor, kendini güç yapan egemen sınıfların kontrolüne geçiyor. Her ne kadar bağımsız yargıdan söz edilse de, toplumların ve toplumların demokratik iradesi olan meclislerin iradesi dışına çıkan yargı kurumları egemenlerin denetimine girmektedir.

Aslında toplumcu demokratik sistemler açısından kuvvetler ayrımı doğru olmayan bir sistemken, egemen sınıfların hâkim olduğu bir siyasal düzende kuvvetlerin ayrı olması sistemin kendisi açısından bir tedbir olduğu gibi, egemen sınıflarla toplum arasındaki dengeyi korumada ve egemen sınıfların keyfi uygulamalarını sınırlamada bir tedbir olarak olumlu görülebilir. Ancak bundan yola çıkarak gerçek demokrasinin ve özgürlüğün yaşandığı sistemler açısından böyle bir kuvvet ayrımını öngörmek bir gelişmeyi değil, bir gerilemeyi ifade etmektedir. Nitekim toplumun yürütme ve yargı yetkisinin adım adım egemen güçler tarafından elinden alınması, toplumdan ve meclisten koparılması bu gerçeğin kanıtıdır.

Halkın demokratik sisteminde meclislerin iradesi esastır. Yargılamalar bile önemli oranda halkın denetimi ve kontrolündedir. Halkın demokratik gücünün varlığı, aynı zamanda kendisine ait bir yargı sistemini yaratmasındadır. Böylece kendi sisteminin ölçülerini bu yargılamalarla belirlemektedir. Daha yakın tarihte Amerika'nın en demokratik dönemlerinde yargının daha fazla halkın denetiminde olduğunu

görüyoruz. Bugünkü halk jürileri sistemi yargılamanın tümüyle halka ait olduğu bir geleneğin devamıdır. Ancak Amerika'daki bu jüri sisteminde halkın yargılama üzerindeki etkisi ve denetimi eskisine nazaran çok sınırlıdır. Buradan da anlaşılmaktadır ki, yürütmenin meclisin denetimi dışına çıkması halkın gücünü zayıflatmışken, yargının halkın demokratik kurumlaşmasının dışına çıkması da halkın gücünü zayıflatmıştır. Halkın da ahlaki ölçüler temelinde her zaman bir yargı sistemi olmuştur. Yakın zamana kadar köylerde hiçbir sorunun mahkemelere götürülmemesi bunun açık kanıtıdır. Hatta toplumsal ahlakın hâkim olduğu ve sorunların yaşlı bilgeler tarafından çözüldüğü kır toplumlarında, ortaya çıkan bir sorunu mahkemelere götürmek en ayıp şeylerden olarak görülmüştür. Köydeki bir sorunu mahkemeye götürüp çözmek isteyenler, bu toplum tarafından dışlanmışlardır.

Özcesi mevcut devletçi demokrasi sisteminde parlamento genel ve eşit oyla seçilmektedir ve teorik olarak tamamen halka karşı sorumludur. Yasama ile yürütme ayrılarak yürütmenin de yasamaya karşı sorumlu hale getirilmesi yürütmeyi denetlemenin en önemli aracı olarak görülmüştür. Böylece devletçi güçler kendi sistemlerini toplum içinde meşrulaştırmışlardır.

Yürütme ile yasamanın çok fazla ayrılmasının ve yürütmenin yetkilerinin giderek artmasının sakıncaları daha sonra çeşitli biçimlerde ortaya çıkıyor. Bir mücadele örgütü açısından yürütmenin ayrılması ve belirli düzeyde inisiyatif alması mücadele örgütü olmanın doğal sonucudur. Ancak yasama ve yürütmenin çok ayrılması ve yürütmenin yetkilerinin fazla olması, halk yönetimleri ve halkın iradesi açısından zafiyetler ortaya çıkarmaktadır. Halkın temsilcilerinin oluşturduğu söylenen meclis Avrupa'da görüldüğü gibi çoğu zaman yürütme karşısında etkisiz kalıyor; yürütme bildiğini okuyor. Bu konuda en somut örnek olarak şunları belirtebiliriz: Önder Apo Rusya'ya gitti. Parlamantonun yüzde doksan sekizi Önder Apo için "Rusya'da kalsın" dedi. Ama hükümet çıkar çevrelerini dikkate aldığı ve çıkar çevreleriyle ilişkili olduğu için, çıkar çevrelerinin sesine kulak vererek, Halk Meclisinin yani Duman'ın yüzde doksan sekiz çoğunlukla aldığı kararı hiçe saydı ve Önderliğimizi sınırıştı etti. Aynı şekilde Yunan Parlamantosunun Önderliğin siyasi ilticasına olumlu yaklaştığı, ama hükümetin bunun önüne

geçtiği, devlet çıkarları ve dostluk adına tarihin en büyük ihanetlerinden birini yaptığı bilinmektedir. Bu somut tutumlarda görüldüğü gibi, yürütmeler demokratik ve özgürlük ölçüleri temelinde değil, daha çok çıkar çevrelerinin ve bu çevrelerin pragmatik politikalarının etkisiyle halkın çıkarlarına ters kararlar almakta ve uygulamaktadır. Yukarıda kısaca izah ettiğimiz gibi, yasama ve yürütmenin ne kadar ayrı olması gerektiği, bunun faydaları ve zararlarının ne olduğu teorik bir tartışma konusudur. Ancak demokratik halk sistemleriyle egemen sınıfların hâkim olduğu sistemlerde bunlara yüklenen rollerin farklı olacağı açıktır.

Demokratik halk sisteminde meclislerin yetkileri esastır. Yürütme daha çok koordinasyon rolünü oynar. Ancak sıcak mücadele içinde olan Özgürlük Hareketimizin yürütmesinin pratik politikada belli bir inisiyatife kavuşması anlaşılır bir durumdur. Çünkü anlık kararlar alması gereken bir mücadele örgütüyüz. Nitekim Önder Apo Yürütme Konseyini kendi sistemi içinde önemli gördü ve daha sonra Yürütme ile Kongra Gel Başkanlık Divanının yetkilerinin netleştirmedeği görülünce “Yürütme ayrılсын” dedi ve bunu önemli gördü. Çünkü daha sonra görüşme notlarında belirttiği gibi, Yürütme Konseyinin günde kırk karar vermesi gereken bir pozisyonda olduğunu hatırlattı. Yürütmenin ayrılmasını, günlük pratik açısından anında karar veren ve yürüten, gerekirse bu esnekliği gösteren bir durumda olması için özellikle vurguladı. Hatta 2004 yılındaki KKK 2. Genel Kurulundan sonra Yürütme Konseyi Başkanlığıyla Kongra Gel Başkanlığının ayrılması gecikince, Önderlik bunu ciddi biçimde eleştirdi. Mücadelenin şu anda esas sorumluluğunu Yürütme Konseyinin üstlenmesini istedi. Dolayısıyla mücadele örgütlerinin yürütmelerinin belli düzeyde inisiyatifli olması doğaldır. Ama Önderlik genel halk örgütlenmesi açısından halk kongrelerini ya da Türkiye’de Koma Gel örgütlenmesinden söz ederken taban örgütü olan Koma Gel’leri ve bunlara dayanan meclisleri önemli gördü. Yürütmeyi ise demokratik toplum koordinasyonları olarak ifade etti.

Şunu özellikle vurgulamalıyız ki, Avrupa’daki devrimlerde esas olarak ezilen ve yoksul kitlelerin belirleyici rolü vardır. Halkın mücadelesiyle bu özgürlükçü ve demokratik süreç ortaya çıkıyor. Avrupa’da belirli demokratik ve özgürlükçü değerler

varsa, bunlar Rönesans ve Rönesans'ın ortaya çıkardığı halk ruhunun yarattığı değerlerdir. Yoksa burjuvazinin ve prenslerin tepkisiyle krallar yetkilerini devredecek durumda değildir. Ancak halk rahatsızlıklarını yüksek sesle dile getirip isyanlara yönelince, kralların yetkilerinin sınırlanması ya da tahtlardan indirilmesi gerçekleşiyor.

Avrupa'da demokrasi denen olgu ülkelerde ortaya konulan bu çerçeve içinde gelişiyor. Devrimlerin ilk döneminde halkın gücü etkili olduğundan, halkın sesini yansıtan meclislerin ağırlığı fazladır. Ancak daha sonra burjuvazi ağırlığını arttırarak yürütmenin gücünün arttırıldığını ve halkın demokratik iradesi karşısında üst topluma dayalı bu demokratik sistemin hukuk ve birçok kurumla kendini güvenceye aldığını görüyoruz. Ancak Avrupa'da halklar genel ve eşit oya dayalı parlamenter sistemi mücadeleleriyle giderek daha da demokratik hale getirmeye çalışmışlardır. Genel ve eşit oya dayalı 'parlamenter demokratik sistem' ilk başlarda daha çok burjuvaların kendi aralarındaki uyumunu ve dengeyi yaratan bir sistemdir. Atina'da köle sahipleri ve toplumun üst tabakalarının kendi aralarındaki demokrasi gibi bir uygulama burada da görülüyor.

Ancak başta emekçiler olmak üzere tüm toplumsal kesimlerin mücadelesiyle birlikte demokratik hakların genişletildiği bir süreç yaşanıyor. Özellikle 19. yüzyılla birlikte işçiler, köylüler ve diğer toplumsal kesimlerin mücadelesi gelişince, daha fazla ekonomik ve demokratik hak isteme artınca, yasalarda ve toplumun kültüründe daha halkçı olan bir demokratik zihniyet gelişiyor. Halkın gerçek anlamda bir demokrasi ve özgürlük isteme eğilimi giderek daha kapsamlı boyutlara ulaşıncı, iktidarcı ve devletçi sınıfların direnişiyle karşılaşılıyor. Hatta halkın bu mücadelesi karşısında burjuvazi 19. yüzyılın sonundan başlayarak demokrasiyi sınırlayan, demokrasinin gelişimini engelleyen ve demokratik halklar için mücadele veren halkı bastıran bir politikaya yöneliyor. Onun için özellikle 19. yüzyıldan itibaren – Daha önce de ağırlıklı olarak böyledir- esas olarak demokrasinin gelişmesini isteyen emekçi halktır, ezilen ve sömürülen topluluklardır. Üst toplum ise “Demokrasi bu kadardır, bundan fazlası olamaz” diyerek, sınırlı bir demokrasiyi tüm topluma zorla kabul ettirmek istiyor. Tabii buna karşı demokrasiyi genişletme mücadelesi de durmuyor.

Demokrasi mücadelesi çok çeşitli talepler etrafında gelişiyor. Kadınların özgürlük ve eşitlik mücadelesi, eşit işe eşit ücret mücadelesi ve sendikal örgütlenmeler demokrasi mücadelesine dinamizm ve yeni boyutlar katan bir etkiye bulunuyor. Siyasal ve sosyal örgütlenme alanlarının genişletilmesi, işçilerin sekiz saatlik iş günü, ekonomik ve demokratik hak talepleri demokrasi mücadelesi açısından çok önemli bir zemin oluyor. Seçme ve seçilme hakları konusunda var olan sınırlamaların kaldırılması mücadelesi de demokrasinin gelişmesi açısından önemlidir. Ancak bu mücadele karşısında egemen güçlerin demokratik talepleri bastırdığı dönem başlıyor. Özellikle 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyıl boydan boya halkların demokrasi özlemleriyle üst toplum örgütü olan antidemokratik otoriter devletler arasındaki mücadeleyle geçmiştir.

19. yüzyılın ortalarında demokratik devrimler bastırılarak kapitalist devletçi sistem kendisini hâkim kılar. Kapitalizmin kendini hâkim kılması, baskıcı ve sömürücü düzenini sistemleştirmesi karşısında, Marks ve Engels sisteme karşı muhalif bir ideolojik ve teorik değerler bütünü ortaya çıkarırlar. Bu temelde işçilerin örgütlenmesiyle kapitalist sisteme karşı mücadele ederler. Bu mücadelelerini emekçilerin uluslararası dayanışmasıyla pekiştirip güçlendirmek isterler. Daha sonra Avrupa’da Marks ve Engels’in teorik öngörülleri doğrultusunda bu mücadeleye öncülük edecek sosyal demokrat partiler kuruluyor. Sosyal demokrat partilerin rolü demokrasiyi ve özgürlüğü geliştirmek, nihai olarak da sosyalist toplumu kurmaktır. Eskiden komünist partilerin çoğunluğunun adı 1912’ye kadar sosyal demokrattır. Bunlar emekçi tabana, esas olarak da işçilere dayanan ezilenlerin partileri oluyorlar. Bu partiler daha sonra köylülere de seslenen bir örgütlenme ve anlayış içine giriyorlar. Amaçları bir taraftan işçilerin ücretlerini yükseltmek, ekonomik ve demokratik hakları genişletmek, diğer taraftan toplumda demokrasi ve özgürlüklerin ilerletilmesi temelde sosyalizme ulaşmaktır. Amaçlarını böyle ortaya koyuyorlar. Bu yönlü önemli mücadeleler veriyorlar.

Emekçilerin ve sosyalistlerin mücadelesiyle 1871’de Paris Komünü kuruluyor. Paris Komünü demokratik temelde örgütlenen emekçilerin yönetim modeli olarak tarihteki yerini alıyor. Birçok komünün konfederal temelde bir araya gelmesiyle

Paris Komünü oluyor. Ancak örgütlenmesini demokratik temelde derinleştiremediği ve Paris dışına taşıramadığı için egemen sınıfların saldırısıyla yıkılıyor.

1905 yılında Rusya'da da Çarlık rejimine karşı demokratik taleplerle bir isyan geliyor. Rusya'da demokratik özgürlükçü düşünceler çeşitli örgütler tarafından toplumda yaygınlaştırılıyor. Bunun sonucunda 1917'de daha kapsamlı bir halk hareketiyle eski sistemi yıkan bir demokratik halk devrimi gerçekleşiyor. 1917 Şubat'ında gerçekleşen halk devrimine burjuva demokratik devrim diyorlar. Bunlar Lenin'in ve Bolşevik Partisi'nin belirttiği gibi burjuva demokratik devrimler değildir. Buna burjuva demokratik devrim denilmesi, sosyalizmden önce mutlaka kapitalizmin hâkim olması gibi kaba determinist bir yanlış yargı ve yanılmanın sonucudur. Bunlar kesinlikle halk devrimleridir. Burjuva demokratik devrimler demek, halk devrimini altın tepside burjuvaziye sunmak gibi bir şeydir. Her ne kadar sonraları emekçilerin öncülüğünde burjuva demokratik devrimler denilse de, bu da aslında yanlışlığı düzeltten değil, arttıran bir durumdur. Bu nedenle halkın yaptığı devrimlere burjuva demokratik devrim denilmesi düzeltilmesi gereken bir konudur. Bazı feodal kurumların yıkılmasının söz konusu olması ya da feodal otoritelerin sarsılmasıyla daha sonra burjuvaların hâkim olup kapitalizmi geliştirmeleri de böyle tanımlanmasını gerektirmez. Gerici feodal yapıların yıkılması sonrasında ne hukuki ne ekonomik olarak kapitalizmin gelmesi diye bir kural yoktur. Ne Rönesansçılar, ne Avrupa'daki halk devrimleri, ne de Rusya'daki demokratik devrim denilen süreçler kapitalizmi öngörmüştür. Bu tür devrimlerde çok çeşitli sınıflar vardır. Emekçilerin ve ezilen toplulukların kendilerini demokratik temelde örgütleyip güç haline gelmedikleri durumlarda, burjuvazinin kendini örgütleyip sömürü düzenini sistemleştirmesi anlaşılır bir durumdur.

Belki 1917 Şubat Devriminin ilk dönemlerinde anayasal demokratlar denen burjuva kesimlerin de belli bir rolü vardır. Ama asıl olarak bu devrimin öznelere ve dinamiği işçilerdir, köylülerdir. Rusya içinde varlığını sürdüren komünal demokratik değerler ve bu değerlere uygun düşünce üretimini gerçekleştiren aydınlanmış kesimlerdir. Komünal demokratik değerlerin bu devrimdeki etkisi o dönemdeki tartışmalarda da somuttur.

Lenin’le Narodnikler arasında önemli bir tartışma vardır. Şimdi daha iyi görülüyor ki, Narodnikler bazı gerçekleri daha iyi görmüşlerdir. Lenin o zaman köylü toplumundan, kırsal toplumdan sosyalizm kurulmaz diyerek, kırsal alandaki komünal demokratik değerleri küçümseyen bir yaklaşım göstermiştir. Narodnikler kırsal kesimdeki komünal demokratik değerleri örnek göstererek bu yaklaşıma itiraz ederler. Bilindiği gibi Narodnikler 1917 Devriminde etkin ve çok önemli rol oynarlar. Narodniklerin bazı dar, kaba ve sekte yaklaşimleri köylü geriliği olarak görülüp köylü sosyalizmi olarak tanımlanır. Hatta Bolşevikler köylülerin bazı yönleriyle küçük burjuva özellikler taşıdığını söyleyerek, Narodnikleri küçük burjuvalıkla da eleştirmişlerdir. Küçük burjuvalık değerlendirmeleri yersiz de olsa, diğer politik konularda bazı eleştirileri haklı görülebilir. Ancak sosyalizm açısından kırsal kesimdeki komünal demokratik değerlerin inkâr edilmesi, aslında sosyalizme Batıdan kaynaklı burjuva ufkuyla yaklaşımın sonucudur.

Aslında Marks ve Engels’ten başlayarak devam eden en temel yanlış, neolitik toplumun bir dönem yaşanmış ilkel komünal düzen olduğunu, ama sonradan gelişimlere ayak uyduramadığından yerini devletçi sisteme bırakıp tarihten silindiğini düşünmesidir. Neolitik toplumu iyi çözümleyememeleri ve neolitik toplumdan devlete geçişi iyi anlayamamaları nedeniyle Marks ve Engels ideolojik, teorik ve politik yanlış içine düşmüşlerdir. İktidarcı-devletçi sistem zorunlu bir aşama olarak görülünce, kendileri de buna zorunlu bir aşama olarak yönelmişler; sonuçta demokrasinin öldürüldüğü, onun yerine iktidarcı, devletçi, bürokratik ve otokratik bir sosyalizm anlayışının ortaya çıktığı görülmüştür. Devletçi zihniyete ve yapılanmaya sosyalizm kılıfının geçirilmesi, neolitik toplumla bu toplum üzerinde kendini var eden devletin çözümlemesinin doğru yapılamamasının sonucudur. Aslında **Ailenin, Özel mülkiyetin ve Devletin Kökeni** kitabında Engels birçok gerçeği görmesine rağmen, doğal toplumu daha sonra son bulan ilkel bir model olarak değerlendirilmesi daha sonraki yanlışlarına temel olmuştur. Bu eksiklik Lenin’in devlet ve devrim anlayışında daha kapsamlı sapmalara götürmüştür. Devletin bir dönem gerekli görülmesi ve bu süreçte proletarya diktatörlüğünün uygulanması anlayışı bu sapmanın somut

göstergesidir. Sovyetler Birliği'nin demokratik ve özgürlükçü anlayış ve uygulamadan koparak bürokratik devletçi sisteme dönüşmesinde bu yanılgıların rolü belirleyicidir.

Sovyetler böyle bir yola girerken, diğer halklar yine de sosyalizmi özgürlük ve demokrasi getirecek sistem olarak görüp, bu bayrak altında her tarafta özgürlük ve demokrasi mücadelesi verirler. Sosyalizm böyle bir anlayışı toplumlara uzun süre daha vermeye devam etmiştir. Önder Apo İmralı'da yaptığı ilk savunmasında reel sosyalist sistemin yıkılışını değerlendirirken, bu sistemin Ekim Devriminin yarattığı özgürlük ve demokrasi rüzgarı tarafından yıkıldığı tespitini yapmıştır.

20. yüzyılda kapitalizmin tamamen emperyalist karakter kazanmasıyla birlikte iç ve dış sorunlarını şiddetle bastırarak çözme eğilimi gelişmiştir. Emperyalist-kapitalist güçler arasındaki rekabet, azami kâr yasası ve sömürüyü artırmak için baskılara yönelmesi demokrasileri daha da sınırlandırmış veya öldürmüştür. Hitler, Mussolini, Franco ve Salazar kendi ülkelerinde faşist diktatörlükler kurmuşlardır. Japonya da İkinci Dünya Savaşı öncesinde diktatörlükle yönetilmektedir. Kapitalist sistemin gelişmesi ve ulus-devlete dayalı kapitalist güçlerin birbirleriyle rekabet etmesi açısından daha fazla birikim ve daha fazla sömürü için baskıyı bir araç olarak kullanmışlardır. Bu nedenle 20. yüzyılda bunu sağlamak için baskıya başvurmak olağan hale gelmiştir. Böylece sınırlı demokrasilerin bile boğulduğu bir dünya ortaya çıkmıştır. Baskıcı ve faşist sistemlerin amaçları içinde emekçileri ve sosyalistleri bastırmanın yanında reel sosyalizmi yıkmak da vardır. Faşizm toplumların geldiği çağı değerlendiremeyen tekелci burjuvazinin egemenlik eğiliminin en baskıcı hali olarak tanımlanmıştır. Bu yönüyle tüm toplumu karşısına alarak kendisiyle birlikte büyük yıkımlar getirmiştir. Onun için Lenin "Burjuvazi için en güvenceli sistem burjuva demokratik cumhuriyettir" der.

Kendi içindeki çatışmaları ve halkların mücadelesi sonucunda kapitalizmin sistem içinde ortaya çıkan bunalımların faturasını Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarında en ağır biçimde insanlığa yaşattığı bilinmektedir. Kapitalizmin en şoven, baskıcı ve en saldırgan kesimi olarak tanımlanan faşizme karşı İkinci Dünya Savaşı döneminde antifaşist demokratik cephele kurulmuştur. İkinci Dünya Savaşında faşizm yenilgiye uğratılmıştır. Faşizm

yenilmiş, demokrasi cephesi kazanmış denilmiştir. Aslında İkinci Dünya Savaşında kaybeden yalnızca faşizm değil, tüm üst toplumun iktidarcı-devletçi rejimleri olmuştur. İkinci Dünya Savaşından sonra da otoriter ve baskıcı rejimler var olmaya devam etmiş olsa da, bunlar hem ideolojik hem de siyasal meşruiyet olarak bu savaştan yenilgiyle çıkmışlardır. Aslında devletçi sistemler ve demokratik olmayan tüm rejimler İkinci Dünya Savaşıyla birlikte toplumların gözünde meşruiyetlerini kaybetmiştir. O güne kadarki mevcut siyasal sistemlerin adı ne olursa olsun insanlığa çok ağır bedel ödeten İkinci Dünya Savaşını durduramamış olmaları, gelecek açısından önemli gelişmeleri ve değişimleri yaratan başlangıç olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sadece baskıcı rejimlerin yenilgisiyle sonuçlanıp meşruiyetlerini ortadan kaldırmamış, en az bunun kadar genel ve eşit oya dayalı parlamenter demokratik sistem denilen siyasal düzeni de sorgulatmıştır. Çünkü faşist rejimler parlamenter demokratik sistemle yönetildiği söylenen ülkelerde ortaya çıktığı gibi, kendisine demokratik diyen ülkeler de politikaları ve uygulamalarıyla bu tür rejimlerin gelişmesine zemin olmuşlardır. Mevcut sistemlerin savaşları ve katliamları önleyemeyeceği açığa çıkmıştır. Bu sorgulama insanlık açısından yeni bir demokrasi anlayışı ve dönemi başlamıştır. İkinci Dünya Savaşını bir dönüm noktası olarak ele almamızın nedeni, parlamenter demokrasinin sorgulanması ve daha yaygın ve derinleşmiş demokratik anlayışın gelişerek yeni demokrasi projeleri ortaya çıkaran bir süreç başlatmasıdır.

Hitler'in iktidara geldiği Almanya'da da genel ve eşit oya dayalı parlamenter rejim vardı. Hitler darbe ile değil, seçimle iktidara geldi. Darbe yapma girişimleri de vardı. Ama esas olarak seçimle iktidara geldi. İtalya ve İspanya'da da benzer gelişmeler oldu. Yani dört yılda bir temsilcilerin seçildiği parlamenter ya da temsili demokrasi denen sistem, demokratik olmayan rejimlerin gelmesine engel olamadı. Aksine bu faşist diktatörlükler o parlamenter sistemi kullanarak iktidara geldiler. Bu sonuç demokratik rejimlerin kötü olduğunu değil, ancak mevcut uygulamalarının çok yetersiz olduğunu kanıtlar. Demek ki sadece dört yılda bir sandığa gidip oy vermek demokrasiyi getirmiyor. Bu durum halkın demokratik iradesini ortaya çıkarmıyor ya da halkın demokratik iradesini pratikleştirmiyor. Birinci ve İkinci

Dünya Savaşında görüldüğü gibi, insanlığa yaşatılan en büyük kötülükleri önleyemiyor. Bu nedenle İkinci Dünya Savaşından sonra çoğulcu demokrasi ve katılımcı demokrasi denen yeni bir demokrasi anlayışı ortaya çıktı.

Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra sadece dört yılda bir sandığa gidip oy vermenin yetersizliği görülmüştür. Bunun sonucunda halkın demokratik iradesini ya da düşüncelerini dört yılda bir ortaya koyduğu bu temsili demokrasinin yanında iktidarlar, yönetimler ve partiler üzerinde sürekli baskı kuracak ve onları olumsuzluklardan alıkoyacak yol, yöntem ve kurumların geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu kurumlar ve yöntemlerle toplumun sisteme sürekli katılmasıyla birlikte, yönetenlerin olumsuzluklarını engelleyip toplumun daha fazla dikkate alınacağı bir demokratik sistem yaratılacağı düşünülmüştür. Bu nedenle dört yılda bir genel ve eşit oyla oluşan meclislerin yanında, çeşitli toplumsal kesimlerin farklı ihtiyaçlar temelinde kendi iradelerini yansıtacak örgütlenmeler ve bunların eylem ve etkinlikleriyle karar alıcıları sürekli etkileyeceği düşünülmüş, parlamentoyu ve yürütmeyi her gün demokratik baskı altına alacağı öngörülen ve temsili demokrasinin zayıflıklarını gidereceği düşünülen katılımcı demokrasi anlayışı ortaya atılmıştır. Nitekim başta savaş karşıtları, kadın hakları ve çevreci örgütler, gençlik örgütlenmeleri, sosyal ve kültürel örgütlenmelere gidilerek, siyasete ve siyasi kurumlara yeni bir müdahale biçimi ortaya çıkmıştır. Bugün sivil toplum örgütleri denen bu kuruluşlara o zaman baskı grupları denilirdi. Böylece dört yılda bir sandık başına gidildiği ve eğilimin ortaya konulduğu sistemin zayıflıkları giderilmeye çalışılmıştır. Yani siyasetin öznesi ve toplumun kendi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel taleplerini yansıtan güç artık sadece partiler olmuyordu. Bir yönüyle her gün siyasete katılan, her gün çeşitli toplumsal kesimlerin istemlerini ortaya koyduğu, yaygın örgütlenmelerin öngörüldüğü katılımcı ve çoğulcu demokrasi İkinci Dünya Savaşı sonrasında özellikle Avrupa ve Amerika'da yeni bir model olarak görülmeye başlandı. Önder Apo bunu devlet, partiler ve geleneksel toplum örgütlenmeleri dışında üçüncü alan olarak tanımladı.

Bunun da tam demokrasi ve halkın iradesini yansıtmayı açısından büyük eksiklikleri olduğu kesindir. Bu model esasında

parlamenter sistemin zayıflıklarını kapatan düzeyde kalmaktadır. Bu sistemde hala esas olan, yine de daha önceki parlamenter sistemin kurumları ve onun karar gücüdür. Sistemin esasını belirleyen ve yön veren yine bu kurumlardır. Tabii ki demokrasi tarihi açısından bir gelişmeyi ifade etmektedir. Çünkü sivil toplumlar her gün açıklamalarıyla, yürüyüşleriyle siyasete müdahale ediyor, parlamentonun ve yürütmenin alacağı kararları ve uygulamaları etkiliyor. Önceden oy kullanılır, sonra dört yıl daha beklenirdi. Şimdi artık dört yılı beklemeden, halk sivil toplum örgütleri ve baskı gruplarıyla siyaseti etkileyerek tehlikeli gelişmelerin önünü almaya çalışıyor. Kendi çıkarlarını ve taleplerini günlük olarak yansıtmaya imkânı buluyor. İşçiler, sendikalar, köylüler ve tüm toplum grupları günlük olarak “Benim hakkım şudur” diyerek siyaseti kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışıyorlar. Sivil toplum örgütleri böylece işlevsel hale geldi ve giderek gelişme yaygınlaşmaya başladı.

Sivil toplum örgütleri ilk önce İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı büyük insan kayıpları ve çevre tahribatı nedeniyle barış grupları, çevrecilik ve kadın hareketleri olarak gelişti. Tabii ki daha önce işçi sendikaları ve kooperatifler gibi birçok sivil toplum örgütü de vardı. Ancak parlamenter sistemin eksikliklerini ve yarattığı olumsuzlukları giderecek gerçek anlamda demokratik katılımcı bir anlayış esas olarak İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıktı. Söz konusu sivil toplum örgütleri bir daha savaş olmaması ve barışın dünyada hâkim olması için aktif biçimde siyasal yaşama katılmaya başladılar. Atom bombası gibi çevreyi de yok eden kitle imha silahlarının kullanımını en büyük insanlık suçu gören bir bilinci toplumlarda yaymaya çalıştılar. Diğer taraftan da kadın örgütlerinin gelişimi ve aktivitesinde artış oldu. Kadınlar savaşta ana ve eş olarak çok acı çekiyorlar. Öte yandan mevcut siyaset ve toplum erkek egemenlikli bir niteliktedir. Kadının hakkı ve hukukundan söz edilse de, toplumsal cinsiyetçilik altında bunlar fazla anlam taşımamaktadır. Her türlü kurum erkek egemenlikli genlerle oluşmuş durumdadır. Dolayısıyla erkek egemenlikli sistem ve siyasete karşı kadın hareketleri mücadeleyi daha da yükseltmeye başlıyorlar. Savaşa yol açan zihniyetin eril zihniyet olduğu İkinci Dünya Savaşıyla daha da anlaşıldı. Bu nedenle kadınlar hem toplumun

demokratikleşmesi, hem de barış açısından erkek egemenlikli sisteme bağımlı olmaktan çıkmak istiyorlar. Çünkü erkeğe ve erkek egemenlikli sisteme bağımlı olmanın, erkek zihniyetinin yarattığı ağır sorunların altında ezilmeyi ve sefaleti getirdiği tarihsel süreç içinde iyice kanıtlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası kapitalist sistemin sadece kurumları değil, ulus-devlet anlayışı, farklı uluslar ve kültürlerle yaklaşımı, kadına yaklaşımı, ulus devlet ve iktidarının yarattığı sonuçlar felsefi, ideolojik ve teorik olarak da sorgulanmaya başlandı. Kapitalizmin modernist anlayışının çağın ihtiyaçlarına cevap vermediğini ve önemli sorunlar yarattığını söyleyen değerlendirmeler, çözümlemeler ve eleştiriler gelişmeye başladı. Sistemin bu noktalarda düzeltilmesini ve daha demokratik ve özgürlükçü hale getirilmesini isteyen ve postmodernizm denilen düşünce akımı da kapitalist sistemin tıkanığının kanıtı olarak görülmelidir. Sisteme eleştiri getiren bu düşünce akımı ve onun düşünürleri, sistemin olumsuzlukları konusunda sistem karşıtı güçlere de önemli düşünce materyalleri sunmuşlardır. Bu düşünce biçimi sistemi birçok konuda eleştirse de, sistemin ufkunu aşan bir düşünce ve yeni bir toplumsal yapılanma gerçeği ortaya çıkaramadığından, sistem içi yumuşamayı sağlayan bir karakterden öteye gitmeyen bir gerçekliği ifade etmektedir.

İkinci Dünya Savaşından sonra da dünya barış ve demokratik gelişme açısından rahat bir süreç yaşamadı. Kapitalist sistemin de, reel sosyalist sistemin de insanlık için bir hayır getirmeyeceği bu süreçte daha iyi anlaşıldı. Kısa süre içinde kapitalist sistem ve reel sosyalist sistem arasındaki soğuk savaş halklarda ve toplumlarda bu iki sistem dışında arayışları geliştirdi. O güne kadar halkların özgürlük ve demokrasi özlemini oyalayan reel sosyalist sistemin etkisi giderek azalmaya, bu da toplumlarda yeni demokratik özgürlükçü arayışların ortaya çıkmasına yol açtı. Katılımcı ve çoğulcu demokrasi çerçevesinde ortaya çıkan örgütlenmelerin de bu yönde her iki sistemi sorgulamaları gelişti. 1968’li yıllara gelindiğinde ortaya çıkan bu arayış ve bilinçlenmeye hem Batının demokrasi anlayışı, hem de reel sosyalizmin uygulamaları cevap verecek durumdan çok uzaktı. Kapitalist sisteme karşı büyük direnişler ve protestolar gelişirken, Sovyetler Birliği’nin sosyalist olmadığı, aksine bürokratik baskıcı bir rejim olduğu düşüncesi başta gençlik hareketleri olmak üzere

demokratik ve sosyalist çevrelerde fazlasıyla tartışıldı. Sovyetler Birliği için ‘kapitalist sistemi aşmayan revizyonist ülke’ tanımlaması yapıldı. Hatta emperyalist olduğunu söyleyen gruplar da ortaya çıktı. Sovyetler Birliği şahsında sosyalist sistemden beklenen demokrasi ve özgürlük özlemleri büyük darbe yemiştir. Sosyalizmin Sovyetler’deki uygulandığının demokrasi ve özgürlük getirmediği, onun da baskıcı ve sömürücü rejimlerin bir benzeri haline geldiği görülerek kendisine karşı tutumlar gelişti.

1968 Hareketi, reel sosyalizmin özgürlük ve demokrasi özlemlerini boşa çıkarması karşısında, halkın ve insanlığın demokrasi ve özgürlük özlemlerini sahiplenilen bir hareket olarak tarih sahnesine çıkmıştır. Kapitalist sistem zaten baskıcı ve sömürücü karakteriyle halklar karşısında teşhir ve tecridi önemli oranda yaşamıştır. Gençlik halkın bütün umutlarını ve özlemlerini boşa çıkaran reel sosyalist sistem ile kapitalist sisteme karşı demokrasiyi ve özgürlüğü savunan bir isyan olmuştur. 1968’den sonra sivil toplum örgütlerinin daha da yaygınlaştığını ve farklılaştığını görmek mümkündür. 1968’i demokrasi tarihi açısından yeni bir hamle olarak görmek gerekir. 1968 mevcut demokrasinin ve bu iddiadaki sistemlerin iflas ettiğinin sadece Sovyetler Birliği’nde değil, Batı Avrupa’da da ilan edilmesidir. 1968 eylemlilikleri Fransa’dan başlayarak tüm Avrupa ve ABD’ye yayılmıştır. Üçüncü Dünya denen birçok ülkede de gençlik hareketleri ve devrimci eylemlilikler giderek artmıştır. Sistem karşıtı hareketler katılımcı ve çoğulcu demokrasi anlayışına ve farklılıkların demokratik bir kültür haline gelmesine önemli katkıda bulunmuşlardır. Sovyetler’in dağılmasından sonra bu gelişme daha da önemli boyutlara ulaştı. Sovyetler pratiğinde görüldüğü gibi, demokratik olmayan rejimler çözülüyor. Ancak Sovyetler’in çözülüşüyle birlikte ABD ve Avrupa’da demokratik olduğunu söyleyen rejimlerin de fazlasıyla demokrasi özürü olduğu daha açıkça görülmeye başlandı.

1968 Devrimi Avrupa demokrasisi açısından da önemli bir sorgulamayı beraberinde getirdi. Bu devrimin ne kadar yeterli ne kadar yetersiz olduğunu sorgulamak ayrı bir konudur. Ancak 1968’le birlikte gerçek demokrasilerin nasıl olması gerektiği konusunda ideolojik ve felsefi tartışmalar arttığı gibi, pratiğin nasıl geliştirilmesi gerektiği konusunda da yeni anlayışların ortaya çıkmasına zemin sundu. Bu tartışmalar sonucunda sivil

toplum örgütlerinin yanında doğrudan demokrasinin tartışıldığı, halkın sadece sivil toplum örgütleriyle siyasete katılması biçiminde değil de halkın tabandan yaygın örgütleneceği ve siyasete demokratik damgasını vuracağı bir demokratik sistemin gerekli olduğu düşüncesi gelişmeye başladı. Tabandan örgütlenerek kurumlaşan doğrudan demokrasi gerçekleşmeden sivil toplum örgütleriyle gerçek demokrasiyi getirmenin mümkün olmadığı kapitalist ülkelerde açıkça görülmekteydi. Sivil toplumun parlamenter sistem denilen üst toplum demokrasisini yumuşatmak ve biraz daha kabul edilir hale getirmekten başka bir etkisinin olmadığı anlaşılmıştır.

Buna paralel olarak, en önemlisi de merkezi sistemlerin halkın demokratik katılımını engellediği ve mevcut demokratik anlayışların demokratik ihtiyaçlara cevap vermediği düşüncesiyle merkezci devlet ve siyaset anlayışı ve yönetiminin yerine, yerel yönetimler ve yerel siyaset anlayışı gelişti. Birçok yetkinin, yönetme yetkisinin yerel yönetimlere devredildiği bir demokratik anlayış ortaya çıktı. Bu da demokrasinin gelişmesi açısından önemli sonuçlar yaratacak bir gelişme olarak demokrasi tarihi içindeki yerini aldı. Demokrasi Avrupa'daki gelişme tarihinde görüldüğü gibi daha çok toplumun kendini tabandan örgütlemesi olarak değil de, esas olarak kralın ve devletin yetkilerinin sınırlandırılması olarak anlaşılmıştır. Bu tanımın da demokrasi ve demokrasi tarihi açısından bir anlamı vardır. Ancak yetersizliği bizzat Avrupa pratiğinde ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda sadece hukuki ve sosyal eşitlikle siyasal hakların demokrasinin gelişimi açısından yeterli olmadığı, bir de siyasal olarak yetkilerin, sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetlerin yerel düzeylere dağıtılması, somut olarak da belediyelere önemli yetkilerin bırakılması demokratik gelişimde önemli bir adım olarak birçok alanda uygulanma imkânı bulmaya başlamıştır.

Yerel yönetimler doğrudan demokrasiye daha yakın oluyor. Halkın katılımı yalnızca sivil örgütler tarafından, sivil toplum örgütleri tarafından değil, bütün halkın kendi sokağındaki, mahallesindeki ve ait olduğu şehirdeki sorunlara doğrudan katıldığı bir demokrasi anlayışı ortaya çıkıyor. İşte Porto Allegre deneyimi bu zihniyet temelinde gelişiyor. Devlete bağlı yurttaşlık bilinci demokrasi açısından yetersiz görülüyor. Bireyin sorunlara yabancılaşmadığı, kent sorunlarıyla ilgilendiği kentlik bilinci

kavramı geliştiriliyor. Böylece kentlilik bilinciyle edilgen olmaktan çıkıp şehrin sorunlarına aktif katılan özgür yurttaş tanımı yapılıyor. Bunun sonucunda iradesini aktif ve bilinçli olarak ortaya koyan birey gelişiyor. Bu durum hem bireyin hem de toplumun demokratik bilincinin gelişmesinde önemli rol oynuyor.

Önderliğin ortaya koyduğu konfederalizmde yerel yönetim anlayışı daha da geliştirilmiştir. Önder Apo'nun ortaya koyduğu demokratik konfederalizm demokratikleşmeyi daha da derinleştireceği gibi, yerel yönetimleri sadece belediyecilikten çıkarıp, bütün toplumu demokratik yönetim tarzı ve zihniyetine kavuşturması açısından önemli bir işleve kavuşturulacaktır. Porto Allegre deneyiminden öte bir özgür ve demokratik belediyeciliğe ulaşılacak; sadece belediyeye yapılan hizmetlerin toplumun ihtiyaçları temelinde olmasını sağlayan katılımcı belediyeciliğin ötesin bir demokratik yapılanma gerçekleştirilecektir. Sadece hizmetin doğru olmasıyla yetinilmeyecek, toplumun en yaygın demokratik örgütlenmesi ve demokratik bilince kavuşması konusunda da sorumluluk duyan bir belediyecilik anlayışı yerleşecektir. Ev ev, sokak sokak örgütlenmemiş insan bırakılmayacaktır. Bu örgütlenme temelinde sadece belediyecilik sınırlarındaki işlere değil, toplumun tüm diğer faaliyetlerine katılacak ve bu faaliyetlerin öznesi olacak örgütlenmiş bir demokratik toplum gerçeği ortaya çıkacaktır.

Yerel yönetimler bir şehrin demokratikleşmesinde ve demokratik yönetiminde önemli bir rol oynama kapasitesine sahiptirler. Ancak doğru bir demokratik zihniyete kavuşmadıkları taktirde yerellik ya da yerel şovenizm denen dar yaklaşımlar da ortaya çıkabilmektedir. Nitekim bu yerel yönetimler çoğu zaman kendi alanlarıyla sınırlı kaldığı gibi, kırsal alandan kopuk bir yönetim anlayışıyla darlaşmakta ve oynaması gereken rolün çok gerisine düşmektedir. Büyük veya küçük birbirine yakın belediyeler, kasabalar ve köylerin demokratik konfederalizm biçiminde örgütlenmesi sağlanırsa, hem yerel yönetim anlayışı ve demokratik zihniyet daha da gelişir, hem de yerel yönetimlerin ve demokratik güçlerin birbirine destek verdiği bir sistem ortaya çıkar. Zaten demokratik konfederalizm bütün toplumun yerelden başlayarak demokratik biçimde örgütlendiği ve konfederal biçimde güçlerini birleştirdiği bir sistemdir. Bu sistemde hem

yerel özgünlükler korunuyor, hem de yerellerin güçleri birleştirilmiş oluyor. Örneğin sadece Diyarbakır ölçekli demokratik yerel yönetim anlayışı toplumun demokratik yönetimi açısından yetersiz kalır. Eğer merkezi mevcut yönetimlere alternatif bir yönetim anlayışı ve demokratik zihniyet geliştirilecekse, halk kendini yereldeki demokratik örgütlenme ve pratiklerle sınırlı tutamaz. Yerel özgünlükleri ve iradesi ortadan kalkmadan, Diyarbakır'ın Bingöl ya da Urfa'yla ilişkilerini sıklaştıracak ve demokratik yönetimlerle belli konularda sorumluluk ve güç birleşmesini sağlayacak bir yerel yönetim anlayışı, demokratik konfederal sistemde demokrasinin derinleşmesi açısından geliştirilmesi gereken bir anlayış ve uygulama olmalıdır. Tabii ki demokratik konfederalizm sadece yerel yönetimlerle kurumlaşacak bir sistem değildir. Ancak yerel yönetimler doğru bir demokratik anlayış içinde olur ve kendilerini darlaştırmazlarsa, tüm ülkede genel anlamda kurumlaşacak demokratik konfederal sisteme önemli katkıda bulunabilirler. Demokratik konfederal sistemin demokratikleşmesinin derinleşmesinde büyük rol oynarlar.

Konfederal demokratik sistemin kapsamlı biçimde tartışılması ve özgün uygulanmasının gerçekleşmesi için köyler ve sokaklardan başlayarak yoğun bir çabanın gösterilmesi gerekmektedir. Demokratik konfederalizm doğrudan demokrasiye gidiştir. Bir temsili parlamenter demokrasi, bir de doğrudan demokrasi vardır. Yerel yönetimler doğrudan demokrasiye biraz daha yakındır. Sivil toplum örgütlerine, yani üçüncü alana dayanan çoğulcu ve katılımcı demokrasi anlayışı ya da bunu ifade eden kurumlar tek başına bir demokratik sistem oluşturmamaktadır. Bunlar ya parlamenter sistemin parçasıdır, onu tamamlarlar ya da doğrudan demokrasinin tamamlayıcısı olan demokratik kurumlardır. Tarihsel olarak parlamenter demokratik sistemin yetersiz kaldığı anlaşıncı devreye giren ve bu sistemin eksikliklerini tamamlayan bir demokrasi anlayışıdır. Hala egemen sistemin hâkim olduğu temsili parlamenter sistemlerde, esas olarak egemen sınıflara ve onların sistemine hizmet etmektedir. Ancak temsili demokrasinin olumsuzluklarını giderme ve toplumun sesinin biraz daha siyasete yansması açısından tabii ki olumlu bir gelişme olarak görülmelidir. Bu yönüyle temsili parlamenter demokrasiyle doğrudan demokrasi arasında bir geçiş

aşaması olarak görmek gerekir. Esas olarak da doğrudan demokraside rollerini oynayacaklardır. Doğrudan demokratik sistemde üçüncü alan dediğimiz sivil toplum örgütleri doğrudan demokrasiyi derinleştirecek, zenginleştirecek ve yaygınlaştıracak bir rol üstleneceklerdir. Bunları parlamenter sistemle doğrudan demokrasi arasındaki bir geçiş aşaması olarak görmek gerekiyor.

Halkın kendini yönettiği ve gerçek demokrasinin olduğu demokrasiye doğrudan demokrasidir. Buna tam demokrasi ya da demokratik komünal toplumun yaşamsallaştığı demokrasi diyebiliriz. Dolayısıyla bizim esas hedef almamız gereken, gerçek demokrasinin yerleştiği doğrudan demokrasi olmalıdır. Temsili demokrasi de, üçüncü alan dediğimiz sivil toplum örgütlerinin var olduğu katılımcı ve çoğulcu demokrasi de demokrasinin tam uygulandığı bir sistem değildir. Tam demokrasinin gerçekleşmesi için doğrudan demokrasinin kurumlaşması gerekir. Tabii ki doğrudan demokrasiyle sivil toplum örgütleri iç içe gelişerek demokrasiyi yaygınlaştırıp derinleştireceklerdir.

Bugün bir demokratikleşme süreci yaşıyoruz. Demokrasinin ilkeleri zaten giderek derinleşiyor. Eskiden sadece oy kullanma demokratik katılımdı. Şimdi öyle değildir. Demokratik katılım farklı kültürlerin kabul edilmesi, farklı toplumsal kesimlerin kabul edilmesidir. Farklılıkların sisteme katılması yetmez; farklı kimliklerin farklılığının kabul edildiği ve bundan kaynaklanan haklarının kullanıldığı sistemler gerçek demokrasinin yerleşmesinin en temel özelliği olarak görülmelidir. Farklı kimlikleri tanıyan ve kendilerine saygı duyan bir zihniyet devrimi yaşanmadan, demokratikleşmeyi tam sağlamak mümkün değildir. Buna demokrasinin sağlıklı gelişmesi için bireylerin ve toplumların birbirine empati göstermesi denilmektedir. Çünkü geçmişte bazı demokratik adımlar vardı, ama farklı kültürel değerlere fazla saygı yoktu. Bu da demokratikleşmeyi sakat bırakmaktaydı. Bugün demokratikleşmede çevre de önemli bir değerdir. Çünkü doğa üzerindeki egemenlik anlayışı egemenlikli zihniyetleri beslediği gibi, egemenlikçi zihniyetin de toplumun doğayla bağını kesmesi ve yabancılaşması sonucu demokratikleşme gelişmemektedir. Bu açıdan toplumsal ekolojik zihniyet demokrasinin olmazsa olmazı haline gelmiştir.

En önemlisi de demokrasinin derinleşmesi ve kapsamlılaşması açısından kadın özgürlüğü ve kadının katılımı

belirleyici hale gelmiştir. Artık kadın özgürlüğü demokrasinin olmazsa olmazı durumundadır. Gerçek demokrasinin yaşanmasında kadının rolü her geçen gün artmaktadır. Kadın özgürlüğü ve demokratikleşmedeki öncülüğü demokrasinin hem yenilmezliği hem de en derin halidir. Demokratik komünal değerlerin geriletilmesiyle kadının geriletilmesi aynı sürece tekabül eder. Komünal demokratik değerlerin öne çıkarılması ve ona dayanmanın yanında, kadını öne çıkarma ve kadın özgürlüğünün gerçekleşmesiyle tam demokrasinin gerçekleşmesi arasında doğrudan bağ vardır. Kadın özgürlüğünün gelişmesi ve toplumda başat rol oynar hale gelmesi hiyerarşik ve devletçi toplumu tümünden silip tam demokrasiyi ortaya çıkarmak açısından gerekli ve zorunlu bir süreçtir.

Bir daha vurgulamalıyız ki, demokrasi tarihi içinde neolitik toplumdan bugüne taşınan komünal demokratik değerler çok önemli rol oynuyor, oynayacaktır. Bu dikkate alınmadan, sadece işçiye veya tepki gruplarına dayanan bir demokrasi kurulamaz. Bu açıdan komünal demokratik değerler esas alındığında ve bunların demokratikleşmedeki tarihsel rolü iyi kavrandığında gerçek demokrasi kurulabilecektir. Toplumsallığın dağıtılmasıyla demokratik değerler zayıfladıysa, o zaman toplumsallığın yaratılmasıyla birlikte demokratikleşme yaşanacaktır. Bu açıdan sadece bir sınıfa dayanan demokrasi anlayışları yanlıştır. Esas alınması gereken, toplumsallıktan çıkarı olan ve tarihsel olarak toplumsallığı dağıtan devlete karşı olan devlet dışı kalmış tüm toplulukları demokratik sistemin kurucu aktörleri olarak değerlendirmek gerekir. Toplumsal parçalanmışlık yaratan her sınıfsal ya da bencil eğilim, aynı zamanda demokrasi karşıtı eğilim olarak görülmelidir. Toplumsallık esas olarak inanın varolma biçimidir. Dolayısıyla sadece işçi ya da köylü değil, toplumsallıktan çıkarı olan, daha doğrusu insan olarak yaşamak isteyen herkes bu sistemin içine çekilebilir. Dar sınıf yaklaşımlarından çıkıldığında, devletten çıkarı olmayan herkesin toplumsallığı da, demokratikleşmeyi de benimseyeceğini ve kurumsallaşmasında yer alacağını görmek gerekir. Demokrasinin tanımını, çerçevesini ve sürecini böyle değerlendirmek gerekir.

Demokrasinin bu temel karakterlerine değindikten sonra, tam demokrasiye ulaşmamızda esas alacağımız doğrudan demokrasinin bugün nasıl kurumlaşacağını da ana hatlarıyla

Radikal Demokrasi

ortaya koyarak demokrasinin kısa tarihini tamamlamamız gerekmektedir.

Tanımında da görüldüğü gibi, demokrasi halkın kendi kendini yönetmesidir. Neolitik toplumda ortaya çıkan ve doğrudan demokrasinin ilk biçimi olan komünal demokratik yaşam temelinde tanımlarsak, doğrudan demokrasiyi halkın ve toplumun demokratik kurumlaşması ve yaşam biçimi olarak da değerlendirebiliriz.

Doğrudan demokrasiyi artık bugün sadece araya temsilci koymadan oy vermek ve kararlara katılmak olarak anlamak yetersiz kalır. Bu yöntemleri ve kurumlaşmaları doğrudan demokrasiyi güçlendiren olgular olarak değerlendirebiliriz. Ancak bu kurumlaşma ve demokratik katılım doğrudan demokrasiyi ortaya çıkarmaz ve bir yaşam biçimi haline getirmez. Özellikle egemen sınıfların toplumları nasıl baskı altında tuttuğu, halkı güç olmaktan çıkararak demokratik olmayan sistemler kurduğu dikkate alınırsa, gerçek demokrasinin ancak halkın tüm toplumsal kesimlerinin tabandan örgütlenerek kendilerini demokratik irade ve güç yapılarıyla mümkün olduğu görülür.

Doğrudan demokrasi konusunda birçok deneyim yaşanmış, bu konuda birçok tartışma da yapılmıştır. Ancak yaşanan deneyimlerden çıkan sonuç, doğrudan demokrasinin en iyi biçimde kurulacağı sistem demokratik konfederalizmin esas alındığı demokratik kurumlaşma olduğudur. Derin ve radikal demokrasiyi de ifade eden demokratik konfederalizmin anlaşılması için Önder Apo tespih örneğini vermiş; tespihlerin ilk önce ipe dizilmesi, sonra başına imame takılması olarak değerlendirmiştir. Demokratik konfederalizm demokratik kurumlaşmada böyle bir model olduğu gibi, aynı zamanda içeriği de belirleyen bir karaktere sahiptir.

Demokratik konfederalizm esas olarak da toplumun tabandan demokratik temelde örgütlenerek konfederal temelde bir araya gelmesini ifade eder. Demokratik konfederalizm dört temel ölçekte kendini örgütlemeye kavuşturur. Birincisi, yerel yani mekân ölçeğinde; ikincisi, sosyal kesimler ölçeğinde; üçüncüsü, kültürel ölçekte örgütlenmeler; dördüncüsü ise, her yerde ihtiyaca göre örgütlenecek sivil toplum örgütlenmeleridir. Tabii tüm diğer örgütlenmeler de esas olarak sivil toplum örgütlenmeleridir. Biz burada sivil toplum örgütlenmesinden söz ederken bir ihtiyaç

temelinde örgütlenen ve Önder Apo'nun üçüncü alan dediği örgütsel birimlerden söz etmekteyiz. Bu dört zeminde demokratik temelde örgütlenmeyi ve bunların kendi özgünlüklerini ve iradelerini koruyarak konfederal temelde bir araya gelmelerini demokratik konfederalizm olarak tanımlıyoruz.

Birincisi, köy ve mahallelerde (Tabii bugün mahalle kavramı farklılaşmıştır. Metropollerde öyle mahalleler vardır ki, bir şehirden büyüktürler. Biz daha çok küçük mahalleleri kastediyoruz) komün örgütlenmelerinin gerçekleştirilmesidir. Bunlar aynı zamanda o birimlerin ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerini örgütler ve üretirler. Tabii öz savunma da bu komünlerin doğal örgütlenme görevleridir. Her köy ve mahalle hem demokratik iradesini ortaya çıkarmak, hem de ekonomik, sosyal ve kültürel potansiyellerini açığa çıkarıp ihtiyaçlarını karşılamak için bu komünleri oluşturur. Bu komünler kendi ölçeklerinde kooperatifler de kurarlar. Mahalle ve köy komünleri meclis rolünü gördüğü gibi, kendi içinden pratik işlerle ilgili görevlendirmeler de yapar. Bunlar kendi iç işleyişlerinde tam demokratiktirler. Demokratik ilkelere uyan ve komün toplumsallığı içine giren her birey ve kesim bu komünlerde yer alır.

Her kasabadaki mahalle ve köy komünleri kendi özgünlüklerini ve iradelerini koruyarak, konfederal temelde diğer komünlerle birlikte demokratik konfederal bir kurumlaşma gerçekleştirirler. Böylece kasaba konfederalizmleri ortaya çıkar. Bu konfederalizmi oluşturan birimlerin temsilcilerinden oluşan bir meclis ortaya çıkar. Bu meclis köy ve mahalleyi aşan konularda kararlar alır ve bu kararları meclis içinden çıkan bir koordinasyonla pratikleştirir. Bu konfederalizm de kendi ölçeğinde ihtiyaç duyulan ekonomik, sosyal ve kültürel örgütlenmelerini kurumlaştırır.

Her kasaba konfederalizmi kendi özgünlüğünü ve iradesini koruyarak, diğer kasaba konfederalizmleri ile bir araya gelip il konfederalizmlerini oluşturur. Kasaba demokratik konfederalizm temsilcilerinden oluşan bir il meclisi kurulur. Buradaki kararlara uyacak bir koordinasyon da meclisin içinden çıkar. Bu meclis ve koordinasyon kasabayı aşan, ortak yapılması gereken işlerde iradeyi temsil eden ve sorumluluk üstlenen kurumlardır. Bu il

Radikal Demokrasi

genel konfederasyonlarına sivil toplum örgütleri de katılır, temsilcilerini meclise gönderir.

Bu il genel (il merkezi ve kasabaları içine alan) konfederasyonları da aynı yöntemle bir araya gelerek bölgesel demokratik konfederal sistemlerini kurarlar. Örneğin Botan bölgesi, Serhat bölgesi, Amed bölgesi, Dersim bölgesi gibi. Hatta kasaba konfederalizmleri ve il merkezi (Sadece Van ve Diyarbakır merkezini kastediyoruz) konfederalizmleri il genelinde bir konfederalizm oluşturmadan, kendi aralarında konfederal temelde bir araya gelerek bölgesel demokratik konfederalizmi de oluşturabilirler. Bölgesel demokratik konfederalizm bu iki biçimde de oluşabilir. Hangisi hem demokratikleşme hem işlevsel olma açısından olumlu olacaksa o tercih edilebilir.

Bölgesel konfederalizmlerde sivil toplum örgütleri de yer alır ve onların da temsilcileri bölgesel meclislerde yerini alır.

Bölgesel demokratik konfederalizmler de kendi aralarında konfederal temelde bir araya gelerek Kürdistan Konfederalizmini oluştururlar. Bu konfederalizmler oluşturulurken demokratik ilişki esas alınır. Yerel konfederalizmlerin özgünlükleri ve iradeleri korunur. Konfederalizm halkın güç olmasını sağlayan bu konfederalizmlerdeki esas mantık merkeziyetçiliği önlemektir. Çünkü merkeziyetçilik iktidarcı ve devletçi eğilimleri ortaya çıkaran ve demokrasiyi öldüren bir karaktere sahiptir.

Bölgesel konfederalizmin temsilcilerinden meydana gelen bir genel halk kongresi oluşur. Bunun içinde de bütün Kürdistan Demokratik Konfederalizmini koordine eden bir genel koordinasyon (genel bir yönetim) çıkarılır. Bu meclis ve koordinasyon diğer meclislerin ve konfederasyonların iradesini kırmayan, esas olarak da yereli aşan genel konularda karar ve yürütme gücü olan bir çalışma içinde olur.

Meclislere, kooperatiflere, komünlere ve akademilere seçilen bireyler ve koordinasyonlar iyi çalışmadıkları takdirde derhal görevden alınırlar. Demokratik konfederal sistemde halkın temsilcilerini derhal geri çekme hakkı vardır. Parlamenter sistemlerde olduğu gibi, biz dört yıllığına ya da iki yıllığına seçildik diyerek sonuna kadar orada kalamazlar.

Sivil toplum örgütleri Kürdistan genel konfederalizmi içinde yer alır ve meclislerde temsilini bulur.

Yerel ve mekân ölçeğinde böyle bir demokratik konfederal sistem oluşturulur. Ancak toplumun demokratikleşmesi için sadece yerelde komün, meclis, kooperatifler ve akademiler biçiminde örgütlenmek yetmez. Bunlara dayalı olarak yerelden başlayıp genelde demokratik bir konfederal sistem kurmak önemlidir. Sistemin temelini ve omurgasını bu örgütlenmeleri oluşturur. Ancak tam demokratikleşme ve toplumun tüm gücünün açığa çıkması açısından sosyal ve kültürel örgütlenmeler önemlidir. İhtiyaca göre örgütlenmiş sivil toplum örgütleri de demokratik konfederal sistemi zenginleştiren ve derinleştiren bir karakter taşırlar.

Demokratik konfederalizmde ikinci örgütlenme **sosyal örgütlenmelerdir**. Kadın, gençlik, emekçiler, sağlık ve eğitim kurumları yerelerde kendilerini demokratik biçimde örgütlerler. Bu örgütlenmeleriyle kasaba, il ve bölgelerde kurulan demokratik konfederal örgütlenmeler biçiminde kendi özgün demokratik konfederal sistemlerini kurarlar. Bunlara kadın, gençlik, emekçi konfederalizmleri diyebiliriz. Bu demokratik sosyal örgütlenmeler ayrıca köylerde ve mahallelerde, komünlerde, kasaba, şehir, bölge ve genel konfederal örgütlenmeler içinde de özgünlükleriyle yer alarak genel çalışmalara katılırlar. Tabii bunlar komünden başlayarak genel demokratik konfederalizme kadar sistemin genel çalışmalarına katılırlar; genel faaliyet içinde yer alırlar. Ancak özgün sorunları açısından kendilerini örgütlemeleri genel demokratik konfederalizmi zayıflatan değil, aksine derinleştiren ve güçlendiren rol oynar.

Demokratik konfederalizmin üçüncü örgütlenme zemini ise **kültürel örgütlenmelerdir**. Geçmişte çoğunluk kültür içinde eriyerek yok olmaya yüz tutan etnik ve dinsel toplulukların kendilerini örgütlemeleri demokratikleşmenin olmazsa olmaz koşulu olarak görülmelidir. Alevilerin, Êzidilerin, Süryanilerin, Şiilerin, Arapların, Türkmenlerin, Terekemelerin kendi demokratik örgütlenmelerini yaratmaları, bu temelde yerel ve genel konfederal sistem içinde kendi özgünlüklerini koruyarak yer almaları ve kendi taleplerini buralarda yansıtmaları demokratikleşmenin zenginleşmesi ve tam gerçekleşmesi açısından şarttır.

Dördüncü temel örgütlenmeler ise **sivil toplum örgütlenmeleridir**. Bunlar ihtiyaca göre çeşitli biçimde

kurulurlar. Günümüzde sadece genel demokratik örgütlenmeler ve özgün sosyal çalışmalarla toplumun ihtiyaçlarına cevap verilemez. Ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerin kapsamlılaşmasıyla birlikte ihtiyaçlar ve sorunlar da farklılaşmış bulunmaktadır. Dolayısıyla özgün ve ihtiyaca göre örgütlenmiş sivil toplum örgütleri ortaya çıkmadan, demokrasiyi kapsamlılaştırmak ve toplumun iradesinin tümüyle yansıdığı bir sistem kurmak mümkün değildir. Öte yandan bu tür sivil toplum örgütlenmeleri konularında daha hâkim, uzman ve duyarlı olduklarından, bu ilgi alanlarının daha iyi örgütlendirilmesi ve sonuç alınabilmesi açısından çok önemli roller oynarlar. Sivil toplum örgütleri olmadan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın ayrıntıları ve güzellikleri tümüyle açığa çıkarılamaz. Dolayısıyla sivil toplum örgütleri tüm bu toplumsal alanlardaki faaliyetin ve yaşamın kalitelileşmesi açısından önemli roller oynayacaklardır.

Sivil toplum örgütleri kendi başına bir demokratik sistem oluşturmazlar. Doğrudan demokrasi olarak adlandırdığımız demokratik konfederalizmde sivil toplum örgütleri bu sistemin yetersizliklerini ve eksikliklerini tamamlayan çok önemli görevler yerine getirirler. Sivil toplum örgütleri olmadan da gerçek demokratikleşme sağlanamaz. Görüldüğü gibi sivil toplum örgütleri tamamlayıcı kurumlardır. Temsili parlamenter demokratik sistemlerin zayıflıkları ve eksiklikleri bugün sivil toplum örgütleri tarafından giderilmektedir. Bu açıdan temsili sistemler için de sivil toplum örgütleri önemlidir.

Sivil toplum örgütleri hangi demokratik sistemin parçasıysa ona hizmet ederler, onun tamamlayıcısı olurlar. Bu açıdan bugün Türkiye'de ve Kürdistan'da birçok sivil toplum örgütü vardır. Eğer bunlar doğrudan demokrasinin parçası ve tamamlayıcısı haline getirilmezse, hâkim sistemlerin yedeği haline gelirler. Nitekim doğrudan demokrasinin parçası ve tamamlayıcısı olmayan sivil toplum örgütleri sistemin zihniyeti, örgüt anlayışı, siyaseti ve yaşamına hizmet etmektedirler.

Demokratik konfederal sistemin bu temelde örgütlenmesi sadece sistemin işleyişinin demokratikleşmesi anlamına gelmemektedir. Aynı zamanda köklü bir zihniyet değişimi ortaya çıkarmaktadır. Önderliğimizin son savunmalarında işlediği ahlaki ve politik toplum da ancak böyle bir örgütlenme modeliyle sağlanabilir.

Siyaset esas olarak toplumun işlerini yapmaktır. Toplumsallığı ve demokratik ilişkileri korumak ve geliştirmektir. Bu açıdan siyaset kutsal bir iştir. Ne var ki siyaset bugün dünyada en fazla itibar kaybeden bir kurumlaşma ve faaliyet haline gelmiştir. Bunun nedeniyse devletçi ve iktidarcı sistemden kaynaklanan merkezi örgütlenme modelidir. Her ne kadar Batıda sivil toplum örgütleri var olsa da, siyaset kurumunu esas olarak temsil eden kurumlar dört yılda bir seçilen parlamentolar ve onların içinden çıkan hükümetler olduğu için, toplum bu merkezi ve toplumla sürekli bir ilişki içinde olmayan karakteri nedeniyle bu siyasal sisteme ve kurumlaşmalara yabancılaşmış, bunlardan uzak durmuştur. Bu aslında esas olarak toplumun kendini ilgilendiren işlere de yabancılaşması anlamına gelmektedir. Bunun da toplumun bilincinden psikolojisine kadar birço şeyi olumsuz etkilediği açıktır. Bu gerçeklik bugün birçok siyasal ve sosyal sorunun da temel kaynağıdır.

Öte yandan bugün ekonomik ve sosyal gelişmeler, büyüyen şehirler merkezi siyasal kurumları daha da anlamsız hale getirmiştir. Ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlar merkezden yönetilemeyecek kadar karmaşık hale gelmişlerdir. Sistem bu gerçeğini yerel yönetimlerin yetkilerini arttırarak gidermeye çalışsa da, sistemin esas merkezi ve devletçi olduğundan, sosyal, ekonomik ve kültürel sorunların çözümünü ve adil bölüşümünü sağlamak mümkün olmamaktadır.

Demokratik konfederal örgütlenme sadece halkı demokratik güç ve irade yapmayacak, aynı zamanda tüm bu siyasal, sosyal, toplumsal ve kültürel sorunları giderecek bir demokratik kurumlaşmadır.

Örneğin şehirlerde aynı apartmanda oturanlar bile birbirine yabancılaşmıştır. Öyle ki, hem kendini en fazla ilgilendiren konulara hem de en yakınındaki insanlara yabancılaşan bir toplumsal gerçek ortaya çıkmıştır.

Köylerden ve mahallelerden başlayarak kurumlaşan demokratik örgütlenmeler bu insanların birbirine yabancılaşmasını ortadan kaldıracaktır. Yürüttükleri faaliyet tümünü ilgilendirdiğinden, ortak kaderleri birçok konuda birleşecektir. Bu da birbirlerine karşı sevgi ve saygının arttığı, birbirlerine ihtiyaç duyduğu bir toplumsallık gerçeği ortaya çıkaracaktır. Köyü ve mahallesinin ekonomik ve sosyal yaşamın

ihtiyaçlarıyla ilgilenen ve bu konuda üretime geçen birey ve toplulukların kendine güveni artacak; bu da onların psikolojisinden çalışmalarda verimliliğe kadar yaşamını etkileyecektir. Bir taraftan toplumsallık ve bu toplumsallık içinde çevresine karşı sorumluluk gelişirken, diğer yandan ekonomik, sosyal, kültürel ve tüm çalışma alanlarında bilinci gelişerek politikleşen bir toplum ve birey gerçeği ortaya çıkacaktır.

Yerelerde ekonomik, sosyal ve kültürel çalışmalarda kendini katma ve dşncesini ortaya koymanın getirdiği bilinçlenme, giderek bölgesel konfederalizmi alanlarda olduğu gibi tüm ülke faaliyetleri konusunda da siyasi bilince ulaşarak politikleşmiş bir toplum gerçekliği gelişecektir. Artık siyasete ve kendi sorunlarına yabancılaşan değil, tüm sorunlara ilgisi artan birey ve toplumsal yaşam ortaya çıkacak; bu da sadece yaşamı komünal demokratik hale getirmeyecek, toplumsal dinamizmi çok yüksek düzeye çıkarak ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamın gücünü ve kalitesini arttıracaktır.

Merkezi siyaset ve örgütlenme modelleri her zaman belirli güç odaklarının hkimiyetiyle sonuçlanır. Tabana dayalı demokratik konfederal örgütlenmeler ise hiçbir egemen güç ya da siyasi, askeri, ekonomik güç odakları tarafından ele geçirilemez. Tabana dayalı demokratik konfederal sistemde toplum üzerinde egemenlerin hâkimiyet kurması söz konusu olamaz. Bu açıdan doğrudan demokrasinin halkın g olması ve irade olması açısından mutlaka pratikleşmesi gerekmektedir. İnsanlığın ekonomik ve sosyal sorunları da ancak böyle çözüme kavuşabilir.

İnsanlığın toplumsal ve demokratik yaşamı neolitik toplumla başlamıştır. İnsan ancak bu özüne dönerek gerçekten insanlaşabilir. Demokrasi tarihini, demokrasinin bir yaşam biçimi ve doğrudan demokrasi olduğu bu toplumsal yaşamı güncelleştirmek ve çağdaşlaştırmak, bugün ancak doğrudan demokrasinin en demokratik ve en zengin biçimi olan demokratik konfederalizmi kurmakla mümkündür. Demokratik konfederalizm bütün kurumlarıyla bir sistem haline geldiğinde, insanların binlerce yıllık özlemi de gerçekleşmiş olacaktır.

Kürdistan'da kurulacak demokratik konfederalizm bütün bölge halklarınca model alınarak Ortadoğu Demokratik Konfederalizmine ulaşılabilir. Bütün halklar kendi demokratik konfederalizmlerini kurarak ve diğer halkların demokratik

konfederalist sistemleriyle demokratik konfederal temelde birleşip Dünya Demokratik Konfederalizmini oluştururlar. Böylece bugüne kadar özgürlük ve demokrasi savaşı veren tüm insanların özlemi de gerçekleşmiş olur.

TOPLUMUN DEMOKRATİK ÖRGÜTLENMESİ KONFEDERALİZMLE DERİNLEŞİR

İnsanlaşma ile toplumsallaşma birbirinin varlık nedeni ve sonucudur. Toplumsallaşma çeşitli örgütlenme biçimleriyle kendisini ifade eder. İlk toplumsal örgütlenme biçimi klandır. Klanlar büyüdükçe kabile denilen toplumsal form gelişir. Tarım ve köy devrimini ifade eden ve neolitik dönem denilen toplumsal düzende hala kadının etkisi belirleyicidir. Kürt Halk Önderi'nin 'güçlü ve kurnaz adam' dediği askeri şef, din adamı olan şaman ve bilge, giderek ana-kadın düzeninde etkili olmaya başlarlar. Ancak devletin var olmadığı, hiyerarşinin egemenlik ve sömürü aracına dönüşmediği zamanlara kadar toplumun varoluş biçimi komünal ve demokratiktir. Daha sonra bu üçlünün etkinliğinin kurumsal hale gelmesiyle birlikte devlet oluşmaya başlar. Aşağı Mezopotamya'daki zigguratlar tarihe devletin döl yatağı olarak geçerler.

Komünal demokratik toplumsal yaşamda sıkıntılar ve kıtlık dönemleri yaşansa da, esas olarak ekonomik yeterlilik vardır. Birey ve toplum ekonomik ve sosyal yaşamını toplumsallığı koruyup geliştirerek sürdürür. İlk başlarda klan ve kabilelerde yaşam içe dönüktür. Bağımsız üniteler olarak yaşanmaktadır. Güvenlik, ekonomik ve sosyal etkenlerle klanlar ve kabilelerin zamanla birlik ve dayanışma içine girdikleri görülür. Kabileler giderek birleşip aşiret toplumunu oluştururlar. Aşiretler de benzer ihtiyaçlarla bir araya gelirler. Bu ilişkilerde her kabile ya da aşiret kendi kimliğini ve iradesini korur. Ortak çıkar ve ortaklaşa yapılan işlerde ortak bir irade ortaya çıkar. Bu ortak irade bugünkü derinlikte olmasa da, demokratik içerikte ve birinin diğeri üzerinde egemen olmadığı biçimde gerçekleşir ve uygulamaya geçer. Bu ilişki biçimi konfederasyon kavramıyla ifade edilir.

Eskiden yaşanan olgulara bugünkü zihniyetle yaklaşmak yanlıştır. İnsanlığın ilk dönemlerinde bugünkü gibi egemenlik anlayışı yoktu. Toplumlar devlet kendisini kurumlaştırana kadar bağımsız ve özgür yaşam dışında başka bir yaşam biçimi bilmiyorlardı. Hatta devletler toplumun ağırlıklı olarak yaşadığı kırsal dünya içinde deniz ortasındaki adacıklar gibiydi. Bu nedenle kurulan birlikler özgür ve eşit nitelik taşıyacaktır. Bunlar demokratik içeriği olan ve doğal olarak konfederasyon niteliğinde oluşan birlikler biçimindedir.

Zamanla hiyerarşi içinde yer alan rahip, askeri şef ve idari görevler almış bilge kişiler artı-ürüne el koyan bir güç haline gelirler. Üretim araçlarının gelişimi ve ‘güçlü adam’ın artı-değere el koymasıyla birlikte verimliliği yüksek olan alanlarda sömürüye ve artı-ürüne el koymaya dayalı ekonomik faaliyetin örgütlendirilmesi ve arttırılması, belirli alanlarda nüfusun artmasına yol açmıştır. Sömürünün ve egemenliğin olmadığı kırsal yaşamdan sömürü ve iktidarın olduğu şehirlere geçiş yapılır. İlk şehirler Aşağı Mezopotamya’da ortaya çıkar. Sümerlerin devlet olarak ortaya çıktığı dönemde şehirler ilk önceleri bir konfederasyon ilişkisi içindedir. Belirli şehirlerin gücünü arttırması ve diğer şehirleri de kontrol altına almasıyla birlikte, Aşağı Mezopotamya iktidarın merkezileştiği ve sömürünün yoğunlaştığı bir gelişme seyri izler. Şehir devletlerini aşan bir devletleşmeye ulaşılır. Sömürü ve baskısını arttırma ve coğrafi olarak yayılma biçimiyle kendisini büyüten devlete karşı çevredeki etnik toplulukların direnişi konfederal birlikler temelinde olur. Çevredeki etnisite hem kendi içlerindeki devletleşme eğilimine hem de dışarıdan gelen egemen güçlere karşı konfederal birliklerle karşı koyar. Etnisite kendi içinde konfederal ilişkiyi o dönemin çağdaş bir biçim olarak yaşarken, etrafındaki diğer halklarla da bu tür ilişkiler içine girerek saldırgan devletlere karşı direnir.

Hititler Mısırlılara karşı böyle ayakta kalmıştır. Kürtlerin ataları olan Medler kendi içlerinde konfederal ilişkiyi sağlayarak, etraflarındaki saldırgan güçlere karşı çıkarlar.

İlk devletler dünyamızın sınırlı bir alanında hâkim olmuşlardır. Bunun dışında kalan alanlarda etnisite ve halkların konfederal biçim başta olmak üzere çeşitli ilişki ve ittifaklar içinde yaşadıkları gerçeğini görürüz. Bunlar devletler karşısında bu tür birliklerle kendilerini ayakta tutmaya çalışmışlardır. Sınıflı toplum uygarlığına karşı halkların direnişi çoğu zaman bu biçimde sürmüştür. Halkların devletleşmeye ve devlet güçlerinin baskısına karşı alternatif oluşum olarak gerçekleştirdikleri konfederalizmi tarihin her döneminde ve tüm alanlarda görmek mümkündür. Buna karşılık devletlerin bu organizasyonları dağıtıp kendi merkezi iktidarlarının denetimine sokmak istedikleri görülür. Dolayısıyla konfederal birlik temelindeki bu mücadeleler bir yönüyle özgürlük ve demokrasi mücadelesinin önemli bir ayağı olmuştur.

Konfederasyon, eşit ilişki kurmanın ve bu temelde birlik oluşturma biçimi olduğundan, özü itibarıyla demokratik niteliklere sahiptir. Konfederal birimden söz ederken, bunun anlamının başka birimlerle gevşek ve özgür bir ilişki kurmak olduğunu anlamak gerekir. Dolayısıyla bu ilişki içine giren birimlerde de belirli düzeyde demokratik değerler bulunur.

Konfederasyonun demokrasi ile bağı ve uygulama biçimlerini ortaya koymadan kavramı daha anlaşılır kılmak gerekir.

Siyasal bilimde konfederasyon denilince, daha çok devletler arası kurulan gevşek birlikleri anlaşılır.

Esas olarak iki tip devletten söz edilir. Bunlardan birincisi üniter devletler, diğeri de birleşik devletler ya da devlet topluluklarıdır.

Üniter devletler daha çok tek bir egemenlik biçimine dayanır. Yasama, yürütme ve yargı organları tektir. Günümüzün üniter devletlerinde bu devletlerin kendilerini tanımladığı ulusal kimlik öne çıkar. Bu devletlerin bazılarında özerk bölgeler bulunsada, bunlar söz konusu devletin üniterliğini değiştirmez. Çünkü bunlar egemenliğin teklğini bozmamaktadır. Çünkü bunların özerklikleri devletin temel yasama organı olan meclisler tarafından yasalarla belirlenir ve bu meclisler tarafından değişikliğe uğratılır. Bunlara ademimerkeziyetçi üniter devlet denir. Üniter devlet temel siyasal kararların merkezden alındığı, egemenliğin parçalanmadığı bir devlet sistemidir. Uygulamada yerellere bazı inisiyatifler verilmesi o devletin üniter karakterini değiştirmez.

Devlet toplulukları ise, federasyon ve konfederasyonlar olarak uygulama alanı bulurlar.

Federal sistemde bireyler kendilerini çift kimlikli olarak tanımlar. Egemenlik üniter devlet gibi tek değildir. Federe ünitelerin de yasama, yürütme ve yargı organları vardır. Federal organlarla federe organlar yetki paylaşımına gitmişlerdir. Bu yetki paylaşımı anayasa ile yapılmıştır. Temel değişiklikler ne tek başına federal organlar ne de federe organlar tarafından yapılabilir. Değişikliklerin anayasa tarafından belirlenmiş çerçevede ortaklaşa yapılması gerekir. Ancak bunun federal organların yetkisinin ağırlıklı ve esas olduğu bir sistem gerçeği olduğu da açıktır.

Konfederasyonlarda ise üniter devletler gibi üye ülkelerin kimliği ve organları esastır. Bireyler ve kurumlar sorunlarının

tümünü kendi devletleri içinde çözerler. Konfederasyon federal devlet gibi kimliği olan bir oluşum değildir. Örneğin bugünkü Avrupa Birliği konfederasyon niteliğinde olduğundan bir devlet olarak görülemez. Ancak Almanya federasyon da olsa devlettir. Tabii ki Avrupa Birliği giderek konfederasyondan federasyon biçimine doğru evirilmektedir.

Konfederasyonda üye devletleri zorlayan bir yaptırım gücü yoktur. Çünkü üye devletler bağımsız devlet niteliğini korurlar. İç ve dış politika bakımından iradelerini devretme söz konusu değildir. Sadece konsensüsle kararlaştırılmış konularda konfederasyonun yetkileri vardır. Bunlar sınırlı yetkililerdir.

Federasyonla konfederasyon arasındaki temel farkları şöyle sıralayabiliriz: Konfederasyon uluslararası anlaşmayla kurulurken, federal devletler anayasa ile kurulur. Konfederasyona üye devletler istedikleri zaman birlikten ayrılabilirler. Federal devletlerde federe devletçiklerin ayrılma hakkı yoktur ya da bu hak çok zorlaştırılmıştır. Konfederasyonun dış ilişkilerde yetkileri sınırlıdır. Federasyon ya da üst devlet olan federal devlet her türlü dış ilişkisinde serbesttir ve bu konuda esas iradedir.

Konfederasyon kavramı günümüzde çok kullanılan biçimiyle egemen devletlerden oluşan ve federal devletten daha gevşek ilişkilere dayanan devlet birliklerini anlatır. Öte yandan askeri ve ekonomik temelde kurulan ve konfederasyon olarak tanımlanacak örgütler de vardır. Dünya Ticaret Örgütü, NATO, Avrupa Birliği bunlara örnektir. Federasyonları oluşturan federe devletler veya eyaletler ile federal organlar arasında yasal olarak eşitlik vardır. Konfederasyonlarda ise üye devletler daha üstündür. Esas yetkiler ve tasarruflar ortak organa değil, üye devletlere aittir.

Günümüzde Belçika gevşek bir federasyondur. Konfederalizme doğru kayan bir niteliği vardır. Avrupa Birliği ise mevcut haliyle konfederasyondur. Ancak giderek federasyon niteliğine kavuşma eğilimi içindedir. Bazen konfederal siyasal ilişki içindeki devletler federasyona, federasyon olan devletler ise konfederalizme eğilim gösterirler. ABD konfederalizmden federalizme geçen bir süreç izlemiştir. İsviçre de tarih içinde benzer bir süreç izlemiştir. Kantonlar ABD'nin eyaletlerinden daha fazla bağımsız olduğundan, İsviçre'yi de konfederalizm ile federasyon arası bir siyasal biçim olarak görebiliriz. Ne federasyonlar ne de konfederasyonlar tek biçimlidir. Bir daha vurgulayalım: Federal devletler anayasayla şekillenmiştir. Konfederasyon ise bağımsız üniteler arasındaki bir anlaşmayla

oluşturmuştur. Belirttiğimiz temel ayırım noktaları etrafında farklı biçimler alabilmektedir.

Devletler arasında kurulan konfederal ilişki dışında başka konfederal örgütlenme modelleri de tarih içinde görülmüştür. Tarihte konfederal biçimlerin ilk örnekleri Ortadoğu'dadır. Daha sonra Atina özgün bir biçim olarak ortaya çıkar. Komünal demokratik değerlerin taşıyıcısı etnisite ve halkların kendilerini koruma biçimi olan konfederal birlikler en fazla da Ortadoğu'da görülürken, komünal demokratik değerleri taşıyan topluluklar Atina'da konfederalizmle beslenerek, konfederalizmi oluşturan birimler arasında ve her birimin kendi içinde demokrasinin belirli düzeyde yaşatıldığı bir model ortaya çıkar.

Atina Perslere ve Isparta'ya karşı mücadelesinde konfederasyonu oluşturan birimlerin güçlü katılımıyla başarılı olabilmıştır. Konfederasyon biçiminde bir araya gelişte var olan demokratik karakter içteki tirancı eğilime olduğu gibi, dıştaki despotizme ve yayılmacı güçlere karşı da başarı getirebilmiştir.

Bilindiği gibi Atina demokrasisi sadece yurttaş olarak ifade edilen toplumsal kesimlere aittir. Üst toplum demokrasisidir. Köleler ve en alttaki diğer tabakaların meclislere ve kararlara katılma hakkı yoktur. Buna rağmen doğrudan demokrasinin örnekleri görülmektedir. Atina modeli temsili sistem ile doğrudan demokrasi karması olarak da görülebilir.

Konfederasyonu oluşturan ünitelerin nüfusu sınırlıdır. Bu nedenle halkın bilinçli katılımı ve iradesini ortaya koyma imkânı bulunmaktadır. O dönemde demokrasi tartışması yapan filozoflar, belirli bir nüfusun üstüne çıkan şehirlerde yurttaşın iradesinin etkili olmayacağını, yabancılaşma olacağını ve yozlaşma yaşanacağını belirtmişlerdir. O zamanlarda zaten en büyük şehirlerin nüfusu bile yüz binlere ulaşmamıştır. Bu filozofların düşüncesine göre, bugünkü şehirler ve devletlerde gerçek demokrasi uygulanamaz. Onlara göre on bin ya da yirmi binden büyük şehirler toplum iradesini etkili kılamayacağından, gerçek demokrasinin yerleşeceği üniteler olamaz.

Sadece Atina konfederasyonu değil, Yunan yarımadası ve Ege sahasında başka konfederasyonlar da vardır. Bunlar kabile ve aşiretlerin oluşturduğu konfederasyonlardır. Bunların çoğunda esas karar sahibi olarak bir halk meclisi olurdu. Ayrıca asker ve bürokratlarla bilge kişilerden oluşan meclisler de görülürdü.

Isparta demokrasiyle idare edilen Atina konfederasyonunu kendi tiranlık rejimi için tehlikeli görmüş ve yıkmaya çalışmıştır.

Daha sonraları Avrupa’da birçok konfederasyon görülür. Feodal dönem Avrupa’ında Ortadoğu ve Asya’daki gibi merkezi iktidarlardan çok, ağırlıklı olarak federasyon veya konfederasyon biçiminde siyasi oluşumlar görülür.

Ortadoğu ve Asya’da genel olarak daha merkezi feodal devletler görülse de, buralarda da yerel güçlere bazı inisiyatifler tanıyan federatif diyebileceğimiz siyasal sistemler vardır. Hatta bütün imparatorluklar ancak çevre halklara belirli bir otonomi tanıdıkları oranda var olmakta ve genişlemektedir. Ortadoğu’nun kadim devletleri olan Persler, Sasaniler, Safaviler ve İran Selçukluları da bir federasyon niteliğindeydi. Belki bugünkü federasyon gibi ilkeleri ve kuralları net belirlenmemiştir. Ama hem köleciler devletçi hem de feodal devletçi toplum süresince bu tür ilişkilere rastlamaktayız.

Tarihin ilk siyaset bilimi kitabı olarak bilinen Nizam ül Mülk’ün **Siyasetname**’sinde, sultana yapılan tavsiyeler içinde memurlar ve askerlerin farklı halklardan olması devletin güvenliği, birliği ve gücü için gerekli görülmektedir. Yine tarihçiler Persleri klasik çağın en demokratik devletleri içinde görürler. Sadece diğer etnik topluluklarla ilişkileri açısından değil, farklı inançlara hoşgörü açısından da Persler örnek gösterilir.

Feodal üretim biçimi klasik kapitalist dönemdeki gibi merkezileşmeye ihtiyaç duymayan bir sosyoekonomik sistemdir. Katı bir ulus-devlet anlayışı hala yoktur. Meta ve sermaye ihracı gibi bir sorunu olmadığından, köylere ve kasabalara kadar hâkim olma kaygısı taşımamaktadır. Dolayısıyla feodal devletler ağırlıklı olarak federal ya da çevrenin otonom yaşam içinde bulunduğu devletlerdir. Hatta birçok yerde beyliklerin ilişkileri konfedere ilişkiye denk düşmektedir.

Hemen vurgulamak gerekir ki, kapitalist sisteme kadar aşiret toplulukları ve halklar belirli düzeyde bağımsızlıklarını korumakta, egemenlik altına girmeyi kabul etmemektedirler. Halklar ve etnik topluluklar komünal demokratik değerleri taşıyan bir yaşam sürdürürken, tahakkümcü devlete karşı da direnirler. Bu direniş onları içlerinde eşit, demokratik ve özgür ilişkiye zorlar.

Feodal dönemde devletler etnik toplulukları egemenlik altına almak istediklerinde, bu topluluklar kendi aralarında konfederasyon birlikleri oluşturup merkezi otorite altına girmemek için direnirler. Bunu Doğuda da, Batıda da sıkça

görmekteyiz. İtalya, İsviçre, Almanya, İspanya ve başka ülkeler kapitalizmin tam hâkimiyet kurmadığı dönemlerde konfederasyonlara çok fazla şahit olmuşlardır. Kuzey İtalya Konfederasyonu, Almanya'da Ren Konfederasyonu, İsviçre'de Gri Birlik denen kanton etrafında şekillenen federasyon ve İspanya'nın Kastilya'daki komünarları ve bu dönemde oluşan siyasi ilişkiler de konfederasyona denk gelir. Almanya ve İtalya'nın en geç merkezi ulus-devlet haline gelmelerinde eskiden yaşanan bu konfederasyonların da etkisi vardır.

1789 öncesi Fransa'sı ve Paris'inde de halk tabakaları ve tüccarların içinde bulunduğu kent genel meclisi bir konfederasyon meclisi gibidir. Kırsal kesimdeki köylüler de bu meclisle konfederal olarak tanımlanabilecek bir ilişki içindedirler. Bu ilişkiler konfederal modelin pratikteki uygulanış biçimleridir. Kırsal kesim çoğu zaman devlet hâkimiyetine karşı direnmiş ve belirli düzeyde bağımsızlığını koruyarak yaşamak istemiştir.

Kapitalizmin iktidar ve ordu gücünü daha da yetkinleştirip özerk tüm üniteleri ezerek, bastırarak iradelerini kırmalarına kadar şehirlerde ve kırsal kesimde konfederal eğilim hala güçlüdür.

Burada şu soru akla gelebilir: Feodal dönemde ve kapitalizmin tam hâkim olmadığı koşullarda merkezileşmeye karşı direniş gösterenler demokratik ve özgürlükçü bir eğilim taşımakta mıdır? Konfederasyon tarzı yapılanma veya devletler karşısında bağımsızlığını önemli düzeyde koruma tabii ki demokratik ve özgürlükçü nitelik taşır. Zaten konfederasyon oluşumları bir yönüyle de ünitelerin eşitliğini ve iradesini dikkate aldığından demokratik karakter taşır. Bazı gerici direnişler söz konusu olsa da, bu direnişler ve ilişkide esas olarak eşitliğe dayalı bir biçim oluşturmak özgürlükçü demokratik nitelik taşır. Dışa karşı mücadele vermek, merkezi devlet haline gelmemiş halkların ve etnisitenin kendi içinde daha özgürlükçü ve demokratik olmasını da gerektirir.

Eskiden söylendiği gibi şehirlerin ve etnisitenin merkezi devlet otoritesine karşı bağımsızlıklarını koruması gerici değildir. Bu direnişlerin bilimsel ve ekonomik gelişmeyi engellediği varsayımı da doğru değildir. Bunlar ulus-devletler ve milliyetçilikle halklar üzerinde egemenlik ve sömürü düzeni kurmak isteyenlerin doğru olmayan tezleridir. Ticaretin ve manifaktürel üretimin ilk geliştiği yerler, birçok ülkede merkezi hükümete mesafeli duran ve bağımsızlıklarını önemli oranda

koruyan kentlerdir. Konfederasyon oluşturan birimlerin gümrük vergilerini azaltma yoluna gitmeleri, merkezi devletlerin bu alanlara hâkim olmasından öncedir. Milliyetçilik bayrağı ile kurulan ulusal devletler gümrük duvarlarını yüksek tutarak, aslında bütünlüklü bir ekonomik yapıya ve ilişkiye sahip coğrafyaları birbirinden koparmışlardır.

Feodalizme karşı köylülerin isyanı uzun süreden beri vardır. Rönesans, Reform ve daha sonra gelişen devrimler öyle denildiği gibi burjuva devrimleri değildir; halkların özgürlük ve demokrasi özlemi ve mücadelesinin despot, baskıcı ve sömürücü feodal düzene karşı yeni bir özgürlük hamlesi ve ayaklanmalarıdır.

İsa ve Hristiyanlar sömürü ve baskıya karşı koymak gibi bir rolle ortaya çıktılar. Ancak Hristiyanlık üç yüz yıl sonra köleci Roma'nın ideolojisi haline getirildi. Feodalizme karşı gelişen ayaklanmalarda da durum aynıdır. Dolayısıyla özgürlüğünü ve kimliğini korumak isteyen şehirler ve konfederasyon oluşturan birimlerin merkezi devletleşmeye karşı direnişleri, feodal beylerin merkezi devletle çatışmalarına benzer bir biçimde değerlendirilemez. Aksine bu eğilim insanlığın yaşamında sürekli var olmuş komünal demokratik değerlerin baskıcı, sömürücü ve egemenlikçi güçlere karşı çıkma eğilimidir. Bu eğilim yalnız feodal dönemde ve kapitalizme karşı direnişte değil, tarih boyunca devletçi sisteme karşı gelişen mücadelelerde kendini daha özgürlükçü duruş olarak ortaya koymaya çalışmıştır. Belki sistemleri aşamamıştır, ama onlarda içselleşerek ve onları değiştirerek bu değerleri taşıma rolünü oynamıştır. Öte yandan feodal merkezi krallıklara karşı yerel prensler ve beylerin tüm direnişleri de yanlış görülemez. Hatta bu direnişler merkezi devletleri zayıflattıkları ve yerellerin kimliklerini korudukları için, doğal olarak bir demokratik duruş ve ilişki biçimi ortaya çıkarırlar.

19. yüzyılda sömürü ve baskıya karşı ayaklanıp ezilenlerin özgürlükçü yaşamını pratikleştirmek isteyen Paris Komünü de konfederal bir yapılanma içindeydi. Komünler bir araya gelerek Paris Komününü oluşturmuştu. Bu temelde tamamen halkçı ve özgürlükçü bir işleyiş ortaya çıkmıştı.

Devletin merkezileşmesi gerektiği düşüncesinin gelişmesi, kapitalizmin milliyetçi ideoloji ile ortaya çıktığı ulus-devlet zamanı ile olmuştur. Devletin merkezi olması ve her hücreye nüfuz etmesi insanların beynine ve yüreğine bir dini inanç gibi yerleştirilmiştir. Milliyetçilik kapitalizm ve ulus-devlet çağının

dinidir. Dolayısıyla ulus-devletin aşılmasını ya da konfederasyon oluşmasını bu dinle zehirlenmiş insanların havsalası almamaktadır.

Ancak kapitalizm şimdi ulus-devletin aşılmasını ve küçülmesini –ortadan kalkmasını değil- öngörüyor. Çünkü çıkarı ulus-devletlerin aşılmasındadır. Bunu ideolojik bir yaklaşım ve özgürlükçü eğilimle değil, çıkarı gereği yapıyor. Ulus-devleti eleştirmesi ve özgürlük vurguları yapması, sömürsünü genişletip derinleştirerek arttırmayı hedefleyen bu çıkarımı gizlemek içindir.

Özgürlükçüler, sömürü ve baskıya karşı çıkanlar tabii ki emperyalist-kapitalist sistemin ulus-devleti aşmak istemesine ağlayacak değildir. Kaldı ki kapitalizmin bu eğilimi yeni sayılamaz. Tekelci kapitalizmin ve finans kapitalin başat hale geldiği emperyalizm aşamasıyla birlikte bu eğilim artarak yükselmiştir. 20. yüzyılın başında enternasyonalist düşüncüyü savunarak ulusal değerleri yıpratmakla suçlanınca, Lenin buna verdiği karşılıktaki, “Bizleri suçlamanıza gerek yok, sizler ve tekelci kapitalizm uluslararası hale gelerek bunu bizzat yapmaktasınız” cevabını vermiştir. Dolayısıyla dün olduğu gibi bugün de devrimciler olaya farklı yönden bakarlar; onlar bazı solcuların yaptığı gibi ulusal devleti korumayı ulusal kurtuluşçuluk gibi görmezler. Bugün dogmatik solcuların milliyetçilikle buluşması, ulus-devletin gerici rol oynamasını görememeleri nedeniyledir; ancak bir ulus-devletleri olursa var olacaklarını sanmalarındır. Ulus-devleti varlık nedenleri olarak görmeleri, onların milliyetçi zehirden ve kapitalizmin illüzyonundan ne kadar etkilendiklerini gösterir.

Ulus-devletin aşılması, mücadele için yeni teorik yaklaşım, araç ve yöntemlerin gerekli olduğunu bize gösterir. Hatta sosyalistlerin etneryonalist düşüncelerinin daha fazla pratikleşme imkânı bulmasının önü açılmıştır. Hatta bu hedefe artık enternasyonalizm demek bile yetersiz kalır. Ulus-üstü (surnational) bir mücadele dönemi başlamıştır. Artık uluslararası dayanışmadan öte, demokratik devrimci güçlerin yerel iradelerini koruyarak birlikteliklerini konfederal temelde daha da sıkılaştıran bir yaklaşımı gerektiren bir mücadele dönemine girilmiştir. Tabii ki Üçüncü Enternasyonal gibi merkezi olan, ama mücadele gücü ortaya çıkarmayan birliklerin tekrarlanması bir faydası yoktur.

Konfederalizm tarih içinde görülen iki biçimiyle bugün kendisini dayatmış bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, toplumdaki farklı kesimlerin kendilerini örgütleyerek daha sonra

bir araya gelmelerini ifade eden konfederal örgütlenmeler; ikincisi ise, bağımsız devlet ve devletçiklerin bir araya gelerek oluşturdukları devletlerarası konfederasyondur. Bu eğilimler giderek artmaktadır. Bu gelişmeyi demokratik ve özgürlükçü mücadelenin sonucu ve gereği olarak görmek gerekir. Öte yandan bilimsel teknik devrimle ekonomik ve sosyal gelişmeler de bu eğilimi arttırmaktadır. Bazılarının zihinleri bulandırarak bu gelişmeleri esas olarak kapitalizmin postmodern aşamasının gereği biçiminde yutturmaya çalışmalarını deşifre etmek gerekir. Kapitalizmin yeni aşaması bu eğilime objektif olarak zemin sunduğu müddetçe değerlendirilebilecek konudur. Dolayısıyla kapitalist sistemin objektif olarak bu eğilimle tarihsel buluşma noktaları olsa da, bu gelişme esas olarak halkların özgürlük mücadelelerinin ve demokratik eğiliminin sonucudur. Öte yandan halklar ve toplulukların sisteme karşı mücadele ederek ona alternatif bir dünya sistemi ortaya çıkarmaları da ancak böyle bir eğilimi güncelleştirerek gerçekleştirilebilir.

Konfederasyonun birinci biçiminin devletler ve halkların gevşek ilişki içinde siyasal oluşuma gitmeleri olduğunu gördük. İkinci biçimi ise, halkların kendi içlerinde uygulamaya soktukları demokratik konfederal ilişkilerdir. Anlaşılması için Avrupa'dan iki örnek verelim. Bugünkü Avrupa Birliği devletlerarası konfederalizme, Paris Komünü ve Atina ise halkların kendi içindeki demokratik özgürlükçü yapılanmaya tekabül eden konfederalizme örnektir.

Birinci konfederalizm ulus-devletlerin aşılmasıyla daha fazla güncel hale gelmiş durumdadır. Emperyalizm zorlamasa bile, bilimsel teknik devrim halklar açısından da -belki paradoks olarak görebilir, ama öyle değildir- emperyalist-kapitalist sistem karşısında daha fazla güçlü konuma gelmek için böyle organizasyonları gerekli hale getirmiş bulunmaktadır. Çünkü ulus-devleti aşan birlikler ekonomik, sosyal ve kültürel gelişime daha fazla imkân verir niteliktedir. Zaten tarih içinde kapitalist döneme kadar siyasi sınırları bu kadar katı hale getiren, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin hareketliliğini bu kadar sınırlayan başka dönem yoktur. Tabii ki kapitalist dönemin araçları bu sınırları aşan ve aşındıran niteliktedir. Bu nedenle eskisinden daha fazla ilişki ve hareketlilikten söz edilebilir. Ancak zihniyet olarak kapitalizm öncesi toplumlar ve devletlerin sınırlarının daha fazla geçirgen nitelikte olduğunu söylemek doğrudur. Tabii tüccarlar her zaman kendi pazarlarını oluşturmak

ve başkalarını kendi alanlarına sokmamak istemişlerdir. Bunun yanında kârlı uzak alanlara ticaret yapmak da tüccarların genel eğilimidir. Bu konuda tüccarlar devletler ve güç odaklarının himayesi altında olmuşlardır. Ancak zihniyet olarak hiçbir dönemde ulus devlet kadar katı bürokratik ulusal duvarlarla karşılaşmamıştır. Nasıl ki Sovyetler Birliği'nde dışa kapalı ve yüksek duvarlarla çevrili sistem tarihin akışı ve gerçekleri karşısında arızî bir durum olduysa, benzer biçimde tüm ulusal devletler de tarih içinde arızî bir konumdadır. Belirli bir etnisiteye dayanan devletler bile tarih içinde bu kadar dar görüşlülük ve geçirgenliği az olan bir konumda olmamışlardır.

Bugün Avrupa Birliği başta olmak üzere birçok oluşumda gözlemlendiği gibi ulus-devletlerden vazgeçme yaşanıyor. Avrupa Birliği, Avrupa burjuvazisinin ABD karşısında ayakta kalmasının da alternatifidir. Yakın zamanda Uzakdoğu ve Latin Amerika'da da benzer eğilimlerin artacağını söylemek gerekir. Bilimsel-teknik devrim de, ihtiyaçlar da bunu gerektiriyor. Buna yalnızca burjuvazi değil, halklar da ihtiyaç duyuyor. Böylece halkların ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimi önündeki suni duvarlar da yıkılmış olacaktır. Küreselleşen şirketler ve kapitalizmin, yine rantçı sermayenin halklar için yarattığı yıkımlar ve olumsuzluklar nedeniyle ulusal devletlerin aşılmasına karşı çıkmak yanlıştır. Bu tutum İngiltere'de Çartist hareketin kapitalizmin getirdiği acıların suçunu makinelerde görüp saldırması gibi bir şey olur ki, bunun da halklar ve ezilenler için bir yarar getirmeyeceği açıktır. Mücadelenin teorik ve pratik araçlarını geliştirmeyenler ve mücadele gücü gösteremeyenler böyle davranabilirler. Ancak olumsuzlukları aşmak isteyen devrimciler ve demokratlar gerçeklerden kaçmazlar, onlarla etkili mücadele eder bir pozisyon tuturmaya çalışırlar.

Bakış açısı gerçekçi, tarihi ve bugünü okur biçimde olursa, geleceği halkların çıkarına etkilemek ve yönlendirmek mümkün olur. Bu çerçevede ulus-devletlerin aşılmasını ve konfederal eğilimlerin gelişmesini olumlu görmek gerekir. Böylelikle tarihin en zehirli ve insanlığa acı veren ideolojisi olan milliyetçi ideoloji zayıflar. Milliyetçilik demokrasinin en temel öğelerinden biri olan ötekini anlamaya, onunla eşit ve yan yana bulunmaya karşı en kötü bir saldırı olmuştur. İnsanlığın varoluşuyla birlikte oluşturduğu ve bugüne kadar belirli düzeyde taşıdığı komünal demokratik değerler, merkezi ulus-devlet ve onun ideolojik silahı olan milliyetçiliğin ağır saldırıları altında kalmıştır.

Ulus-devletlerin aşınarak başka ulusların devlet organizmalarıyla konfederal sürece girmeleri yalnız dışa karşı değil, içerde de demokratik, eşitlikçi ve özgürlükçü eğilimlere ivme kazandıracak bir etkide bulunur. Özellikle milliyetçiliğin komşu halkları birbirine düşürmesi sona ererek, yeni bir zihniyetin gelişmesi hızlanır. Bu tür oluşumlar demokratik uluslaşmayı güçlendirecek çeşitli toplumsal kesimlerin kendi aralarında demokratik konfederal sistem kurarak devletlere alternatif yaşamı ‘devlet + demokrasi’ diyebileceğimiz bir sistem oluşumuna yol açabilirler. Toplumsal kesimlerin oluşturduğu demokratik konfederalizmlerin var olduğu devletler, doğal olarak eski ulus-devlet karakterini kaybederler ve bu nitelikteki başka devletlerle konfederal ilişkiler kurma eğilimi gelişir.

Bizim üzerinde daha fazla durmak istediğimiz, devletlerin gevşek siyasal ilişkisi olan konfederalizmden çok, halklar ve etnisitelerin komünal demokratik değerler temelinde geçmişte kendi içlerinde pratikleştirdikleri konfederalizmin bugün güncel hale getirilmesinin nasıl olacağıdır.

Robert Owen, Campanella, Kropotkin, Proudhon gibi ütöpik sosyalistler ve devlet karşıtı olan her türlü anarşistler, devlete karşı halkların seçeneği olan konfederasyonları öngörmüşlerdi. Onlar Avrupa için bölgesel federasyonların birliği olarak ifade edilen Avrupa Konfederasyonunu savunmuşlardı ve bunu da demokratik ve daha özgürlükçü bir toplum yaratmak için en uygun model olarak düşünüyorlardı.

Demokrasi ile merkezileşme tarih içinde hep birbirine zıt olgular olmuştur. Demokrasi mücadelesi bir yönüyle merkezi iktidarın sınırlandırılıp çevrenin ve halkın irade ve karar gücünü arttırmaktır. Böyle olması, komünal demokratik değerlerin geriletilmesi ve bu temelde hiyerarşik sistemin iktidarı merkezileştirip tekeline alması sürecine de uygundur. Böylece devletin demokrasiye hâkim olma süreci tersinden geliştirilmektedir. Merkezileşme ve devletçi toplum komünal demokratik değerleri gerileterek kendini var etmişse, demokratikleşme de merkezileşme ve devleti gerileterek kendini var edecektir. Dolayısıyla demokrasi mücadelesi ne Atina demokrasisi ile başlamış, ne de iddia edildiği ve şişirildiği gibi Magna Charta belgesiyle yeni bir başlangıç yapmıştır. Tüm merkezileşmiş devletçi güçlere karşı halkın gücünü arttıran her türlü mücadele birer demokrasi mücadelesidir. Dolayısıyla kralların tanrı olmayacağını söyleyen Hz. İbrahim demokrasi

tarihinin önemli bir kilometre taşıdır. Çünkü kralların tanrı olmadığını söyleyerek bir anda en önemli güç kaynağını ortadan kaldıran bir eylem yapmıştır. Demokrasi kralların ve devletlerin gücünün sınırlandırılmasıysa, o zaman bu eylemin büyük bir demokratik devrimci eylem olduğu açıktır. Tarih içinde gelişen bu yönlü irili ufaklı mücadeleler özü itibarıyla demokrasi mücadelesidir.

Merkezileşme ve karar gücünün bir yerde toplanması, her zaman toplumların ve bireyin iradesini kıran bir nitelik taşır. Dolayısıyla bir yerde demokratikleşme ve demokratik ilişkiler ortaya çıkarılacaksa, karar gücünün dağıtılması, her şeyden önce de halk tabanına verilmesi ve yayılmış olması gerekir. Bu da yetmez; halkın ve bireyin iradi ve bilinçli katılımına ve örgütlü güç olmasına elverecek bir sistem oluşturulması da büyük önem taşır.

Sınıflı toplum gücü merkezileştirerek devletçi toplumu ortaya çıkarmayı ve böylece sömürsünü gerçekleştirmeyi gerekli kılar. Bu güçlerin demokrasiyi anlama, yorumlama ve uygulama biçimleri de bu ufkun sınırlarında seyreder. Avrupa'da gelişen ya da kavramlaştırılan demokrasi, daha çok üst toplum ve çevresindeki sınıf ve tabakaların tekçi ve oligarşik olan devlet gerçeğinin yumuşatılması ve kendilerinin de çıkarını savunabilecekleri bir düzeye getirilmesidir. Bu nedenle demokratikleşmeyi halkın örgütlenmesi ve güç olması çerçevesinde değil de, devletin yetkisinin sınırlanması ya da keyfi baskılarını ve uygulamalarını sınırlandırarak sistemin hukuk çerçevesinde işlemesi olarak görmektedirler.

Pratikte kanıtlanmıştır ki, üst toplumun geliştirdiği temsili demokrasi halkın kendini güçlü yansıttığı ve çıkarlarını koruyabildiği bir model değildir. Burjuvazi ve çeşitli güç odakları, ellerindeki imkânları kullanarak bu temsilcileri etkilemekte ya da onları kendi çıkarlarının çemberi içinde kalmalarını sağlamaktadır. En kötüsü de, temsili sistem büyük savaşları ve yıkımları önleyememiştir. Hatta temsilcilerden oluşan parlamento bu yıkımların aracı olmuştur. Dolayısıyla İkinci Dünya Savaşından sonra halkın katılımının sürekli olacağı bir sistem ihtiyacı doğdu. Sivil toplum örgütlerinin İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaygınlaşması bu ihtiyacın sonucudur. Böylelikle dört yılda bir sandığa gitmekle sınırlı katılım bu biçimde sürekli hale getirilmeye çalışılmıştır. Ancak sivil toplum örgütlerinin varlığı da mevcut parlamenter sistemde bireyin ve

halkın iradesini geliştirmesi ve ortaya koyması açısından yetersiz kalmaktadır.

Kürt Halk Önderi, **Bir Halkı Savunmak** adlı kitabında, “Devlet çokça işlendiği gibi çok eski ve üst toplumun temel örgütüdür. Demokratik tarzda oluşmaz. Geleneksel ve atamalarla yürütölür. Üst toplum kendi içinde demokrasi uygulayabilir. Buna üst sınıfların demokrasisi de denilebilir. Bu devlet için bir örtü vazifesi görür. Çoğu Batı cumhuriyet modelinde olan bu demokrasiler devleti esas alır. Önce devlet, sonra demokrasi gelir; devlet olmadan demokrasiyi düşünemezler. Halk demokrasilerinde ise, iktidar-devlet hedef edinilmez. Devlet olmayı hedefleyen demokrasi kendi eliyle varlığına son vermiş olur” belirlemesiyle temsili demokrasinin niteliğini de ortaya koymaktadır.

Temsili demokrasi demokratik kültürün geliştiği bugünkü ortamda bile üstte kalmakta, halkın çıkarlarından uzak durmaktadır. Sivil toplumların gelişkin olması da bu niteliği fazla değiştirememektedir. Aslında Batıdaki sivil toplum örgütleri alternatif bir demokratik model olmaktan çok, temsili demokrasinin eksikliklerini ve yetersizliklerini sınırlı düzeyde gideren bir özelliğe sahiptir. Gerçek demokrasiyi yaratmaktan uzaktır.

Yerel yönetimler ve özgür belediyeçilik, üstte kalan ve merkeziyetçi devlet modeline benzeyen temsili demokratik modele karşı demokrasiyi tabandan geliştirecek önemli alanlardır. Temsili demokrasinin üst toplum karakterini yereldeki örgütlenme gücüyle dengeleyip demokrasinin gelişmesine hizmet ederler. Yerel yönetimler günümüzde demokrasinin gelişmesinde önemli roller oynamaktadır. Ancak bunların da çok yerel kalarak ufku dar bir konumu yaşadıkları sıkça görölen bir durumdur. Merkeziyetçilik demokrasi için bir tehlikeyken, bu darlaşma eğilimi nedeniyle yerelcilikte başka bir tehlike olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla yerel yönetimlere de üst toplum demokrasisinin eksikliğini ve yetersizliğini giderecek bir unsur olarak bakmak fazla abartılı olur.

Bu gerçekler demokrasiyi yaygınlaştıracak ve derinleştirecek bir modele ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu da alttan örgütlenen ve devlet modeline dayanan bir merkezileşme içermeyen demokratik konfederalizmdir. Bu model bir devletçik oluşturarak devletle konfederal bir ilişki istemek ya da kurmak

değildir; devletlerin değil, toplumsal kesimlerin demokratik örgütlenme modelidir.

Toplum kültürel, etnik ve dinsel unsurlar, emekçiler ve başka kesimlerden oluşmaktadır. Toplumu oluşturan her kesim demokratik temelde yerellerde örgütlenir. Bu örgütlerin her biri kendi demokratik iradesini koruyarak, yereldeki ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamı örgütleyip geliştirmek için demokratik konfederal temelde bir araya gelir. Bu ortak iradeyi bir meclis ve koordinasyonla somutlaştırıp pratikleştirir. Bunlar yerel konfederal örgütlenmeler olarak tanımlanır. Bu yerel konfederal örgütlenmeler de diğer yerel konfederal örgütlenmelerle demokratik konfederal temelde bir araya gelirler. Bu bir araya gelişi meclis ve bu meclisin yürütmesiyle pratikleştirirler. İşte bu örgütlenmeye, toplumu oluşturan tüm kesimlerin demokratik temelde örgütlenip konfederal temelde bir araya gelmesine demokratik konfederalizm denilmektedir. Tüm toplumun demokratik temelde örgütlenmesi ve bu örgütlerin konfederal temelde sistemleşmesi, esas olarak da toplumun demokratik iradesinin en güçlü biçimde ortaya çıkarılması anlamına gelmektedir.

Tabandan bireyin katılımının bilinçli, etkin ve iradeli olması açısından, bireylerin sorunlara hâkim olacakları ölçülerde birimlerin özyönetimlerinin örgütlenmesi de demokratik konfederalizm için önemlidir. Büyük üniteler bireylerin sorunlara hâkim olamadığı ölçekte olduğundan, iradeli ve bilinçli bir katılıma olanak vermemektedir. Dolayısıyla özgüveni olan, sağlıklı, özgür ve demokratik birey ortaya çıkmamaktadır. Bilinçli katılımın olanaklı hale geldiği daha küçük ölçekli ünitelerde, bireyin özgüveni ve ruhsal durumu toplumun demokratikleşmesinde ve sağlıklı gelişiminde daha etkili hale gelir. Duyarlı ve sorunlar karşısında kendinden bir şeyler katan bireyler ortaya çıkar. Böyle bir ölçekte demokratik iradesi ve katılımı artan bireyin bilinçlenmesi de gelişerek, daha geniş ölçekteki (ülke çapında veya daha evrensel konularda) sorunlar üzerinde de olumlu katkıları olacak tutum ve katılım gösterebilir. Çünkü yereldeki bu bilinç onun genel bilinçlenmesinde önemli bir temel olur. Yerelden örgütlenmeler demokratik kültür okulu haline gelerek, bölgesel ve tüm ülke düzeyinde demokratikleşmeye güç katar. Bunun da evrensel demokrasiye güç katacağı açıktır.

Yereldeki bu demokratik örgütlenme ve katılımın dar ufuklu kalmaması açısından konfederalizm de önemli bir açılım yaptırır. Sadece yerelde demokratik temelde örgütlenme demokratik kültürün gelişmesi açısından yeterli olmaz. Belirttiğimiz temelde daha geniş konfederal birliklere ulaşıldığında, demokratik kültür geliştiği gibi, yerellerin birbirini tamamlayarak daha güçlü ve etkili olmaları sağlanır. Örneğin birkaç yerel birim kendi özgünlüklerini ve bağımsız kimliklerini önemli oranda koruyarak bir araya gelip bir konfederasyon oluşturur. Böylece konfederalizm hem merkezizetçi, toplumu boğan ve bireyin iradeli katılımını engelleyen sistemi aşarak demokrasiyi tabana yayar, hem de yerel dar görüşlülüğü ortadan kaldıran bir işlev görür.

Toplumsal örgütlenmenin konfederal biçimi ve buna dayanan siyasal örgütlenmeler toplumların demokratikleşmesinde ve demokratik reflekslerin gelişmesinde daha etkili rol oynarlar. Bu sistemin her gün yeniden ve yeniden demokratik kültürü derinleştiren ve yaygınlaştıran bir özelliği vardır.

Demokraside fazla iddialı olan Avrupa’da bile kitlelerin siyasete ilgisi azalmıştır. Siyasete karşı bir yabancılaşma yaşanmaktadır. Hatta kitlenin ve toplumun kendisini ilgilendiren kararlara katılımı anlamına da gelen siyaset kötülenir bir konuma düşmüştür. Avrupa’da durum böyleyse, diğer ülkelerde siyasetin fonksiyonunun daha da kötü olduğunu belirtmek gerekir.

Demokratik konfederal örgütlenme siyasetin bu düzeyde kötülenmesini ortadan kaldırıp halkın siyasete ilgisini artıracak bir olgudur. Demokratik konfederalizm toplumun ve bireyin doğrudan muhatap olduğu konuları daha yakından takip edileceği bir örgütlenme biçimi olduğundan, toplumun çoğunluğunu örgütlenme potansiyeline sahiptir. Aynı zamanda bu modelde bireyler kararlara katılma ve bu kararlara takip etme durumunda olduğundan, örgütlenme ve siyasetin canlandığı bir ortam da ortaya çıkarır. Demokrasi ve demokratik kültür katılım ve örgütlenme ile gerçekleşir ve yaygınlaşır. Dolayısıyla konfederal örgütlenme biçimi katılım ve örgütlenmeyi temsili demokrasiden daha kapsamlı sağladığından, gerçek anlamda demokratik toplum yaratma olanağı verir.

Mevcut temsili demokrasilerde hem sistem hem de onun örgütlenmeleri merkezden aşağıya doğru bir örgütlenme içindedir. Piramidin en üstünde halk değil, siyaset bürokratları ya da profesyonel politikacılar yer almaktadır. Bunlar da halktan

kopukturlar. Halktan çok devlete ve onun temel dayanağı olan kesimlere duyarlı davranırlar. Konfederal örgütlenmede piramit tersine çevrilmiştir. Örgütlenmenin ve karar gücünün en etkili ve güçlü kesimi tabanıdır. Yine bugünkü gibi yönetimlerin hem karar aldığı hem de uyguladığı bir sistem yerine, konfederal örgütlenmede tabanın ve onun oluşturduğu yerel meclislerin daha güçlü konumda oldukları, yönetim yerine geçen koordinasyonların sadece koordine etme ve uygulama ile sorumlu oldukları görülür. Yerellerin bir araya gelerek oluşturdukları bölgesel konfederal sistemlerde de meclisler esas karar gücüdür. Bu meclisler yerellerin kendi inisiyatifiyle yapacağı işlere karışmaz. Belki ortak iradeyle kararlar alabilir, ama uygulama yine yerellere ait olur. Görüldüğü gibi konfederal örgütlenme demokratik iradenin aşağıdan gücünü hissettirdiği bir demokratik örgütlenme modelidir.

Konfederal örgütlenmede yer alan her birimin bağımsızlığı önemli düzeyde vardır. Kendi örgütlenme alanlarından kendileri sorumludurlar. Konfederasyonlar işlevlerine göre örgütlenmelerden oluşacağı gibi, coğrafi birimlerin esas alındığı bir ölçekte de oluşabilirler. Her coğrafi (yerel) birim kendi içinde işlevleri farklı olan (kültürel, sosyal, ekonomik, siyasal) örgütlenmelerin konfederal örgütlenmesini sağlar. Etnik ve kültürel kesimler, kadın, gençlik ve her türlü sosyal güçler konfederasyon esasına göre kendilerini örgütlerler. Bunlar da bir araya gelip coğrafi (yerel ve bölgesel) konfederasyonlar oluşturma yoluna giderler. Bunlar da aynı anlayışla bir araya gelip ülke genelinde bir demokratik konfederal sistem oluştururlar.

Kuzey Kürdistan yerel konfederal birimlerin içinde yer aldığı dört demokratik konfederal örgütlenme sahası biçiminde ele alınabilir. Yerel meclislerin yanında, bölgesel konfederal meclisler de oluşur. Bunlar daha çok yereller arasında koordinasyon, ilişki ve denetim işlevini görürler. Biz bunu bir örnek olarak verdik. Sayı fazlaştırılabilir. Önder APO'nun belirttiği gibi, Kürdistan'da olduğu gibi Türkiye'nin birçok yerinde de bölgesel demokratik konfederal bir sistem kurulabilir. Yerel ölçeklerin ve bunun üst örgütlenmesi ve koordinasyonu olan demokratik konfederasyonların nasıl şekilleneceği tartışmalarla ortaya çıkarılır.

Kadın, gençlik ve diğer kesimler kendilerini örgütleyerek, bu konfederasyonların en etkin gücü olabilirler. Bunlar demokrasiyi

toplumda etkin kılacak, derinleştirecek, dinamizm ve ruh kazandıracak önemli güçtürler. Toplumu demokratikleştirmede rol oynayacak, yine bu demokrasiyi zenginleştirip derinleştirecek tüm kesimlerin örgütlenip demokratik konfederalizm içinde yer almaları da önemlidir.

Bu konunun anlaşılması açısından Önder Apo'nun demokratik konfederalizmle ilgili bazı değerlendirmelerini buraya almakta yarar vardır.

“Bütün bunlar (Ortaya konulan demokratik örgütlenme ve sonuçları kastediliyor) sorunların çözümü için bir yol gösterir. Benim sosyalizm anlayışım şudur: Reel sosyalizm dahil, devlete dayanan bir sosyalizm anlayışını doğru bulmuyorum. Benim demokratik konfederalist anlayışım budur. Demokrasiyi geliştirmeden sosyalizm olmaz. Sovyet hegemonyacılığı ile tutmadı. Sovyetler Sümer rahip devleti gibiydi. Çin de öyledir. O yüzden ABD karşısında tutunamıyorlar. Ortadoğu'nun mevcut durumu ne üstten ABD'yi, ne de alttan halkı kabul eder. Yönetimler bu arada sıkışmışlardı. Ya kendilerini dönüştürürler, ya da ABD'nin baskısı karşısında ezilirler. Yeni bir milliyetçi dalga nasıl geçmişti kaybettirdiyse, bugünü de kaybettirir. Burada demokratik konfederalizm ilaç gibidir.

“ABD milliyetçiliği kıskırtıp bir yüzyılın kaybına yol açabilir. Milliyetçilik bir yüzyılı kaybettirdi. Bu yüzyılın da kaybolmaması için demokratik konfederalizmi tabandan örgütlemek gerekir. Bu, ana çizgidir. Demokratçılığa dayanan sosyalizm olmalıdır. Bunun özü daha önce program için açtığım altı maddedir. AB demokratikleşiyor, Türkiye demokratikleşiyor, Kürt Hareketi demokratikleşiyor. Yanlış anlaşılmasın, Türkiye konfederalizm olsun demiyorum, üniter yapısını koruyarak demokratik bir cumhuriyet olsun diyorum. Talabani-Barzani Devleti yerine Kürdistan Demokratik Konfederalizmi diyorum. Bu konfederalizm Türkiye Cumhuriyeti ile dost olmalıdır. Demokratik Konfederalizm Kürt milliyetçisi değildir. Milliyetçi devletçilikten uzak durulması, demokratik ulusçuluğa önem verilmesi ve AB sürecinin bir sentez olarak algılanması gerekir. Bu temelde halkın seferber olmasını istiyorum.

“Ortadoğu ve hatta bütün dünya halkları için geçerli çözüm demokratik konfederalizmdir. Demokratik konfederalizm devlet olmayan, demokratik ulus örgütlenmesidir. Demokratik konfederasyon azınlık örgütlenmesidir; kültür örgütlenmesi, dini örgütlenme, hatta cins örgütlenmesi ve buna benzer

örgütlenmelerdir. Buna demokratik ulus ve kültür örgütlenmesi diyorum. Her köyde demokratik bir komün çıkar. Her kültürel örgütlenmenin ve diğerlerinin tümünün birleştirilmesi konfederasyondur. Çizgi olarak yansıtılmalıdır. Buna devlet olmayan demokratik konfederasyon diyorum.

“Bunun tarihi örnekleri de vardır. Daha önce Atina demokrasisi vardı. Sümerlerde de benzer bir örgütlenme mevcuttu. Savunmamda bunları açmışım. Avrupa konfederalizmi doğuyor. Ortadoğu konfederalizmi de olabilir. Kürtler için de Ortadoğu’da Kürt Konfederalizmi uygundur. İsrail ve Filistin kendi aralarında demokratik konfederalizmi oluşturabilirler. Yirmi iki Arap devleti, kendi aralarında demokrasiyi gözeten demokratik konfederalizm olabilirler. Türkler kendi aralarında Türk demokratik konfederalizmi kurabilirler. Bütün Türkleri tek devlet bayrağı altında toplayamazsınız. Çünkü hepsi milli devletlerdir. Ancak kendi aralarında demokratik konfederalizm olabilir.

“Demokratik konfederalizm Kürtler için de uygundur. Kürtler sınırlara dokunmadan, kendi aralarında Kürt demokratik konfederalizmini kurabilirler. Bütün Kürdistan parçaları, sınırlara dokunmadan, sınırları engel yapmadan, sınırları bir köprü olarak görüp demokratik konfederalizmi geliştirebilirler. Kürtler kendi aralarında siyasi ve kültürel ilişkiyi sağlarlar. Sınırları yıkmak değil, köprü yapmak gerekir. Bunun kimseye zararı yoktur. Bu yapılmazsa kan ortalık deryasına döner. Kürtler kanlı bir süreçten ancak böyle kurtulabilirler. Kansız Kürt demokrasisi böyle gelişir. Aksi halde Filistin-İsrail benzeri kanlı bir süreç yaşanır. Bu çözüm tarzı Kürt milli devleti etrafındaki boğazlaşmayı önler. Bunun için ulus-devletlerin demokrasiye açık olmaları tek şarttır. Kürtlerin demokratik bir ulus olmalarına karışmayacak, onunla uzlaşacak. Bu muazzam kazandırır. Türkiye, İran, Suriye ve hatta Kürt devletçliği de buna engel olmamalıdır”.

Kürdistan Özgürlük Hareketi PKK öncülüğünde özgürlük ve demokrasi mücadelesinde kararlı bir halk ortaya çıkardı. Ne var ki, bu halkın yeterince örgütlenemediği ve demokratik kültürün derinleştirilemediği de diğer bir gerçektir. Bunun örgütlenme tarzı ve modeliyle ilişkisi vardır. Halkı sorunlara yabancılaştırmayarak bizzat politikanın öznesi haline getiren bir örgütlenme gerçekleştirilemedi. Politika belirleyerek halktan destek isteyen ve uygulamayı da kendisi yapan bir model halkın politikaya ilgisini yükseltemez. Bu model halkın tüm potansiyelini açığa

çıkaramaz. Amaç, program ve izlediği politika doğru olsa bile, örgüt modeli halkı katan ve örgütlenmeyi esas alarak tabana dayandıran nitelikte olmazsa, örgütlenme gelişemeyeceği gibi doğal olarak demokratik kültür ve demokrasi de gelişemez.

Demokratik konfederalizm aynı zamanda demokratik uluslaşmadır. Ulusu pazar etrafında örgütlenen bir birlik ve toplumsal form olarak görmek yanılıdır. Bu tanımlama, burjuvazinin kendini ve ulus-devleti meşrulaştırmasına hizmet etmiştir. Ne yazık ki sosyalistler de bu tezi esas almışlardır. Halbuki etnisite tarihin en özgür ve canlı birimleridir.

Eğer uluslaşma etnisitenin, halkların ve bireylerin birbirleriyle sıkı ilişki ve ortak çıkarlar etrafında örgütlenmesiyse, toplumun konfederal biçimde genişliğine ve derinliğine tümüyle örgütlenmesi o toplumu gerçek anlamda demokratik ulus haline getirir. Uluslaşma bu biçimiyle daha kapsamlı ve yoğun hale gelmiş olur. Demokrasiyi, eşitliği, adaleti ve imkânlarını paylaşan demokratik ulus haline gelinir.

Demokratik konfederal örgütlenme hem yerel sorunlar (ekonomik, sosyal, kültürel) için örgütlenmeyi derinleştirir; hem de ulusal sorunları milliyetçi olmayan temelde çözme mücadelesi içine girer. Demokratik örgütlenme ve kültürünü geliştiren bir toplum dilinin, kültürünün ve kimliğinin yasaklanmasının ve örgütlü irade haline gelmesinin önüne engel konulmasını kabul etmez. Demokratik örgütlenme ve kültür temelinde uluslaşmış toplumların mücadele gücü ve azmi daha da yüksektir. Bunun için daha önceleri uluslar açısından ilk önce demokratik devrimden söz ederlerdi. Bu demokratik devrim demokratik kültürü ve demokrasiyi geliştiren yaygın bir örgütlenmeyle daha da derinleştirilirse, bu gerçek anlamda demokratik ulus olunur. Savunma ve mücadele mekanizması da çok güçlenmiş olur.

Konfederal örgütlenme ulusal kimliği soyut olmaktan çıkarır, daha da somut ve herkese mal eder hale getirir. Çünkü demokratik konfederalizm bireylerin ve yaşanan yerin kendini ulusal kimlik içinde görmesine katkıda bulunur. Kendi yaşam ve kültürünün ulusal kimliğin kopmaz parçası olduğunun bilincine varır ve bu değerlere daha bilinçli sahip çıkar. Ulusal birliğe ise hiçbir biçimde olmayacak düzeyde güç katar. Köyü, şehri ve bölgesiyle ve bundan yola çıkarak tüm ulusla organik bağ içinde olur. Kültür ve duygu bağı en somut hale getirir. Tarihte birliği dağıtılmış, kendisi olmaktan uzaklaştırılmış ve birbirine yabancılaşmış Kürtler için en iyi ilaç demokratik uluslaşmadır.

Demokrasi ve demokratik örgütlenme her bakımdan toplumun yoğunlaşmış halidir. Demokratik örgütlenmesi ve demokrasisi gelişmemişse, o toplum dağınık ve yoğunluğu olmayan niteliktedir.

Demokratik konfederalizm bu niteliğiyle inkârcılık ve sömürgeciliği boşa çıkaracak bir halk gücü ve örgütlenmesi anlamına gelmektedir. Bu, yaşamın her alanını kapsayan ve cevap veren bir örgütlenme olduğu için inkârcı sömürgeci egemenlik ve baskıyı işlemez hale getirir. Devlet kurumlarını gerektirmeyen ya da demokratik örgütlenme ile gerçekleştirilecek işleri kendi örgütlenme ve kurumlarıyla yerine getirir. Böylece Kürt sorununu ve halkın irade olmasını kendi cephesinden çözen bir düzey ortaya çıkar. İnkârcı politikaları anlamsız hale getirerek demokratik çözüme zorlar. Demokratik konfederalizmin Kürdistan ve Kürt halkı açısından böyle bir rolü de vardır. Tabii ki bunun işlemesi açısından inkârcılığın, inkârcılığı ayakta tutan zor sisteminin ve onun özel savaş yöntemlerinin ortadan kalkması gerekir. İnkârcılık bugün olduğu gibi anlamsız hale gelmesine rağmen eski yöntemlerde ısrarlı olunursa, demokratik ulusun en doğal hakkı olan meşru savunma yapması da gündeme girer. Demokratik konfederalizm bu durumda kendi meşru savunmasını örgütler. Diğer meşru savunma güçlerini de destekler.

Demokratik konfederalizm Kürdistan'daki bir devletçikle Türk Devletinin konfederal bir birlik oluşturması değildir. Demokratik konfederalizm Kürt sorununun çözümünde ön açıcı bir yoldur denilirken, kast edilen bu değildir. Kürt halkının ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal örgütlenmesinde engel oluşturulmasın, bu temelde şiddete, bastırmaya ve inkâra dayanmayan bir çözüm bulunsun denilmektedir. Böyle bir çözüm için Kürt halkının örgütlenmesi ve iradesi önemlidir. Ancak çözümün sancısız ve acısız olması açısından Türk Devletinin inkâra, şiddete ve imhaya değil, demokratik yaklaşıma ve demokrasiye duyarlı hale gelmesi de önemlidir. Kürt inkârcılığından vazgeçmeden, bu sistemin oluşturulması önünde ciddi engeller olacaktır. İnkârcılık sürdüğü müddetçe Türkiye baskıcı karakterini bırakmayacaktır. Dolayısıyla bu sistemin oturmasının da bir mücadele sorunu olduğu açıktır.

Demokratik konfederalizm milliyetçilik ya da dış güçlere dayanarak değil, halkın örgütlenmesi ve gücü ile çözümü dayatan bir potansiyele sahiptir. Milliyetçilik halkı esas almadığından, dış güçlere dayanmaya yönelir. Konfederal biçimde örgütlenmiş bir

Kürdistan toplumu, milliyetçiliği silah olarak kullanmadan sorunu çözme gücüne ulaşır. Çünkü konfederal örgütlenme sorunun çözümü için büyük bir güç ortaya çıkarır. Dolayısıyla dış gücün desteğine ihtiyaç duymaz. Uluslararası demokratik kamuoyu ve onun moral desteği önemlidir. Ama örgütlü bir halk kendi gücüne dayanarak sorunu çözebilir. Dünya koşulları ve mevcut siyasi konjonktür de böyle bir çözüme uygundur. Bu çözüm devlet olmadan, ona gerek kalmadan, Kürt halkının siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak kendisini irade yapması ve bu alanlarda özgürlüğünü yaşamasıdır.

Milliyetçilik her zaman halkın demokrasi bilinci ve demokratik örgütlenme eksikliği üzerinde kendini örgütler. Milliyetçilik bir halk örgütlenmesine dayanarak değil, halkın duygularını çarpıtıp egemen sınıfların toplum üzerindeki egemenliğine hizmet eden bir siyasi sistem oluşturur. Egemen sınıflar halkın örgütlenmesi zayıf olduğu zaman bu temelde kendi örgütlenmelerini etkin kılar ve toplum üzerinde hâkim olurlar.

Halkın tek güç kaynağı kendi örgütlenmesidir. Bunu da en iyi biçimde demokratik federal örgütlenme temelinde yapabilir. Kendisini demokratik federalizm temelinde örgütleyen bir halk, iktidar zihniyetine dayanan milliyetçiliğe, iktidar ve devlete ihtiyaç duymadan, Kürt sorununun demokratik çözümünü hedefler. Demokratik konfederal örgütlenme temelinde derinleştirdiği demokratik kültür ve örgütlenmesiyle komşu halklarla kardeşçe yaşamasını bilir ve bu yaşamı bu halklara da öğretir. Özcesi demokratik konfederal bir örgütlenme ile demokratik Kürdistan'ı yaratmak, Kürt sorununu milliyetçilik ve devlet özelemleri duymadan çözüme götürme gücü ve mücadelesi demektir.

Her parçadaki Kürt halkının Kürdistan'ın diğer parçaları ile konfederal bir ilişki içine girmesi temelinde Kürt sorunu daha köklü çözüme kavuşur. Böylece sınırları değiştirmeden Kürt halkının doğal hakkı olan sosyal, kültürel ve ekonomik ilişki kurma sorunu karşılanmış olur. Dolayısıyla Kürtler bölge ülkelerinin birbirleriyle ilişkisini güçlendiren köprü haline gelirler. En önemlisi de demokratik birikimiyle tüm Ortadoğu'nun demokratikleşmesinde etkin rol oynarlar. Ortadoğu'da demokratik konfederalizmin temeli haline de gelirler.

Çağımızın genel eğilimi ulus-devletlerin aşılmasıyken, Kürtler böyle bir konfederal ilişkiyle Ortadoğu'da çatışma değil

barış köprüsü rolünü oynayarak 21. yüzyıla damgalarını vurabilirler. Zaten 20. yüzyılda Ortadoğu’da hangi halk demokraside öncü ve etkin olursa, 21. yüzyıl Ortadoğu’da onun yükselişine tanıklık edecektir. Tarih günümüzde demokratik halk gücü oluşturanlara “Yürü ve rolünü oyn” diyecektir.

Kürtler kendi aralarında bir konfederal ilişki içinde olurlarsa, bu model Kürtlerin siyasal ufkunu ve sorunlara çözüm bulma yaratıcılığını arttırır. Bu niteliğiyle bölge ülkelerinin sorunlarının çözümüne de her bakımdan katkı sunar.

Konfederal bir ilişki bölge ülkelerinin de zararına olmaz. Tabii şu andaki milliyetçi ve inkârcı tutumlar bu tür ilişkiden büyük korku duymaktadır. Ne var ki, bu ilişki hem Kürtlerin hem de bölge ülkelerinin ortak çıkarınadır. Bölgedeki tüm halkların çıkarına olan tek çözüm de budur. Kürtler için de en doğru ve geliştirici olan da böyle bir konfederalizmi işler hale getirmek olacaktır.

Şu anda Kongra Gel Kürtler arası böyle bir konfederasyonun altyapısını ve zihniyetini hazırlamaktadır. Tüm parçalar özgür ve demokratik bir ortamda böyle bir ilişkiyi sağlamak için güçlerini birleştiriyor ve tüm parçalar için moral, güç ve mücadele enerjisi ortaya çıkarıyorlar.

Dünyada sınırlar birçok etkenin birleşik etkibi sonucunda aşılıyor. Ülkeler de dünyadaki gelişmelere ayak uydurmak ve güç olmak için komşu halklarla birçok konuda ilişki geliştiriyor. Siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda konfederasyonlar oluşuyor. Bu gelişmeler zorunluluktan çok ihtiyaç ve daha iyi ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama ulaşmak için gerçekleştiriliyor.

Böyle ilişkilere ve demokratik konfederasyona en fazla da Ortadoğu’nun ihtiyacı vardır. Bölgede bin yıllardır bir arada yaşayan, ama birbirine düşman haline getirilen halklar gerçeği vardır. Bu durum halklardan kaynaklanan bir sonuç değildir. Daha fazla da Batı kaynaklı kapitalist modernitenin ortaya çıkardığı milliyetçilik ve ulus-devlet yapılanması bu duruma yol açmıştır. Ekonomik, sosyal ve kültürel gerilikler de bu nedenledir. Dolayısıyla Ortadoğu’daki bütün hastalıklar için ilaç demokratik konfederasyondur.

Ortadoğu tarihsel olarak birbirini bütünleyen bir coğrafyadır. Katı sınırlar onun gücünü, yüreğini, beynini ve duygularını parçalamaktadır; geçmişini ve güç kaynaklarını parçalamaktadır. İnsanlık ve uygarlık yaratan coğrafyayı çok katı sınırlara bölmek

harakiri yapmaktır. Bunun hiçbir halka yararı olmaz. Bölge zaten tarih boyunca doğal bir federasyondur. Ortadoğu coğrafyasının ikiye bölündüğü tarihler olmuştur. Ancak üçe, beşe, ona bölündüğü görülmemektedir.

Ortadoğu’da her şeyden önce milliyetçiliği zayıflatacak ve kıracak bir adım gereklidir. Bu da ülkeler arasında gerçekleşecek bir demokratik konfederalizmdir. Böyle bir siyasi organizasyon gerçekleşirse, milliyetçilik yerine dayanışma gelişecek ve Ortadoğu’nun tarihi değişecektir. Eğer konfederalizm gerçekleşirse, bu kısa sürede Avrupa Birliği’ni de aşacak bir organizasyona dönüşür.

Birinci ve İkinci Dünya savaşını yaşayan ülkeler aralarında birlik kurabiliyorlarsa, bir başlangıç yapıldığında bu coğrafyada böyle bir şey daha kolay gelişir.

“Ortadoğu’da bunlar olmaz, demokratikleşme gelişmez” düşüncesi dış güçlerin, Batının empoze ettiği ve bizim de düşüncesizce kabul ettiğimiz bir varsayımdır. Ya da gerici, otoriter ve kabuk hale gelmiş iktidarlara bakarak böyle bir değerlendirme yapmak doğru değildir. Yakın bir gelecekte tabanda ve tavanda “Neden birlik kurmuyoruz?” eğilimi tüm ülkelerde gelişecektir. Dış güçlerden bunu engellemeye çalışanlar olsa da, yaşamın öğrettikleri aklıyla düşünenleri bu noktaya getirecektir.

Ortadoğu’da büyük coğrafya bütünlüğünü sağlayanlar ve çağa ayak uyduranlar her zaman büyük güç olmuşlardır. Eğer emperyalist ve sömürgeci emeller beslemeden bir birlik ortaya çıkarsa, bu birlik dünyada yeni bir ekonomik, siyasi ve kültürel güç olacaktır. Ortadoğu’da gerçekleştirilecek böyle bir organizasyon yerelde halkın güç olacağı ve katılım göstereceği diyalektik birliği yakalayabilirse, başka bir deyişle tüm Ortadoğu’da halkı güç yapan demokratik federalizm yaygınlaştırılırsa, çok çarpıcı bir uygarlık hamlesi ortaya çıkacaktır.

Ortadoğu’da komünal demokratik değerler güçlüdür. Bu değerler özgürlük ve eşitlik için önemli bir zemindir. Dikkat edilirse, bilinen eski tüm toplumcu hareketler bu coğrafyada çıkmıştır. Tek tanrılı dinler zaten toplumdur. Çıkışları özgürlükçüdür, eşitlik ve adalet istemektedirler. Eğer bu toplumculukla özgür birey dengeli hale gelirse, Ortadoğu demokrasinin komünal ve eşitlikçi değerler üzerine oturduğu güçlü ve çekici bir coğrafya ortaya çıkar. Avrupa’daki çıkarıcı,

bencil ve nalcı keseri gibi daha çok üst toplumun çıkarına yontan bir demokrasiye gerçek anlamda alternatif ve sentez olan halkın demokrasisi ortaya çıkarılır.

Ortadoğu'da çıkarıcılık Avrupa kadar güçlü değildir. Öyle çok fazla rekabet edecek bir konumları da yoktur. Dolayısıyla bir konfederasyon kurmayı engelleyecek etkenler düşünüldüğü ya da söylenildiği gibi fazla değildir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesi böyle bir konfederasyonun Türkiyesiz olmasını gerektirmez. Siyaset bir çözüm yolu bulur. Hatta Avrupa Birliği'ne alınmak istense bile, Türkiye ile böyle bir konfederasyon ilişkisi için özel bir formül bulunması Avrupa'nın da işine gelir.

Böyle bir projenin ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesi karşısındaki durumu sorulabilir. ABD'nin kendine bağlı öyle bir projeyi gerçekleştirmesi zordur. ABD'ye bağlı böyle bir coğrafya yaratmaya çalışmak boşuna bir çabadır. Tabii ki ABD işbirlikçiliği yapan ülkeler her zaman olur. Ancak bir bütün olarak ABD'nin öngördüğü gibi bütün Ortadoğu'yu içine alan bir proje yaratmak zorlama bir hedeftir. Eğer ABD ile kavgalı olmayacak, demokratik ve özgürlükçü bir Ortadoğu kastediliyorsa, bu zaten Ortadoğu halklarının da isteğidir. Yakın bir zamanda böyle bir Ortadoğu da gerçekleşecektir. ABD müdahalesi ve başka etkenler de böyle bir süreci hızlandırma rolü oynayabilir. Zaten ABD müdahalesi demokratik güçlerin ve halkların mevcut sistemlere karşı daha fazla sorgulayıcı yaklaşımlarını beraberinde getirmiştir. Halklar demokratikleşmeye ve özgürlüğe ihtiyacı derinden duymaktadır. Ancak bunun yanında ABD'ye tepki de gelişmektedir. Dolayısıyla doğal olarak ABD'nin istediği bir Ortadoğu projesinin değil, halkların daha çabuk benimseyeceği demokratik Ortadoğu konfederasyonunun gerçekleşme şansı yüksektir.

Demokrasi Türkiye dahil tüm Ortadoğu halklarının kapısına dayanmıştır. Başta Kürt halkı olmak üzere halkların mücadelesi demokrasinin gelişmesi için gerekli zemini önemli oranda yaratmıştır. Artık mevcut iktidarlar yalnız dış güçlerle çatışma içinde değil, bundan daha fazla da kendi halkı tarafından kabul edilmeyen bir durumdadırlar. Dolayısıyla artık demokrasiden kaçınılamaz. Eğer dogmatizm ve kabuk bağlayan iktidarlar aşılırsa, bu coğrafyada demokrasinin gelişmesinin kaynakları fazlasıyla vardır.

Ülkelerin demokratik bir konfederasyon örgütlenmesine gitmesi hepsinin çıkarıdır. Bu organizasyon tabii ki ancak Kürtlerin özgür olduğu bir ortamda uygulanabilir. Özgür Kürdistan sınırların değişmesini gerektirmiyor; federasyonu bile gerektirmiyor. Yukarıda izah ettiğimiz biçimde inkârcı ve imhacı yaklaşım terk edilir ve Kürtler kendilerini tamamen örgütlenme özgürlüğü kazanırlarsa, Demokratik Türkiye ve Özgür Kürdistan gerçekleşir. Bu özgürleşme bağlı olarak Kürdistan'ın diğer parçalarında da özgürleşme somut koşullara uygun bir biçimde gerçekleşir. Bu sorunu çözen ülkeler kendi aralarında demokratik konfederal bir siyasi birlik kurabilirler.

Ortadoğu ve Kürdistan coğrafyası farklı etnik ve dinsel topluluklar nedeniyle de toplumların konfederal örgütlenmesi, demokratikleşmeyi derinleştirme ve yaymanın en doğru ve kısa yoludur. Bütün sol ve demokratik güçler böyle bir projeyi geleceği kazanma projesi olarak ortaya koymalı ve pratikleştirmelidir.

HALKLARIN ZAMANI RADİKAL DEMOKRASİYLE GELECEKTİR

Günümüzde üzerinde en fazla tartışılan ve farklı yorumlanan kavramların başında demokrasi gelmektedir. Demokrasi kavram itibariyle halkın yönetimi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla halkın yönetimde olup olmadığı, halkın kendi kendini yönetip yönetmediği dikkate alınmadan, demokrasi hakkında yapılan tüm değerlendirmelerin yanlış olacağı açıktır. Düşünceler hala çıkarlar, farklı sınıflar, farklı sosyal ve kültürel yapılar üzerinde şekillendiğinden, demokrasi de her gücün ya da her kişinin durumuna göre farklı biçimde ele alınmaktadır. Bu nedenle çok kapsamlı irdelenmeden, halkın kendi kendini yönetmesi ve halkın güç olması anlamına gelen demokrasi konusunda doğru değerlendirmelere ulaşmak mümkün değildir.

Demokrasi yakın zamana kadar en fazla da Atina'daki pratikleşme biçiminden yola çıkılarak değerlendirilmekteydi. Demokrasinin çıkışı Atina olarak görülüyordu. Avrupa'da gerçekleşen Rönesans ve Reform ortamında düşünsel düzeyin gelişimiyle birlikte, demokratik yönetimin ve demokrasi anlayışının yeniden gündeme gelmesi söz konusu olmuştur. Avrupa'da bu kavramın yeniden toplumsal ve siyasal yaşamın en fazla tartışılan konularından biri haline gelmesiyle birlikte, her gücün kendine göre yorumlaması da ortaya çıkmıştır. Farklı değerlendirmelerin olmasını doğal ve anlayışla karşılamak gerekir. Çıkar farklılıkları söz konusu olduğu müddetçe, yorum ve anlama farklılıkları da var olmaya devam edecektir. Demokrasi neden farklı anlaşıyor ve farklı değerlendiriliyor diye yakınmaya gerek yoktur. Bunan yakınmak yerine, halkın güç olması ve kendini yönetmesi anlamına gelen demokrasinin bu içeriğine uygun biçimde ifade edilmesi için teorik değerlendirmelerin geliştirilmesi ve bunların pratiğe geçirilmesi gerekmektedir. Yakın zamana kadar demokrasi kavramı ve demokrasiyle kastedilenin tersine, halkın güç olması biçiminde değil, en fazla da kapitalizmin var olduğu ortamda güç olan egemen sınıflar tarafından dillendirilmesi, bu kavramın aydınlatılmasını daha da gerekli hale getirmiştir.

Her şeyden önce de halkların demokrasi anlayışını, halklar üzerinde sömürü, baskı ve egemenlik kuran toplumsal kesimler ve

siyasal güçlerin demokrasi anlayışlarını ve pratiklerini ayırtmak, aradaki benzerliklerin yanında en fazla da farklılıklarını ortaya koymak önem kazanmaktadır. Daha doğrusu, halk kesimleriyle halkın üzerinde sömürü ve baskı kuran kesimlerin demokrasi kavrayışlarını netleştirmek ve farklılıklarını ortaya koymak, demokratik zihniyet açısından yapılması gereken en temel görev olmaktadır. Bu görev başarılmadan, bu kavram üzerindeki muğlaklaştırma ve hatta kavramın içeriğinin tersine, egemen sosyal tabakaların hizmetine koşturulması, dün olduğu gibi bugün ve yarın da var olmaya devam edecektir.

Demokrasi anlayışının çok farklı olduğunu gösteren en temel kanıt, demokrasi kavramının önüne yerleştirilen sıfatlardır. Halk demokrasisinden, liberal demokrasiden söz edilir, burjuva demokrasisi kavramı kullanılır. Temsili demokrasi, doğrudan demokrasi tanımları yapılır. Radikal demokrasi, derin demokrasi ve daha birçok kavramlaştırma yapılmıştır. Bunları çoğaltmak mümkündür. Bizim açımızdan önemli olan ise doğrudan demokrasi, derin demokrasi, radikal demokrasi ya da halk demokrasisi denilen kavramlara izahat getirmektir.

Egemen sınıfların demokrasi anlayışıyla halkın demokrasi anlayışı arasındaki farklılıkları, temel özellikleri belirtmek açısından, bu kavramlaştırmaların ne anlama geldiğini izah etmekte yarar vardır. Biz bu değerlendirmelerimizde esas olarak radikal ve derin demokrasilerin ne anlama geldiklerini, hangi temel özellikleri ihtiva ettiklerini, neden derin ve radikal kavramlarının kullanıldığını ortaya koyacağız. Çünkü bu tür kavramlar çeşitli kesimler tarafından bilinçli olarak ve keyfi biçimde çarpıtılmakta ya da yanlış anlamaya yol açacak izahatlarla ifade edilmeye ve topluma sunulmaya çalışılmaktadır. Radikal ve derin demokrasi esas olarak da tam demokrasi kavramını, doğrudan demokrasi ve halka ait olan demokrasileri tanımlamak için kullanılmaktadır. Bir yönüyle de kapitalist sistem içinde ifade edilen liberal demokrasi anlayışına karşı, liberal demokrasiyi reddetmek ve bunun halka ait olmadığını göstermek açısından bu tür kavramlaştırmalara gidilmektedir. Halkın gerçekten güç olduğu, kendi kendini yönettiği demokrasiye bazen halk demokrasisi, tam demokrasi denildiği gibi radikal demokrasi de denilmektedir. Yine radikal demokrasiyi tamamlayan bir kavram olarak derin demokrasi de kullanılmaktadır.

KKK Önderliği, halk demokrasisiyle egemen sistemin demokrasi anlayışının farklı olduğunu ortaya koymak için derin demokrasi ve radikal demokrasiden söz etmiştir. Hatta farklı iki demokrasi anlayışını daha somut anlatmak açısından da "Bush'un da bir demokrasi anlayışı var, benim de bir demokrasi anlayışım var, bunlar birbiriyle örtüşmez" diyerek radikal ve derin demokrasiden ne anladığını bu kıyaslamayla ortaya koymak istemiştir. Elbette radikal ve derin demokrasinin bir tarihsel gelişimi ve tarihsel arka planı vardır. Bunun yanında egemen sınıfların demokrasi anlayışlarının dayandığı kaynaklarla radikal ve derin demokrasiyi amaçlayanların dayandığı kaynaklar arasında da farklılıklar vardır. En temel fark da tam anlamıyla halkı güç yapan demokrasiyle egemen sınıfların uyguladığı demokrasinin amaçları arasındaki farklılıktır. Her şeyden önce şunu ifade etmek doğru olacaktır: Radikal ve derin demokrasiyi hedefleyenler ve tanımlayanlar için demokrasi, toplum açısından olmazsa olmaz bir yaşam biçimidir. Bir yönüyle de bir amaçtır. Egemen toplulukların, sömürü ve baskıcı kesimlerin var olduğu ya da bu kesimlerin hâkim olduğu bir yerdeki demokrasi, esas olarak da bir araç olarak pratikleşmektedir. Tabii ki halk demokrasisinde de demokrasi hem bir araç hem de bir amaçtır. Toplum ancak demokratik ilişkiler ve ortamda gerçek anlamda özgürlüğüne kavuşabilir. Bu anlamda bir araçtır. Ama özgürlükle demokrasinin birbirinden kopmaz bağ içerisinde olması nedeniyle de bir amaçtır. İnsanlığın ve toplumun var olma biçimi olarak da amaçtır. Daha doğrusu, demokratik yaşam toplumun ve insanın var olma koşuludur.

Egemen sınıflar da Atina'da ve Batı Avrupa'da görüldüğü gibi belirli düzeyde demokratik değerleri içeren bir demokrasi anlayışını pratikleştirmek istemişlerdir. Egemenlerin bazı demokratik ilke ve değerleri benimsemelerinin altında yatan temel iki gerçek vardır: Birincisi, egemen ve sömürücü sınıflar tarihin hiçbir döneminde tek bir toplumsal tabaka olarak var olmamışlardır. Egemen ve sömürücü kesimlerin hem maddi imkânları hem de iktidarda yer almaları güç farklılıklarına göre olmuştur. Bazıları büyük, bazıları küçük, bazıları orta derecede maddi imkân sahibi olurken, iktidardaki güç düzeyleri de buna paralel somutlaşmıştır. Egemen sömürücü çevreler ve söz konusu devlet içerisindeki kimi güç odakları, en büyük olanın tümünden

topluma hâkim olmasını diktatörlük veya tiranlık olarak değerlendirip çıkarlarına uygun bulmamışlardır. Bu nedenle bazı demokratik değerlerin siyasal yaşamda yerleşmesi temelinde kendilerinin de sistem içinde belli düzeyde yer almalarını arzulamışlardır. Böylelikle diğer sömürücü ve egemen zihniyetli güçlerle egemenliği paylaşmayı sağlamayı düşünmüşlerdir.

Diktatörlükler ya da iktidarın ve imkânların merkezileştiği siyasal rejimler sömürücü sınıfların bir kesiminin de baskı altında kalmasına ve dolayısıyla imkânlardan yararlanmamasına neden olduğundan, bu toplumsal kesimler tarih içerisinde sürekli siyasal sistemlerin yumuşaması, daha doğrusu cumhuriyetin ve belirli demokratik değerlerin siyasal sistem içine yerleştirilmesi için mücadele vermişlerdir. Zaten tarih içerisinde sistemlerin yumuşamasını isteyen bir orta sınıf her zaman var olmuştur. Orta sınıflar her ne kadar egemen sınıfların bir parçası ve çoğu zaman onların yedeği olmuşlarsa da, tarih içinde her zaman farklı düşüncelerin ve sistemi yumuşatmaya yönelik eğilimlerin ortaya çıkmasında da önemli rol oynamışlardır. Bu eğilim köleci dönemde de, feodal dönemde de, kapitalist dönemde de var olmuştur. Kapitalist sistemde bu eğilimin daha da geliştiğini görüyoruz. Öte yandan kapitalizm bir yönüyle kendi gelişimi açısından çeşitli kesimlerin kendilerini ifade edebilecekleri bir siyasal ve ekonomik sistemi kendi çıkarlarına uygun görmüştür. Aslında kapitalizmin doğası iktidarın merkezileşmesini ve otoriter rejimleri kaldırmaz. Ancak halkların mücadelesi karşısında iktidarlara tehlikeye düştüğünde, kapitalistler tarihteki bütün sömürücü ve baskıcı sınıflarda olduğu gibi şiddete başvurarak kendi egemenliklerini sürdürme eğilimi içinde olmuşlardır. Sömürücü ve baskıcı sistemlerinin tehlikede olmadığı dönemlerde, orta sınıfı ve diğer ekonomik ve sosyal kesimleri sistemi güçlendiren aktörler olarak değerlendirmişler ve sistemde bazı yumuşamalar yapmışlardır.

Kapitalist sistem içinde demokrasi anlayışının belli düzeyde gelişmesine yol açan etkenler vardır. Merkezi feodal krallıklar karşısında yeni yükselen sınıf olan kapitalistlerin ya da merkezi iktidardan zarar gören -örneğin yerel prensler ve beyler gibi- diğer toplumsal kesimlerin merkezi iktidarın yetkilerini sınırlandırmaya çalışmaları sürecinde sınırlı bir demokratik eğilim ortaya çıkmıştır. Diğer yandan kapitalistler kendi

sistemlerini daha sağlıklı sürdürmek için belli demokratik yöntemlerin varlığını kabul etmişlerdir. Böylelikle sistemde çıkarı olan güçlerin birliğinin sağlanmasını, sistem içi güçlerin kendi aralarındaki sağladıkları barışla birlikte ekonomik ve sosyal yaşamın serpilip gelişmesini hedeflemişlerdir. Kapitalizmin hâkim sistem haline gelmesi sürecinde burjuvazinin kendisini güç yapmak için kullandığı bir demokrasi söylemi olmuştur. Farklı burjuva kesimlerin kendi aralarında bir denge kurmaları açısından, çıkışındaki sınırlı demokratik eğilim de dikkate alındığında, burjuvazinin de bir demokrasi anlayışı ortaya çıkmıştır.

Burjuvazinin belli düzeyde demokratik değerleri kabul etmesini ya da siyasal sistemini yumuşatmasını gerektiren en temel etken, halk güçlerinin tarih içindeki mücadeleleri sonucunda halkların kazandıkları özgürlük bilinci ve demokratik ortamda yaşama eğilimidir. Bir yandan komünal demokratik değerleri taşıyan etnisitenin varlığını sürdürmesi, diğer yandan devletçi ve iktidarcı güçlere karşı verdiği mücadele ortamında, halkların koruduğu ve geliştirdiği bir özgürlük bilinci ve demokratik yaşama arzusu ortaya çıkmıştır. Halklar bu demokratik istenci ve değerleri güçlü bir biçimde bugünlere taşırken, diğer yandan tarih içinde baskı ve zulmü yumuşatarak, halkların baskı ve zulüm ortamından kurtulup nefes almalarını sağlayacak bir özgürlük bilinci ve belli düzeyde bir demokratik yaşam arzusunun ortaya çıkmasına dinlerin de katkıda bulunduğunu belirtmek gerekir. Bütün bunların Avrupa'da Rönesans ve Reform dönemindeki düşünce yoğunlaşması ortamında yeniden üretilmesiyle birlikte, halkların özgürlük ve demokrasi konusundaki bilinçleri ve arzuları daha da artmıştır. Kapitalist sistem bir yandan sömürücü egemenlikçi farklı toplumsal kesimleri bir arada tutmak ve sistemi güçlendirmek açısından demokratik değerlere yer verirken, diğer yandan halkların bu özlemleri ve talepleri karşısında egemenliğini sürdürmek, bu egemenliğinin meşruiyetini halklara kabul ettirmek ve onları kendi egemenliği altında tutabilmek için halkların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda nefes alacakları bir yumuşamaya ihtiyaç duymuştur. Bu gerçeklik de egemen sınıfları bazı demokratik değerleri benimsemeye zorlamıştır. Çünkü halkları artık eski otoriter ve baskıcı yöntemlerle yönetmek

zorlaşmıştır. Bu çerçevede bir burjuva demokrasisi veya egemen sınıfların demokrasi anlayışı ortaya çıkmıştır. Batı Avrupa'da demokrasinin ortaya çıkması ve gelişmesinden söz ederken, bu gerçekliği dikkate almak gerekmektedir.

Ancak halklar, özgürlük ve demokrasiden yana olan toplumsal kesimler, burjuvazinin kendi çıkarlarını, egemenlik ve sömürsünü devam ettirmek için öngördüğü bu demokrasi yaklaşımını yeterli görmemişlerdir. Yüzyıllar boyu özgürlük ve demokrasi mücadelesi vererek demokratik değerler ve ölçülerin gelişmesini, kökleşmesini ve bu temelde özgürlüklerin yaşandığı bir siyasal ve toplumsal yaşam ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Bu mücadele birikimi sonucunda 19. ve 20. yüzyılda baskıcı rejimlere karşı demokrasi mücadelesini daha da yükseltmiştir. Demokrasi ve özgürlük mücadelesinin gelişmesi ve halkların daha özgür ve demokratik yaşama isteği karşısında, kendi egemenliğinin meşruiyetini sürdürmek isteyen burjuvazi, öngördüğü demokrasi konusunda yeni bazı adımlar atarak halkların tepkilerini yumuşatmaya ve kendi sisteminin sınırları içinde tutmaya yönelmiştir. Doğal olarak halkın mücadelesi ile genişleyen bu demokrasi alanını burjuva demokrasisi olarak tanımlayamayız. Çünkü demokratikleşmede bazı gelişmelerin olması, egemen sınıfların demokratik zihniyetinde ortaya çıkan gelişmelerin sonucu değildir. Bunlar halkların mücadeleleri sonucunda rızası hilafına da olsa, kabul ettirilen değerler ve gelişmelerdir. Bu nedenle 20. yüzyıldaki birçok kazanıma Avrupa'da olduğu gibi burjuva demokrasisi demek buradaki demokratik değerlerin tümünün burjuvazinin zihniyetinden veya onun siyasi düşüncelerinden, ekonomik ve toplumsal alanla ilgili anlayışından ileri geldiğini anlatmak olur ki, bu da halklar açısından en büyük yanlışlık anlamına gelir. Bu demokratik gelişmelerin bir mücadele sonucunda ortaya çıktığını bilerek buna burjuva demokrasisi dememek, bunu halkın kazanımlarıyla genişletilmiş demokrasi olarak tanımlamak daha doğru olur. Çünkü tam anlamıyla burjuva demokrasisi denilirse, bu durum halkların mücadelesiyle ortaya çıkan gelişmeleri bizzat burjuvaziye mal etmek anlamına gelir. Tabii ki var olan demokrasi hala halkın kendi kendini yönettiği gerçek demokrasi değildir; hatta gerçek demokrasiden hala önemli ölçüde uzaktır.

Ortaya çıkan her şeyi toptancı ve düz bir yaklaşımla burjuva demokrasisi olarak tanımlayarak halkların mücadeleleriyle yarattığı bu değerleri burjuvaziye mal etmek ne kadar yanlışsa, Avrupa'da gelişen demokratik gelişmeyi, ortaya çıkaran bazı iyileşmeleri ve yumuşamaları da tümüyle gerçek demokrasi veya halk demokrasisi olarak tanımlamak da yanlıştır. Halkların mücadelesi sonucunda ortaya çıkmış da olsa, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal anlamda bazı yumuşamalar sağlanmış da olsa, buradaki demokrasiler hala demokrasi tanımının gerçek içeriğine uygun olarak halkın başat güç olduğu demokrasiler değildir. Hala bu ülkelerde egemen sömürücü ve devletçi zihniyete sahip olan sınıflar siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşama hâkimdir. Dolayısıyla halkın siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşam alanlarında başat olmadığı bir sisteme gerçek demokrasi demek, demokrasi tanımından uzaklaşmak, demokrasiyi çarpıtmak ve hatta halkları yanıltmaktan başka anlam ifade etmez. Ama bu demokrasilerde halkın mücadelesiyle elde edilmiş demokratik alanlar bulunduğunu, mücadeleyle ortaya çıkan bu demokratik gelişmelerin de özgürlük alanını bu ülkelerde genişlettiğini belirtmek gerekir. Ne tümenden inkârcı davranmak, ne de buradaki demokrasileri halk demokrasileri gibi değerlendirip halkların devletçi, sömürücü ve egemenlikçi zihniyet altında kalmalarını meşrulaştıran ve buna yardımcı olan bir duruma düşmek doğrudur.

Kapitalist dünyada genel ve eşit oya dayalı temsili demokrasilerin halklara refah ve barış getirmediği Birinci ve İkinci Dünya Savaşında yaşanan büyük trajedilerle ortaya çıkmıştır. Egemenler tarafından manipüle edilen siyasal ortamda halkın dört yılda bir sandık başına gitmesi ve belirli temsilcileri seçerek meclise göndermesi halklara ne özgürlük, ne demokrasi, ne de refah getirebilmiştir. Gerçek demokrasinin olduğu yerde demokratik değerleri gasp etmek veya rafa kaldırmak mümkün değildir. 20. yüzyılda görüldüğü gibi, Batı Avrupa'da egemen sınıflar ya da egemen sınıf içindeki belirli kesimler toplum tabanda örgütlenip güçlü demokratik bir irade haline gelmedikleri için, istedikleri zaman tüm demokratik yasaları resmi ya da fiili olarak rafa kaldırıp toplum üzerinde tarihin hiçbir döneminde görülmemiş bir baskı, sömürü ve zulüm uygulamışlardır. Zaten bu yönüyle İkinci Dünya Savaşı genel ve eşit oya dayalı temsili

demokrasinin iflası ile sonuçlanmıştır. Yalnız halklar değil, sistem içindeki birçok düşünür ve siyasetçi de bunu böyle değerlendirmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra demokrasi tartışmalarının artması, demokratik sistem konusunda hem egemen sınıflarda hem de toplumun alt kesimlerinde arayışların başlaması bunun sonucudur. Ortaya çıkmıştır ki, temsili demokrasi koşullarında halkın ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda nefes almasını sağlayacak yumuşamalar ve bunu sağlayan demokratik yasalar ve uygulamalar, demokrasinin yerleşmesi ve gelişmesi açısından yetmemektedir. Bütün bu yasalar ve yapılanmalar sınırlı olsa da var olan demokratik değerleri de güvenceye alamamaktadır. İkinci Dünya Savaşından sonra sivil toplum örgütlerinin yaygınlaşması, baskı gruplarına dayanan demokrasi anlayışının gelişmesi, barış hareketinin, çevreci grupların ve feminist hareketin gelişmesi kapitalist dünyada iflas eden söz konusu demokrasi ve siyaset anlayışının sonucudur.

İkinci Dünya Savaşıyla birlikte sadece halk güçleri açısından demokratik zihniyette ve arayışta gelişmeler artmamış, bunun yanı sıra sistem içinde de pozitivizme dayanan modernizmin ortaya çıkardığı kavramlarla oluşturulan siyasal yaşam anlayışına ve bunun ortaya çıkardığı demokratik anlayışa itirazlar gelişmiştir. Sistem içinde sistemin tikanıklığını aşma ve kendini yeniden üretmesini sağlama temelinde demokrasi ve özgürlük kavramlarını yeniden tanımlayan postmodernizm akımı gelişme göstermiştir. Postmodernizmin sistem içi bir itiraz ve çıkış arayışı olduğunu belirtmek gerekmektedir. Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra halklar cephesinden de demokrasi ve özgürlük alanında arayışlar artmıştır. Sovyetler Birliği'nde somutlaşan reel sosyalizmin halkların özgürlük ve demokrasi özlemine cevap vermemesi de buna eklenince, bu arayış daha güçlü hale gelmiştir. Bu arayış postmodernist düşünce akımları ve bunların pratikleştirilmesi çabalarına paralel gelişmiştir. Bir yönüyle halklar cephesindeki itirazlarla sistem içindeki itirazlar ve olgular bazında benzer söylemler ortaya çıkarmıştır. Kapitalizm ve onun siyasal yönetim biçimi olan temsili demokrasinin iflası modernist düşünce akımlarının sonucu olduğundan, sistem içi itirazlar da modernist paradigmaya yönelmiştir. Yine modernist ve pozitivist anlayış sınırlarında kendi düşünce sistemini oluşturan

Marksizm'e dayanan reel sosyalizmi aşmak açısından da Marksizm şahsında modernizme ve pozitivistliğe halklar cephesinden de itirazlar gelişmiş, demokrasi, özgürlük ve sol kavramları yeniden tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle halkların itirazıyla sistem içi itirazları ayrıştırmak ve sistemin parçası ve mezhebi haline gelmeyecek bir demokrasi tanımı ve yapılması ortaya çıkarmak daha da önemli hale gelmiş bulunmaktadır.

Radikal ve derin demokrasi kavramlarının neolitik toplumdan bu yana gelen bir tarihsel arka planı olduğu gibi, İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan hareketler ve düşünsel gelişmeyle de bağı vardır. Radikal demokrasi her şeyden önce egemen sınıfların kendi aralarındaki ilişkilerde belirli demokratik değerleri kullanarak sistemi güçlendirmeyi ve ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda halka nefes alma imkânları tanıyarak meşruiyetini sağlamayı amaçlayan, sınırları belli olan devletçi ve iktidarcı zihniyeti devam ettirmeye yönelik demokrasi anlayışına ve onun postmodern versiyonuna karşı halkın kendini yönettiği ve güç olduğu demokrasiyi tanımlamaktadır. Dolayısıyla ekonomik, sosyal ve siyasal anlamda halkın nefes almasını sağlayan bir siyasal sistem değil, halkın devlet dışında tamamen kendi kendisini yönettiği, baskıcı ve sömürücü tüm objektif yapılanmanın ve bunu devam ettiren aktörlerin ortadan kalktığı bir ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yaşam arayışıdır. Halkın güç olduğu, kendini yönetmede ve güç olmada başat hale geldiği, halkın güç olmasını ve yönetmesini sağlayan araçlar, yöntemler ve uygulamaların geliştirildiği demokrasiye radikal demokrasi diyebiliriz. Devlet varlığını sürdürse de, devlet sisteminin yanında halkın doğrudan demokrasiye dayanan kendi demokratik sistemini kurmasına radikal demokrasi diyoruz. Derin demokrasiyi de bu radikal demokrasi anlayışının hem kapsamlaştırılmasını hem de derinleştirilmesini sağlayacak yöntemler ve zihniyetin bu radikal demokrasi anlayışı ve uygulamasının içine yerleştirilmesi olarak anlıyoruz.

Liberal demokrasi ya da egemenlerin her türlü demokrasi anlayışı, halka sınırlı düzeyde imkânlar tanıyan ve nefes aldırان bir anlayış ve yapılanma olarak görülmelidir. Radikal demokrasi ise, temsili demokrasi ya da bunun biraz daha geliştirilmiş biçimi olan sivil toplum örgütleriyle sistem üzerinde belirli düzeyde

baskı yaratan bir demokrasi kavrayışından daha farklı olarak, tamamen halkı güç yapan, tabandan başlayarak demokrasinin oturduğu doğrudan demokrasiyi tanımlamaktadır. Radikal demokrasi kavrayışının en temel özelliği, bugüne kadar Batı Avrupa'da, ABD'de ve başka yerde dillendirilen demokrasi anlayışından çok köklü bir kopuşu ifade eden doğrudan demokrasi yaklaşımıdır. Aslında bu demokrasi anlayışı 19. yüzyılda da hem anarşistler hem de sosyalistler tarafından çeşitli biçimlerde ifade edilmiştir. Anarşistler bu düşüncelerini sistemli hale getirip bir toplumsal projeye dönüştüremedikleri için, düşünce yaşamında bir yer edinirlerken, pratikte fazla etkili olamamışlardır. Sosyalistler ise tabana dayalı doğrudan demokrasiyi ifade eden komünal demokratik kurumlaşmalarda ısrar etmişlerdir. Komünlerden, tabandan başlayarak oluşturulan meclislerden söz etmişler, buna dayalı demokrasi anlayışının gelişmesi gerektiğini ortaya koymuşlardır. Ancak devletçi zihniyeti aşamadıklarından, devleti kullanılacak araç olarak gördüklerinden ve en önemlisi de taban örgütlenmelerini demokratik merkezîyetçi anlayışla merkezîyetçi yönetimlere ve yapılara bağlayarak, daha baştan tabana dayalı demokratik gelişimi devletçi, bürokratik ve otokratik bir yapılanmaya eklememişlerdir.

Özellikle 19. yüzyılda ortaya çıkan bilimsel sosyalizm sistemin zihniyet ufkunu aşamadığından, demokrasi ve özgürlükleri sınırlayan devletçi ve iktidarcı yapılanmalar içinde öngördüğü özgürlük ve demokrasinin tersine, demokratik ve özgür yaşamın boğulduğu bir sistem haline dönüşmüş; hatta devletçi ve iktidarcı zihniyetin sürmesine yardımcı olarak sistemin sol mezhebi durumuna düşmüştür. Radikal demokrasi işte tüm bu tecrübeleri, düşünce ve entelektüel birikimi içine katarak, sistemden tümenden kopmak için geliştirilen bir demokrasi anlayışdır. Daha doğrusu, neolitik toplumda halkın, toplumun varoluş biçimi, varolma koşulu olan komünal demokratik değerlere ve bu yaşama çağdaş koşullarda yeniden dönüşü ifade eden bir anlayışın ortaya konulması olarak görülmelidir.

Radikal demokrasi içerik ve öz olarak yeni olan bir şey değildir. Kendisini demokrasinin çarpıtılması olan liberal veya sınıf demokrasisinden ayırmak için böyle bir kavramlaştırmaya gidilmiştir. Öte yandan ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeler

ve insanlığın emeğiyle yaratılan değerler yeni boyutlar kazandığından, kendisini bu gelişmelerle özde ve biçimde yenileyip geliştirerek, tekrar insanın ve toplumun varoluş biçimi olan komünal demokratik değerlerin yaşamsallaşmasını amaçlayan bir yaşam biçimini hedeflemektedir. Radikal demokrasi olarak tanımladığımız bu yaşam biçiminin en temel özelliği, en başta da doğrudan demokrasiye dayanması olacaktır. Radikal demokrasiyle doğrudan demokrasi ancak yan yana olduklarında anlam kazanabilirler. Doğrudan demokrasi halk açısından ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda yumuşamayı veya belli imkânlar elde etmeyi hedeflemez. Doğrudan demokrasi imkânlar dahilinde halkın kültürel, ekonomik ve sosyal yaşam alanlarında tümünden etkin olduğu ya da bu yaşam alanlarının tümüyle halkın iradesi temelinde yeniden üretildiği bir demokratik yaşam biçimi olmaktadır. Bu yaşam biçiminde yöneten-yönetilen ilişkisi yoktur. Halkın bu yönüyle kendi yaşamını her anlamda örgütlemesi söz konusudur. Kendi yaşamını örgütlemesi ve yürütmesi anlamında bir yönetmeden söz edilmektedir. Bir sınıfın, bir toplumun, bir gücün başka bir sınıfı, toplumu ve gücü kontrol etmesi ve çalıştırması anlamında bir yönetim gerçeğinden söz edilmemektedir.

Radikal demokrasi esas olarak devleti reddeden bir demokrasidir. Çünkü ‘ne kadar çok devlet, o kadar az demokrasi; ne kadar çok demokrasi, o kadar az devlet’ demektir. Bu çerçevede radikal demokrasi, devlet dışında halkın kendisini örgütleyebildiği ve güç yaptığı bir demokratik yaşamdır. Bu nedenle köklü bir zihniyet dönüşümünü ve demokrasi anlayışını ifade etmektedir. Şimdiye kadarki demokratik zihniyette en fazla devleti reforme etme, bu temelde dönüşmüş veya reforme edilmiş devlet zemininde halkın ekonomik, sosyal ve siyasal alanda belirli düzeyde nefes alması öngörülmekteydi. Devletin elinde tuttuğu imkânların bir kısmının halka verilmesini ifade ediyordu. Böyle olunca demokrasi zihniyeti ve bunun siyasal anlayışı, esas olarak genel ve eşit oya dayalı temsili demokrasi ortamında, parlamenter sistem koşullarında parlamentoya girmek, hükümet ve iktidar olmaktı. En iyimser halde ele geçirilmiş devlet ve iktidar koşullarında halkın ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamına belirli düzeyde destek verecek bir demokrasi zihniyeti temel alınıyordu. Radikal demokrasi bu zihniyetten tamamen kopmayı

hedeflemekte; devlete dayanarak halkın özgürleşemeyeceğini ve demokratik yaşamın kurulamayacağını, ancak halkın kendi ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamını kurarak güç olmasını öngörmektedir. Böylelikle halkın kendini yönetebileceğini söyleyen, gerçek demokrasinin ancak böyle oluşturabileceğini belirten, dolayısıyla devletten beklentili demokrasi anlayışının demokrasi olmadığını ortaya koyan bir demokratik anlayışı içermektedir. Radikalliği buradan kaynaklanmaktadır.

Halk demokrasisiyle diğer demokrasi anlayışı ve uygulamaları arasındaki farkı radikal bir biçimde netleştirmek ve muğlaklığı ortadan kaldırmak için böyle bir kavramlaştırmaya gidilmektedir. Yoksa radikal demokrasi ne vurup kırma demokrasisidir, ne de reel sosyalizmde olduğu gibi belli güç odaklarının halk adına devleti ele geçirmesidir. Radikal demokrasi toplumsal kesimler üzerinde egemenlik kurma, kendini böylelikle hâkim kılma ve güç yapmayı düşünen bir demokrasi anlayışı değildir. Bazıları böyle çarpıtmak istemektedir. Bunları demokrasi anlayışının dün olduğu gibi bugün de muğlak kalması için çabalayan, o muğlaklık ortamında egemen sınıfların demokrasi anlayışını topluma kabul ettirmek isteyen bilinçli art niyetli kesimler olarak değerlendirmeliyiz.

Radikal demokrasi toplumun tabandan örgütlenmesine dayanır. Bu sadece seçimden seçime oy istemek ya da herhangi bir partiyi güçlendirmek için yapılan bir demokratik örgütlenme ve taban örgütlenmesi değildir. Çünkü kapitalist sistemde çeşitli zamanlarda çeşitli toplumlarda taban örgütlenmeleri olmuştur. Taban örgütlenmeleri halkın birebir güç olması ve kendi kendini yönetmesi anlamına gelmemektedir. Çeşitli sistemler de, siyasal partiler de kendi meşruiyetlerini güçlendirmek, toplumda ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamda kendilerini etkili kılmak için tabanı, toplumu örgütlemişler ve güç olmuşlardır. Radikal demokraside sadece tabanın bu çerçevede örgütlenmesi esas alınmamakta; komünden başlayarak meclise dayanıp toplumun her alanda kendi yaşamını kendisinin düzenlediği bir sistem hedeflenmektedir. Burada toplumun varoluş biçimi olan komünal demokratik yaşam ve bunun değerleri yeniden yaşamsallaştırılmaktadır. Radikal demokrasi dediğimiz doğrudan demokraside “Komünal olan demokratik, demokratik olan komünal olmak zorundadır” anlayışıyla hareket eden demokratik

yapılanma geliştirilecektir. Çünkü neolitik toplumda ve tarih içinde etnik toplulukların yaşamlarında somutlaşan komünallikle demokratikliğin iç içe geçtiği yaşam gerçeği çağdaş biçimde yeniden üretilcektir. Demokratik olmayan zaten komünal olamaz. Demokratik olunacaktır ki, birbirini anlayan, birbiriyle dayanışma içinde olan, birbirini tamamlayan bir toplum ortaya çıksın. Tamamlayıcılığı esas alan, bireylerin hem irade kazandığı hem de birbirlerini güçlendirdiği bir demokratik zihniyet ve toplumsal yaşam ancak böyle kurulabilir. Komünal yaşam bireyleri ve toplumu demokratik olmaya zorlar. Gerçek komünal yaşam demokratik olmadan kurulamaz. Bu nedenle komünallik aslında demokratik yaşamın, demokratik kültürün güvencesi olmaktadır. Demokrasi komünallığı koşullandırırken, komünallik de demokratik olmayı koşullandırır. Tabana dayalı demokrasinin radikallığı buradan ileri gelmektedir.

Burada bir hususa değinmekte yarar vardır. Sovyetlerde, yine çeşitli halk hareketlerinde komünler kurulmuş; hatta ilk başlarda toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamı bu komünlerde üretilmiştir. Ancak ilk başlarda komünlere ve Sovyetlere (meclislere) dayalı bir demokratik yaşam ortaya çıksa da, daha sonra bu komün yaşamları toplumun demokratikleşmesine yetmemiş, demokratikleşmeye götürmemiştir. Sovyetler’de olduğu gibi komünler ve meclislerin (sovyetlerin) olduğu sistem antidemokratik siyasal bir yaşama dönüşmüştür. Çünkü komünler ve meclisler arasındaki ilişkiler demokratik olmamıştır. Demokratik merkezîyetçiliğe dayandığı için, komünler veya meclisler demokratik merkezîyetçilik ilkesi ve örgütlenme işleyişi ortamında merkeze bağlanmışlar ve böylelikle daha baştan bu komünler ve meclisler demokratik iradelerini kaybetmişlerdir. Bu açıdan da Sovyet gerçeğinde görüldüğü gibi taban örgütlenmesi ve komün örgütlenmeleri doğrudan demokrasi anlamına gelmemektedir. İşte burada demokratik konfederalizm ilkesi önem kazanmaktadır. Demokratik konfederalizm ilkesini de en fazla önemli kılan, taban örgütlenmelerinin tekrardan devletçi, iktidarcı ve hiyerarşik yapılanma yerine, komün ve meclislerin kuruluş felsefesine uygun biçimde demokrasiye yol açmasıdır. Demokratik merkezîyetçilik Sovyetler’de görüldüğü gibi komünler ve meclisleri demokratik bir sistem haline getiremezken, demokratik konfederal işleyiş ve örgütlenme

modeli demokrasiyi güvenceye alan ya da demokrasiyi radikalleştiren en önemli etken olmaktadır.

Dolayısıyla demokratik konfederalizm sadece bir yöntem olarak ele alınamaz. Demokratik konfederalizm modeli içeriğe ilişkin bir örgütlenme biçimidir. Demokratik konfederalizm taban örgütlenmelerinin demokratik niteliğini zayıflatmayı bir yana bırakalım, aksine demokratik niteliği derinleştiren bir özelliğe sahiptir. Bu yönüyle demokratik konfederalizm hem demokrasinin radikalleşmesini sağlayan, hem de derinleşmesine yol açan bir örgütlenme ve bir yönetim anlayışı olarak çok önemli bir kavramlaştırma ve pratikleştirme biçimidir.

Koma Komalên Kurdistan Önderliğinin demokratik konfederal örgütlenmeye önem vermesi, bunun modeller içerisinde en iyisi olduğunu belirtmesi, demokratik konfederalizmin özü de etkileyen bu niteliğiyle ilgilidir. Demokratik konfederalizmde koordineler, bir yönüyle komünler ve meclislerin bir bütün olarak taban örgütlenmesinin demokratik özünü korumakla sorumlu organlar oluyor. Klasik yönetime hâkim olma yaklaşımı demokratik konfederalizmde yoktur. Demokratik konfederalizmdeki koordinasyonlar esas olarak demokratikleşmenin özünün korunmasının güvencesi olan, kurumların birbirlerine demokratik anlayış ve yaklaşımları içinde birliğini sağlayan, dolayısıyla demokratik zihniyet temelinde birbirlerini güçlendiren kurumlaşmalar olmaktadır. Diğer demokrasi anlayışlarında yönetimler her zaman toplum üzerinde egemenlik kurma ve ayrıcalıklar elde etme aracıyken, radikal demokrasinin öngördüğü demokrasi anlayışındaki yönetimler veya koordineler bir ayrıcalık veya bir güç elde etme organları değildir. Koordinasyonlar ya da yönetimler taban örgütlendirmeleri olan komünler ve meclislerin birbiriyle ilişkilerini güçlendirerek birbirlerini desteklemelerini sağlamamakta; demokratik örgütlenmenin ve dolayısıyla toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamının güçlenmesinin tanımı olan demokrasinin toplumda meşruiyetini geliştiren, derinleştiren ve kalıcılaştıran güvence rolünü oynamaktadırlar.

Radikal demokrasi kavramı demokrasi anlayışını muğlaklıktan çıkarmak, egemenlerin devletçi zihniyetle sömürü ve baskı aracı olarak kullandığı demokrasiyi gerçek halk demokrasisinden ayırmak, devletin ve sömürücü sistemin

kendisini meşrulaştırma promosyonu olarak kullandığı araçlar ve yöntemlerin halkın gerçek demokrasisini ifade etmediğini ortaya koymak için kullanılmaktadır. Bu çerçevede radikal demokrasinin en temel özelliklerinden biri de devlete dayalı siyaseti topluma dayalı siyaset haline getirmesidir. Yani devleti ve iktidarı ele geçirerek güç olmayı değil de, toplumu örgütleyerek ve topluma dayanarak güç olmayı esas alır. Bu nedenle siyasetin temel hedefi devlet ve iktidarı ele geçirmek değil, toplum işlerinin toplum tarafından yönetilmesini sağlamaktır. Siyaset diğer demokrasilerde devlet işlerini yürütmek olarak ele alınırken, radikal demokraside siyaset toplum işlerini yönetmek olarak anlaşılmalıdır. Dolayısıyla radikal demokraside siyaset kavramı da radikal bir biçimde değişmektedir. Eskiden siyaset iktidarı ele geçirme ve imkânları öngörülen program temelinde kullanma ve değerlendirme sanatıyken, radikal demokraside siyaset ekonomik ve sosyal potansiyellerin azami düzeyde ortaya çıkarılıp, halkın ve toplumun hizmetine en verimli bir biçimde sunulurken, halkın güç olmasını ve etkili kılınmasını en iyi bir biçimde sağlayacak örgütlenme ve koordine etme sanatı olacaktır. Siyasetle uğraşanlar veya siyaset yapmak isteyenler yüzlerini iktidarı ele geçirmeye değil, toplumu örgütlemeye ve toplumu güç yapmaya çevireceklerdir. Bunu da demokratik siyaset olarak tanımlıyoruz.

Siyaset radikal demokraside yalan dolan, kandırma ve itibarı düşmüş bir çalışma alanı değil, tam aksine kutsal bir sorumluluk ve görevin yerine getirilmesi haline gelecektir. En fazla kutsallığa layık görülenler bu yönlü siyasete yönelenler olacaktır. Siyaset işiyle uğraşmak kendi çıkarı ve bencilliği için değil toplum için iş yapmak, toplum için gücünü ve enerjisini harcamak olarak görülecek, böylece siyaset yeniden itibarlı yerine oturtulacaktır.

Radikal demokrasi anlayışının diğer bir yönü de, bir hak edinilecekse ya devleti ele geçirerek ya da savaş vererek değil, esas olarak toplumun demokratik örgütlenmesini gerçekleştirerek sağlamasıdır. Radikal demokrasi toplumun enerjisini katlamalı biçimde açığa çıkararak, öngörülen hedefleri hiçbir toplumda olmadığı kadar rahatlıkla gerçekleştirmeye yönelecektir. Eğer herhangi bir zorba güç haklarını gasp ediyor ya da toplumun haklarını kullanmasının önüne geçiyorsa, toplum her alanda kendi demokratik örgütlenmesini yaparak kendi özgür ve demokratik yaşamını ortaya çıkaracak; bu özgür ve demokratik yaşama

dayanan toplumsal güçle söz konusu devlet ya da herhangi bir siyasal gücü geriletip demokratik haklarını ve özgürlüğünü kullanmayı kendilerine kabul ettirecektir. Bir hakkı elde etmenin en etkili yolu devleti ele geçirmek değil, toplumu güç yaparak devleti bu taleplere saygılı ve duyarlı hale getirmektir. Örneğin Kürdistan'da demokratik siyaset geliştirilerek tüm toplum örgütlenir, özgürlük ve demokrasi enerjisi tümünden açığa çıkarılırsa, Kürt toplumu tümünden ayağa kalkarak zengin yöntemlerle mücadelesini yürütürse, bunun karşısında Türkiye'yi bir yana bırakalım, tüm dünya Kürt halkının hakları karşısında saygılı olmak zorunda kalır. Radikal demokrasi anlayışıyla ortaya çıkarılan bu enerjiyle toplumun her türlü hakkı elde edilir ve bunlar en gelişmiş ve en güzel biçimiyle yaşanır.

Bazılarının yanlışlıklarını düşündükleri gibi, en fazla hak ve hukuk devletle savaşmak –mücadele demiyoruz- ve devlet olmakla elde edilemez. Hiçbir devletle elde edilmeyecek demokratik bir yaşam, hak, hukuk, özgürlük, ekonomik ve sosyal imkân radikal demokrasi zihniyetiyle örgütlenmiş demokratik toplumun gücüyle gerçekleştirilebilir. Bu açıdan da demokrasi ve özgürlük devlet olmakla elde edilebilir yaklaşımı büyük bir yanılgıdır. Aksine haklar devletle değil, demokratik toplumda toplumun demokratik güç yapılmasıyla elde edilir. Zaten birçok toplumda, hatta Kürt toplumunda süren en temel yanlışlardan biri de ancak devletle hak edilebilir yaklaşımının var olmasıdır. Halbuki toplumların bir devleti ele geçirmeye harcayacağı güç toplumun demokratik örgütlenme temelinde güç olmasına harcarsa, elde edilen hak, hukuk ve demokratikleşen bir kültür ve kimlik gelişimi bir devletin başaramayacağından on kat, yüz kat daha fazla olur. Özcesi radikal demokrasi devletin ordusunu, polisini, şu veya bu bürokratik aygıtını ele geçirerek halkın güç yapılamayacağını, bunları ele geçirerek güç olma yaklaşımlarının sonuçta halkı zayıflatmayla sonuçlandığını, dolayısıyla bunlara karşı olarak ve bunlardan uzak durarak, bu kurumlar zayıflatılıp güçsüzleştirilerek halkın güç yapıp demokrasinin kurulacağını vurgulamaya dayanmaktadır.

Koma Komalên Kurdistan (şimdi KCK) Önderliği, tarihteki birçok halk hareketinin, son olarak da reel sosyalist ve devlet eksenli ulusal kurtuluşçu zihniyetlerin sistemin mezhebi haline geldiklerini, sistemin ufku dışına çıkmadıklarını açık kanıtlarıyla

birlikte ortaya koymuştur. Bu açıdan radikal demokrasi bir yönüyle de sistemin mezhebi olmamayı, sistemin yörüngesine girmemeyi, tamamen sistemin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşam ufku dışına çıkma anlayışını ifade etmektedir. Radikal demokrasi anlayışı sistemle uzlaşmayı değil, sistemle ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel bağlarını koparmayı ifade etmektedir. Sistemi yaşamayı, sistemin mezhebi olmaya götürecek ve sistemden etkilenen bir siyasal, sosyal ve ekonomik yaşamı değil, aksine devlet dışında kendi yaşamını örgütleyen ‘devlet + demokrasi’ biçimindeki bir sistem zihniyetini esas almaktadır. Belki siyasal gerçeklik anlamında devleti bugünden yarına yıkma, devletten tümünden kopma gerçekleşmese de, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak var olan devletin yanında kendi sistemini oluşturarak yaşamayı ifade etmektedir.

KCK Önderliği sistemin mezhebi olmayacak bir demokrasi anlayışını ortaya koymuştur. “Bush’un da, benim de bir demokrasi anlayışım var ve bunlar farklıdır” derken, kendisinin demokrasi anlayışının Batının demokrasi anlayışı içine sığdırılamayacağını vurgulamaktadır. Önderliğimiz sosyal demokrasiyi sistemin mezhebi olarak gördüğü gibi, reel sosyalizmi ve ulusal kurtuluşçuluğu da sistemin mezhebi haline gelmeleri nedeniyle toplumlara özgürlük ve demokrasi getirmeyen akımlar olarak değerlendirmiştir. Sosyal demokrasi Batıda halka ekonomik sosyal ve kültürel olarak nefes aldırın, demokratik zihniyeti en fazla geliştiren, demokratik zihniyete en fazla yakın partiler ve siyasal gruplar olarak bilinmektedir. Bizim radikal demokrasi anlayışımız bu demokrasi anlayışını da halkın demokrasisi olmadığı için kabul etmemektedir. Önderliğimiz sosyal demokrasiyi devletçi zihniyeti, sömürgeci ve baskıcı egemenlikçi yaşamı en fazla kamufle eden ve meşrulaştıran bir mezhep olarak değerlendirmektedir. Bu siyasal anlayışı devletin ayıplarını örten asma yaprakları olarak değerlendirmek doğrudur. Tabii ki Önderliğimiz bu değerlendirmeyi yaparken, Avrupa halklarının ve dünya insanlığının verdiği mücadeleler sonucunda kabul etmek zorunda kaldıkları demokratik hakları ve demokratik kültürü reddeden bir yaklaşım içinde de değildir. Aksine yeri geldiğinde bu yönlü demokratik değerlerin de var olduğunu vurgulamaktadır.

Radikal demokrasi anlayışının diğer bir temel özelliği ise demokrasiyi sınıf yaklaşımlarından arındırmasıdır. Tabii ki baskıcı ve sömürücü sınıflar gerçek anlamıyla demokrat olamazlar. Onların varlığı halk üzerinde egemenlik kurmaya dayalıdır. Bu nedenle devletçidirler. Devleti, iktidarı ve merkezi bir gücü ele geçirerek toplum üzerindeki baskı ve sömürlerini sürdürmek isterler. Ancak demokrasiyi çok karmaşıklaşan sosyal, ekonomik ve kültürel yaşam ortamında sadece bir sınıfın, bir toplumsal kesimin çıkarına olan bir yaşam biçimi olarak görmek yanlıştır. Toplum halinde yaşamak isteyen her insan, her toplumsal kesim için demokrasi gereklidir. Demokrasi toplumun varoluş biçimidir. Komünal demokratik değerler toplumla birlikte var olmuştur. Dolayısıyla toplumsal yaşamı arzulayan, toplumsal yaşamla bireysel özgürlüğün birlikte yaşanabileceğini düşünen bütün kesimler radikal demokratik yaşamın bileşeni, parçası ve öznesidirler. Toplumu parçalayıp sınıflara bölerek sömürü ve iktidarı elde edenler demokrasi karşıtı oldukları gibi, toplumun parçalanması ve sınıflara bölünmesinde çıkarı olmayanlar ise demokratik güçlerdir. Dolayısıyla kapitalistler ve kapitalizm demokrasi karşıtlığıdır. Çünkü her şeyden önce de toplumu yıkmakta ve çürütmektedir. Aslında kapitalizm toplumu yıkarak kendisini de yok oluşa doğru sürüklemektedir. Bu yönüyle kapitalizm kendisini yaşatan değerleri tüketerek yaşayan bir ekonomik ve sosyal sistem olarak değerlendirilmelidir. Bu açıdan kapitalizmden, dolayısıyla toplumun parçalanmışlığından çıkarı olmayan kapitalist sistem karşıtı tüm kesimler komünal demokratik yaşam içinde kendilerini ifade edebilirler.

Radikal demokraside dar sınıf yaklaşımı yoktur; ama sömürü ve baskıya da yer yoktur. Dar sınıf yaklaşımından uzaktır, ama yöntemi demokratiktir. Doğal olarak toplumsallığın yeniden kurulmasından yana olan tüm toplumsal kesimlere dayanır. Demokratik yöntem ve ilkeler çerçevesinde tüm toplumsal kesimler, radikal demokrasi olarak ifade ettiğimiz komünal demokrasinin hâkim olduğu sistem içinde kendilerini ifade edebilirler. Tabii ki bizim demokrasimiz sınıf demokрасisi, sınıfların uzlaştığı bir cephe ya da ittifak programının hayata geçirilmesi değildir; bir halk özgürlük sistemidir. Bu halk özgürlük sistemi komünal demokratik yaşamdan yana olan farklı toplumsal kesimleri tamamen demokratik işleyişte olan bir

yaklaşım ile yapılandırarak ve sistem içinde birlikte yaşamalarını sağlayacaktır. Görüldüğü gibi radikal demokrasi farklı sınıf ve tabakaların uzlaşmasından meydana gelen bir cephe örgütlenmesi veya bir cephe programının pratikleşmesi değildir. Aksine sömürü ve baskının, hiyerarşik ve devletçi zihniyetin olmadığı komünal bir yaşamı hedeflemektedir. Yöntemi tamamen demokratiktir. Dolayısıyla radikal demokrasimiz toplumun varolma biçimi olan komünal demokratik değerlerle kendisini ifade edebilen ve kendini bulan tüm kesimleri kapsamaktadır. Diğer demokrasi anlayışlarından köklü farklılığı olan ve tamamen halka dayanmayı anlatan radikal demokrasi kavramını daha kapsamlı işleyip irdelemek mümkündür. Ama belirli kaba hatlarıyla bu çerçevede ifade etmek kanımızca yeterlidir.

Radikal demokrasinin doğal bir gereği olarak ifade edilen derin demokrasi ise, radikal demokrasinin kapsamını ortaya koyan bir kavramlaştırmadır. Bu konuda dört temel etkeni sayabiliriz.

Birincisi, radikal demokrasinin temeli olan doğrudan demokrasiyi anlamlandıran konfederal örgütlenmenin yerleştirilmesi ve geliştirilmesidir. Bunu yukarıda kısmen izah etmiştik. Demokratik konfederal örgütlenme demokrasinin radikalleşmesini tanımladığı gibi, bizzat modelin kendisi demokrasiyi derinleştiren özellikler taşımaktadır. Konfederal örgütlenme bireyler ve grupların birbirini bütünleme, birbirinin eksikliklerini tamamlayarak karşılıklı birbirini güç yapması, birbirini anlayarak bu desteği ve yardımlaşmayı en verimli biçimde gerçekleştirmesi, yine tüm bileşenlerin birbirinin örgütlenmesine, iradesine ve aldığı kararlara saygılı olması, bu çerçevede demokratik bilinci yaşamın her alanına yerleştiren yöntem ve araç olduğundan, demokrasinin derinleşmesini sağlamaktadır. Demokratik konfederalizm bu çerçevede demokratik kültürü derinleştiren, demokratik kültürün yaygınlaşmasına ve bunun çok köklü bir zihniyet biçiminde toplum içinde yerleşmesine yol açan bir örgütlenme modeli olmaktadır. Tabandan demokratik temelde örgütlenen tüm sosyal kesimleri konfederal bir modelle demokratik konfederal bir sistem haline getirmeden, halk demokrasisini egemenlerin demokrasi anlayışından ayıran radikal demokrasinin kurulması ve tamamen halka ait demokratik amaçların derinleşmesi

gerçekleştirilemez. Çünkü demokratik konfederal sistem bireyin demokratik özgür iradesini geliştirerek bizzat toplumda demokratik irade ve özgürlük duruşu patlamasına yol açacak niteliklere sahiptir. Bunun için demokratik konfederalizmi sadece bir örgütlenme modeli olarak anlamak yanlış olur diyoruz. İçerikle ilgidir. Demokratik konfederalizm demokratik sistemi sadece halka dayandırmıyor; aynı zamanda halka dayalı demokratik sistem içerisinde demokratik zihniyetin bireyler ve toplumsal kesimlerde her gün, her dakika derinleşmesine hizmet eden bir rol oynuyor. Bu yönüyle derin demokrasi kavramlaştırılmasını irdelerken, radikal demokrasi kavramı üzerinde fazlasıyla durmak gerekmektedir.

Demokrasiyi radikalleştiren en önemli etken ise kadın özgürlüğünün gelişmesi ve yaygınlaşmasıdır. Kadın özgürlük çizgisi kadın üzerindeki erkek egemenlikli zihniyetin ortadan kalkmasını amaçlayan, kadının toplumda etkin hale gelmesini ve özne olmasını sağlayan, böylelikle demokratik zihniyetin yalnız kadında değil tüm toplumda gelişmesine yol açan cinsiyet özgürlükçü bir zihniyet ve yapılanmanın var olmasıdır. Üzerinde egemenlik kurulan ve sömürülen ilk toplumsal tabaka ve cins olması itibarıyla, kadın, üzerinde köleliğin ve egemenliğin derinleştiği bir sosyal alandır. Kadının mevcut durumu her gün yeniden ve yeniden egemenlikçi zihniyet üretmekte, dolayısıyla demokrasi karşıtlığının en fazla üretildiği alan olmaktadır. Kadın özgürlüğünün bilincine varmadan ve kadının toplumdaki rolünü arttırmadan demokrasinin gelişemeyeceğini bilmek, bu temelde kadın özgürlük sorununun en temel demokrasi sorunu olduğunu görmek radikal demokrasinin en ayırt edici temel özelliği olduğu gibi, demokrasinin derinleşmesinin de en fazla gerçekleştiği alandır. Kadın özgürlük sorunu toplumun derinliklerinde ve en ücra kıvrımlarındaki egemenlik alanlarını ortadan kaldıran ve kaldırarak olan olgu olduğundan, demokrasi karşıtı her türlü eğilimin bu derinliklerden sökülüp atılarak demokrasinin derinleşmesine hizmet edecek niteliğe sahiptir.

Önderliğimizin belirttiği gibi, genel demokrasi kadın özgürlüğü ve kadın için demokrasi anlamına gelmemektedir. Kadın için gerçekleşmeyen özgürlük ve demokrasi ise yüzeysel ya da kadın hareketinin haklı olarak kullandığı ifadeyle yarım demokrasi ve özgürlüktür. Demokrasinin derinleşmesinin

olmazsa olmaz koşulu kadın özgürlük çizgisinin gelişerek kadının demokratik iradesinin toplumsal yaşamın her alanına yedirilmesidir. Çünkü toplumsal cinsiyetçilik genel demokratik yaklaşımlarla demokrasinin derinleşmesini engellemektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyetçiliğin özgürleştirilmesi ya da toplum yaşamından çıkarılması demokrasinin derinleşmesinin vazgeçilmez koşuludur.

KCK Önderliği, “Kadın özgürlük çizgisi en radikal çalışma alanımızdır” diye değerlendiriyordu. Çünkü erkek egemenlikli sistem toplumun tüm hücrelerine ve ruhuna sinmiş bir egemenlik biçimini ifade etmektedir. Yaşamın esas belirleyen ögesi erkek egemenlikli kültürdür. Bu kültürü çözüp geriletmeden toplumu demokratikleştirmek, özgürlük ve demokrasiyi kalıcılaştırmak mümkün değildir. Bu kültür özgürlük ve demokrasi alanındaki kazanımları anbean tehdit eder niteliğe sahiptir. Egemenliğin şifresini çözmek, toplumu özgürleştirmek ve demokratik bir yaşamı kurmak, esas olarak da kadını demokratik yaşamın temel öznesi yapmak ve özgürlüğe kavuşturmakla mümkündür. Kadın özgürlüğünü anlamak, demokrasinin derinliğini kavramaya ve pratikleştirmeye götürecek en temel etkidir.

Öte yandan kadın en fazla köleleştirilen cins olduğundan, özgürlüğe ve demokrasiye de en fazla ihtiyacı olan, dolayısıyla bu değerleri en fazla sahiplenecek bir karaktere sahiptir. Kadın özgürlüğü ve kadının toplumsal yaşama katılımı, demokrasi ve özgürlük mevzilerinin derin kazılması, her türlü saldırıya karşı korunması ve temel güvenceye kavuşturulmasıdır. Kadın özgürlüğü ve demokratik yaşama katılımı tüm özgürlük ve demokrasi alanlarının katalizörü olacak bir niteliğe sahip olduğundan, kadını demokratik yaşamın esas ögesi haline getirmek, tüm alanların demokratikleşmesini sağlamak ve demokrasiyi gerçek anlamda kavramak ve kazanmakla eşdeğerdir. Bu nedenle kadının demokratik yaşamdaki yerinin düzeyi demokrasinin derinliğinin düzeyini belirleyen etken olarak görülmelidir. Kadının yer aldığı bir demokrasiyi geriletmek kolay değildir. Çünkü kadın köleliğinin derin bilincine varıldığında, kadın hiçbir baskıyı kabul etmeyecek ve demokrasi mücadelesinin gerçek fedai gücü haline gelecektir. Demokrasi devleti, iktidarı ve hiyerarşiyi toplum yaşamından söküp atmaksa, kadını köleleştiren temel etkenler bunlar olduğundan, kadının

etkili olduğu demokraside bunların zerresine yer verilmeyecektir. Özcesi kadın sorunu sadece kadını ilgilendiren bir sorun olmadığı ve söz konusu sistemin niteliğini belirleyen bir olgu olduğu için, kadının demokratik toplumda yer alma düzeyine paralel olarak, demokrasinin derinliği ve kapsamı da belirlenecektir.

Diğer önemli bir etken ise, gençliğin toplumda etkin hale getirilmesidir. Gençliğin toplumda etkin bir güç haline gelmesi, gençlik ruhu ve duygularının demokrasimizin en temel duyguları ve zihniyetlerinden birisi haline getirilmesi, demokrasinin çok etkili biçimde derinleşmesini sağlayacaktır. Bir yandan demokrasinin derinleşmesini çok köklü bir biçimde sağlarken, diğer yandan sahiplenme bilinciyle demokrasiyi güvenceye alma ve demokrasiye çok büyük bir enerji katma anlamında da demokrasinin derinleştirilmesinde gençliğin çok önemli rolü olacaktır.

Gençlik her ne kadar sistemin içinde büyüse ve onun kültürünü almış olsa da, iktidarcı ve devletçi sistem içinde hala yer almamış olduğu, kendini ifade etmeyi ve kimliğini bulmayı en temel sorunu olarak gördüğü için otoriter, baskıcı ve bireyin kendisini ifade etmesini engelleyen antidemokratik sistemlere karşı doğal bir refleks içindedir. Kırletilmemiş ruhu ve duygularıyla kırletilmemiş yaşamın adı olan demokrasiye en yatkın toplumsal tabaka durumundadır. Çıkarlarla zedelenmemiş bir yaşam gençliğin ruhuna en uygun bir yaşamdır. Öte yandan var olan sistemler gençliğin arayışına ket vurarak kendi sisteminin bir dışlisi yapmayı arzuladığından, gençlik demokratik bir ortamda kendini ifade etme ve yaşamın öznesi olma isteğiyle doludur. Bu duygu erkenden yaşamın demokratikleşmesini arzulayan bir enerjiyi ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla gençliğin bu isteğinin demokratik yaşamda ifadesini bulması demokrasinin aileden başlayarak varlığını hissettirmesine ve toplumda demokrasinin derinleşmesini sağlayacak bir gelişmeye yol açacaktır. Bu nedenle demokrasinin derinleşmesiyle gençliğin demokratik yaşama katılımı arasında doğrudan bağ vardır. Gençlik de kadın gibi yaşamın rengini belirleyen sosyal bir tabaka olarak demokrasiye rengini veren derinliği temel öznesidir.

Bir diğer etken de demokrasinin derinleşmesinde farklı kültürlere saygı, farklı kültürleri kabul etmek ve bu kültürlerle birlikte yaşamayı öğrenmektir. Tabana dayalı demokrasi sadece

toplumu güç yapmaz; aynı zamanda tabandaki tüm toplumsal kesimlerin etnik, dinsel ve kültürel farklılıklarını kabul ederek demokrasiyi zenginleştirip radikalleştirir ve derinleştirir. Kültürel zenginliğin demokratik yaşamda ağırlığını hissettirmesi demokrasinin içeriğinin kapsamlılaşmasını ve derinleşmesini beraberinde getirir. Dinsel bağnazlık ve milliyetçiliğin demokrasi önündeki en temel etken olduğu dikkate alınırsa, kültürel zenginliklerin bir arada yaşaması ve buna dayalı bir yaşamın olması demokratik kültürün derinleşmesinin en somut göstergesidir. Derin demokrasi demokratik kültürle kopmaz bağ içinde geliyecekse, demokratik kültürün oluşmasına yol açan farklı kültürlerin etkin hale getirilmesi demokrasinin derinleşmesi ile sonuçlanır. Bu bakımdan derin demokrasi kavramı içinde kültürlere özgürlük de bulunmaktadır.

Kültürler etnisitenin, komünal demokratik yaşam ortamında ortaya çıkan insanlığın en büyük zenginlikleridir. Kültürler komünal demokratik yaşam ortamında oluştuğundan, her kültür demokrasinin ve demokratik kültürün zengin bir biçimini bağrında taşır. Her kültürde istisnasız tarihsel temeli olan demokratik değerler vardır. Bu nedenle kültürler özgürlük ve demokrasiye zenginlik kattığı gibi, farklı demokratik değerler nedeniyle demokrasiyi derinleştiren özelliklere de sahiptir. Dolayısıyla demokrasisini derinleştirmek isteyenler, farklı kültürlerin özgürlüğünü engelsiz kabul eden ve bu kültürlere destek verenlerdir.

Demokrasiyi derinleştiren en temel etken ise ekolojik bilinçtir. İnsanlığın varoluş biçimi olan komünal demokratik yaşam her şeyden önce de doğayla sürdürülebilir bir ilişkiyi kurmaktır. Doğayla sürdürülebilir bir ilişki olmadan, ne insanlıktan ne toplumdan söz edilebilir. Bu nedenle Önderliğimiz ekolojik bilinci insanlık açısından ilk ve en temel bilinç olarak değerlendirmiştir. Bu bilincin ortadan kalkması, insanın insan üzerindeki egemenliği sonucunda gerçekleşmiştir. İnsan üzerindeki egemenlikle demokrasi birbirine zıt olgularsa, insanın zihnine yerleşen doğaya hükmetme bilinci esas olarak da insanlığa hükmetme bilincinin derinliğinin türevi olmaktadır. Dolayısıyla ekolojik bilinç geliştikçe, insanın genlerine yerleşen egemenlik kültürü ortadan kaldırılabilir. Demokrasi insanın beyni ve yüreğinin derinliklerindeki egemenlikçi ruhu temizlemekse,

bunun en etkili ve sonuç alıcı yolu insanda varolan doğaya hükmetme kültürünün ortadan kaldırılmasıdır. Ekolojik bilinç gelişmeden demokratik kültür ve zihniyet derinleşemez. İkinci Dünya Savaşında görüldüğü gibi, insanı ve doğayı yıkıma götüren felaketlerden kaçınılamaz. İkinci Dünya Savaşı sonrası ekolojik bilincin gelişmesi demokrasi ile ekolojik bilinç arasındaki kopmaz bağla ilgilidir.

Doğayı sevmek ve doğaya tutkun olmak, her şeyden önce düşünen ve en mütakâmil doğa olan insana tutkun olmak ve insanı sevmektir. Demokrasi de insan sevgisinin en fazla geliştiği bir yaşam biçimidir. Doğayı ve düşünen doğa olan insanı sevmeden demokrasi kurulamaz. Bu nedenle ekolojik bilinç sadece yeşili korumak ve insan için yaşanılır bir çevre oluşturmak değildir. Ekolojik bilinç insanın yeniden kendi özüne dönmesi ve komünal demokratik değerleriyle buluşması anlamına gelmektedir. Doğayı anlamak empatinin kök hücresidir. Demokrasi bir yönüyle bireylerin ve toplumların birbirini tamamlaması ve anlaması ise, doğayı anlamadan birey ve toplumu anlamak, dolayısıyla demokrasiden söz etmek mümkün değildir.

İnsanın insan üzerindeki hâkimiyetini kaldırmak, eğer doğa üzerinde hâkimiyet kalkmışsa mümkündür. Aynı biçimde insan üzerindeki hâkimiyet kalkmadan da, doğa üzerindeki hâkimiyet anlayışını tümünden kaldırmak mümkün değildir. Dolayısıyla en derin ve kapsamlı demokratik yaşam doğa üzerindeki hâkimiyetin kalktığı yaşamdır.

Görüldüğü gibi radikal demokrasi ile derin demokrasi birbirini tamamlayan bir özelliğe sahiptir. Kapitalist modernitenin öğrettiği demokrasi tarihi ve demokrasi anlayışlarından köklü bir kopuşu sağlamadan gerçek bir demokrasi yerleştiremez. Radikal demokrasiden söz ederken, bu köklü kopuşlardan ve mezhep olmamalardan söz ediyoruz. Radikal demokrasi ise ancak demokrasiyi derinleştirecek etkenleri yaşamın içine yerleştirdikçe pratikleşebilir ve güvenceye kavuşabilir. Bu nedenle radikal demokratik yaşama ulaşmak için demokrasiyi derinleştirmek, demokrasiyi derinleştirmek için de demokrasinin tanımına uygun biçimde halkı güç yapacak radikal demokratik zihniyete ulaşmak gerekir. Radikal demokrasi ile derin demokrasi arasındaki

Radikal Demokrasi
diyalektiği doğru kurduğumuzda, halkların zamanı
diyebileceğimiz demokrasi çağına ulaşılacaktır.

26.09.2006

DEMOKRATİK KONFEDERALİZMİ KURMAK DEVLETÇİ VE ÜST SINIFA DAYANAN DEMOKRASİ ZİHNİYETİNİ AŞMAKLA GERÇEKLEŞTİRİLEBİLİR

Konfederalizm önceleri daha çok da devletler arası bir ilişki olarak ele alındığından ve toplumsal örgütlenmelerin demokratik temelde bir araya gelme biçimi olarak Kürdistan ve Ortadoğu’da önceden tartışılan bir konu olmadığı için, bugün nasıl uygulanacağı konusunda soru işaretleri bulunmaktadır. Bu çerçevede demokratik konfederalizmin Kürdistan’daki uygulama biçimi olacak KKK (şimdi Koma Ciwakên Kurdistan–KCK diyoruz) sistemi nasıl pratikleşecektir sorusu sorulmaktadır.

Çeşitli yazılar ve makalelerle basında ifade edilmesine rağmen, “Bu konu belirsizdir” söylemi çok fazla dillendirilmektedir. Bunun bir nedeni teorik olarak yeterince izah edilmiş olmamasıyken, diğer nedeni pratikleşme konusunda hala önemli adımlar atılmaması olarak açıklanabilir. Ancak esas olarak da hem milliyetçi Kürt çevreleri hem de Türkiye solu tarafından “Hayalcidir, gerçekleşme koşulları yoktur” denilerek Önderliğimizin bu projesi hakkında kafa karışıklığı yaratılmak istendiğinden, bilinçli bir biçimde belirsiz olmadığı söyleminde bulunmaktadır. Bu güçler Önderliğimize ve hareketimize karşı her zaman önyargılı oldukları için bu tutumu ortaya koymaktadırlar. Onlara göre Önderliğimiz ve hareketimiz ciddi ideolojik ve teorik değerlendirmeler yapamaz. Bu tutumda ideolojik ve politik olarak hareketimize karşı olmanın ruh hali vardır. Milliyetçi eğilimler ise, devletçi paradigma dışına çıkamadıkları için bilinçli olarak bu projeye karşı tutum takınmaktadırlar.

Diğer bir neden de demokratik konfederalizm ve onun Kürdistan’da uygulanış biçiminin alternatif bir demokratikleşme olmasıdır. Bu sadece Kürdistan ve Türkiye açısından değil, dünyadaki mevcut sistem açısından da alternatif bir demokratikleşme projesidir.

Günümüzde demokrasi denilince en fazla da Avrupa’daki uygulamalar akla gelmektedir. Zaten demokratik konfederalizm burjuvazinin, egemen güçlerin anladıkları ve uyguladıkları demokrasi anlayışına ve uygulamalarına alternatif bir modeldir. Demokrasi halkın kendi kendini yönetme biçimi olarak

tanımlanır. Demokrasi halkın iradesinin açığa çıkıp özne haline geldiği bir siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamsa, burjuvazinin hâkim olduğu ülkelerde gerçek anlamda bir demokrasiden söz edilemez. Hatta bunları fazlasıyla eksik demokrasi modelleri olarak ifade etmek gerekir. Demokratik konfederalizm ise, burjuvazinin ya da egemen sınıfların etkisinin olmadığı, tamamen halka ait ve halkın öz irade sahibi olduğu bir siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşam kurmayı hedeflemektedir. Kargadan başka kuş tanımayanlar gibi Avrupa'dakinden başka demokrasi bilmeyenlerin bu modele karşı çıkacağı açıktır. Bazıları bilmeden buna karşı çıkarken, bazıları da kapitalist sisteminin parçası olduklarından, sınıf eğilimleri nedeniyle gerçek demokrasinin yerleşeceği böyle bir modele karşı çıkmaktadırlar.

Günümüz dünyasında egemen sınıflar “Demokrasi ve özgürlükler bizim tanımladıklarımız gibidir” propagandasını her türlü araçla beyinlere yedirerek toplumları ve bireyleri bu doğrultuda şartlandırmaktadır. Bu nedenle demokrasi ve özgürlük deyince Batıda üretilen kavramlar ve uygulamalar akla gelmektedir. Bu kavramlarla bir düşünce hegemonyası yaratılmaktadır ve yaratılmıştır. Bu gerçekler dikkate alındığında, halkların demokrasi ve özgürlük tanımına karşı itiraz geleceğinin ve bunların olmayacağının söylenmesi kadar doğal bir şey olamaz. Tarihin sonunun geldiğini iddia ederek en son ekonomik ve sosyal sistemin kendilerinininki olduğunu söyleyenlerin halkların demokrasi anlayışını ve uygulamasını kabul etmeleri düşünülemez. Demokratik konfederalizm tartışmaları yapılırken ya da KKK sistemine karşı negatif değerlendirmeleri dinlerken bu gerçekleri akıldan çıkarmamak gerekir. İnsanlık tarihi boyunca halkların özgürlük ve demokrasi mücadeleleri hep göz ardı edilmiş, sadece egemen sınıfların kurduğu düzenler tarih kitaplarına geçmiştir.

Sosyal bilimler ağırlıklı olarak hâkim sistemleri işlemiştir. Halbuki egemenlerin düzeni ve erkek egemenlikli tüm sistemlerin yanında halkların komünal demokratik yaşamları ve özgürlük arayışları sürekli varlığını sürdürerek bugünlere gelmiştir. Ne var ki halkların komünal demokratik yaşamları, özgürlüğü anlama ve uygulama biçimleri ne tarih ne de sosyal bilim kitaplarında hak ettiği yeri bulmuştur. Egemen sınıflar ve onlar için sosyal bilim

yapanların tutumlarının, onların zihniyetiyle dünyaya bakanların bugün bizim ortaya atığımız modele karşı da aynı tavrı gösterdiklerini görüyoruz.

Halkımız için bu model belli yönleriyle yenidir. Bu nedenle teorik ve düşünsel olarak kavramada belli bir eksiklik olacaktır. Bu eksikler pratik içinde görülerek giderilecek; pratik, teorik ve düşünsel algılama, dolayısıyla uygulama gelişkin hale getirilecektir.

KKK sistemi öncelikle pratiğe geçirilerek ne olduğu ortaya konulacaktır. Bunun için de köy, sokak ya da mahalle komünlerinin kurulması, bu komünlerin yanında mahalle, kasaba ve şehir meclislerinin oluşturulması bu sistemin temeli olmaktadır. Komünler bu sistemin hücreleridir. Komünler ve kooperatifler aynı zamanda sistemin ekonomik ve sosyal temelini de oluşturmaktadır. Meclisler ise bu organik yapının yasal organlarıdır. Bunları oluşturmadan KKK sisteminden söz edilemez. Çünkü KKK sistemi bir üst meclisle kotarılacak bir proje değildir. İlk önce komünler ve meclisler kurulacak, bunlar kendi aralarında konfederal bir ilişkiye geçecekler ve böylelikle yerellerden başlayarak bu sistem kurulmuş olacaktır. Yerel konfederal örgütlemeler ve meclisler bölgesel meclisler ve konfederalizmi oluşturacak, bunlar da daha sonra tüm Kürdistan genelinde bir konfederal örgütlemeye gideceklerdir. Yerellerin ve bölgelerin meclisi olduğu gibi, genel konfederal örgütlemenin de meclisi oluşturulacaktır. Tüm bu örgütlemeler tabandan başlayarak demokratik temelde ve seçimle gerçekleşecektir.

Komün bir köyün ya da mahallenin kendi sosyal ekonomik kültürel yaşamının örgütlenmesidir. Bu örgütlenme biçimi sistemin özünü de ifade etmektedir. Kooperatifler ise komünlerin ekonomik ve sosyal temelini daha da güçlendiren kurumlaşmalardır. Komünde ifadesini bulan bu öz ve biçim, içinde yaşanan devletin ekonomik ve kültürel sisteminin yanında kendi demokratik yaşamını kurma anlamına gelmektedir. Bu yaşam biçimi demokrasi örgütlenmesidir. Demokrasi halkın kendi yönetimi ve yaşam biçimi ise, komünler, kooperatifler, meclisler ve bu temelde oluşan konfederal birlikler de devletin içinde erimeyen temel demokratik toplumsal örgütlenmelerdir. Bunların demokratik konfederal temelde kurumlaşmasıysa ‘devlet + demokrasi’ sisteminin pratikleşmesidir. Dolayısıyla bir devlet

kurma ya da siyasal bilimcilerin iki ünite arasındaki ilişkilerin ifade edilişı olarak tanımladıkları devletçiklerin yan yana gelerek oluşturduğu konfederal siyasal bir model değildir. Ortaya koyduğumuz demokratik konfederalizm tamamen toplumun demokratik kurumlaşma modelidir. Diğer bilinen konfederal kavram ise, esas olarak devletler arasındaki bir gevşek siyasal ilişkiyi ifade etmektedir.

KKK sistemi sosyal, ekonomik ve kültürel yapılanmayı ve tüm diğer faaliyetleri içermektedir. Bu örgütlenmeler ve yürüttükleri faaliyetler demokratik siyaset anlayışıyla pratikleşmektedir. Demokratik konfederalizmin siyaset anlayışı esas olarak komünal demokratik yaşama dayalı komün, meclis ve konfederal birimlere dayanarak toplumun güç olmasını hedefler. Dolayısıyla her şeyden önce demokratik konfederalizmi ya da Kürdistan'da bunun uygulanış biçim olan KKK sistemini tartışırken, devletçiliklerin oluşturduğu konfederalizmi anlamamak, bu algı dışında olguyu ele almak gerekir. Devletlerin oluşturduğu konfederalizm algısını aklımızdan çıkararak, ondan çok ayrı bir model olduğunu bilmek önemlidir. Klasik siyaset bilimindeki konfederal kavramı ve onun içeriğiyle Önderliğimiz ve hareketimizin ortaya koyduğu demokratik konfederalizm ve onu uygulama biçimleri birbirine karıştırılmamalıdır.

Biz bir halkın, sosyal grupların, dinsel ve etnik toplulukların demokratik örgütlenmesinden söz ediyoruz. Bu örgütlemenin amacı da sınırlı demokrasiler çağını aşıp, demokrasinin tümünden gerçekleştiği bir demokrasiler çağına ulaşmaktır. Buna üst toplum demokrasisine ya da liberal demokrasiye karşı radikal demokrasi çağı da diyebiliriz. Radikalizmden anlaşılması gereken şey, halkın sınırlı sosyal, ekonomik ve kültürel imkânlarla kavuştuğu ve burjuvaların hâkim olduğu bir sistem değil, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama tamamen halkın kendisinin hâkim olduğu bir yaşamın hedeflenmesidir. Avrupa demokrasisinde halkın ağırlılığının olmadığı, aksine egemenler ve büyük tekellerin düzeninin hâkim olduğu, bunun yanı sıra sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel alanda halka biraz nefes aldırıldığı ve halkın nefes borularının açıldığı bir sistem gerçeği söz konusudur. Demokratik konfederalizm bu sınırlı demokrasi çağını aşıp halkların alternatif derin ve radikal demokrasi çağını başlatacaktır.

Şimdiye kadar piramidin tepesi her şeyi yönetti. Demokratik konfederalizmde ise piramidin üstü değil, tabanı esas olarak ekonomik ve sosyal gücü elinde bulunduracak, daha doğrusu ekonomik ve sosyal yaşam tabandan başlayarak örgütlendirildiği için siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve tüm diğer alanlar demokratik niteliğe kavuşacaktır. Bilenen deyimle söz ve karar sahibi taban olacaktır. Dolayısıyla yaşam da bu tabanın ihtiyaçlarına göre şekillendirilecektir.

Önderliğimiz konfederalizmi tarif ederken tespih örneğini verdi. Nasıl tespih taneleri önce ipe düzülür ve bu işlem tamamlandıktan sonra üstüne imame takılırsa, demokratik konfederalizmde de komünler ve meclisler tabandan başlanarak örgütlenecek, üstte ise bir konfederal meclis ve onun içinden çıkan bir koordinasyon oluşacaktır. Tabii ki kurulu sistem ve burjuvazinin benimsetmek istediği demokrasi ve özgürlük anlayışları bu yeni modeli hayalci sayacak ve uygulanabilir görmeyecektir. Alışkanlıkların ve bilinen ezberin bozulması kolay değildir. Zaman zaman ezber bozmadan bahsediliyor. Sadece dönemsel veya yüz yıllık ezberleri değil, binlerce yıllık ezberleri bozacağından, demokratik konfederalizmin ezberleri bozduklarını söyleyenler tarafından bile kabul edilmesi kolay olmayacaktır. Egemenler halkların kendi kendini yöneteceğine ve kendi sistemlerini kuracağına hiçbir zaman inanmamışlardır ki bugün de inansınlar. Egemen sınıf zihniyetini aşmayanlar ve bu zihniyetin etkisinde olanlar da tabii ki bu sistemi uygulanabilir görmeyeceklerdir.

Önderliğimiz savunmalarında bin yılların paradigması olan erkek egemenlikli hiyerarşik ve devletçi paradigmanın aşılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu çerçevede yeni bir zihniyet devrimi yapmadan, onun yapılanma gerçeği de ortaya çıkarılamaz. Çünkü egemen sınıf zihniyeti ve paradigması aşılmadığı taktirde, özgürlük ve demokrasi mücadeleleri tarihte olduğu gibi eninde sonunda egemen sistemlerin mezhebi olmaktan kurtulamazlar. Demokratik konfederal sistemle amaçlanan şey, özgürlük ve demokrasi mücadelelerinin bir daha egemen siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel sistemlerin mezhebi olmasının önüne geçilmek istenmesidir. Demokratik konfederal sistemin mantığını ve esas hedefini bu çerçevede ele almak gerekir.

Diğer yandan bu sistem toplumların doğal yaşam biçimi olan komünal demokratik yaşamı hedeflemektedir. Komün, kooperatif ve buna dayanan meclisler, komünal yaşamın ortaya çıkmasının araçları olarak görülmektedir. Komünal demokratik yaşamda egemenlik de, sömürü de yoktur. Egemenlik ve sömürü genleri komünal demokratik yaşama terstir. Dolayısıyla sömürücü dünya egemenliği sömürüyü ortadan kaldıran böyle bir sisteme karşı kuşku yaratacaktır. Böyle bir sistemin kendisine alternatif olmasının önüne geçmek isteyecektir. Bunun için her şeyden önce ideolojik ve teorik olarak muğlaklaştırıp pratikte uygulanmayacağını kabul ettirmeye çalışacaktır. Bu açıdan bu sistemi hem teorik olarak kabul ettirmek, hem de pratikleştirmek büyük bir mücadeleyle olacaktır. Bugünkü itirazlar ve olmaz teorileri böyle bir mücadelenin zorunluluğunu ve gerekliliğini ortaya koyan gerçeklerdir.

Halklar ve halkımız bu modeli kendisini öz irade yapan, kendi sorunlarını kendisi çözebilen, ekonomik, sosyal ve kültürel gücünü ve enerjisini ortaya çıkaran bir demokratik yapılanma olarak görmelidir. Halkımız kendisini komün, kooperatif ve meclislerde örgütleyerek gücünü birleştirip potansiyellerini açığa çıkardığı taktirde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmesinin hızla artacağını görecektir. Halk bugünkü sistemde kendi potansiyellerini açığa çıkaramamaktadır. Halk egemen sömürücü sistemin nesnesi durumunda yaşamaktadır. Eğer halk kendini ekonomik, sosyal ve kültürel bütün alanlarda örgütlerse, nesne olmaktan çıkıp özne olacaktır. Böylelikle demokratik yaşamını örgütleyeceği gibi, her alandaki özgürlüklerin kazanılması açısından var olan enerjisini ve mücadele gücünü ortaya çıkararak seferber edebilecektir. Kendi demokratik örgütlemesini yaratmak ve mücadele gücünü açığa çıkarmak, özgürlüğü kazanma imkânlarının da artması ve yakınlaşması anlamına gelecektir.

Kürt halkı kendisini yerellerden başlayarak tüm Kürdistan'da örgütlediğinde inkârcı ve imhacı sömürgeci rejim karşısında kendi demokratik yaşamını ve özgürlük alanlarını da kendisi belirlemiş ve yaratmış olacaktır. Bu gerçeklik halkın özgürlük mücadelesini geliştireceği gibi, inkârcı ve imhacı sömürgeci sistemini sınırlayacak, bu da Türkiye'nin demokratikleşmesine yol açıp Kürdistan'da kurulan KKK sisteminin kabul edilmesiyle sonuçlanacaktır.

KKK sistemi de demokratik Kürt yaşamını sağlayacak, bunun sonucunda demokratik bir ulus olarak kimlik, dil ve kültür özgürlüğünü elde ederek kendi iradesini kendi eline alacaktır. Kürt halkı şimdiye kadar demokrasi ve özgürlük mücadelesini küçümsenmeyecek düzeyde verdi. Ancak kendi demokratik yaşamını her alanda yarattığı örgütlenmelerle gerçekleştirip gücünü ortaya çıkaramadığı için, mücadelesi ve yaptığı fedakârlıklar kadar demokrasinin geliştirilmesi ve özgürlüğün elde edilmesi söz konusu olmadı. Demokratik konfederalizm ise yaygın örgütlenmeye dayandığından, bugüne kadar verdiği mücadelenin ve yaptığı fedakârlığın karşılığını şimdiye kadarkinden katbekat fazla sağlayacak bir gücü, enerjiyi ve siyasal ağırlığı ortaya çıkaracaktır.

Siyasetçiler ve aydınların da demokratik konfederalizme ciddi bir yaklaşım göstermeleri ve demokratik konfederalizmi doğru anlamaları gerekiyor. Aydınlar ve siyasetçiler KKK sistemine demokratikleşmenin kapsamlılaşması ve özgürlüğün derinleşmesi çerçevesinde bakmalıdır. Söz konusu güçlerin günümüz dünyasındaki demokratikleşme projeleri ve siyaset modelinin toplumların sorunlarına cevap vermediğini, en önemlisi de siyasetin topluma yabancılaştığını görmeleri gerekmektedir. Demokratik konfederalizm aynı zamanda halkın ve toplumun siyasete yabancılaşmasını ortadan kaldıracak bir modeldir.

Bugün siyasetin itibar düzeyi zayıftır. Siyaset çıkar çevrelerinin, belirli elit kesimlerin ve profesyonel çevrelerin yaptığı iş olarak görülüp, yalan dolan, ikiyüzlülük ve kandırmaca olarak düşünülmektedir. Siyasetçiye güven azdır. Siyasal çalışmalara ilgi sınırlıdır. Bunun günümüzdeki siyasal parti ve örgütlenme modelleriyle bağının olduğu iyi görülmelidir. Dünyanın en demokratik olduğu söylenen ülkelerinde bile halkın siyasete ilgisinin azlığı dikkate alındığında, bunun nedenlerini araştırmak gerekiyor. Nedeni de açıktır: Halkın katılımına dayalı bir siyaset tarzı izlenmemektedir. Halk hem yerelde hem de genelde siyaset dışıdır. Yerelde kendi sorunlarından başlayarak siyasete katılmadığından, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamını örgütleyerek siyaseti öğrenemediğinden, siyasetin insan yaşamı açısından değerini fark edemediğinden, doğal olarak üstte bazılarının yaptığı ya da yapması gereken bir şey olarak görüp siyasetten ve siyasal mücadeleden uzak durmaktadır. Dolayısıyla

demokratik konfederalizm halkın siyasete yabancılaşmasını engelleyecek ve bir nesne değil de özne olmasını sağlayacak bir demokratik siyaset tarzı ortaya çıkaracaktır. Bu siyaset tarzı da demokratik siyaset temelinde halkın, halkların ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamının huzur ve refah içinde gelişmesini sağlayacak bir demokratik örgütlenme modelinin tamamlayıcı bir parçasıdır.

Tabii ki yaşam durağan değildir. Demokratik konfederalizmin nasıl uygulanacağı siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın canlı dinamiği içinde ortaya çıkacaktır. Ancak halkın kendisini bulacağı, kendisine özgüvenini kazanıp öz irade haline geleceği ve böylelikle siyaseti belli profesyonellerden kurtaracağı bir model olması itibarıyla siyasetçilerin ve aydınların bu modelle yakından ilgilenme sorumlulukları vardır. Demokratik konfederalizm Batıdaki sınırlı demokrasiler ve halkın özne olmadığı modellerden ayrı olduğundan ve demokrasinin kapsamlılaştığı ve derinleştiği bir gerçeği ifade ettiğinden dolayı, toplum içinde bu modeli benimsetmeleri en başta da aydınların görevidir. Eğer aydınlar ve siyasetçiler bunu anlar, buna inanır ve topluma yansıtabilirlerse, söylenenlerin aksine hayal olması bir yana, bunun en gerçekçi ve en uygulanabilir bir model olduğu kısa sürede her kesim tarafından anlaşılacak; halkın ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını en iyi karşılayabilecek bir model olduğu görülecektir. Bunun için de her şeyden önce demokrasi iddiasında olan ülkelerin mevcut modellerinin yetersizliğini görmek ve öngördüğümüz modelin zorunluluğuna inanmak gerekmektedir. Bu da halka bağlı olmaktan, halkı sevmekten, esas olarak da halkın ihtiyaçlarına cevap veren bir demokrasi zihniyetine sahip olmaktan geçer. Eğer demokrasi halkın güç olduğu ve güç kaynaklarının esas olarak halka dayandığı bir sistemin adı ise, bugün dünyada demokratik olduğunu iddia edenlerin modellerinin böyle bir gerçeği olmadığını görmek ve buna alternatif bir demokrasi arayışında olmak demokrat olmanın birinci derecedeki sorumluluğudur.

Demokratik konfederalizmi gerçek demokrasinin, dolayısıyla özgürlüklerin tam yaşandığı bir toplumsal yaşamın ifadesi olarak anlamak, benimsemek ve bunu bir demokratik siyasetçi ve aydın sorumluluğuyla topluma taşımak gerekiyor. Halkın çıkarını savunan aydınların veya siyasetçilerin sorumluluğu böyledir. Eğer

demokratik konfederal sisteme uzak durulursa, bu yaklaşım egemen sistemlerin “Demokrasi ve özgürlük benim dediğim gibidir, bunun dışında başka bir demokrasi ve özgürlük kavramı ve uygulama modelleri yoktur” biçimindeki ideolojik hâkimiyetine ya da sistemin ezberine mahkûm olmak ve bunu idame ettirmek olur.

Kürt Halk Önderi’nin ortaya koyduğu demokratik konfederalizm Türkiye toplumu, siyaseti ve devlet yetkilileri tarafından ya doğru anlaşılmamakta ya da bilinçli çarpıtılmaktadır. Kürt Özgürlük Hareketinin hedeflediği toplumsal kesimlerin demokratik kurumsallaşması olan demokratik konfederalizm bir devlet gibi ele alınmakta, böylelikle doğru bir yaklaşım ve değerlendirmeye tabii tutulmamaktadır. Demokratik konfederalizm bir devlet olmak değildir. Aksine devletten uzak duran, devletin demokrasiyle çeliştiğini söyleyen ve bu temelde devlet dışı toplumun demokratik örgütlenmesi olarak öngörülen bir sistemdir. Bu sistem demokrasiyi kabul eden, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engelleri kaldıran, tüm ülkelerde uygulanabilecek halkın demokratik yapılanma modelidir.

Bir toplumsal kurumlaşma modeli olan demokratik konfederalizm Türkiye’nin Karadeniz’inde de, Egesinde de, Trakya’ında da uygulanabilir bir modeldir. Yine üniter devlet olarak görülen Fransa’nın tüm bölgelerinde uygulanabilir. Bilinçli olarak demokrasi ve özgürlüğü arzulayan, bu yönlü istemi olan tüm halklar, topluluklar, sosyal kesimler, dinsel ve etnik topluluklar bulundukları her yerde bu modeli uygulayabilirler. Bunun uygulanmasının tek koşulu, içinde yaşanan devletlerin yönetimlerinin demokrasiye duyarlı hale gelerek, halkın örgütlenme ve kendi işlerini yapma iradesine saygı göstermeleridir. Eğer ülke demokratikse, bu örgütlenme mevcut yasalarına karşıt bir pozisyonda değildir ve bu yasalar çerçevesinde de kurumlaştırılabilir. Ancak gerçek demokratik bir sistem olduğundan ve demokratikleşmenin gelişmesi her yerde aynı zamanda devleti sınırlama anlamına da geldiğinden, bu demokratik sistemin geliştirilmesi sürecinde bir gerilim ve çelişki yaşanacak; devlet tümünden sönüp genel güvenlik ve orta yarar derekesine düşene kadar sürekli olacaktır. Zaten bu gerilim gerçek bir demokratik sistemin kurulması için gerekli ve doğru

bir gerilimdir. Zaten bir ülkede böyle bir gerilim yoksa, o ülkede demokratik gelişmeden de söz edilemez. Dolayısıyla bu gerilim doğru işletildiği ve yönetildiği takdirde demokrasiyi derinleştiren ve kapsamlılaştıran bir rol oynayacaktır. Söz konusu ülkeler demokratik olduklarını iddia ediyorsa, bu gerilimi demokratik sistemin doğal sonucu olarak görmek durumundadır.

KKK sistemi ya da demokratik konfederalizm bir devlet kurmak değildir. Demokrasi devletin merkezi iktidar alanının sınırlanması, demokrasi geliştikçe devletin yetkilerinin kısılması ve küçülmesi anlamını taşıyorsa, doğal olarak demokratik konfederalizmin gerçekleştiği yerde devletin etkinlik alanı da azalacaktır. Merkezi, her şeyi yöneten, yönlendiren ve müdahale eden devlet yaklaşımı aşılabacaktır. Devlet ya küçülerek sönecek ya da etkinliği azalacaktır. Bu da ister istemez üniter devletlerin bile niteliğini değiştirecek ve dönüşüme uğratacaktır. Bu, demokrasinin gelişmesinin de gereği ve doğal sonucudur. Demokratik konfederalizmde zaten devletin yetkileri ve etkinliği sınırlanacaktır. Giderek devletin gereksizliğini ortaya çıkaran siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik bir sistemin kurulması gerçekleşecektir. Demokratik konfederalizm felsefesi bugün itibarıyla ‘devlet+demokrasi’ olarak devletin yanında kendini örgütlemeyi ifade ederken, demokrasi alanının genişlemesine paralel olarak hâkimiyetini arttırarak devletin sönmesinde de önemli bir role sahip olacaktır. Öyle ki, ortak yarar ve genel güvenlik haline gelerek eski karakterini kaybedecektir.

Kürt Halk Önderi Kürtler için bütün parçalar arası demokratik konfederal örgütlenmeden söz etti. Bu da önemli bir çalışma ve hedef durumundadır. Sınırların katılığından aşılması ve sorun yapılmaması, Kürtlerin ekonomik, sosyal ve kültürel düzeyde ilişkilerin gelişmesi birçok konuda ilişkilene ihtiyacı karşılayacağından, olası bir devletleşme isteğini de ortadan kaldıracaktır. Parçalar arası demokratik konfederalizm mevcut sınırları engel görmediğinden, gerçekleştirebilecek bir olgudur. Bunun önkoşulu da söz konusu devletlerin demokrasiye duyarlı hale gelerek böyle bir ilişkilene olumsuz yaklaşmamalarıdır.

Diğer bir tartışma konusu da Ortadoğu ülkelerinin kendi demokratik yapılanmalarını ve demokrasilerini geliştirerek, mevcut sınırları daha geçirgen hale getirip aralarında siyasal, sosyal ve kültürel ilişkileri geliştirerek, Demokratik Ortadoğu

Konfederalizmi biçiminde bir siyasal sisteme ulaşmalarıdır. Bu da tartışılması ve pratikleşmesi gereken önemli bir konudur. Bizim açımızdan demokratik konfederalizm model olarak yerel, bölgesel ve dünya genelinde tüm sorunlara çözüm getirebilecek bir demokratikleşme projesidir. Sınırlı demokrasi çağından derinleşmiş, kapsamlılaşmış ve halkın etkin olması anlamına gelen radikalleşmiş demokrasi çağına geçmek önemli olmaktadır. Çerçevesini ortaya koyduğumuz hususlar demokratik konfederalizmin irdelenmesi ve esas alınması gereken yönleridir.

DEMOKRATİK KONFEDERALİZM ALTERNATİF BİR DEMOKRASİ VE DEMOKRATİKLEŞME PROJESİDİR

KKK sistemiyle yaratılmak istenen toplumsal örgütlenme nasıl olacak?

KKK sistemi Önderliğin **Bir Halkı Savunmak** adlı eserinde ortaya koyduğu yeni paradigma ve ideolojik açılım çerçevesinde halkın kapsamlı ve derinleştirilmiş demokratik örgütlenmesini ifade etmektedir. Kürt halkı PKK öncülüğünde yürüttüğü mücadeleyle Kürdistan'da tamamlanmamış da olsa bir demokratik devrim gerçekleştirmiştir. Dün toplumda hâkim olan güçler ağalar, beyler, aşiret reisleri ve tarikat şeyhleriydi. Bunlar toplumu kontrol altında tutuyorlardı. Bu nedenle Kürt halkı bu bağlardan kopuk özgür bir duruş ve irade ortaya koyamıyordu. Kürt toplumundaki temel örgütlenmeler artık sömürgeci egemenliğin dayanakları haline gelmiş feodaller, aşiret ve tarikat örgütlenmeleriydi. Kürt halkı dış baskılar altında dar aşiret ve aile sosyal yapısını aşmayan bir yaşama mahkûm edilmişti. Aşiret yapıları süreç içinde devletçi sistemin taklidi ataerkil yapılanmalar haline gelmişti. Bu durum Kürt halkının sosyal ve kültürel yaşamının gelişmesini engellediği gibi, özgücünü ve öz iradesini ortaya çıkaramadığı için, dıştan gelen egemenlikçi güçlerle sömürgeci güçlere karşı bir mücadeleyi yürütme gücünü de kendinde bulamıyordu. Kürdistan üzerindeki siyaset dış güçlerle Kürt ağaları arasında oluşan dengeye göre belirleniyordu. Bu ilişkilerin de daha çok işbirlikçi düzeyde olduğu bilinmektedir.

Sömürgeci güçler de Kürt ağalarını kontrol etme temelinde Kürdistan üzerinde egemenliklerini rahatlıkla yürütüyorlardı. Bu nedenle hareketimiz ilk çıkışından itibaren Kürdistan'da sömürgeciliğe karşı mücadeleyle iç içe bir demokratik devrim yaşanmadan halkın güç olamayacağı, bu nedenle Kürt halkının ve Kürdistan'ın özgürleşmesinin gerçekleşmeyeceği tespitinde bulunmuştu. Dolayısıyla baştan itibaren feodal güçlerin etkisinden kurtarmak için halkı örgütlü hale getirme mücadelesine yöneldi.

Diğer yandan sömürgeci güçler Kürdistan üzerindeki egemenliklerini bu tür işbirlikçiler üzerinden yürüttüğünden, sömürgecilğe karşı başarının koşulu da halk üzerindeki bu egemenlikleri etkisizleştirerek, bu temelde halkın özgücünü ve iradesini ortaya çıkararak mücadeleyi geliştirmektir. Bunun sonucunda 1970’li yılların ortalarından başlayarak bir yandan sömürgecilğe, diğer yandan Kürt ağalarına, beylerine ve tarikat şeyhlerine karşı Kürt halkını irade ve güç yapma mücadelesi yürütüldü. 1980’lere gelindiğinde, Kürt halkı, Kürt köylüsü tarihte ilk defa egemen sınıflardan bağımsız bir özgürlük gücü olan PKK’yi sahlendiği gibi, kendisi de tarihte ilk defa gücünü ve iradesini ortaya koyan bir mücadele içine girdi. Bunun sonucunda 1990’lı yılların başında serhildanlar gelişti. Bu serhildanlar aynı zamanda Kürdistan’da egemen sınıfların değil de halkın güç olduğu bir tarihin başlangıcı oldu. Halk ağaların, beylerin, tarikat şeyhlerinin denetiminden çıkınca, ayağındaki prangalardan kurtulmuş gibi özgürlük ve demokrasi mücadelesine güçlü bir katılım gösterdi.

1990’larda gelişen ve tüm şehirlere, kasabalara ve köylere kadar yayılan halk hareketi, özü itibarıyla bir demokratik devrim niteliğinde gerçekleşti. Herhangi bir Kürt ağasının, beyinin ve tarikat şeyhinin öncülüğünde değil, halk özgürlük eğilimini temsil eden PKK etkisinde, doğal halk önderlerinin yoğun katılım ve öncülük etmesiyle bu serhildanlar yaşandı. Kürt halkı kendine gelmenin büyük heyecanıyla tarihini kendi eliyle yazmaya başladı. Halkta tüm dış güçlerin beklemediği bir irade patlaması yaşandı. Bunun güçlü bir meşru savunma savaşı vermenin de temeli olduğunu gördük. Bir yandan gerilla, diğer yandan serhildanlar temelinde özgürlük ve demokrasi mücadelesi Kürdistan tarihinde görülmemiş biçimde yükseliş gösterdi. Yalnız Kuzey Kürdistan’ı değil, başta Güneybatı Kürdistan olmak üzere Güney Kürdistan’ı da derinden etkiledi. Doğuda da halkın duygularında ve düşüncelerinde büyük dönüşümler ortaya çıkardı. Belki siyasal ve askeri etkinliğimiz her parçada aynı olmadı; ama bütün Kürt halkını duyguda, düşüncede ve duruşta etkilediği kesindir. Sadece Kürdistan’da yaşayan halkı değil, dünyanın her tarafına savrulmuş halkımızı da derinden etkiledi.

Bunun sonucunda her tarafta halk tabanına dayanan örgütlenmeler görüldü. Türkiye’de görüldüğü gibi, kendine

meşruiyet alanları yaratarak, legal alanda HEP, DEP, HADEP, DEHAP ve DTP gibi partileri ortaya çıkardı. Bunlar serhildanların yükselmesiyle Kürdistan'da gerçekleşen demokratik devrim temelinde ortaya çıkan partilerdi. Geçmişte olduğu gibi CHP ve AP'nin Kürdistan'daki örgütlenmelerinde Kürt ağaları ve beylerinin etkinliğinde bir siyasal yaşam yerine, orta sınıfın da belirli düzeyde katıldığı bir siyasallaşma süreci ortaya çıktı. Bugün başta Kuzey Kürdistan olmak üzere, tüm parçalarda inkârcı sömürgeci güçlerin bütün bastırmalarına rağmen halk özgürlük mücadelesini sürdürüyorsa, bunun gerçekleşen demokratik devrimle bağı vardır. Egemenler Kürt ağalarını, beylerini, aşiret reislerini ve tarikat şeyhlerini kontrol altına alıp iradesini kırsa da, ortaya çıkan halk gerçekliğini, Kürdistan'ı ve Kürt halkını suskunluğa boğmak artık mümkün değildir. Hatta bu hareket dağılsa bile, Kürdistan halkının özgürlük ve demokrasi mücadelesini durdurmak mümkün olmayacaktır. Geçmişte isyanlar oluyordu; isyanlara öncülük eden daha çok üst tabakaydı. Bunlar yenilip teslim alındığı zaman, ortaya çıkan ulusal hareketler ve isyanlar da bıçakla kesilir gibi dururdu. Şimdi Kürt halkı böyle bir isyan tarihini ve kara kaderini yerle bir etmiştir. Artık kesintiye uğramayacak bir ulusal demokratik mücadele süreci yaşanmaktadır. PKK öncülüğünde gerçekleştirilen Kürt halk devriminin en büyük kazanımlarından biri budur.

Ortaya çıkan bu halk gücünü geçmişte cephe örgütlenmesiyle karşıladık. Kürt halkının çeşitli sınıf ve tabakalarını bu cephe etrafında toplamaya çalıştık. Önderliğimiz daha o zaman esas olarak halka dayandırılan Koma Gel örgütlenmelerini bir hedef olarak ulusal demokratik mücadelenin önüne koymuştu. Ancak o günün koşullarında hem tecrübesizlikten, hem de halkın örgütlenme bilincinin yeni yeni ortaya çıkmasından dolayı ne cephe örgütlenmesi istediğimiz düzeyde gerçekleşti, ne de halka dayanan Koma Gel'ler ortaya çıkarılabildi. Bu durumda halkın mücadeleye atılma düzeyiyle örgütlenme düzeyi arasında bir paralellik ortaya çıkmadı. Halk örgütlenmeleri zayıf kaldı. Açıktır ki, şiddetli savaş koşullarında illegal örgütlenmeyle toplumun ancak sınırlı bir kesimi örgütlenebilirdi. Kaldı ki, büyük sempatizan kitlesi bulunmasına rağmen, cephe çalışmaları bu oranda bir örgütlenme düzeyine ulaşamadı.

Bu dönemde Kürt halkının kendine açtığı meşruiyet alanı olan legal partiler, Kürt halkının en geniş çevreleri için bir örgütlenme şemsiyesi oldu. Cephe örgütlenmesiyle ilişkililenmeyen halkın çeşitli kesimleri bu legal partiler altında toplandı. Bu partiler AP ve CHP gibi geleneksel partilerden çok fazla etkilendikleri gibi, örgütlenme modellerinin ağırlıklı olarak üstten alta doğru olması nedeniyle halkın güç ve iradesini açığa çıkarmada zayıf kaldılar. Halkın bir siyasal şemsiye görerek altında toplandığı bu partiler döneminde, halkın kendini güçlü bir biçimde örgütleyip siyasetin öznesi ve siyasete aktif müdahale eden bir güç haline gelmesi yaşanmadı. Bu siyaset tarzı nedeniyle bu tür partilerin yönetimleri ve örgüt kademeleri ağırlıklı olarak orta sınıfın damgasını taşıdı. Bu nedenle örgütlenme düzeyi de, mücadelenin geliştirilmesi de var olan potansiyelin gerisinde kaldı. Halkın özne olduğu, iradesini ortaya koyduğu ve siyasete müdahale edebildiği örgütlenmeler ancak tabandan başlayan örgütlenmeler olabilirdi. Tabandan yukarıya doğru gerçekleşecek demokratik örgütlenmeler ancak halkı siyasetin öznesi yapabilirdi. Bunu belirtirken, söz konusu partilerin hiçbir çabası olmadığını ya da emek vermediğini söylemek istemiyoruz.

Her ne kadar Koma Gel'ler desek de, hem örgütlenme anlayışımızdaki klasik etkiler hem de oluşan legal partilerin örgütlenme biçimi nedeniyle halkın güç olduğu ve demokratik iradesini ortaya koyduğu, dolayısıyla demokrasisini derinleştirdiği ve kapsamlılaştırdığı örgütlenmeler ortaya çıkmadı. Bu açıdan 1990'ların başında Kürt halkı ayağa kalkmış ve direnişlerini gerçekleştirmiştir diyebiliriz. Ancak bu ayağa kalkışını ve diriliş devrimini tümünden kendine ait olan, kendisinin etkin olduğu örgütlenmelere dönüştürdüğü söylenemez. Bu nedenle halkın mücadele potansiyelinin tümü ulusal demokratik mücadeleye seferber edilememiştir. Halkın örgütlenme düzeyi ağırlıklı olarak merkezi yapılanmayı esas alan legal partilerin insafına bırakılmıştır. Bunların da orta sınıf kimliği fazla olan kadrolar ve yönetimler tarafından yönetildiği düşünülünce, halka gitme ve tabanı örgütlenme zayıf kalmıştır.

Yürütülen gerilla mücadelesine paralel olarak halk hareketinin süreklileştirilememesinin nedeni, 92'de yürürlüğe sokulan serhildanları bastırma konseptinin yanında, bu örgütlenme modelinin halkın gücünü açığa çıkaracak nitelikte

olmamasıdır. Nitekim '93 ve '94'teki bastırma konseptiyle birlikte, örgütsüz olan halk güçleri önemli düzeyde geriye çekilmiştir. Serhildanların kesintiye uğraması sonucunda halkın desteği daha çok yardım etme, mücadeleye savaşıcı düzeyde katılma ve legal siyasal platformda da pasif bir destekçi pozisyonunda kalmıştır. Serhildanlar belirli günlerde ve çok sınırlı bir düzeye düşmüştür. Bu dönemde mücadelenin daha çok gerilla cephesinde sürdüğünü görüyoruz. Tabii ki Avrupa'da ve Kürdistan'ın diğer parçalarında gelişme durmamış, her yıl önceki yıldan daha gelişkin bir toplumsal taban ve örgütlenme düzeyi ortaya çıkmıştır.

KKK sisteminin kurulmasını bir yönüyle bu gerçeklikle, diğer yönüyle Önderliğimizin tarihsel toplum ve insanlığın bugünkü durumu konusunda yaptığı çözümlerleriyle ulaştığı yeni paradigmayla bağlantılı bir sistem olarak görmek gerekiyor. Önderliğimiz yeni paradigmasını ifade ederken, hiyerarşik ve iktidarcı devlet ve örgüt modellerini ve siyasal anlayışını bir tarafa bırakan ve esas olarak halkın tabandan örgütlenmeleri olan komün ve meclislere dayalı demokratik konfederalizmi öngörmüş, halkın ancak böyle modellerle güç olabileceğini vurgulamıştır. Tarihte halk hareketlerinin neredeyse tümünün başına geldiği gibi sistemin yedeği veya mezhebi olmaktan ancak böylesi örgütlenmelerle kurtulunacağını ortaya koymuştur. KKK projesi, yani halkın demokratik konfederal temelde sistem haline gelmesi ancak bu çerçevede ele alındığında bir anlam kazanır.

KKK sistemi geçmişte ulusal kurtuluş hareketlerinin ortaya koyduğu örgütlenme modeli olan cephe örgütlenmesine benzer bir örgütlenme değildir. Dolayısıyla KKK sistemini bir cephe örgütlenmesi olarak görmek yanlıştır. KKK sistemi reel sosyalizmden ya da ulusal kurutuluş savaşlarına öncülük yapan reel sosyalist partilerden farklı olarak, dar sınıf yaklaşımından uzak, örgütlenmesiyle işleyişinin demokratik olduğu bir sistem gerçeğidir. Dar sınıf yaklaşımından kurtulmayı öngören, sosyal ve ekonomik projesini sadece belirli sınıflara dayandırmayan, özgürlük ve demokrasiden yana olan ve toplumsallığın parçalanmasından zarar gören diğer sınıf ve tabakaları da içine alabilecek bir siyaset felsefesi ve tarzına sahiptir. Siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik programını da bu çerçevede ortaya koymuştur. Demokratik konfederal sistem, demokrasi ve

özgürlükten yana olan bütün kesimleri demokratik işleyişle kendi içine alabilecek bir demokratik halk örgütlenmesi gerçeğidir.

Ancak vurguladığımız gibi KKK sistemi bir cephe örgütlenmesi değildir. Cephe örgütlenmeleri esas itibariyle sistemin mezhebi olmaya yatkın bir örgüt modeli ve siyaset felsefesine sahiptir. Çünkü bu örgütlenmeler hem iktidar amaçlıydı, hem de toplumsallığı sağlayacak demokratikleşme anlayışında zayıflıklar taşımaktaydı. Özcesi, toplumsal parçalanmışlığı ortadan kaldırmayı hedefleyen ve toplumda demokratikleşmeyi yaygınlaştıran ve derinleştiren karakteri zayıf olduğu gibi, çıkar etrafından toplanan bileşenler gerçeğini ifade ediyordu.

Binlerce yıllık halk özgürlük tarihinde olduğu gibi, yürütülen mücadeleler ve harcanan çabaların sonuçta sistemlerin mezhebi haline gelmesi gerçeği vardır. Yeni paradigma doğrultusunda öngörülen demokratik konfederal örgütlenme olan KKK ise sistemin mezhebi olmayacak, halkın esas olarak irade ve güç sahibi olduğu özgür ve demokratik bir yaşamı hedeflemektedir. Bu sosyal ve ekonomik projeyi demokratik sosyalizmin öngördüğü komünal demokratik yaşam olarak anlamak gerekir. Dolayısıyla KKK sistemi halk özgürlük eğiliminin ya da demokratik sosyalizmin yaşam bulmasıdır.

Tabii hala sınıflar vardır, hala sınıflar gerçeği söz konusudur. Farklı sınıfların farklı özlemleri ve eğilimleri olmaktadır. Ancak KKK sistemi sadece bir sınıfın örgütlenmesine dayanan bir sistem değildir. Egemen sınıfların ortadan kaldırdığı toplumsallaşmayı demokratik komünal temelde yeniden sağlamayı hedefleyen bir sistemdir. Devletten çıkarı olmayan, özü itibariyle devlet tarafında yer almayan tüm toplumsal kesimleri içine alacak bir sistemdir. Demokratik bir sistem olduğu için, esas olarak Kürt ulusunun büyük çoğunluğunu teşkil eden halkın daha fazla etkili olduğu, halkın özgürlük ve demokrasi ihtiyaçlarını daha iyi karşılayan bir sistem olduğu da diğer bir gerçektir. Zaten KKK sisteminin demokrasi anlayışının egemen sistemlerin demokrasi anlayışından farkı ise buradaki siyaset felsefesi ve örgütlenme modelinden ileri gelmektedir.

Bilindiği gibi halkların verdiği bin yıllık özgürlük ve demokrasi mücadelesinin sonucu olarak, Avrupa’da veya çeşitli ülkelerde halkın nefes aldığı belli demokratik yaşam alanları

ortaya çıkmıştır. Siyasal, sosyal ve ekonomik alanlarda halkın da belli düzeyde kendini ifade etmesini sağlayacak nefes alma mekanizmaları ortaya çıkmıştır. Ancak Avrupa'da var olan demokrasi anlayışı ve sistemi, bugün hala egemen sınıfların hâkim olduğu, egemen sınıflar içinde de en fazla tekelci kapitalist çevrelerin, onların siyasetiyle sosyal ve ekonomik projesinin yaşam bulduğu bir sistemdir. Eğer demokrasiyi halkın yönetimi olarak, halkın iradesinin ağır bastığı bir sistem olarak tanımlıyorsak, Avrupa'daki rejimleri ve sistemleri tam anlamıyla demokratik sistem olarak görmek doğru değildir. Çünkü halk orada hala başat güç değildir. Demokrasi ise halkın başat güç olmasına dayanan bir sistemdir. Bu nedenle Avrupa'daki pratikleşme eksik, özürlü, yetersiz ve sınırlı demokrasi olarak tanımlanabilir.

KKK sistemiyle bu sınırlı demokrasi anlayışı aşılarak, halkın esas güç olduğu bir demokratik toplum ve demokratik rejimin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Ağırlıklı olarak halka dayandığı, sınırlı, yetersiz ya da belirli düzeyde açılımı olan bir rejim değil de, tam anlamıyla demokrasi diyebileceğimiz köklü bir siyasal irade değişimini hedef aldığı için bunu radikal demokrasi olarak tanımlıyoruz.

KKK Sözleşmesinde esas olarak konfederal sistemin nasıl gerçekleşeceği ortaya konulmuştur. Henüz başlangıç aşamasında olduğu, çok geniş ve derin bir tecrübe de ortada bulunmadığı için, bu örgütlenmenin belirli eksiklikleri ve yetersizlikleri olabilir. Eksiklikler ve yetersizlikler örgütlenmenin canlı dinamiği içinde daha iyi anlaşılacak, zamanla bu örgütlenme sosyal, siyasal ve ekonomik yaşama daha uygun bir biçimde gelişip bir tekâmülü yaşayacaktır. Ancak bu örgütlenmenin esası köy ve mahalle komünlerine dayanan, kasaba ve şehir meclisleriyle iradesini daha da yoğunlaştıran, bu temele dayanan halk kongreleriyle genel politikasını ortaya çıkaran ve demokratik toplum koordinasyonlarıyla tespit edilen politika, örgütlenme ve eylemleri koordine eden bir sistem kurmayı hedeflemesidir. Yavaş yavaş komün ve meclislerin örgütlenme sürecine girilmiştir. Bunların nasıl örgütleneceği ve nasıl yaşamsallaşacağı konusu, hem teorik olarak hem de pratik içinde nasıl olacağı izlenerek bu örgütlenme modeli geliştirilmektedir.

Öte yandan dar sınıf yaklaşımını aşmak için bir yandan komünler demokratik temelde örgütlenirken, meclislerde demokratik örgütlenme ve işleyiş esas alınacak; diğer yandan ekonomik ve sosyal yaşamın çok boyutlu hale gelmesi nedeniyle toplumun tüm kesimleri kendilerini ayrı örgütlenmeye tabi tutacaklardır. Bir yandan özgün örgütlenmelerini gerçekleştirecekler, diğer yandan komünlerde ve meclislerde bu özgün örgütlenmelerini yansıtarak yer alacaklardır.

Demokratik konfederalizm örgütlenmesi taban örgütlenmesi olduğu gibi, merkezin değil yerel örgütlenmelerin iradesinin esas alındığı bir sistem olacaktır. Merkezi siyaset modeli halkı siyasete yabancılaştırmıştır. Batı Avrupa'da ortaya çıkan dört yılda bir genel ve eşit oya dayanan seçimle ortaya çıkan parlamenter sistem 1950'li yıllarda iflas etmiştir. Bu sistemlerin altında Birinci ve İkinci Dünya Savaşları önlenememiştir. Çünkü bu sistem halkın siyasete her gün her sorunda damgasını vurduğu bir sistem değildi. Temsilciler seçilip parlamentoya gönderiliyor, parlamento da ülke siyasetini belirliyordu. Sistem merkezi bir yapılanmaya dayandığı için, halk seçimlerde oy verse de, siyaseti etkileyen ve siyasetin öznesi olan bir konumda olmuyordu. Bu tür siyaset yapma tarzının hâkim olduğu parlamenter sistemlerde, seçim sonuçlarının önemli düzeyde egemen sınıflarca belirlendiği bir sistem söz konusuydu. Örgütlü ve belirli imkânlarla sahip toplulukların merkezi örgütlenmeleri ele geçirme avantajı her zaman vardır. Tabana dayalı bir örgütlenme modelini herhangi bir gücün ele geçirmesi söz konusu olamaz. Ama hiyerarşik merkezi modeller tam da toplumun azınlığını teşkil eden, ama imkânları olan güçler tarafından ele geçirilebilecek karaktere sahiptir. Halk siyasetin öznesi ve sürekli müdahale eden gücü olmadığından, egemen sınıfların politikasındaki çıkar çatışmaları siyasal, sosyal ve ekonomik yaşamı belirlemektedir. Bu çıkar çatışmaları insanlığa kanlı dünya savaşlarını yaşatmıştı. Bunun sonucu olarak toplumun siyasete günlük müdahale edebileceği sistem arayışları arttı.

Avrupa'da sivil toplum örgütlerinin 1950'lerden sonra artması, dört yılda bir yapılan seçime dayanan parlamenter sistemin iflasıyla ilgilidir. Toplumun çeşitli kesimleri iradelerini dört yılda bir seçilen parlamentolara teslim etmemek için sivil toplum kuruluşları (Daha önceleri bunlara baskı grupları

deniliyordu) içinde örgütlendiler. Hem kendi ihtiyaçlarını karşılamak, hem de günlük olarak siyasete müdahale etmek ve siyasetin öznesi olmak açısından bu örgütlenmeleri geliştirdiler. Sivil toplum örgütleri toplumunun tümünün sesini ifade eden örgütlenmeler değildir. Buna rağmen toplumun çeşitli kesimlerinin siyasal, sosyal ve ekonomik yaşama günlük müdahale etmelerini ortaya çıkarması açısından önemli bir gelişmedir. Bu kuruluşlar parlamenter sistemin zayıflıklarını yetersiz de olsa belli düzeyde dengeleyen bir role sahiptir. Ancak sivil topluma dayanan sistemlerin de gerçekten halkın iradesini ortaya koyan demokratik bir sistem ortaya çıkarma gücü zayıftır. Halkın yoğun olarak katıldığı, dolayısıyla özne olduğu, derinleşmiş ve kapsamlılaşmış doğrudan bir demokrasi bu sivil toplum örgütleriyle de ortaya çıkarılamaz. Tabii ki demokratik kültürün gelişmesinde ve çeşitli toplumsal kesimlerin çıkarlarını siyasete yansıtmada sivil toplum örgütlerinin belirli katkıları olmuştur. Ne var ki, bunların gerçek anlamda demokrasiyi gerçekleştirecek kapasiteleri yoktur. Nitekim sivil toplum örgütlerinin yaygın olduğu Avrupa'da bile siyasete ilgi fazlasıyla azalmış, insanlar siyasete yabancılaşmıştır. Bu tür örgütlenmelerle egemenlerin siyaset üzerindeki ağırlığı ortadan kaldırılamamaktadır.

Demokratik konfederalizm örgütlenmesi alternatif bir demokrasi ve demokratikleşme projesidir. Sivil toplum örgütlerinin de bu proje içinde belirli düzeyde yeri olacaktır. Ancak esas olarak komün sistemine dayanan, kasaba ve şehir meclislerinin etkili olduğu, siyasetin önemli düzeyde yerelerde üretildiği, hazırlandığı ve genele yansıtıldığı bir demokratik model gerçekleşecektir. Örneğin Türkiye'de ya da başka bir ülkede halk dört yılda bir seçim sandığına gitmektedir. Halk genel ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlara ve genel politikalara yabancı olduğu için, siyasal iradesini ortaya koyamadığı gibi siyasal kültürü edinmediğinden, tercihlerini de manipülasyon ortamında yapmaktadır. Demokratik konfederalizm tüm bu yetersizlikleri ve eksiklikleri aşırarak, halkın iradesini ve tercihlerini doğru ortaya çıkarmasını sağlayan bir niteliğe sahiptir. Yerel örgütlenmeler, bölgesel konfederal sistem halkın siyasete yabancılığını ortadan kaldıran bir siyasal yaşamı ortaya çıkaracaktır. Siyasetin yerelden başlaması ve tabana dayanması,

ister istemez halkı siyasetin içine çekecektir. Örneğin halk Diyarbakır, Van, Batman, Hakkari ve Gever'in sorunlarını bildiğinden, bu sorunların tartışılıp konuşulduğu platformlara aktif olarak katılacaktır. Çünkü sorunları sıcağı sıcağına yaşamaktadır. Hangi sorunlar olursa olsun, hakkında ortaya koyabileceği bir düşüncesi olacak ve yoğunlaşarak sorunlara çözüm projesini sunacaktır. Böylelikle siyasete yabancılik ortadan kalktığı gibi, bu yerel örgütlenmeler içinde siyaseti öğrenecektir. Demokratik siyaset tarzını edinerek, bütün siyasal süreçlere özgür yurttaş kimliğiyle katılmış olacaktır. Bu süreçlerde edindiği siyasal tecrübe ve örgütlü davranma özelliğiyle ülke genelindeki siyasete katılımı da etkin bir özne haline gelecektir.

Bunun siyasal yaşama dinamizm getireceği açıktır. Çünkü kendisine özgüveni gelişen ve siyasal süreç içinde olgunluk kazanan özgür yurttaşın ruhsal durumu da değişecek; moralli özgür birey olarak toplumdaki siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama etkin tarzda katılarak, tüm bu alanlarda büyük gelişmelerin ortaya çıkarılmasının zemini olacaktır. Bu da siyasette radikal bir dönüşüm sağlama yolunu açacak, demokrasi açısından da radikal bir gelişme ortaya çıkaracaktır. Böylelikle hem özgürlük hem de demokrasi bilinci gelişecektir. Örgütlenen ve siyasetle günlük ilişki içinde olan bireyler ve toplulukların her türlü baskı ve sömürüyü reddettiği, özgürlüğü ve demokrasiyi elde etmek için her türlü mücadele içine daha fazla girdiği görülecektir.

Öte yandan bu durum toplumsal ve kültürel yaşama da yeni boyutlar kazandıracaktır. Dört yılda bir genel seçim yoluyla merkezi siyasete katılan bireylerin, toplumun diğer sorunlarına ilgi göstermesi ve diğer toplumsal kesimlerle ilgilenmesi bir yana, komşusuna ve çevresine bile ilgisi azalmaktadır. Siyasetin yerelden başlayarak gelişmesi bireylerin ortak sorunları olan komşusu ve çevresiyle ilişkilenmesine yol açacak, böylelikle yalnız siyasete değil komşusu ve çevresine yabancılaşmasını da aştıracak, birey çevresiyle dinamik sosyal bir ilişki kurarak kendisini yeniden üretmenin koşullarını geliştirecektir. Birey ve toplumun aktifleşmesi temelinde sosyal ve kültürel ilişkilerin gelişmesiyle birlikte, canlı ve dinamik bir yaşam gerçeği ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla demokratik konfederal sistem sadece halkı siyasete müdahale edecek hale getirmeyecek; bununla birlikte

bireylerin zihniyet dönüşümünü ve moral gelişimini sağlayarak, insanların kendilerine özgüven duyduğu, kendisiyle barışık, çevresiyle barışık, siyasetle barışık, sosyal kültürel yaşamla barışık bir yaşam biçimini geliştireceği görülecektir. Bu açıdan demokratik konfederal sistem halkın özgürlüğünü ve demokrasini geliştirecek, tarihte yaratılan bütün güzel değerlerle birlikte bir yaşam biçimini ortaya çıkararak Batıda üst tabaka ağırlıklı gelişen demokratik sistemlerden çok farklı bir demokrasi ve özgürlükler çağını başlatacaktır. Radikal demokrasi ve derin demokrasi kavramları bu çerçevede anlaşılmalı ve anlam bulmalıdır.

Demokrasi kültürü ve özgürlük bilinci toplumu sadece kendi sorunlarını çözmede yaratıcı kılmakla kalmayacak, ülkenin genel sorunlarında da etkili olmasını ve uygulanabilir projeler ortaya koymasını sağlayarak, genel siyasetin gelişimine de yön veren aktör haline getirecektir. Ülke genelindeki siyasal yaşam içinde demokratik siyasal bilinç ve kültür artacağından dünya siyasetine yabancılığı da ortadan kalkacak, böylelikle dünya genelinde özgürlük ve demokrasi mücadelesinde daha aktif biçimde yer alacaktır. Küresel demokrasi mücadelesinin başarıya ulaşması ancak halkların böyle bir demokratik irade, özgüven ve yetenek kazanmasıyla gerçekleşebilecektir. Bu açıdan KKK sistemi yalnız Kürdistan açısından değil, insanlık tarihi açısından da yeni bir çağ başlatacak bir sistem gerçeğidir. Ezilenler, sömürülenler ve halkların binlerce yıllık mücadelelerine rağmen sonuçta tekrar sistemlerin mezhebi veya yedeği haline gelmeleri böyle bir demokratik örgütlenme ve siyaset tarzıyla aşılabilecek, böylelikle bu kara kadere son verilecektir.

Bu örgütlenme, ister sosyal olsun ister cins olsun, isterse etnik ve dinsel olsun, tüm kimliklerin de kendilerini bulmasını beraberinde getirecektir. Dolayısıyla bu kimlikler de bütün enerjilerini ve potansiyellerini özgür ve demokratik yaşam modelini geliştirmek için kullanacaklardır. Kadın ve gençlik kimliği de, Alevi ve Sünni kimlikleri de, yine işçiler, köylüler ve esnaflar gibi sosyal kimlikler de böyle bir demokratik örgütlenme modelinde kendi ihtiyaçlarını ve çıkarlarını genelin içinde en iyi biçimde dengeleme imkânına kavuşacaklardır.

Konfederal örgütlenmede öncü güç olarak halka düşen görevler nelerdir?

Konfederal örgütlenmede halka düşen görevlerden çok, halkın bu sistemin gerçek koordinasyonu olacağını belirtmek gerekir. Bu, halkın kendi demokratik örgütlenme sistemidir. Dolayısıyla gerçek sahibi ve örgütlenme gücü de halk olacaktır.

Kürdistan halkı 1990’larda diriliş devrimini yaptı. Ancak tabana dayalı bir örgütlenme modeli ortaya çıkmadığı için siyasetin öznesi olamadı. Daha çok eylemlere katılan durumda kaldı. HEP, DEP, HADEP ve DEHAP pratiklerinde halkın etkisiz kalması sonucunda, siyasal bir çürümenin ortaya çıkması gerçeğiyle karşılaştık. Demokratik konfederal örgütlenmeyle halk bu üstten, merkezden örgütlenen siyasal tarzı ve dolayısıyla çürümeyi ortadan kaldıracak, halka dayalı bir siyaset gerçeği ortaya çıkacaktır. Demokratik Toplum Partisi’nin önüne konulan siyaset felsefesi ve tarzı bu çerçevede olmuştur. Demokratik Toplum Hareketinin hala öngörülen bu siyaset felsefesini ve tarzını tümüyle yerleştiremediğini görüyoruz. Nitekim hala işlerin üstten kotarıldığı bir siyaset felsefesi ve tarzı belli düzeyde etkisini göstermektedir. Bunun nedeni de hala halkın siyasete katılma ve özne olma durumunda yaşanan yetersizliklerdir. Bunu aşmanın yolu, kısa sürede halkın kendisini komünler, kooperatifler, siyaset akademileri ve meclisler düzeyinde örgütleyerek, klasik siyaset felsefesi ve tarzına son vermesidir.

Tabana dayalı bir siyaset tarzı hâkim kılınmadığı için halkın özgürlük ve demokrasi potansiyeli açığa çıkarılamadı. Eğer otuz yıllık mücadeleye rağmen istediğimiz tüm hedeflere yeterince ulaşamadıysak, bunun nedeni örgütlenme modellerinin ve siyaset yapma tarzının halkı etkili biçimde katma özelliğine sahip olmamasıydı. Özgürlüğü ve demokrasiyi kazanmak ve derinleştirmek istiyorsak, halk bu örgütlenme modeline sahip çıkarak örgütlü bir toplum haline gelmesini bilmelidir. Cinsiyet özgürlükçü, demokratik ve ekolojik toplum paradigmasının siyaset felsefesi ve tarzının yerleşmesi için, halkın doğal önderleri ve PKK kadrolarının halkla iç içe olmaları, halkla birlikte halkın siyasetin öznesi olmasını sağlayacak biçimde bütün siyasal süreçler ve örgütlenme süreçlerine aktif olarak katılım sağlamayı gerçekleştirmeleri gerekiyor. Halk artık “Şu yetkilidir, şu sorumludur” demeden, siyasetin gücünün esasta tabandan başlatılacağını görerek, piramidin tabanın siyaset ve örgütlemeye

ağırlık teşkil etmesini sağlayacak düzeyde siyasete ve örgütlenmeye ilgi göstermelidir.

Bugün yönetimlerden çok fazlasıyla şikâyet edilmektedir. Şunu açıkça belirtmek gerekir: Siyaset tarzı ve felsefesi değiştirilmediği taktirde, en iyi ve en yetenekli insanları bile bu yönetimlere koysanız, örgütlenme modelinin özellikleri bu en iyilerin bile yetkici, iktidarcı, mevkici ve çıkarıcı bir siyaset kültürü edinmelerine yol açacaktır. Yaşanan yetersizlikler, eksiklikler ve çürümelerin nedeni bireylerin iyi veya kötü olması değil, yetkinin üstte toplanmasına yol açan örgütlenme modeli ve siyaset yapma tarzının getirdiği olumsuz sonuçlardır. Bunun bilincinde olarak, halkımız ancak kendisini doğru biçimde örgütlediği taktirde demokrasinin gerçekleşebileceğini görmeli, özgürlüğün de ancak halkın kendisini örgütleyip güç yapmasıyla yakınlaşacağını bilmelidir.

Artık eski siyaset alışkanlıkları bırakılacaktır. Zihniyet devrimi derken, esas olarak da siyaset yapma tarzı ve felsefesinde bir devrimden söz ediyoruz. Bunun eski modelleri iyileştirmek ve düzeltmekle gerçekleşemeyeceği açıktır. Dolayısıyla bir iyileştirmeden değil, köklü bir değişiklikten söz ediyoruz. Halkımızın da bugüne kadarki siyasete katılım tarzında köklü bir değişikliği yaşaması gerekmektedir. Bu tabii hem eğitim ve bilinçle olacak, hem de pratik olarak siyaseti örgütlemenin tabandan başlatılmasıyla sağlanacaktır. Pratiğin kendisi en fazla da böyle bir siyaset felsefesi ve tarzı konusunda bilinç ortaya çıkaracaktır. Halk ilk önce kendi köyündeki ve mahalledeki sorunlarından ve bunların örgütlü çözümünden başlayarak bu sisteme giriş yapmalıdır. Halkın yerelde de çözebileceği önemli sorunları vardır. Eğer işe bunlardan başlanırsa, Kürt halkının özgürlüğü, demokrasisi, ekonomik ve sosyal yaşamının iyileştirilmesi konusunda yapılması gereken genel değişiklikleri etkileme gücü de artacaktır.

Tabii Kürt halkının sadece yereldeki bazı sorunları çözerek özgürlük ve demokrasi sorununu aşması mümkün değildir. Hala Kürt halkı üzerinde inkârcılık vardır, imha siyaseti vardır, işleyen bir asimilasyon süreci vardır. Bunların çözümü esas olarak tüm Kürdistan halkının ve tüm toplumsal kesimlerin mücadelesini birleştirerek inkârcı sömürgeci rejimi geriletmesi ve Kürt halkı üzerindeki baskıcı ortamın ortadan kaldırmasıyla mümkündür.

Özgürlük ve demokrasiyi elde etme açısından, demokratik konfederal örgütlenme önemli bir enerji ve güç ortaya çıkaracaktır. Böylelikle genel sorunlar çözüm yoluna girecektir. Yoksa sadece yereldeki çalışmalarla bu çok köklü ve tüm Kürt halkını ilgilendiren sorunları çözmek mümkün değildir. Ama demokratik konfederal örgütlülüğünün gelişmesi, genel demokratik siyasete ve özgürlük mücadelesine de ivme kazandıracaktır.

Bu açıdan yerel demokratik konfederal örgütlenmelerle genel demokratik konfederal örgütlenme arasında birbirini güçlendiren bir diyalektik bağ olduğu gibi, Türkiye'deki inkârcı sömürgeci rejime karşı mücadelenin etkili olup olmamasının böyle bir demokratik konfederal örgütlenmenin güçlü bir biçimde örgütlendirilip örgütlenmemesiyle bağını da iyi görmek gerekir. Kendisini örgütlü güç ve özne yapmanın demokrasi ve özgürlük mücadelesinin başarısıyla olan bağı çok iyi görülmelidir. Bugüne kadar büyük emek harcanıp çaba sarf edildiği halde istenen sonuçlar alınamadıysa, bunun eski siyaset tarzı, örgütlenme modeli ve halkın siyasetin oluşum sürecine zayıf katılımıyla bağı çok iyi görmek gerekir.

Halk bu örgütlenmenin hem öznesi hem de tabanıdır. Geçmişte siyasetin özneleri ile taban arasında kopukluk vardı. Demokratik konfederalizm şimdi bu kopukluğu ortadan kaldırıp siyasetin güç kaynağı olan halkı aynı zamanda özne haline getirerek, siyasetin halkın çıkarı, özgürlük ve demokrasi için yapılmasının yolunu sonuna kadar açacaktır. Halk "Ben siyasetten anlamam, sorumlular anlar, üsttekiler anlar" dememelidir. Aksine merkezi örgütlenme modellerinde üst yetkileri elinde tutanlar halkın yerel sorunlarını ve nasıl daha iyi örgütlendirileceğini bilmezler. Halkın nasıl daha etkili bir mücadele yürütebileceğini bilemezler. Dolayısıyla halk içindeki sorunların çözümüne, sorunlarla iç içe olan halk kadar yaratıcı çözüm geliştiremezler.

Demokratik konfederalizm sorunlarla iç içe yaşayan halkı örgütlediği ve özne yaptığı için, sorunların çözümünde de daha uygulanabilir politikalar ve projelerin yaşam bulmasına imkân verecektir. Geçmişte yöneticiler zaman zaman halkın önüne belirli programlar koyar ve hedef gösterir, halk da bu planlama ve hedefin gerçekleşmesi için katılım gösterirdi. Bu katılımın da

çoşkulu ve moralli olmadığı bilinmektedir. Şimdi bu klasik siyaset anlayışının sonucu olarak gerçekleşen bu katılım biçiminin terk edilmesi gerekir. Çünkü bu katılım tarzı mücadeleyi de kesintiye uğrattıyordu. Halk siyasetle iç içe değildi, örgütlenmeyle iç içe değildi. Sadece çağrı yapıldığı zaman belirli eylemlere ve toplantılara katılıyordu. Bu da halkın siyasallaşmasını geliştirmediği gibi, ancak belirli zamanlarda mücadelenin ortaya çıkmasına yol açıyordu. Bir yönüyle bir yapıp bir sönen bir mücadele çizgisi pratikleşiyordu. Özgürlük ve demokrasi taleplerini gerçekleştirmede süreklileşen bir mücadele söz konusu olmuyordu. İnkârcı sömürgeci güçler de mücadelenin bu kesintili durumundan cesaret alarak, klasik inkârcı ve imhacı siyasetlerini yürütme imkânını buluyordu. Eğer halkımız demokratik konfederal örgütlenmeye sahip çıkar ve güçlü bir katılım gösterirse, gerçekleştireceği örgütlülüğünden aldığı güç ve günlük siyasallaşma içinde aldığı bilinçle her türlü baskı, sömürü ve zulme anında cevap verecek, hiçbir baskıyı karşılıksız bırakmayacaktır. Bu da inkârcı sömürgeci güçlerin gerici direnişlerinin kırılmasına yol açacaktır.

Demokratik konfederal örgütlenmesini gerçekleştirmesi halinde, halkımız dün beş çaba harcayıp bir sonuç aldıysa, bugün bir çaba harcayıp beş değerinde sonuç alacaktır. Bu örgütlenme modelinin böyle sonuç alıcı bir niteliği ve gücü vardır. Böyle bir örgütlenme modeli ve siyaset tarzı gerçekleştiğinde, artık dışarıdan şunlar ne diyor, bunlar ne diyor denmeyecek, dışardan kadro beklenmeyecek, halk kendi doğal önderlerini ortaya çıkararak olaylara ve olgulara anında cevap vermesini bilecektir.

Halk şunu bilmelidir ki, üst tabakanın, orta sınıfların farklı çıkarları söz konusudur. Bu kesimler yurtsever olabilir, Kürt halkının ve Kürdistan'ın özgürlüğünü isteyebilir, demokrasinin gelişmesinden de belirli düzeyde çıkarı olabilir. Ancak sınıf özelliklerinden kaynaklanan farklı çıkarları olduğu için, zaman zaman Kürt halkının özgürlüğü ve demokrasisi açısından bu çıkarların getirdiği ilkesizlikler ve zayıf duruşlar ortaya çıkar. Bu kesimler çıkar ilişkisi içinde olduğu farklı kesimlerden etkilenerek, Kürt halkının gerçek özgürlüğü ve demokrasisi konusunda zaafa düşebilirler. Bu etkilenme zaman zaman Türkiye Devleti ya da diğer sömürgeci güçler tarafından olabilir; zaman zaman da Kürt halkını bölgesel siyasal çıkarları için kullanmak

isteyen AB, ABD ya da başka devletler tarafından olabilir. Bu etkilenmeler Kürt halkının özgürlük ve demokrasi mücadelesinde ilkeli ve kararlı olmasında zayıflıklar ve geriye çekmeler ortaya çıkarır. Yurtseverliklerine, demokrasi istemelerine ve niyetlerinin çok kötü olmamasına rağmen, çıkarları gereği böyle yetersizliklere düşebilirler. Nitekim bunu mücadele tarihimizde sık sık görmekteyiz. Bu kesimler bir taraftan özgürlük ve demokrasi mücadelesine yakın dururlar, diğer taraftan sosyal konumları nedeniyle ikircikli, kararsız, bazen keskin, bazen sağa yatıran tutumlar gösterirler. Bu durum da mücadelemizin güçlü, kararlı ve istikrarlı gelişiminde olumsuzluklar ortaya çıkarmaktadır.

Bu toplumsal kesimler tabii ki özgürlük ve demokrasi mücadelesi içinde yer almalıdırlar. Bunları mücadelenin dışında tutmamalıyız. Ama bu gerçekliklerini de bilerek, esas güç ve siyaset öznesi olarak halkın kendisini görmesi önemlidir. Eğer halk siyasetin öznesi olur ve kendini örgütleyip güç yaparsa, bu kesimlerin daha doğru ve istikrarlı bir çizgi izlemeleri de sağlanabilir. Bu kesimler pragmatisttir. Eğer özgürlük ve demokrasi güçleri güçlenirse biraz daha tutarlı olurlar. Kürt sorunu ve Kürt halkıyla ilgilenen çeşitli çevrelerin ya da Kürt halkı üzerinde egemenlik kuran ülkelerin pozisyonu biraz güçlenirse, bunlar da biraz halkı biraz da bu çevreleri dikkate alırlar. Böylece orta yolcu bir tutum gösterirler. Bu kesimlerin de doğru mücadeleye katılması açısından halkın konfederal demokratik örgütlenmeye sahip çıkması, siyasetin içine etkin katılarak yanlış eğilimleri düzeltici ve doğru yola sokucu bir rol oynaması gerekmektedir.

Yakınma ve şikâyetle sorunları çözemeyiz. Yakınma ve şikâyetlerle yanlışlıkları düzeltemeyiz. Halkımızda yakınmacı ve şikâyetçi yaklaşımlar son zamanlarda çok artmıştır. Şu bilinmelidir ki, halkımız kendisini tabandan başlayarak örgütler ve siyasetin öznesi haline getirirse, bu tür şikâyet ve yakınma konularının da kısa sürede çözüleceğini görecektir.

KCK sisteminde iktidar, yetki ve devlete bakış nasıl olacaktır?

KCK sistemi ya da derinleştirilmiş radikal demokrasinin kurumlaşması olan demokratik konfederalizm projesi, PKK'nin cinsiyet özgürlükçü, demokratik ve ekolojik toplum paradigması ve demokratik sosyalizm ideolojisinin gereği olarak gündeme gelmiştir. Önderliğin **Bir Halkı Savunmak** adlı eserinde ortaya koyduğu tüm düşünceler, PKK'nin ideolojisini ve bu ideolojiyi şekillendiren paradigmasını ifade etmektedir. KCK sistemi herhangi bir ideolojik kaynaktan ortaya çıkmamıştır. Önderliğin paradigmasını ve ideolojisini yenilediği, yeniden inşasını sağlattığı PKK'nin doğru pratikleşmesi açısından bu sistem örgütlenmesine gidilmiştir. Yani PKK, KCK'nin örgüt bileşenlerinden herhangi biri değildir. Onun paradigmasını ve ideolojisini belirleyen ve bu temelde yürümesini sağlayan ideolojik öncü gücü ve güvencesidir. PKK'siz, PKK'nin etkili ve örgütlü olmadığı bir durumda KCK projesinin gerçekleşmesi de söz konusu olamaz. Zaman zaman "PKK, KCK'nin neresindedir?" biçiminde sorular sorulmaktadır. Bu doğru bir soru değildir. KCK projesi esas olarak PKK'nin ortaya koyduğu ideoloji ve paradigma temelinde ne kadar gerçekleşiyor ya da gerçekleşmiyor biçiminde bir soru sormak daha doğrudur. Çünkü KCK, PKK'nin ideolojik kimliğinin pratikteki ifadesidir. PKK'siz bir KCK düşünülemez. PKK'nin ideolojik etkinliği ve kadro duruşunun doğru temelde ağırlığını koymadığı durumda KCK projesi de gerçekleşemez.

KCK herhangi bir cephe örgütü değildir; demokratik sosyalizm ideolojisinin hedeflediği toplum projesinin gerçekleşmesidir. Bu ideolojinin örgütlü gücü de bugün Önder APO'nun ideolojik çizgisi ve önderliğinde yürüyen PKK'dir. Önder APO hem PKK'nin hem de KCK'nin önderliğidir. Dolayısıyla KCK sisteminin "İktidar, yetki ve devlet anlayışı nasıl olacak?" sorusuna cevap PKK'nin ideolojik kimliğinde yatmaktadır. PKK'nin ideolojik kimliği cinsiyet özgürlükçü, demokratik ve ekolojik toplum paradigması temelinde şekillenmiş demokratik sosyalizmdir. Önderliğin ortaya koyduğu yeni paradigma ve ideolojik kimlikte iktidarcı, yetkici ve sömürücü zihniyet temelinde ortaya çıkmış devletçi bakış açısının terk edilmesi vardır. Devlet demek iktidar, yetki ve sömürü demektir. PKK'nin demokratik sosyalizm anlayışı da iktidarcı, yetkici, hiyerarşik ve devletçi zihniyeti reddettiği için onun yerine halkın

iradesini esas alan, yetkinin değil de iş ve rol koordinasyonunun bulunduğu bir sistem yaratılacaktır. Demokratik konfederalizm, devlet dışı toplumun devletsiz yönetimidir. Dolayısıyla bu sistemle devletçi anlayış birbirini kabul etmeyen özelliklere ve genlere sahiptir. PKK hiyerarşik, iktidarcı, yetkici ve devletçi anlayışı çözümleyerek, bu tür anlayışların toplumun zihniyetinden sökülüp atılmasını hedefleyen bir partidir. Dolayısıyla iktidar ve yetki zihniyetinden uzak komünal demokratik yaşamı kendi çalışma pratiğinde ve duruşunda başlatarak demokratik konfederalizm sistemi içine yediren bir role sahiptir. PKK'nin öngördüğü sistemde meclisleri ve meclisler içinde çıkan demokratik toplum koordinasyonlarını demokratik otorite olarak tanımlamak en doğru tanımlamadır.

Önderliğimizin eski paradigmanın etkilerini yaşayan PKK'nin özeleştirisini vermesi, cinsiyet özgürlükçü, demokratik ve ekolojik toplum paradigmasını ve bu zihniyetteki ideolojiyi ortaya çıkarmak içindi. Önderliğin verdiği özeleştirimler aynı zamanda PKK'nin özeleştirisidir; ortaya koyduğu parti anlayışı ve demokratik halk sistemi de PKK'nin parti anlayışı ve demokratik halk modelidir. Dolayısıyla KCK sisteminde iktidar, yetki ve devlete bakışın nasıl olduğunu anlamak için, neolitik toplumda üretilen komünal demokratik yaşam ve onun değerleri içinde iktidara, devlete ve yetkiye nasıl bakıldığını görmemiz gerekiyor. Bizim görevimiz komünal demokratik yaşam biçiminin, kültürünün ve bu konulardaki bakışının 21. yüzyıl gerçeğinde nasıl somutlaştırılacağına ortaya konulması ve pratikleştirmesidir. Tabii ki 21. yüzyıl birçok bakımdan kompleks özelliklere sahiptir. Dolayısıyla iktidara, yetkiye ve devlete bakışın daha ayrıntılı çözümlenip ortaya konulmasına, bu konudaki tutumların ne olacağının herkes tarafından anlaşılacak düzeyde gösterilmesine ihtiyaç vardır.

Biz halkın güç ve özne olduğu bir sistemden söz ediyoruz. Halk tarih içinde hiçbir zaman yetkiyle çalışmamıştır. Halkın sorunu yetki ve iktidar olmamıştır. Bir otorite olmuştur, ama bu demokratik karakter taşımıştır. Yetki ve iktidar sömürücü güçlerin ilgilendiği bir alandır. Çünkü azınlık olan, toplumun küçük bir kesimi oluşturan sömürücü güçler, ancak ellerinde iktidar ve yetki olursa toplumda etkili olabilirler. Sömürücü sınıfların yetki ve iktidar olmadan bir yerde kendilerini etkili

kılmaları mümkün değildir. Halk ise kendini etkili kılmanın yolunu yetki ve iktidarda aramamıştır. Aksine tabana dayalı demokratik temelde örgütlendiği takdirde halk güç olabilir. Bir halk çocuğunun, halktan bazı kesimlerin, iyi niyetli de olsa, eline yetki ve iktidarı verseniz halkı güç yapamaz. Hatta yetki ve güçle özdeş olan egemen sömürücü sınıfların siyaset yapma ve yönetim tarzını uygulamaya yönelir. Bakunin'in dediği gibi, "En iyi niyetli birisinin başına bile iktidar tacını taksanız, en kısa sürede bir despot haline gelir". Halkın kendisini güç ve özne yapacak bir örgütlülüğü varsa ve bu örgütlü gücünü harekete geçirebiliyorsa, kendisini sosyal, siyasal ve kültürel yaşamda etkili kılabilir. Çünkü tek tek her halk bireyinin güç olması söz konusu olamaz. Ya da halkın küçük bir azınlığı örgütlenerek kendisini güç yapamaz. Geçmişte bu tür yanılgılar vardı. Reel sosyalizm pratiğinde görüldüğü gibi bu tür yanılgılara kapılma yaşandı. Halkın öncüleri kendisini örgütler ve devleti ele geçirirse, halkın iktidar olacağı düşünüldü. Bu nedenle tabandan ve halkın örgütlenmelerinden kopuldu. Böylelikle reel sosyalist ülkelerde halk güç ve özne olamadığı için, kendini öncü gören güçler giderek halktan koparak egemen sistemin parçası haline geldiler. İktidarcı ve yetkici siyaset tarzları ve örgütlenmeleri, onların egemen sınıfların iktidarcı ve yetkici tutumlarının bir benzerini ortaya çıkarmalarına yol açtı. Başka türlü olması da düşünülemezdi.

PKK bu bilinçle kadrolarını iktidarcı, yetkici ve memurcu zihniyetten kurtararak, tamamen halkın örgütlenmesine ve emeğe dayanan bir yaşam tarzını ve modelini kendisinden başlatarak tüm topluma yedirme sorumluluğunu üstlenmiştir. İktidar ve yetkinin panzehirinin tabandan başlayan demokratik örgütlenmeler olduğundan hareketle yeni sistemini örgütlemeye yönelmiştir. Yetkici, mevkici, iktidarcı ve devletçi tüm anlayışlar ve zihniyetlerin sömürücü anlayışlar ve zihniyetler olduğu, sömürücü zihniyetin de demokratik sosyalizmi gerçekleştirecek bir zihniyet olamayacağı açıktır. Eğer demokratik sosyalizm gerçekleştirilecekse, her şeyden önce de iktidarcı ve yetkici merkezi devlet sisteminin tüm zihniyet yapısı, kodları ve genlerinin siyasal yaşamdan, sosyal yaşamdan ve kültürel değerlerden sökülüp atılması gerekir. Bu zihniyet devrimi gerçekleştirilmeden, ortaya konulan KCK sisteminin özgürlükçü

ve demokratik temelde yaşamsallaşması düşünülemez. KCK'nin taban örgütlenmesini esas alan sistemin hedefi iktidar anlayışlarını ortadan kaldırmaktır. KCK sistemi merkezi, yetkici ve iktidarcı değil, halkın tabandan örgütlenmesini esas alma, halkı güç ve irade yaparak iktidarcı anlayışlar ve yetkici zihniyetlerin ortadan kaldırılmasını pratikleştirmedir. Öte yandan yine kadın özgürlük çizgisine verilen değer, kadın özgürlük çizgisinin KCK sisteminin ruhu haline getirilmek istenmesi de iktidar zihniyetinin ortadan kaldırılmasıyla ilgilidir. Çünkü iktidarcı zihniyet kadının toplum dışına itilip erkeğin hâkim olmasıyla ortaya çıkmış bir olgudur. Bu bakımdan iktidarın ortaya çıkışındaki gerçekleri bilmek ve bu zemini ortadan kaldırmak çok önemlidir.

Görev ve sorumluluk almak, iktidar olmak ve yetki ele geçirmek anlamına gelmez. Halkçı, özgürlükçü ve demokratik görev ve sorumluluk anlayışı, yetki ve iktidarı ele geçirip imkânların üzerinde yaşamak değildir. Aksine KCK sisteminde görev ve sorumluluk almak, daha fazla çaba göstermek, daha fazla emek vermek ve karşılığında hiçbir şey beklememek demektir. Bu sistemde görev ve sorumluluk sadece ideolojik bir amacı gerçekleştirmek, benimsenen moral değerlerin ve kültürün toplumda yerleşmesine çalışmak için alınır. Önderliğimizin PKK eleştirisinde esas olarak da yetkici, mevkici ve memurvari çalışma tarzı vardır. Daha sonra gayri ihtiyari söylediğini belirttiği PKK'den istifa etmeyi düşünmesi de örgüt içinde yaşanan yetkici, mevkici ve memurvari zihniyetin yarattığı olumsuz sonuçlar nedeniyledir.

Önderlik gerçeği ve PKK Hareketi her ne kadar reel sosyalizmden etkilenmiş olsa da, yetkici ve mevkici çalışma tarzını, böylesi bir görev ve sorumluluk anlayışını daha baştan reddetmiştir. Bir devlet hedefinden, bir devletin kurulmasından söz edilse de, yetkiye ve mevkiye bakışı devletçi zihniyetten kaynaklanan bakıştan uzak olmuştur. Nitekim PKK grup aşamasında da, partinin kuruluş süreci ve sonrasında da yetkici ve mevkici anlayışları kabul etmemiştir. Hatta kadrolarda görülen bu tür eğilimleri sürekli mahkûm etmiştir. Önderliğin PKK kadrolarına örnek gösterdiği Kemal Pir yoldaşımız hiçbir zaman yetkiye ve mevkiye yanaşmadı; ama yetki ve mevki sahibi olanlardan daha fazla görev anlayışı ve sorumluluk duygusuyla hareket ederek mücadeleye hizmet etti, önüne gelen her görevi

üstlenmeye çalıştı. Kendisine yetki verilmiş olup olmadığına bakmadan, kendi sorumluluğuna düşen bütün görevleri zamanında ve en yetkin biçimde yerine getirmeye çalıştı. Partiyi ve değerlerini en yüksek duyarlılıkla sahiplendi ve savundu. Partinin ölçülerine ve halkın değerlerine karşı yapılan yanlışlıklar karşısında kıyamet kopardı. Önderlik her zaman “Parti ölçülerine ve halkın değerlerine yanlış yaklaşım olduğunda kıyameti koparacaksınız” demiştir. Önderlik, Kemal Pirleşmek derken, en fazla da bu kadro duruşunu, bu ideolojik duruşu PKK örgütlenmesine yedirmek için söylemiştir. Tabii ki Kemal Pir fedaice yaşıyordu, büyük bir emekçiydi. Ancak onun esas yönü ve kimliği yetkiye, mevkiye ve bu tür benzer şeylere itibar etmemesiyle ilgilidir.

Halkın kendi kendini yönetmesi, sosyal, siyasal ve kültürel görevler karşısında iş ve rol koordinasyonunu eline alması bir iktidar ele geçirme değildir. İktidarın alternatifi, halkın kendi örgütlenmesine dayanan iş ve rol koordinasyonu biçiminde tanımlanan demokratik otoritedir. Zaten tabana dayalı halk örgütlenmesi gerçekleştiğinde, yetki ve iktidar ortadan kalkacaktır. Çünkü bu tür örgütlenmelerde görev ve sorumluluk verilen kişiler görevlerini ve sorumluluklarını yerine getirmediklerinde ya da iktidarcı, yetkici ve mevkici bir zihniyete yöneldiklerinde, halk tarafından derhal görevlerinden alınacaktır. Klasik örgütlenme ve siyaset tarzında birçok kararı merkez ya da il yöneticileri aldığı için, halk demokratik irade olamıyordu. KCK sisteminde ise esas karar ve uygulama gücü taban ve yereller olacağından, iktidarcı, yetkici ve mevkici zihniyetlerin kendini örgütlenme imkânları ortadan kalkacaktır. Öte yandan genel ya da il ve ilçelerdeki demokratik toplum koordinasyonlarının karar alma yetkileri sınırlı olacaktır. Esas karar daha geniş platformlarda alınacak, demokratik toplum koordinasyonlarıysa demokratik konfederal sistemin demokratik süreçler içinde aldığı kararları pratikleştiren organlar olacaktır.

KCK sisteminde iktidardan ve yetkiden uzak durulacak, ancak görev ve sorumluluktan kaçılmayacaktır; hatta görev ve sorumluluklara daha fazla istekle sarılma yaşanacaktır. Son zamanlarda kadrolarımız içinde “Ben yetki ve mevki istemiyorum. Yetkiden ve mevkiden uzak kalmak istiyorum” söylemleri görülmektedir. “Yetki istemiyorum” adı altında görev

ve sorumluluktan kaçma biçiminde çarpık bir anlayış ortaya çıkmıştır. Bu tür yaklaşımlar yetki ve iktidardan uzak durmak değil, aksine yetkiciliği, mevkiciliği ve iktidarcılığı ortadan kaldıracak bir mücadeleden ve örgütlenmeden kendisini uzak tutmaktır; yetkinin ve gücün hâkim olduğu sistemlere teslim olmaktır. Bunu aslında iktidarcı, mevkici ve yetkici zihniyetin başka bir yüzü olarak değerlendirmek gerekir. Böylece iktidarcı, yetkici ve mevkici olmanın avantajlarının bulunmadığı bir görev ve sorumluluk anlayışına sahip çıkılmamaktadır. İktidarcı, yetkici, mevkici ve devletçi zihniyette olmamak; iktidarcı, yetkici ve devletçi zihniyetin ortadan kaldırılması mücadelesinde Kemal Pir gibi sorumluluk almak ve görev yürütmektir.

Önder APO, **Bir Halkı Savunmak** adlı eserinde, “Halkın onur davasına katılmak, şerefli, gönüllü, iddialı insan ister. Bu yetenekleri yoksa baştan katılmasınlar. Mevkileri tutmasınlar. Mevkiciliğin demokrasi düşmanlığı olduğunu unutmasınlar. Makamsız da durmasınlar. Çünkü o da çoktan iddiasızlıktır” diyerek görev ve sorumluluk anlayışını ortaya koymuştur. Kürt Halk Önderi, **Bir Halkı Savunmak** kitabında bu iddiasızlığa ve pratikte sorumluluk almamaya değinerek şunları söylemektedir: “Zihniyetin politik irade ile ilişkisi eylemsellikle ilgilidir. Kavramak, ahlakilik ancak eylemsellikle bütünleştiğinde değer taşır, çözüm gücüne kavuşur. Politikasız ahlakilik ve bilimsellik aldatmacalarla doludur. Kesinlikle egemen tahakkümcü güçler adına teslim olma, kendini satmadır. İktidar-bilmenin, resmi ahlakın bir parçası haline gelmedir. Bilim adamı ve birçok bilgesel tutumun etkisiz, hatta amaçlarına ters, toplumun aleyhinde rol oynamaları bu bağlantıyı ihmal etmelerinden ileri gelmektedir. Çağımızda daha da yaygınlaşan sadece ahlakla, bilimle veya politikayla ilgilenmek, tüm felaketlerin kapısını açık tutan tehlikeli bir yaklaşımdır. Belki de en çok gerekli olan, günümüzde bu kopukluğu giderecek bir tutumu etkin kılmaktır ki, bunun da en açık ifadesi yetkin bir parti zihniyetine ulaşmaktır”.

Bir daha vurgulayalım ki, demokrasi veya demokratik konfederalizm devlet dışı demokratik toplum örgütlenmesidir. Devlet komünal demokratik değerlerle uyuşmaz. Eğer bir yerde komünal demokratik değerler oturtulursa, orada iktidarcı ve devletçi zihniyet varlığını sürdüremez. Zaten demokrasinin bizce çok yetersiz olan klasik tanımını bile, devletin ve merkezin

yetkilerinin azaltılıp söndürülerek, halkın karar ve güç sahibi edilmesidir. Yetki ve iktidar halka karşı kullanılan olgulardır; bazıları üzerinde egemenlik ve otorite kurmanın olgularıdır. Dolayısıyla halk örgütlenmesi eğer sömürüyü, baskıyı ve egemenliği ortadan kaldıracaksa, her şeyden önce de iktidar ve yetki olgusunu toplumun hem zihniyetinden hem de pratiğinden söküp atacaktır. Ne kadar devlet, ne kadar yetki, ne kadar iktidar, o kadar az demokrasi ve halkın güçsüzlüğüdür. Devletsizlik, yetkisizlik ve iktidarsızlık ise halkın güç olmasıdır. Halkın güç olmasıyla bu kavramlar arasında böyle bir denklem vardır.

Devlete bakış da Kürt Halk Önderi'nin **Bir Halkı Savunmak** adlı manifestosunda açıkça ortaya konulmuştur. Devletleri bugünden yarına hemen ortadan kaldırmanın koşulları yoktur. Tabii ki tarihsel olarak, sosyal, kültürel ve ekonomik olarak devlet artık giderek gereksiz hale gelmiştir. Devletlerin gereksizliği her gün kendini ortaya koymaktadır. Ancak bunun kısa vadede gerçekleşecek bir sonuç olacağını söylemek de doğru olmaz. Bu açıdan görülmüştür ki, devlet yıkma ve devleti ortadan kaldırma yaklaşımı devletleri ortadan kaldırmıyor. Devletlerin yerine farklı devletler ortaya koyuyor. Bu açıdan esas olarak devlet dışı örgütlenmeleri, daha doğrusu halkın demokratik örgütlenmelerini güçlendirmek, bu tür örgütlenmelere ağırlık vermek, devletin yanında halkın kendi örgütlenmesini ve mekanizmalarını oluşturmak siyaset felsefesi ve tarzı olmalıdır. Devletsiz bir zihniyet ve yaklaşım içinde olduğumuzu söylerken, bu söylem devletleri hemen ortadan kaldıracağımız, devlet gerçeğini hemen yok sayacağımız anlamına gelmiyor. Bununla devlet karşısında halk örgütlenmelerinin konumunun ne olacağı ifade edilmek isteniyor. İster Kürt devleti olsun, isterse Kürtler üzerinde egemenlik kuran devletler olsun, bunlar karşısında cinsiyet özgürlükçü, demokratik ve ekolojik toplum paradigmasına dayalı mücadele ile bu devletlerin yanında halkın kendi örgütlenmesini ve kendi örgütlü gücünü ortaya çıkarma bu yönlü teorik tezlerin esas hedefidir.

Devlete bu yaklaşım gereğince, söz konusu inkârcı sömürgeci devletlerden kopma gibi bir durum ortaya çıktığında bile, bu paradigmayı ve demokratik sosyalizm ideolojisini esas alanların kendilerini devlet dışı örgütlenmelere adanmaları ve buna ağırlık vermeleri, devleti söndüren ve devletsizliğe gidişi sağlayan bir

politika içinde olmaları gerekmektedir. Güneyde olduğu gibi bir Kürt devleti oluşumu ortaya çıktığında ise, bu devletin üstüne oturmak veya bu devleti ele geçirmek değil, bu devleti küçültecek, değiştirecek, dönüştürecek, söndürecek ve sadece ortak yarar ve genel güvenlikle sınırlayacak bir örgütlenmeye gidilmesi ve mücadelenin verilmesi, esas enerjinin buna harcanması görev ve sorumluluğu taşıyacaktır. İşte o zaman şimdiye kadar devletin meşruiyet aracı ve sponsoru olarak ileri sürülen genel güvenlik ve ortak yarar örgütlenmeleri bir anlam kazanacaktır. Mevcut devletlerden kopma gibi bir durum ortaya çıktığında yapılacak olan şey, iş ve rol koordinasyonuna dayalı bir sistemin gelişmesini sağlamak, halkı güç haline getirerek mevcut durumu bir devletsizlik durumuna çevirmektir. Böylece siyaseti de, meşru savunmayı da, diğer bütün alanları ve tüm görev ve sorumlulukları yerine getirme rolünü de demokratik konfederalizme dayanan örgütlenmelere, iş ve rol koordinasyonlarına vermek olacaktır.

“Devletsiz yaşanmaz” gibi bir zihniyet, egemen sınıfların toplumlara yedirdiği ve kendini meşrulaştırmak için kabul ettirdiği bir zihniyettir. Bu zihniyetin toplumların ve bireylerin yüreğinde, beyininde ve kültürel alışkanlıklarında bulunması devletsiz olunmayacağı gibi bir anlayışı ortaya çıkarmıştır. Bu tamamen bir yanılgıdır. Sümer rahip devletinden bugüne bütün devletlerin, yetkici ve iktidarcı güçlerin toplumu hipnotize eder gibi böyle bir zihniyeti verdiğini görmemiz gerekir. Dolayısıyla halk güçleri örgütlenip demokratik konfederal sistemi kurduğunda görülecektir ki, devletsiz de yaşanacaktır, devletsiz de meşru savunma olacaktır, devletsiz de siyasal, sosyal ekonomik ve kültürel görevler yerine getirilebilecektir.

KCK sisteminde yürütme ve yargı nasıl uygulanacak?

Demokratik konfederal sistemde karar alma, yasa, yönetmelik ve tüzük çıkarma yetkisi tek bir organa ait değildir. Avrupa’da ve çeşitli yerlerde var olan klasik parlamentolar gibi bir yasama gücünden söz edilemez. KCK sisteminde yasama gücü dağılmıştır, dağıtılmıştır. Birçok karar alma sorumluluğu yerel konfederal birimlere, Koma Gel’lere, meclislere verilmiştir. KCK’nin yasama organı işlevinden söz edildiğinde, bir kere bu

gerçeği görmek gerekiyor. Bu gerçeği görmeden klasik parlamentolardaki gibi bir yasama anlayışını düşünmek yanlış olur. Bugün yılda bir toplanan Kongra Gel Genel Kurulu vardır. Halk Kongresi yılda bir toplanarak genel ilkeleri ortaya koyan, yereller ve bölgelerdeki meclislerin esas alacağı doğrultuyu gösteren çalışmalar yapmaktadır. Belki bu sistem hala tam oturmamıştır. Ancak oturdukça yerellerin gücünün daha fazla yansıtıldığı, karar alma mekanizmasının tabandan yukarıya doğru geliştiği süreçler yaşanacaktır. KCK sisteminde cinsiyet özgürlükçü, demokratik ve ekolojik paradigmanın gereği olarak, esas güç daha fazla yasamanın elinde olacaktır.

Ancak günümüzde çok sıcak ve sert mücadele yaşandığından, ister istemez günlük ani kararlar verme ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Bu da yürütmelerin ya da iş ve rol koordinasyonlarının görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini önemli kılmaktadır. Bunu dile getirirken, iş ve rol koordinasyonlarının ya da Kongra Gel Yürütme Konseyi'nin yaşama geçireceği önemli ve genel kararlarda tabanın, komünlerin, yerel meclislerin, KCK sisteminin diğer komiteleri ve bileşenlerinin karara katılımlarını gözetmelerini gerektirmektedir. Biz burada sadece objektif siyasal durumun ortaya çıkardığı ihtiyaçlardan söz etmekteyiz. Ancak koşulların el verdiği yerlerde taban örgütlenmelerinin inisiyatifini, söz ve karar gücünü esas almak, sistemimizin demokratik siyaset anlayışının gereği olarak görülmelidir.

Bugün demokratik olduğunu söyleyen devletlerin çoğunda yürütmenin ağırlığı çok fazladır. Bu aslında iktidarcı, yetkici, mevkici ve devletçi sistemin güçlü biçimde devam ettirilmesidir. Bunu birçok uygulamada görüyoruz. Örneğin Avrupa Parlamentosu ya da herhangi bir meclis Kürt sorununda daha ilkeli ve daha tutarlı bir tutum takınırken, yürütmeler ise ilkesiz, ekonomik ve siyasal çıkarlarla daha fazla yönlendirilmiş kararlar almaktadırlar. Bilindiği gibi Önderliğimiz Rusya'ya gittiğinde Rusya'da kalmasının kabul edilmesi doğrultusunda alınan karar, belki de Rus Parlamentosunun nadiren bu düzeyde çoğunluk ittifakıyla aldığı bir karar olmuştu. Ne var ki, yüzde yüze yakın bir oyla alınan karar yürütme tarafından uygulanmamış, uygulanmadığı gibi Önderliğimizin esaretiyle sonuçlanan komploda yer alınmıştır. Bu açıdan yürütmelerin yetkisinin kısıtlanması demokratikleşmenin de bir gereğidir. Özellikle

tabana dayalı halk örgütlenmelerinin gerçekleştirileceği alanlarda komünlerin, kasaba, şehir ya da bölge meclislerinin sorumluluğunun daha fazla olması gerekir. KCK sistemi oturduğunda ve demokratik çalışma imkânlarını bulduğunda, böyle bir yaklaşımla yasama ile yürütme ilişkisini ele alması, paradigmanın ve demokratik sosyalist ideolojisinin gereğidir.

Yasama, yürütme ve yargının rolleri ne olacak derken, tümüyle Avrupa'daki örneklerine bakarak bir değerlendirme yapmak ya da yasama, yürütme ve yargı anlayışlarını oradaki uygulamaların etkisi altında değerlendirmek yanlış olur. Çünkü KCK sistemi tamamen o sisteme alternatif bir niteliğe sahiptir. Oralarda yürütmeler iş ve rol koordinasyonu biçiminde ele alınmamaktadır. Aslında yürütmeler devletin kendisi olmaktadır. Yasama görevi gören kurumlar ise, demokratik konfederal örgütlenme sonucu ortaya çıkmadığı, altında ve altyapısında demokratik konfederal örgütlenmeler, halk örgütlenmeleri güçlü olmadığı için tamamen egemen sınıfların denetiminde işletilmekte, yürütmenin ve dolayısıyla devletin ağırlığının etkisini sağlama ve yaymanın araçları olmaktadır. Oralarda meclisler ve yasama esas değildir, esas olan yürütmedir; hatta derin devlet denen güç odakları bilindiğinden daha fazla etkilidir. Bu nedenle hala hükümetler siyaset sahnesinin en önünde duran en işlevsel kurumlarıdır. Bunun olmasını gerektirecek ihtiyaçlar da söz konusu ülkelerde bulunmamaktadır.

KCK sisteminin öngördüğü komünal demokratik yaşamda halkın etkinliği ve gücünün parçalanmasından söz edilemez. Halkın iradesini yansıtan kurumlar bir kuvvetler ayrılığı biçiminde ele alınamaz. Yasama, yürütme ve yargı halkın demokratik iradesinin inisiyatifinde ve kontrolünde olması gereken kurumlaşmalardır. KCK sisteminde kuvvetler ayırımından söz etmek yerine, halkın iradesinin kontrolündeki işbölümünden söz etmek daha doğrudur. Bizim kök hücre olarak esas aldığımız komünal demokratik toplumda kuvvetler ayrılığı olmadığı gibi, komünal demokratik anlayışın güncelleşmesi ve çağdaştırılması anlamına gelen sistemimizde de yasama, yürütme ve yargıya denk gelecek kurumların ayrılığından değil, bir bütünlüğün işbölümünden söz etmek gerekir.

Devletleşmenin ortaya çıkmadığı ya da devletin ağırlığının tüm toplum yaşamında hissedilmediği zamanlarda ve yerlerde

halkın demokratik iradesini ifade eden meclisler ya da benzer oluşumlar yürütmeyi kontrol altında tuttukları gibi, yargıyı da kendi demokratik iradelerini temsil eden kurumlara yaptırmışlardır. Ne var ki, devlet denilen kurumlaşmayla birlikte ilk önce yürütme tümünden halktan kopmuş, daha sonra da yargı halkın elinden alınmıştır. Belki de halk bunları dengelemek için her zaman kendisini belirli düzeyde yasama organlarında etkili kılmak istemiştir. Kuvvetler ayrılığı prensibinin babası sayılan Montesquieu, **Kanunların Ruhu** adlı kitabında devletin halkın elindeki yürütme ve yargıyı nasıl ele geçirdiğini ve yasamayı nasıl sınırladığını anlatır. Bu kurumlar halkın elinde bir bütün olup halkın demokratik iradesinin kontrolündeyken, adım adım halkın bu alanlardan nasıl geriletildiğinin hikâyesini ortaya koyar.

Yakın tarihte bile Amerika'nın İngiltere'den bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte, ilk önceleri oldukça demokratik ve özgürlükçü bir sistem ortaya çıkar. Yargı önemli oranda halkın elinde olur. Bu aynı zamanda halkın demokratik iradesinin gücünü ifade eder. İlk başlarda yürütme denen yönetimlerin de yeni Amerika'nın hukukunda yetkisi fazla değildir. Ne var ki, egemen güçler kendilerini devlet olarak kurumlaştırıp gücünü arttırdıkça halkın yargı üzerindeki etkisini sınırlarlar. yürütme zaten tamamen bir devlet organı haline gelir. Yasama da kendini devlet olarak örgütleyen iktidar güçlerinin gücünü arttırdığı organ haline dönüşür.

Devletle halk arasında bu kurumlarda etkili olma mücadelesi her zaman sürer. Halkın özgürlük ve demokrasi mücadelesi bir yönüyle de egemen güçlerin bu kurumlar üzerindeki etkisini sınırlama mücadelesidir. Sömürücü ve devletçi sistemde bu güçleri eline geçiren hâkim sınıflar, bu kurumları mutlak biçimde ellerinde tutarak diktatörlüklerini kurarlar. Bu kurumlar halkın elinde olduğunda toplum ne kadar demokratik hale gelirse, egemenlerin elinde toplandığı zaman da o kadar diktatörlük artar.

Avrupa'da Rönesans'la birlikte daha özgür düşünmeyi ortaya çıkaran yeni bir paradigma oluşur. Bu paradigma toplumu mayalayarak, Avrupa'daki halkları mevcut baskıcı rejimlere karşı özgürlük ve demokrasi taleplerini ortaya koyan demokratik devrim süreçlerine yol açar. Rönesans ve Reformda halkların özgür ve demokratik düşüncesi geliştiği gibi, devlet tecrübesi olan aristokratlar ve yeni sınıf kendini daha fazla örgütleyip sistem

haline getirme imkânına kavuşur. İlk başlarda halkların mücadelesi ve istemleri ağır bastığından, mutlak kralların etkisinin sınırlanması ya da ortadan kaldırılmasıyla birlikte meclislerin gücü artar. Öyle ki, meclisler yalnız yasama yetkisini değil, yürütme ve yargı yetkisini de kullanan temel organ haline gelir. Aslında bunu ortaya çıkaran, halkın demokratik iradesidir. Halk gücünü koruduğu müddetçe meclisler ağır basmış, yürütme ve yargı denilen kurumlar yasamanın denetiminde olmuştur. Belki halkın demokratik mücadelesi ve duruşu yargının her zaman mutlak krallardan bağımsız olmasını istemiştir. Komünal demokratik toplumdaki kalan toplumsal ahlak da aslında yargının krallardan ve yürütmeden bağımsız kalmasını dayatmıştır. Ancak Avrupa'da giderek ortaya çıkan kuvvetler ayrılığı prensibi ve bunun bugünkü yorumu ve uygulanışı, esas olarak Avrupa'da yeni iktidar gücü olan burjuvazinin toplumda güç kazanmasıyla ortaya çıkmıştır.

Egemen sınıflar yürütmenin meclisten ayrılarak esas güç olması doğrultusunda bir eğilim ve çaba içine girerler. Yürütmenin yasamadan ayrılması ve giderek esas güç haline gelmesi egemen sınıfların toplumu geriletmesiyle ortaya çıkmıştır. Yargı konusunda da benzer eğilim görülmüştür. Ancak yargının bağımsız kalması konusunda halkın da, burjuva toplumu içinde farklı kesimlerin de isteği olduğu söylenebilir. Yargının tümünden yürütmenin etkisinde olmasının geçmiş yüzyıllarda yarattığı sonuçlar bilindiğinden, yürütmenin kontrolünde olmaması toplumun genel bir eğilimidir. Halkın kendi etkisini olmadığı bir yürütme gerçeğinde yargının ayrı olmasını istemesi anlaşılardır. Görüldüğü gibi demokratik toplum gerçeğinde bu kurumları birbirinden ayırmak ve halkın otoritesi dışına çıkarmak demokratik toplumu tehlikelerle karşı karşıya getirdiği gibi, sömürücü ve baskıcı güçlerin hâkim olduğu sistemlerde de yargının ve yamanın yürütmenin kontrolünde olması halkın istemediği bir durumdur. Dolayısıyla halkın iradesinin demokratik otorite haline geldiği toplumlarda halkın gücünü ayırmak, demokrasiye ve özgürlüğe hizmet etmeyen bir durumdur. KCK sisteminde halkın demokratik otoritesinin parçalanması doğru değildir. Bunu derken kuşkusuz işbölümlerinin olmayacağından söz etmiyoruz.

Şunu da belirtmeliyiz ki, sömürücü ve baskıcı güçlerin, iktidarın ve devletin etkin olduğu toplumlarda kuvvetler ayrılığının bir anlamı vardır. Zaten tarih içinde iktidarın tüm bu kurumları ele geçirmesinin olumsuz sonuçları ve kabul edilemez özellikleri kuvvetler ayrılığı denilen sistemin gerekli ve meşru hale gelmesinin arka planıdır. Bu nedenle kapitalist devletçi sistemdeki kuvvetler ayrılığını anlamlı buluyor ve o sistemdeki olumsuzlukları dengeleyen bir ilke olarak görüyoruz. Bunu derken, o sistemlerde gerçekten kuvvet ayrılığının var olduğunu da söylemiyoruz. Pratikte görüldüğü gibi, parlamentoların birçok yetkisi yürütme tarafından kullanılmaktadır. Yargı zaten anayasa ve hukuk sistemi nedeniyle sömürücü egemen sınıfları koruduğu gibi, yürütmenin yargı üzerinde ciddi bir hâkimiyetinin olduğu da kuşkusuzdur. Bu açıdan gerçek anlamda bir yargı bağımsızlığından söz edilemez. Ancak sistemin meşruiyetini sürdürmek açısından mevcut hukuk ve yargı sisteminin de belirli düzeyde kendini eşit davranmak zorunda hissettiğini de belirtmeliyiz. Çünkü söz konusu ülkelerde egemen güçlerin tümüyle kendi istediklerini yapacakları bir toplum yoktur. Halkların yüz yıllardır verdiği mücadeleyle bu alanda da elde ettiği kazanımlar vardır. Zaten belirli düzeyde demokratik değerlerden söz ediyorsak, esas olarak da bunları kastediyoruz.

KCK sisteminde yargıyı da doğru ele almak gerekir. Komünal demokratik toplumda toplumun günlük yaşamını yönlendiren ahlaktır. Din ise toplumun ilk bilinç hali ya da kurallar bütünüdür. Bugün bir hukuk sistemi kurmaya çalışsak da, bizim sistemimizin hedefi toplumda hukukun yerine ahlakı geçirmektir. Bu açıdan komünal demokratik toplumda yaşamın nasıl sürdüğüne ve ahlakın yaşama nasıl yön verdiğine bakmak gerekir. Ancak bu tarzda giderek ahlakın hâkim olduğu bir hukuk sistemi kurabiliriz. Çünkü hiyerarşik, devletçi ve iktidarcı toplumda yargı topluma tamamen yabancılaşmıştır. Hatta yasama ve yürütmeden daha fazla yargıyla toplum arasında bir yabancılaşma ve soğukluk vardır. Komünal demokratik değerlerin yaşandığı toplumlarda ise yargı teknik bir olgu olmaktan çok, toplumun ürettiği kültür ve ahlak temelinde işleyen ve yargılamanın esasını buna dayandıran bir uygulama söz konusudur.

İlk Kongra Gel Genel Kurulunda ve daha sonrasında bu konuda ciddi yanılgılar ortaya çıktı. Bizdeki hukuk ve yargılama

neredeyse burjuvazinin hâkim olduğu sistemlerdeki hukuk ve yargılamaya benzetilmeye çalışıldı. Bu da örgüt ilişkilerini zayıflattığı gibi, örgüt içinde bireylerin birbirine karşı sorumluluğunu teknik bir konu haline getirerek, yoldaşlık ilişkilerine ve örgüt içi komünal demokratik kültürel değerlere zarar verdi. Hukuk adına küçük bir sorun bile disiplin kurullarına ya da Adalet Divanına gitmeye başladı. Bu bizim yaklaşımımız olamaz. Komünal demokratik değerlerin yaşandığı toplumlarda devletin mahkemesine, yargıcına, savcısına ve polisine gitmek, şikâyeti buralara yapmak, çözümleri bu tür yerlerde aramak en fazla ayıplanan konular olmuştur. Bir köyde veya kasabada biri sorun yaşadığında mahkemeye gittiğinde toplumdan dışlanırdı. O kişiye iyi gözle bakılmaz, o kişiyle toplumda bir yabancılaşma ve soğukluk ortaya çıkardı. Toplum kendi sorunlarının özellikle bilge ve tecrübeli insanlar tarafından çözülmesini tercih ederdi. Sorunların bu tür kişiler tarafından çözülmesine değer verilirdi. Eleştiriyle, iknayla, özeleştiriyle yerleşmiş ahlak ve kültürel değerler temelinde toplum kendi içindeki sorunları çözerdi. Bu açıdan ahlak, oturmuş kültür ve gelenekler yerine hukuku esas almak bir ilerleme olarak görülmemelidir.

Örgüt ve toplum içinde böyle bir çözüm tarzını ve yaklaşımını en fazla da Önderliğimiz uyguladı. Önderliğimiz örgüt içindeki sorunların çözümünün kültürel ve ideolojik düzeyde olmasını esas aldı. Mücadele içinde oluşmuş PKK ahlakı sorunların çözümünün esas dayanağı oldu. Bu da örgüt içi ilişkileri ve yoldaşlığı güçlendirdi. Halk içindeki ilişkileri güçlendirdi. Eskiden halk içindeki sorunlar önemli oranda mahkemeye, savcıya giderdi; hem de halkımız üzerinde egemenlik kurmuş olan sömürgecilerin mahkemesine gidilirdi. Hareketimiz ilk etkili olduğu yıllardan itibaren sorunları mahkeme yoluyla değil, halk içindeki doğal önderlerle, adalet düşüncesini en iyi biçimde pratikleştirecek insanlarla çözmeye yöneldi. Bu doğru bir yöntemdi. Bizim yargı sistemimizde de uygulanması gereken yöntem esas olarak budur. Ne var ki, son yıllarda halk içindeki sorunları bu yaklaşımla çözme anlayışı bir tarafa bırakıldı. Bu çok önemli görev giderek önemsiz hale getirildi.

Tabii ki ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamın karmaşılaşması belli uzmanlıkları gerektiriyor. Ancak

günümüzde uzmanlık gerektiren bu konularda toplumun kendi içinde çözüm bulacak mekanizmaları ortaya çıkarmasının imkânları artmıştır. İdari ve teknik işleyişte çıkan sorunlar için gerekli organlar idari mahkemeler olabilir. Ancak sorunları esas olarak çok soğuk bir suç ve ceza ilişkisi içinde değerlendirmek yanlıştır. Zaten bu tür pozitif ve formel hukuka karşı yüzlerce yıldır itiraz vardır ve bu itiraz geçen yüz yılda daha da artmıştır. Sorunları sadece suç ve ceza ekseninde çözmenin doğru olmadığı, esas olarak suçun nedenlerini ortadan kaldıran ve nedenleriyle sonuçları arasındaki bağı iyi ortaya koyan bir hukukun oluşturulması gereği ortaya çıkmıştır. Aslında sosyalistler yüz yıldır klasik burjuva hukukuna karşı itirazlarını yükseltmişlerdir. Bu konuda farklı bir hukuk, suç ve ceza anlayışı teorik ve ideolojik olarak ortaya konulmuştur. Ne var ki, devletçi ve iktidarcı zihniyet sonucunda hukukun esas alınması, bu yaklaşımın reel sosyalizm pratiğinde olumsuz uygulamalarını beraberinde getirmiştir. Ancak yine de klasik burjuva hukukuna karşı bizim alternatif bir hukuk oluşturmamız ve çözüm yolları bulmamız gerekir. Eğer sistemin mezhebi olmaktan çıkacağımızı iddia ediyorsak, mevcut sistemden çok farklı bir sosyal ve siyasal yaşam kurma iddiasında olduğumuzu vurguluyorsak, hukuk konusunda da kendimize has ve halk özgürlük eğilimine denk bir hukuk sistemini ortaya çıkarma ihtiyacı olduğunu görmek durumundayız.

Yakın dönemde sistemin hukuk anlayışını esas alan bir yaklaşım ortaya çıkınca, hukukun bir halk özgürlük eğilimi değil, esas olarak bir devlet kurma zihniyeti olduğu daha iyi görülmüştür. Örgüt içinde giderek her şey disiplin kurullarına ve Adalet Divanına havale edilmeye çalışılınca, ister orduda ister diğer çalışmalarda olsun, olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Artık komutan kişileri ikna etmek, kişilerin yanlışlardan uzak durmasını sağlamak için eğitim vermek, tartışmak ve konuşma yerine, bir sorun çıktığında disiplin kuruluna havale eder hale gelmiştir. Kuşkusuz bu, Önderliğimizin reddettiği bir yaklaşımdır. Hatta böyle komutanları komutan bile saymamaktadır. Bu aslında komuta görevini, halk özgürlük eğiliminin meşru savunmasında olması gereken ahlakı ve kültürü bir tarafa bırakıp, formel hukukla sorunları çözmeye yönelmektir. Bu da ister meşru savunma gücü olsun, ister başka kurumlarımız

olsun, örgüt birliğini ve gücünü zayıflatan, bireyde ve örgütteki özgürlükçü ve demokratik kültürü gerileyen bir rol oynamaktadır. Neredeyse devlet bürokrati ve ordu subayları durumuna düşme yaşanmıştır.

Bu bir iki yıllık pratik içinde bu gerçeği gördüğümüz için, giderek bu tür hukuk anlayışını ve uygulamasını aşarak, komünal demokratik yaşamın olduğu toplumlarda var olan kendimize uygun ahlaki esas alarak, sorunları çözme yöntemine denk gelecek bir hukuk yaklaşımı ve uygulamasını geliştirmeye yöneldik. Bu da esas olarak da Önderliğimizin ve hareketimizin geçmiş tarihte uyguladıkları yöntemleri ve çözüm tarzını esas almak anlamına gelmektedir. Geçmişte belirli olumsuz uygulamalar ve eksiklikler olmuştu. Bu tür yetersizlikler ve yanlışlıkları ortadan kaldırarak, bunlara yol açmayan bir yaklaşımla hem örgüt içinde kendi sistemimizi geliştireceğiz, hem de toplumda gelişmesini sağlamaya çalışacağız.

Kürt Halk Önderi'nin hukukla ilgili yaptığı bazı değerlendirmeler KCK sisteminin hukuk anlayışının nasıl olması gerektiğini de ortaya koymaktadır.

“Hukuk uygar toplumun önemli icatlarından biridir. Kesinlikle toplumsal bölünme, sınıflaşma ve devletleşmeyle birlikte gündeme girer. Temeli ahlaktır. Tıpkı dini kutsallıkların devletleştirilmesi nasıl devlet dinine yol açmışsa, ahlakın devletleştirilmesi de hukuka yol açmıştır. Hukuk ahlak kurallarının yeni devletli toplumun düzenleniş esaslarını ve yönetici sınıfın çıkarlarını, mal mülkünü ve güvenliğini ifade eder ki, bu da yeni toplumun ‘anayasası’ demektir.

“Kentlilik, ticaret, ilahiyat ve bilimin kurumlaşması, politik ve askeri yapının gelişmesi, ahlak yerine hukukun öne çıkması, erkeğin toplumsal cinsiyetçiliği yeni uygar toplumun hâkim göstergeleridir.

“Hukukla yeni sistemin ilişkisine birkaç cihetten ve kısaca değinmekte yarar var. Hukuk genelde ticaret, pazar, kent ilişkileri geliştikçe kendini dayatan bir kurumdur. Hukukun devreye girdiği toplumlar, ahlakın aşındığı, zorun rolünün arttığı ve kaosa yol açtığı, eşitlik probleminin yoğunca hissedildiği toplumlardır. En büyük ahlaki ve eşitliğe dair sorunlar kentlerde gelişen sınıflaşma ve pazar etrafında oluştuğu için, hukuk devlet düzenlemesinde kaçınılmaz olur. Hukuk olmadan devlet yönetimi

imkânsız olmasa da, son derece zorlaşır. Tanım olarak hukuk, devletin siyasi güç eyleminin kalıcı, kurallı ve kurumlu bir biçim almış hali olarak değerlendirilebilir. Bir nevi donmuş, sakin, istikrar kazanmış devlettir. Devletle en çok bağı olan bir kurumdur. Ticaret-devlet bağlantısı doğuşundan kapitalistleşmeye kadar hep ilerleyerek, karmaşıklılaşarak sürüp gelmiştir. Babil toplumundan Roma'ya kadar hukuk diyebileceğimiz kanun metinleri düzenlenmiştir. Ağırlıklı olarak mal ve can kayıtlarını düzenlemektedir. Hukuk hem siyasetin sorunlarını hafifletmeye, bazen de tersine çoğaltmaya hizmet eder. Görevi sanıldığının aksine her vatandaşına eşit yaklaşımından ziyade, fiili eşitsizlikleri meşrulaştırıp kabul edilebilir seviyede kesinleştirme ve dokunulmaz kılmadır. Özcesi, hukuku siyasi erk tekelinin kalıcı düzenlenmesi olarak tanımlamak gerçeğe daha yakın bir yorumdur.

“Ahlakla ilişkisi daha çok önem taşır. Ahlak bir toplumun çimentosu gibidir. Ahlakı olmayan hiçbir toplum yoktur. Ahlak insan toplumunun ilk örgütlenme ilkesidir. Esas işlevi, analitik zekâ ile duygusal zekânın toplumun iyiliği için nasıl düzenleneceği, nasıl ilke ve tutumlar haline getirileceği ile ilgilidir. Tüm topluma eşit düzeyde ama farklılıkların rolünü, hakkını da gözeterek davranır. Başlangıçta toplumun kolektif vicdanını temsil eder. Hiyerarşi ve siyasi erkin devlet olarak kurumlaşması, ahlaki topluma ilk darbeyi indirir. Sınıf bölünmesi ahlaki bölünmenin de temelini hazırlar. Ahlaki problem böyle başlar. Siyasi elit bu problemi hukukla çözmeye çalışırken, rahipler dinselleştirerek yanıt bulmaya çalışırlar. Hem hukuk hem din bu açıdan ahlaki kaynak olarak alır. Nasıl ki siyasetin, siyasi gücün kalıcı kurallı ve kurumlu mekânizmaları hukuku teşkil ediyorsa, din inşacıları da aynı işlevi ahlak kaynaklı kalıcı kurallı ve kurumlu başka bir inşayla, yani dinle ahlaki krizi çözmek isterler. Aralarındaki fark hukukun yaptırım gücünün olması, dinin ise bu niteliği olmayıp vicdan ve tanrı korkusunu esas almasıdır.

“Hukuk ve laiklik özünde toplumsal denetimin kapitalist iktidara geçiş araçlarıdır.

“İktidarın hukuklaşmış biçimlerinin tümüne devlet demek mümkündür.”

Bu pasajlardan da anlaşıldığı gibi, kapitalist dünyada hukuk aslında kendi sistemini korumaya yöneliktir. Bu yönüyle sömürü ve iktidarı kurumlaştırdığı gibi tutucudur. Toplumun değişen ihtiyaçlarına cevap veren ve toplum yaşamıyla canlı bir ilişkide olan özelliği yoktur. Bu yönüyle toplumun ve bireyin hem düşünsel, hem ruhsal, hem de ekonomik ve sosyal yaşamı ve gelişimi önünde bir engel konumundadır. Belki insanlık tarihinde uygar toplumlarda halkların verdiği mücadelenin etkisiyle ortaya çıkan bazı kazanımları korumada bir değer ifade etmektedir; ama toplumun gelişmesi ve ilerlemesi açısından muhafazakâr bir konumda bulunmaktadır. Dolayısıyla biz hukuk olarak ifade ettiğimiz kuralları esas olarak da toplum kültürü ve ahlakına yedirek insanlığın kazanımlarını daha köklü biçimde kalıcılaştıracak, halkın yaşamının canlı dinamiği içinde muhafazakâr olmaktan çıkarıp halkın ihtiyaçlarına cevap veren, halkın özgürlük ve demokrasi mücadelesini ya da örgütlenmesini geliştirecek bir konuma getirmeliyiz. Halkı söz ve karar sahibi yapmak ve bu temelde ortaya çıkan kültürü ve ahlakı hukukun temeline oturtmak bizim hukuk anlayışımızın özü olmalıdır.

Bugün İran'da ve Türkiye'de görüldüğü gibi, sistemin en gerici merkezleri hukuk kurumlarıdır. Yürütmesinden de, yasamasından da daha fazla muhafazakâr ve gerici bir tutuma sahiptirler. Çok biçimsel olduklarından dolayı halkın duyarlılıklarına ve ihtiyaçlarına cevap veren bir özelliğe sahip değildirler. Dolayısıyla çok fazla sözü edildiği gibi Avrupa'daki, şuradaki buradaki hukuk devleti anlayışının halkın özgürlüğü ve demokrasisinin önünü açan, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasına güç veren bir özelliği yoktur. Sadece geçmiş tarihlerde kazanılan bazı hakların korunması ve kullanılması anlamında olumlu role sahiptirler.

Bizim hukukumuz esas olarak da halkın örgütlendirilip güç yapılması, örgütlülüğünü ve gücünü sosyal, kültürel ve ekonomik her alanda ortaya koyması ve bu temelde sorunları yerinde ve objektif koşullarından koparmadan çözmesi üzerine kurulmalıdır. Bizim açımızdan yasama ve yürütmenin dengelenmesi halkın örgütlenmesi temelinde olmalıdır. Kapitalist burjuva sistemlerinde halkın örgütlenmesi ve güç olması söz konusu olmadığı için, yasama ve yürütmenin uygulamalarını denetlemek, yasama ve yürütmenin kontrolsüz iş yapmasını engellemek için

hukuk devleti ve yargı bağımsızlığı denen kurumlaşmayla bu durum dengelenmek istenmiştir.

KCK sisteminde ise her bakımdan asıl güç halka dayandırıldığından, yasama ve yürütme uygulamalarının denetimi de ağırlıklı olarak halka kaydırılacaktır. Zaten yasama denen olgu tamamen halkın örgütlü ve güç olduğu kurum haline gelecektir. Halkın örgütlenmesi geliştirilerek, yürütmenin ya da bazı kurumların olumsuz uygulamalarında halkın ağırlık koymasını sağlayacak bir kurumlaşma ve kültür yaratılacaktır. Bazı mahkemelere ihtiyaç duyulabilir. Özellikle uzmanlık gerektiren alanlarda yapılabilir. Ama bizim hukuk felsefemiz ve uygulamamızın esasının belirttiğimiz çerçevede olması, demokratik konfederalizmin kuruluş felsefesine en uygun yol olacaktır.

KCK sisteminde kadının yeri ve rolü nedir?

Önderliğimiz, halkın demokratik örgütlenme sisteminde en fazla rolü kadına ve gençliğe verdi. Bunun Önderliğimizin ve PKK'nin özgürlük ve demokratik çizgisiyle yakından bağı vardır. Kadın mücadele ettiğimiz erkek egemen, iktidarcı ve devletçi sistemden en fazla zarar gören, bu sistem karşısında özgürlük ve demokrasiye en fazla ihtiyaç duyan sosyal kesimidir. Kadın özgürlüğünün gerçekleşmesi egemenlikli sistemin tüm şifrelerinin çözülmesi, iktidarcı, yetkici ve devletçi zihniyetin tümünden ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Kadın etkin kılınmadan, kadın özgürlüğü gerçekleştirilmeden, iktidarcı, hiyerarşik ve devletçi sömürücü sistemi tümüyle ortadan kaldırmak veya kaldırıldığını varsaymak mümkün değildir.

Kadın kadar özgürlükçü bir yaşamı ve demokratik bir sistemi isteyen başka bir toplumsal kesim bulunamaz. Dolayısıyla kadın cinsi içinde özgürlük ve demokrasi potansiyeli ve enerjisi fazlasıyla vardır. Eğer bu enerji ve potansiyel ortaya çıkarılırsa, egemen sistemlerin ayakta durması söz konusu olamaz. Kadın özgürlük çizgisi ve demokrasi anlayışı topluma yerleştirildiğinde, bu toplumun değer yargıları hiçbir baskıyı, sömürüyü ve egemenlikçi anlayışı kabul etmez. Bu açıdan da kadın özgürlük çizgisinin geliştirilmesi ve kadının KCK sisteminde etkin olması, özgürlük ve demokrasi ilkelerinin kararlı bir savunuculuğunun

ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Çeşitli kesimler zaman zaman ilkesiz, oportünist davranabilirler. Kadın özgürlük ve demokrasi bilincine ulaştığında erkek egemen sistem karşısında en kararlı duruşa sahip olacağı gibi, mücadele azmi ve coşkusu en fazla olacak toplumsal kesimdir. Kendisinde bunu somutlaştıracığı gibi, her türlü gericiliği çözecek özelliğe sahip olduğundan, toplumun diğer kesimlerdeki özgürlük ve demokrasi potansiyelini açığa çıkarmada katalizör rolünü oynayacaktır.

21. yüzyıl özgürlük ve demokrasi yüzyılı olacak diyorsak, bunun nedeni kadın cinsinin kendi gerçeğinin farkına varması, özgürlüğün ve demokrasinin kendisi için hava ve su kadar vazgeçilmez olduğunu görmesi, bu yönüyle tarihte ilk defa çok güçlü biçimde sahneye çıkmasıyla ilgilidir. Eğer kadın dünyada ve Kürdistan'da olduğu gibi özgürlük ve demokrasi ihtiyacını bu derece hissetmeseydi, bunun bilinci ve örgütlülüğü konusunda önemli gelişmeler yaratmasaydı, 21. yüzyıl için özgürlük ve demokrasi yüzyılı olacak belirlemesini yapamazdık.

Öte yandan günümüzde dünyada da, Kürdistan'da da kadının genelleşme sorunları önünde engeller vardır. Kürdistan'da kadının uyanışında önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. Kadının özgürlük çizgisi ve mücadele azmi önemli oranda gelişmiştir. Ancak hala kadının erkek kadar gezme özgürlüğü ve serbestisi ortaya çıkmamıştır. Cinsiyetçilik hala bazı toplumsal faaliyetlerden kadını uzak tutmaktadır. Belki kadının bir kesimi genelleşme ve her türlü faaliyete katılma imkânı bulmaktadır. Özellikle özgürlük hareketinin gelişimiyle birlikte kadının gerilladan kültürel faaliyetlere kadar geniş bir alanda yaşama katılma gerçeği vardır. Ancak hala gelenekler de, var olan sistem de kadını çeşitli biçimlerde evin çevresinde, kasabada, şehirde tutmaktadır. Bu açıdan yerelin inisiyatifinin artmasına dayalı demokratik konfederalizm örgütlenmesi esas alınıp geliştirildiğinde, kadın bugünkü merkezi örgütlenme modelinde olmadığı kadar siyaset sahnesine çıkacak, sosyal ve kültürel yaşama katılacaktır. Bu da kadının geçmiş örgüt modellerinden daha fazla etkinliğinin artmasını getirecektir. Bu yolla yerel demokratik konfederaller içinde siyasal ve sosyal eğitimini gerçekleştiren kadın giderek tüm ülke genelindeki siyasete ağırlığını daha fazla koyacaktır. Bu açıdan da demokratik konfederalizm örgütlenmesi kadın için yeni imkânlar sunacağı

gibi, özgürlükçü demokratik bir sistem olan konfederalizm ancak kadınların aktif katılımıyla kendisini gerçek ideolojik çizgisine ve yaşam projesine oturtma imkânını bulacaktır.

Hareketimiz her yerde kadının siyasete etkin katılması için pozitif ayrımcılık yapmaktadır. Buna rağmen genellikle üst kurumlarda bunu zaman zaman gerçekleştirmek zor olmaktadır. İhtiyaca cevap verecek ve söz konusu çalışmaya katılacak kadını bulmada zorluk çekilmektedir. Tabana dayalı demokratik konfederal örgütlenmede kadına uygulanan pozitif ayrımcılık tabandan başlayarak uygulanma fırsatı yakalayacak, bu da giderek aktif siyaset yapan ve diğer çalışmalara katılan kadınların sayısını artıracaktır. Böylelikle demokratik konfederalizmde kadına verdiğimiz öncülük rolü sadece teorik olarak değil, pratik olarak da gerçekleşme imkânı bulacaktır.

Kürt kadını serhildanlarda ve gerçekleşen demokratik devrimde çok önemli bir rol oynamıştır. Kürdistan'da bugün demokrasinin ve özgürlük bilincinin gelişmesinde kadın hareketinin rolü çok önemlidir. Eğer hareketimiz tüm saldırılara rağmen yenilmedi ve ayakta durduysa, bunun sırlarından biri de hareketimizin kadını siyasal mücadelenin önemli bir parçası haline getirmesi, kadının yüreğinde ve beyninde özgürlük ve demokrasi ateşini yakmasıdır. Kadın sadece kendi özgürlüğü ve demokratik yaşam için mücadele etme gibi bir rol oynamaktan öteye, toplumun diğer kesimlerinin de özgürlük ve demokrasi mücadelesine sürekli katılmasında itici ve sürükleyici bir rol oynamıştır. Eğer Kürt kadını bu düzeye getirilmeseydi, özgürlük mücadelesinin baskılar karşısında bu düzeyde dayanaklı olması söz konusu olamazdı. Hareketimizin dayanaklılığını arttıran en temel güç kaynağı kadının özgürlük mücadelesinde yer almasıdır. Diğer boyutlarını bir yana bırakalım, sadece bu mücadelenin içinde yer alması bile bu sonucu doğurmuştur. Kaldı ki kadının savaşta ve diğer bütün çalışmalarda çok önemli fedakârlıklar gösterdiği için, kendisiyle birlikte Kürt toplumunun ve erkeğin değişmesinde, özgürlük ve demokrasiye bağlanmasında tarihsel rolünü fazlasıyla oynamıştır.

Demokratik konfederal sistemi derinleşmiş radikal demokrasi olarak değerlendirdik. Derinleşmiş radikal demokrasiyi gerçekleştirmede birincil görev kadın hareketinin olacaktır. Kadın özgürlüğün ve demokrasinin derinleşmesinin gücüdür. Özgürlük

ve demokrasinin derinliklerine ancak kadın özgürlük çizgisi, kadının duruşu ve mücadelesiyle inilebilir. Kadının katılmadığı bir mücadelede özgürlük ve demokratikleşmenin yüzeyinde kalır. Önderliğimiz “Kadın özgürlük çalışması alanı en radikal devrimci çalışma alanıdır” biçiminde bir değerlendirme yaptı. PKK çizgisinin radikalliğinin esas olarak da burada gerçekleştiğini ifade etti. Bu ifade demokrasi ve özgürlüğün derinleşmesinin en temel aktörünün kadın olduğu anlamına gelmektedir. Önderlik özgürlüğe ve demokrasiye köklü bakışını kadın çizgisiyle tamamladı ve pratikleştirdi. Dolayısıyla kadın alanı reformist yaklaşım ya da iyileştirmelerle sorunların çözüleceği bir alan değildir. Ancak demokrasinin ve özgürlüğün derinleşmesiyle kadın sorunu çözülebilir. Çünkü ilk baskı altına alınan, ilk sömürülen, ilk ezilen cins kadındır. Belki diğer alanlarda iyileşmeler yapılabilir; ama kadın alanında gerçek özgürlük ve demokrasiyi gerçekleştirmek o güne kadarki zihniyeti ve sistemi radikal düzeyde aşmakla mümkündür. Bizim hareketimiz de sistemin mezhebi olmama, yani erkek egemenlikli sistemin türevi olmama gibi bir iddiayla ortaya çıktığı için, sistemin mezhebi olmamasının esas güvencesi kadın özgürlük hareketinin geliştirilmesi olacaktır.

Şimdiye kadar bütün özgürlük hareketleri ve demokrasi mücadeleleri eninde sonunda sistemin mezhebi olmuşlarsa, bunun en temel nedenlerinden biri de kadın özgürlüğü ve bu alanda demokratikleşme mücadelesinin yetersiz kalmasıdır. Eğer kadın bu söz konusu özgürlük ve demokrasi mücadelelerinde, ulusal kurtuluş mücadeleleri ve reel sosyalizmde etkin özgürlükçü ve demokratik duruşuyla yer alsaydı, bu mücadelelerin kaderi kesinlikle sistemlerin mezhebi haline gelmek olmazdı. Dolayısıyla kadın özgürlüğü konusunda ve demokratik yaşama katılımında sadece reformlar, yumuşatmalar ve liberal bazı yaklaşımlarla yetinmek demokratik konfederalizmin daha baştan derinleşmiş radikal demokrasi kimliğine ters hareket etmek olur.

Tüm bu gerçekler kadın özgürlük çizgisinin ve kadın hareketinin demokratik konfederalizmin yerleşmesi ve pratikleşmesinde, Önderliğimizin ortaya koyduğu komünal demokratik değerler temelinde yaşamsallaşmasında belirleyici öneme sahiptir. Kadın hareketi hem kendi özgün örgütlenmesini geliştirip derinleştirecek, hem de radikal ve derin demokrasinin

konfederalizmin ruhu olması açısından bütün çalışmaların aktif gücü olacaktır. Diğer çalışma sahalarının ve sosyal kesimlerin örgütlenmelerinin demokratik konfederalizmin ruhuna uygun gelişmesi açısından da kadının sorumluluğu önemlidir. Dolayısıyla sadece kendi özgün çalışmasıyla yetinemez. Tabii ki özgün örgütlülüğünü sağlamadan da bu rolünü oynayamaz. Yine sadece özgün örgütlenmelerle de yetinemez. Bütün çalışmaların, komünlerin, meclislerin ve konfederal örgütlenmelerin içinde etkin bir biçimde yerini alarak sistemi bütünüyle değiştirme ve sisteme rengini verme rolünü oynaması gerekir.

KCK sisteminde gençlik öncü rolünü nasıl oynayacaktır?

Koma Komalên Kurdistan sisteminin cinsiyet özgürlükçü, demokratik ve ekolojik toplum paradigması temelinde demokratik sosyalizme giden bir çizgide pratikleşmesi açısından gençliğin rolü de çok önemlidir. Gençlik sosyal yapısı itibarıyla sistemle bütünleşmemiş, sistemin iktidarcı, hiyerarşik ve devletçi genlerini çok fazla kendisine yedirmemiş bir özelliğe sahiptir. Gençlik doğası gereği önüne ütopya ve hedefler koyan bir sosyal kesimdir. Demokratik konfederalizm gibi bir örgütlenmeyi, sistemin mezhebi olmaktan çıkma iddiasında olan bu projeyi en fazla benimseyecek kesimlerin başında gençlik gelmektedir. Gençlik geleceği kazanmak isteyen özellikleriyle köklü değişimlere açık, tutucu özelliği fazla bulunmayan ve bu nedenle tüm sistemlerden kopmayı ifade eden derinleşmiş radikal demokratik ve özgürlükçü bir sisteme yüzünü çevirebilecek ve bu konuda bütün enerjisini ortaya koyabilecek bir güçtür. Gençlik sınıflı devletçi sistem tarafından fazla kirletilmemiş olduğundan, komünal demokratik bir yaşam açısından ideal bir konuma sahiptir.

Sistem kirliliği gençliğin yüreğine ve beynin derinliklerine yedirecek zamanı ya da bu tür ilişkiler çekme fırsatını bulamamıştır. Bu nedenle arayış içinde olan kirlenmemiş duygularıyla komünal demokratik yaşamın doğasına uygun bir düşünce ve duygu dünyası vardır. Bu nitelikler dikkate alındığında, gençliği örgütlemek kadının demokratik konfederalizmde yer almasında oynayacağı rol gibi bu sistemin ruhuna, felsefesine ve çizgisine uygun pratikleşmesinde güvence

olabilecek bir rol oynayacaktır. Gençlik her zaman yeni ideolojilere, yeni yaşam felsefelerine ilgi duymuştur. Eski sistemler, eski rejimler gençliğe her zaman itici gelmiştir. Cinsiyet özgürlükçü, demokratik ve ekolojik toplum paradigması da sistemin dışına çıkma iddiasında olan ve sistemin mezhebi olmamayı hedefleyen bir projeyi koşullandırdığından, dolayısıyla gençliğin yenilik arayışlarına cevap verdiğiinden, gençlik bu projenin pratikleşmesinde hem yoğun katılımı hem de enerjisiyle çok büyük bir güç verecektir.

Kürt halkının yüzde yetmişinin genç olduğu, Kürt halkının bir 'gençlik halkı' olduğu düşünüldüğünde, bu projenin gerçekleşmesinde tabii ki gençliğe büyük görev ve sorumluluklar düşecektir. Gençliğin katılmadığı bir mücadele aslında Kürt halkının katılmadığı bir mücadele olur. PKK'nin ortaya çıkışının da tamamen bir gençlik hareketi olduğu ve Kürdistan'daki köklü değişiklikleri, dönüşümleri ve yenilikleri gençlik ruhuyla yaptığı düşünülmüşse, böyle köklü radikal bir değişime yönelimin yine gençlik tarafından sahiplenildiğinde başarıya ulaşacağı rahatlıkla anlaşılır. Nitekim demokratik konfederalizm projesine gençlik büyük bir heyecanla yaklaşmıştır. Önderliğin gençlik çözümlemeleri ve perspektifi gençliğin geleceğe umutla bakması konusunda büyük bir heyecan vermiştir. Yeter ki önüne yeni hedefler konulsun, gençliğin iradesini ortaya koyacağı ve kendisine özgüven duyacağı bir sistem içine çekilsin, gençlik kendisinden beklenenden daha fazlasını vermeye hazırdır.

Hiyerarşik ve devletçi merkezi siyaset tarzı örgütlenmeler, esas olarak da orta ve yaşlı kesimin etkili olduğu örgütlenmeler olmuştur. Bu tür örgüt modellerinde gençlik kendisine çok fazla yer bulamamıştır. Demokratik konfederalizm hem yerelde örgütlendiği hem de bütün toplumsal kesimlerin örgütlenmelerine rol biçtiği için, demokratik konfederalizm projesi gençliğin aktif katılımının önünü açmıştır. Bu açıdan gençlik örgütlerine önem vermek demokratik konfederalizmi geliştirmede, halkın özgürlük ve demokrasinin güvencesi olan meşru savunma kuvvetleri başta olmak üzere mücadelenin tüm alanlarında büyük rol oynamasını beraberinde getirecektir.

Gençliğin köyünde, mahallesinde ve kasabasında bu tür örgütlenmelere katılmasının imkânı fazlasıyla vardır. Kürdistan gençliğinin büyük bölümü işsiz olduğu ve mevcut sistem içinde

geleceğine dair bir umut görmediği için bu projeye katılma istemini fazlasıyla gösterecektir. Nitekim gösteriyor da. Nasıl ki birinci Apoculuk döneminde ortaya konulan yeni ideolojik ve teorik gelişmeye ve mücadele felsefesine büyük ilgi duyup bunun pratikleşmesi ve maddi güç haline gelmesinde rolünü oynadıysa, ikinci Apocu ideolojik dönemde de gençlik rolünü oynadığı taktirde birinci Apoculuk döneminde yaratılan başarılarla imzasını atacaktır. 1970'lerde olduğu gibi, bu defa yeni paradigma temelinde gerçekleşecek demokratik sosyalizm mücadelesinde de gençlik benzer rolü oynayacaktır. Zaten gençliğin katılmadığı böyle bir mücadele ve örgütlenmenin başarı şansı da olamaz.

Demokratik konfederalizm sistemi bütün toplumsal kesimlere kendini ifade etme imkânı tanımaktadır. Bütün tarih boyunca gençliğin kendisini ifade etmesinin önüne engeller konulmuştur. Demokratik konfederalizm ise, ister etnik olsun, ister dinsel olsun, ister sosyal kesimler, isterse gençlik ve kadın olsun, tüm toplumsal kesimlerin kendilerini özgünlükleri temelinde ifade etmelerine olanak tanıdığı ve bu konuda da gençliğe bilinçli bir biçimde bir öncülük rolü verdiği için, gençliğin bu projeye katılımının çok güçlü olacağını şimdiden belirtebiliriz.

Demokratik konfederalizm örgütlenmesi enerjik bir çabayı gerektirir. Mahalleye, sokağa, eve, her yere girip çıkmayı gerektirir. Bunun da büyük bir enerji, heyecan ve coşku dolu gençlik ruhuyla gerçekleşmesi söz konusu olabilir. Demokratik konfederalizm ancak bütün bireylere ve bütün toplumsal kesimlere ulaştığında anlam bulacağından, demokratik konfederalizmin başarıya ulaşmasında ve tüm kitlelere gitmesinde gençliğin bu yönünün değerlendirilmesi projenin pratikleşmesi açısından olmazsa olmaz kabilindedir.

Önder APO, gençliğinde cıva gibi olduğunu sürekli vurgulamıştır. Önderlik bu özelliğinin yanı sıra, kavgalı oldukları ailelerin çocuklarıyla nasıl ilişki kurduğunu da anlatır. Bu da gençliğin toplumsal gelenekleri ve kendisine dayatılanları kabul etmediğini, her kesimle ilişkilenecek gibi bir özü olduğunu, bu açıdan da komünal demokratik yaşama yatkın bir kişilik taşıdığını göstermektedir. Diğer sosyal tabakalar bencillikler ve çıkarlar gibi eğilimlerle kirlenmişlerdir. Çıkarı düşünmeyen toplumsal kesimlerin komünal demokratik yaşamı oluşturacak konfederal sisteme daha iyi uyum göstereceği düşünüldüğünde, gençliğin bu

sistemin yaşam bulmasındaki rolü daha da iyi anlaşılır. Eğer kadın ve gençliğin katılımı güçlü biçimde sağlınırsa, demokratik konfederalizm bazı kesimlerin iddia ettiğı gibi ütopya olmaktan çıkar, gerçekleşebilir bir proje olur. Zaten gençlik ve gençliğin devrimci ruhu başkalarının inanmadığına inanmaktır. Gençlik her zaman başkalarının inanmadığına inanan bir kesim olarak tarihteki rolünü oynamıştır. Gençliğe delikanlı denilmesi bile onun ayrıksı niteliğini, başkalarının yapamadığına inanacak özelliğini ifade etmektedir.

Gençlik kendi özgün demokratik konfederal örgütlenmelerini kurmanın yanı sıra, bütün diğer konfederal örgütlenmeler içinde, komünlerde ve meclislerde de aktif olarak yerini alacaktır. Gençlik hiçbir kesimin yapamadığı kadar kendi örgütlenmesinde komünal demokratik yaşamı ve değerleri oturtabilir. Böylelikle sadece çalışmasıyla değil, ilişkileri ve yaşam tarzıyla demokratik konfederalizmin komünal demokratik kültürünü oluşturmada çok önemli bir işlev görebilir. Özcesi, demokratik konfederalizm kadının özgürlük ruhu, gençliğin dinamizmi ve her türlü yeniliğe açık duruşuyla derinleşmiş radikal demokratik sistem olacaktır. Kadın ve gençlik sadece Kürdistan'da değil, özgürlükçü ve demokratik ruhları ve demokratik konfederalizmdeki yerleriyle bu sistemi bütün Ortadoğu halklarına yayarak, dünyada özgürlükçü demokratik sistemin, halk özgürlük eğiliminin her tarafta pratikleşmesi açısından demokratik konfederalizmin motoru ve sürükleyici gücü olacaklardır.

Kürdistan' da demokratik konfederal örgütlenmenin objektif koşulları nelerdir?

KCK sisteminin hedeflediğı demokrasinin temel alacağı komünal demokratik yaşamın üretildiğı ilk coğrafya Kürdistan'dır. Neolitik toplumu en köklü biçimde Kürdistan coğrafyası yaşamıştır. Bu durum KCK sisteminin kök hücre olan Kürdistan coğrafyasında pratikleşme imkânları hiçbir ülkede olamayacak kadar fazladır. Yakın zamana kadar, hatta bugün bile Kürdistan komünal demokratik değerlerin belirli ölçüde varlığını sürdürdüğü bir coğrafya özelliğini taşımaktadır. Bu açıdan Kürdistan toplumunu, Ortadoğu coğrafyasını ve Kürdistan'ı demokratikleşme açısından koşulların zayıf olduğu yerler olarak

değil, gerçek anlamda halka dayanacak bir demokrasinin koşullarının hiçbir coğrafyada olmadığı kadar daha fazla olduğunu belirtmek gerekir. Kürdistan hem neolitik değerlerin ya da komünal demokratik yaşamın yaratıldığı, hem de 1990'larda gerçekleşen serhildanlarla ortaya çıkmış bir demokratik halk gerçeğinin bulunduğu bir coğrafyadır. Eğer Kürt halkının gerçekleştirdiği demokratik devrimle tarih içinde oluşmuş ve bugüne kadar taşınmış komünal demokratik değerler güçlü bir örgütlenmeyle buluşturulabilirse, Kürdistan demokrasinin en güzel yanlarıyla yaşandığı bir ülke olacaktır.

Çeşitli kesimlerin Batının gözüyle bakarak, Ortadoğu'da ve Kürdistan'da demokratikleşmenin koşullarının zayıf olduğunu söylemeleri çok yanlıştır. Son iki yüz yılda Ortadoğu halklarına ve Kürt halkına dayatılan kendi tarihine güvensiz ve kendi tarihini önemsemeyen bir zihniyetin verilmesiyle bu tür anlayışlar ortaya çıkmıştır. Eğer demokratik devrim Kürdistan'da olduğu gibi Ortadoğu'da yaratılabilirse, neolitik toplum ve uygarlığın beşiği bu topraklar ve toplumlar demokrasinin de beşiği olacaktır. Halklar Batıya değil de, gerçek demokrasinin yerleştiği Kürdistan'a ve Ortadoğu'ya bakacaklardır. Kürt halkının bu duruşu, özgürlük ve demokrasi bilinci ve gelişen demokratik kültür gerçeğın böyle olacağı konusunda tüm verileri sunmaktadır.

Önderliğimiz **Bir Halkı Savunmak** adlı eserinde şunları dile getirmektedir: “Etnisitenin var oluş tarzını, eğer yenilmemişse yarı demokrasi olarak tanımlayabiliriz. Buna bir de ilkel sıfatını eklemek gerekir. Etnisite ilkel demokrasidir. İçte komünal değerlere bağlılık, dışarıda tahakkümcü devlete direniş halk gruplarını demokratik, özgür ve eşit ilişkiler içinde bulunmaya zorlar. İlişkilerin bu karakteri olmadan direnişin anlamı olmaz. Ortadoğu'da demokratikleşme tanımlanırken büyük bir yanlışlık yapılmaktadır; sanki etnisite demokrasiyi engelmış gibi. Batı uygarlığındaki bireye dayalı demokrasi tek başına tanımlı belirleyemez. Demokrasiyi yalnızca bireye dayandırmak, devlete dayandırmak kadar önemli yanlışlıklar içerir. Toplumda topluluk ve özgür birey çoğulcu demokrasinin gereğidir. Birbirine benzeyen birey ve topluluk anlayışı demokrasiler için ne gereklidir, ne de güvencedir. Farklılığın korunarak yeni

bileşimlere erişilmesi demokrasilerin ayrıcalığıdır, temel özelliğidir.

“Etnik toplulukları demokrasinin bir ayrıcalığı olarak değerlendirmek onun gerçek uygulanmasıyla olur. Devlet yönetimi eğer kendi kriterleri temelinde oy avcılığını demokratik yarış olarak bellerse, ortaya çıkacak sistem demagojidir. Etnik zenginliği demokrasinin şansı, olanağı olarak görmek önem taşır. Özgür bireyden daha çok demokrasiye hizmet edebilir.

“Binlerce yıllık bir direniş kültürünü içselleştirmiş halk duruşlarını çağdaş demokratik ölçülerle bütünleştirmek günlük politikacıların işidir. Yanlış olan Ortadoğu toplumun demokrasi potansiyelini engel gibi görmektir.”

Kürdistan coğrafyası etnisitenin güçlü biçimde ortaya çıktığı tarihsel temeli en köklü coğrafyadır. Öte yandan Ortadoğu’nun çok farklı etnik ve dinsel kültürleri taşımasının Kürdistan’a yansması da vardır. Kürdistan yakın tarihe kadar Hristiyanların, Êzidilerin ve Alevilerin çok yoğun olarak yaşadığı bir coğrafyadır. Bu kültürler birbirlerinden çok şey alıp vermişlerdir. Böylelikle insanlığın özgürlük, demokrasi ve adaletle ilgili değerleri Kürt toplumunda, Kürt kültüründe önemli yer edinmiştir.

Diğer yandan Kürdistan coğrafyası ve Ortadoğu etnik ve dinsel toplulukların en fazla yaşandığı bir yerdir. Tarih içinde aşiretler, etnisite doğal bir federasyon ya da konfederalizm biçiminde yaşadığı gibi, büyük imparatorlukların ortaya çıktığı bu coğrafyada halklar zaman zaman federasyon, zaman zaman da konfederal bir ilişki içinde olmuşlardır. Tüm bunlar Ortadoğu’da ve Kürdistan’da demokratik konfederalizmin tarihsel zemininin güçlü olduğunu gösterir.

Zaten Kürdistan’da aşiretler tarihsel bir konfederal ilişki içinde yaşamışlardır. Belki bugün bozulmuşlar, devletçi ve iktidarcı sisteminin kültürüyle birçok özelliğini kaybetmişler, özellikle yakın tarihte işbirlikçi yanlarının siyasal ve toplumsal gelişimin önündeki engelleyici konumu nedeniyle negatif rol oynamışlardır. Ancak Kürdistan’da bu aşiret yapısı bile demokratikleşme açısından değerlendirebilecek özelliklere sahiptir. Feodal dönemde ve daha öncesinde toplumda aşiretler arası konfederal ilişkiler olduğu için farklılıkları tanıma, diğer aşiretler ve topluluklarla yan yana yaşama kültürü belli düzeyde

vardır. Eğer doğru değerlendirilir, örgütlenir ve gerici yanları etkisizleştirilirse, aşiret yapılanmaları -tamamlanmamış olsa da- demokratik devrimi yapmış Kürdistan gerçeği içine oturtulabilir.

Demokratik devrimin yapılmadığı dönemlerde halkın özgürlük ve demokrasi gücünün açığa çıkmasında engel pozisyonda olan bu yapılar ve yine sömürgeci güçlerle işbirliği yapma özellikleri nedeniyle özgürlük ve demokrasi mücadelesinin gelişmesinde engelleyici rol oynuyorlar; hatta sömürgeciliğin kendisini Kürdistan'da hâkim kılmasında zemin oluyorlardı. Ancak Kürdistan'da gerçekleşen demokratik devrim ve mücadelemizin onların işbirlikçi karakterini önemli oranda aşındırması ve işbirlikçiliğin zeminini zayıflatması nedeniyle demokratik örgütlenmeler içine çekilebilirler. Tabii ki koruculuk gibi gericileşmiş kurumlar vardır. Demokratik konfederalizm sisteminde bu sorunun mutlaka çözülmesi, ortadan kaldırılması ve bu zarar verici niteliklerin tasfiye edilmesi gerekmektedir.

Yine bugün çoğunluğu göç etmiş olsa da, Êzidilerin kısmen varlığını ve kültürünü korumaları, Süryani toplumunun varlığı, Aleviliğin Kürt toplumunun önemli bir kesiminde bir inanç olarak yaşaması, Arap, Türk ve diğer etnisitede olan kesimlerin bulunması, Kürdistan'da etnik ve dinsel konfederal örgütlenmelerin de zengin bir biçimde ortaya çıkacağını göstermektedir. Bu toplulukların konfederal sistem içinde örgütlenmeleri demokratik kültürün hem gelişmesine hem de zenginleşmesine önemli bir katkı sunacaktır.

Kürt kadının demokratik konfederal sistemin oturtulmasında çok önemli rol oynayacağını zaten vurgulamıştık. Öte yandan Kürt insanının yoğun baskılar altında yürüttüğü bir demokratikleşme mücadelesi var. En zor koşullarda bile halk kendi örgütlenmesini belirli bir düzeyde korudu. On beş yıldır ayakta olan bir halk gerçeği söz konusu. Bu mücadele içinde Kürt insanı önemli düzeyde örgütlenmeye yatkınlık kazandı. Gençlik ve kadın örgütlenmeleri her yerde oluştu. Kültür faaliyetleri kendisini önemli düzeyde örgütledi. Emekçiler ve memurlar kendilerini belirli bir örgütlülüğe kavuşturdular. On beş yıl süren mücadele PKK içinde ve meşru savunma güçlerinde örgütlenen profesyonel kadrolar dışında, mücadelemizin birçok alanında doğal önderler ortaya çıkardı. Toplumun tüm kesimleri kendilerini örgütlemeye yöneldiler. Örgütlenmeye yatkınlık ve

yaratılan örgütlenmeler, çok yaygın bir örgütlenmeyi gerçekleştirmesi gereken KCK sistemi açısından önemli bir temel teşkil etmektedir. Yalnız Kuzey Kürdistan değil, Güneybatı, Doğu ve Güney Kürdistan'da da farklı etnik ve dinsel toplulukların zengince bulunduğu bir bileşime sahiptir. Mücadelemizin milliyetçi eğilimleri önemli oranda geriletmesi, milliyetçi bir siyaset tarzını oldikça zayıflatması ve halkların kardeşliğine dayalı bir politik yaklaşım göstermesi de demokratik konfederalizm için çok önemli bir şanstır.

Özcesi Kürdistan coğrafyasında demokratik konfederalizmi örgütlenmenin koşulları çok fazla olgunlaşmıştır. Tabii ki devlet sınırları içindeki hükümetlerin de demokratik duyarlılık taşımaları ve Kürt halkının konfederal örgütlenmelerine saygılı olmaları gerekir. Bizim bu devletleri tanımamız onların KCK sistemini tanımaları temelinde olacaktır.

Demokratik konfederalizm bir devletçik kurma anlamına gelir mi, demokratik cumhuriyetle bağdaşır mı?

Demokratik konfederalizm bir devlet kurmayı amaçlayan örgütlenme değildir. Böyle anlaşılmasının nedeni, farklı devletlerin bir sözleşmeyle konfederal birlik kurmaları ile halkın kapsamlı demokratik örgütlenmesi olan demokratik konfederalizmin birbirine karıştırılmasıdır. Siyaset bilimi özerklik, federasyon ve konfederal birimleri bir devlet içindeki ünitelerin merkezi devletle ilişkisine ya da bağlı bulunan devletten uzaklaşma derecesine göre tanımladığından, bu tür değerlendirmeler yapılmaktadır. Kürt Halk Önderi'nin ifade ettiği demokratik konfederalizm ise Kürdistan'daki etnik, dinsel ve sosyal örgütlenmelerle cins ve çevre örgütlerinin kendilerini demokratik temelde örgütleyerek konfederal bir birlik yaratmalarını ifade etmektedir. Kürdistan'da konfederalizm örgütlenmesi gerçekleşeceği gibi, Karadeniz, Trakya, Ege, Çukurova ve diğer bölgelerde de belirtilen toplumsal kesimler konfederal örgütlenmeye gidebilirler. Bu söz konusu bölgelerin ayrı devletleşmesi anlamına gelmez. Ancak devletin yaptığı birçok işin halkın kendini örgütleyerek yapması temelinde devletin etkinlik alanlarının azalması söz konusu olur. Zaten dünyadaki genel eğilim de bu yönlüdür. Koma Civakên

Kurdistan, Türkiye demokratikleşirse, Türkiye'nin yasalarını reddetmeyen bir örgütlenme modeli olarak Türkiye içindeki yerini alır. Tabii burada Türkiye'nin KCK yapılanmasını ve demokratik hukukunu kabul etmesi gerekir. Üniter olduğu söylenen Fransa'da da halklar isterlerse böyle bir örgütlenmeyi gerçekleştirebilirler. Böyle bir örgütlenmemenin gerçekleşmesi için genel demokratikleşmenin varlığı yeterlidir.

Demokratik cumhuriyetle demokratik konfederalizm karşı karşıya konulacak kategoriler değildir. Demokratik cumhuriyet, cumhuriyet rejimine sahip olan ülkenin aynı zamanda demokratik olduğunu ifade eder. Bir ülke cumhuriyet ve aynı zamanda demokratik ise, o ülke içinden özerklik mi, federasyon mu, eyalet sistemi mi bulunduğu bakılmadan, o ülkeye demokratik cumhuriyet denilir. Almanya demokratik bir cumhuriyettir, ama eyalet sistemi bu cumhuriyetin demokratikleşme modelidir. ABD demokratik cumhuriyettir ve eyalet sistemi vardır. Fransa ise genel bir demokratik ilkeler manzumesiyle yönetilmektedir. Tüm bunların ortak özelliği ise demokratik cumhuriyet olmalarıdır. Bu nedenle KCK sistemi demokratikleşen Türkiye'nin demokratik cumhuriyetiyle çelişmez. Kaldı ki, KCK bir devletle federasyon ilişkisinde olduğu gibi merkezi devletle bir ilişkiyi ifade etmemektedir. Tabii ki demokratik konfederalizm Kürdistan ya da Türkiye'nin diğer bölgelerinde gerçekleştiğinde, devletin bugünkü merkezi yapılanmasında ciddi aşınmalar ortaya çıkacaktır. Bu da demokrasinin gereğidir. Zaten demokrasi devletin ve merkezin yetkilerinin azalması, çevrenin ya da halkın yetkilerinin de artması anlamına gelmektedir. Demokratik konfederalizmde gerçekleşecek olan ise, halkın iradesini ve gücünü, yani 'devlet + demokrasi' formülünde demokrasiyi tanımlayan bir demokratik örgütlenme modeli olarak daha büyük bir etkinliğe sahip olmasıdır.

DEMOKRATİK CUMHURİYET ve DEMOKRATİK KONFEDERALİZM

Demokratik konfederalizm ile demokratik cumhuriyet arasında nasıl bir bağ var? Hangisi daha fazla uygulanabilir niteliktedir?

Demokratik cumhuriyet ile demokratik konfederalizm birbirini dışlayan değil, aksine birbirini bütünleyen bir niteliğe sahiptir.

Cumhuriyet kavram olarak devlet biçimini ifade eder. Dolayısıyla demokratik cumhuriyet daha çok devletin niteliğini tanımlar. Devletin demokrasiye duyarlı haline ya da şimdiye kadar kullanılan biçimiyle devletin demokratik olmasına demokratik cumhuriyet denilir. Cumhuriyetin demokratikleşmesi ‘demokratik cumhuriyet’ olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti 1920’lerde kuruldu. Kapitalizmin geliştiği 20. yüzyılın başında egemen sınıflar ve devletler için ulus-devleti kurmak ve korumak öncelikli bir tercihti. Demokratikleşme bugünkü gibi öncelikler içinde bulunan bir konu değildi. Bu durum Türkiye için de geçerlidir. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılma sürecinde kurulan Türkiye açısından da belirli bir toprak parçası üzerinde bir devlet kurmak esas amaçtı. Bu nedenle kurulan cumhuriyet başka nedenlerle birlikte demokratik içeriği olmayan bir karaktere sahip oldu.

On yıllardır bu cumhuriyetin demokratikleşmesi için birçok toplumsal kesim mücadele verdi. Türkiye’de çok partili seçimlerin başladığı 1946’lardan beri bir demokratikleşme süreci yaşandığı söylenir. 1960’lı yıllardan sonra emekçiler ve gençlik demokratikleşme talebiyle onlarca yıl mücadele etti. Daha sonra Kürt halkı bu demokratikleşme talebini her toplumsal kesimden daha fazla dillendirdi. Bunun için yoğun mücadele verdi. 20. yüzyılın sonu ve 21. yüzyılın başında demokrasi isteğinin tüm dünyada artması da Türkiye’de demokratikleşme eğilimlerini dıştan etkileyen bir faktör oldu. Türkiye’de böyle bir demokratikleşme birikimi ve ortamı mevcuttur.

1999 yılında Kürt Özgürlük Hareketi en fazla demokrasiyi isteyen güç olarak Türkiye’nin tüm sorunlarına cevap oluşturacak

demokratik cumhuriyet talebini daha açık dinlendirdi. Böylece Kürt sorununun sınırlara dokunmadan demokratikleşme ile çözüleceğini ileri sürdü. Bu söylem olumlu bir yankı buldu. Ne var ki inkârcı ve imhacı sistem “Demokratikleşme gerçeğinden Kürtler yararlanır” diye demokratik cumhuriyetin gerçekleşmesi önünde engel oldu. Gerçekleşme imkânı ve fırsatı olan böyle bir gelişme ortaya çıkmadı.

Cumhuriyet Türk Devletinin meşruiyet kaynağının ne olduğunu ifade ediyor. Buna klasik olarak egemenliğin kaynağının ne olduğuna verilen cevap da denilebilir. Yani egemenliğin kaynağı bir hanedan, aşiret ya da herhangi bir toplumsal form değildir. Başka bir deyişle doğuştan veya önceden devletin sahibinin belli olmadığı sistemlere cumhuriyet denilir. Egemenliğin kaynağı biçimsel olarak tamamen halk ya da ulustur. Bunun için de devlet yetkililerinin bir biçimde seçimle gelmiş olmaları, orada cumhuriyetin varlığına kanıt olarak gösterilir. Cumhuriyetler kavram olarak ‘halkın yönetimi’ anlamına gelse de, her cumhuriyet demokratik olmayabilir. Nitekim demokratik olmayan birçok cumhuriyet biçimi vardır.

Demokratiklik ise, bu cumhuriyetin nasıl yöneltildiğini ve örgütlendiğini açıklar. Cumhuriyetler demokrasi ile yönetiliyorsa, bunlara demokratik cumhuriyet denir.

Fransa ve Almanya birer cumhuriyettir, ama bunlar aynı zamanda belli düzeyde demokratik olan ülkelerdir. Dolayısıyla bu ülkeler demokratik cumhuriyet olarak anılır. Pakistan, İran ve Mısır da cumhuriyettir, ama demokratik değildir. İsveç, Norveç ve İspanya gibi ülkelerde bazı mevkiler doğuştan kazanıldığından cumhuriyet olarak görülmezler. Ama yönetim biçimi olarak belirli demokratik değerleri pratikleştirdiklerinden, kendi ölçülerinde demokratiktirler.

Türkiye bir cumhuriyettir, ama tam demokratik değildir. Irak 1958 yılından itibaren cumhuriyetti, bugün de cumhuriyettir. Şimdi demokratikleşme sürecinde olduğu söyleniyor. Eğer demokratikleşirse, Irak’a da demokratik cumhuriyet denilebilir.

Demokratik cumhuriyetlerin tek biçimi yoktur; demokratikleşmede tek model yoktur. Her ülke kendi koşullarına göre demokratikleşiyor. Kimi cumhuriyetler demokratikleşmelerini üniter yapıda gerçekleştirirken, kimileri de kendilerini yerinden yönetimlere belirli düzeyde imkân veren

federal cumhuriyet biçiminde ifade ediyorlar. Kendi içinde özerk bölgelerin olduğu demokratik cumhuriyetler de vardır.

Bizim ifade ettiğimiz demokratik cumhuriyet önerisinde federasyon talebi yoktur. Federasyon ve bölgesel özerkliklerin olduğu cumhuriyetler de demokratik cumhuriyet olarak tanımlanır. Kürt Özgürlük Hareketinin ise, Kürt sorununun demokratik çözümü temelinde bir demokratik cumhuriyet yaratma çağrısı vardır. Kürt kimliğinin tanınması, Kürt dilinin eğitim dili olması, Türk kültürüne hangi haklar tanınıyorsa aynı hakların Kürt kültürüne de tanınması, Kürt kimliğiyle demokratik siyaset yapılması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve serbest örgütlenme özgürlüğü sağlanırsa, Türkiye demokratik cumhuriyet haline gelmiş olur.

Demokratik cumhuriyet tercihimiz ve talebimizle demokratik konfederalizm sistemi arasında bir aykırılık yoktur. Bu iki olgu birbirini dışlamaz. Yine demokratik cumhuriyet esas alınıyor. Türkiye sınırları hiçbir biçimde sorun yapılmıyor.

Demokratik konfederalizm ise, demokratik bir cumhuriyet içinde toplumsal kesimlerin kendilerini tabandan örgütleyerek konfederal temelde bir demokratik sistem haline getirmesidir. Eğer söz konusu ülke demokratik cumhuriyetse, böyle bir demokratik kurumlaşma demokratik cumhuriyetle bir çatışma içinde olmaz. Tabii ki demokratik konfederalizm demokrasinin derinleştiği ve yaygınlaştığı bir yapılanma olduğundan, tam ve gerçek demokrasi haline gelmeyen demokratik cumhuriyetle belirli bir gerilimi yaşayabilir. Bu durum bütün demokratik cumhuriyetlerde demokrasinin genişlemesini isteyen demokratik güçlerle yaşanan bir gerilimi ifade etmektedir.

Demokratikleşme halkın yönetime katılması ve kendi yaşam biçimine karar vermesiyse, demokratik konfederalizm de demokrasinin derinleştirilmesi ve geliştirilmesi olmaktadır. Demokrasinin derinleştirilmesi ve geliştirilmesinin de demokratik cumhuriyetle çelişen hiçbir yanı olamaz.

Burada Türkiye içinde iki devletin bir araya gelerek konfederal bir sistem kurması söz konusu değildir. Türkiye'de bazıları demokratik konfederalizm hedefimizi sanki bir devlet kuruyormuşuz ve bu devleti Türkiye ile bir konfederal devletler topluluğu haline getirecekmişiz gibi bilinçli bir çarpıtmada bulunuyorlar. Devlete ve devletçi zihniyete karşı olan

hareketimizin böyle bir yaklaşımı olamaz ve yoktur. Biz “Bir devletimiz olsun, bu devlet Türkiye ile konfederal ilişki içine girsin” demiyoruz. Kürt Halk Önderliği, Kürt halkının çeşitli sosyal kesimlerinin kendilerini örgütleyip aralarında konfederal bir ilişki kurmalarını istemektedir. Böylece toplumsal kesimlerin demokratik iradelerini en iyi biçimde ortaya çıkarmaları ve temsil edilmeleri amaçlanmaktadır. Örneğin kadın, gençlik, emekçiler, dinsel ve etnik azınlıklar yerelden başlamak üzere kendilerini demokratik temelde örgütleyeceklerdir. Bunlar kendi aralarında konfederal bir sistem kuracaklardır. Böylece tüm toplumsal kesimlerin demokratik iradelerini en iyi biçimde ortaya koydukları bir konfederal sistem ortaya çıkacaktır.

Kürt halkı kendisini böyle bir demokratik örgütlenmeye ve iradeye kavuşturarak, yerellerden başlayıp ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına cevap olmaya çalışacaktır. Böylece devletin ilgilendiği sahalara ve konuların azalmasını sağlayacaktır. Devleti reddetmeyen, ama devletin küçülmesini düşünen siyaset felsefesinin pratikleşmesi bu temelde gerçekleşecektir. Bu demokratik örgütlenme Kürt halkının sosyal, ekonomik ve kültürel enerjisini en yüksek düzeyde ortaya çıkarmanın da modeli olarak görülmelidir. Bu tarz örgütlenme yalnız Kürt halkı için değil, tüm Türkiye halkı için istenmektedir. Yalnız Diyarbakır, Van ve Dersim değil, Trabzon, Antalya, Konya, Edirne ve Zonguldak’ın da böyle bir demokratik örgütlenme içinde olması arzulanmaktadır. Böyle bir örgütlenme Türkiye’nin ve Kürdistan’ın hemen her yerinde aynı zamanda gerçekleşmeyebilir. Bu örgütlenmede veri alınan Kürtler, Türkler ya da herhangi bir sınıf değildir. Böyle bir sistemi hedefleyen siyasi güçler nerede güçlüyse orada böyle bir örgütlenmeyi gerçekleştirebilirler. Tabii ki Kürt Özgürlük Hareketi demokrasiyi ve Kürt toplumunun demokratik iradeye kavuşturulmasını en temel acil ihtiyaç gördüğünden, yine Kürtlerin özgürlük ve demokrasi sorununu böyle bir modelle daha iyi karşılayacağını düşündüğünden, Kürdistan’da başlayarak halkın öz iradesi ve gücünün etkin kılınacağı bir sistemi hedeflemektedir.

Devleti reddetme ve sınırları değiştirme, demokratik konfederalizmin gündemi içinde olan konular değildir. Aksine mevcut devleti reddedip yıkarak ayrı bir devletleşmeye gitme ve sınırları tartışma konusu yapma kesinlikle demokratik

konfederalizmin siyaset felsefesine ve demokratik anlayışına terstir. Tabii ki demokratik konfederalizm devletçi zihniyete ve politikalara karşı mücadele eden ve devletin toplum üzerindeki etkisini sınırlayıp halkın demokratik güç olmasını sağlayan bir sistemdir.

Demokratik konfederalizmi ayrı bir devlet kurma gibi lanse edenler, sorunu bilinçli olarak çarpıtmak isteyenlerdir. Bunlar Kürt sorununu hiçbir biçimde çözmek istemeyen inkârcılar ya da halkın demokratik gücünü esas almayan üst tabaka demokrasicileridir.

Bazıları “Apo federasyona bile razı olmuyor, konfederasyon istiyor” diyerek şovenizmi kışkırtmak istiyorlar. Buna vereceğimiz cevap, “Kürt Halk Önderi Türkiye’de bir federasyon gibi iktidar alanları belirleyen bir çözümü değil, Kürt sorununun dil, kimlik, kültür ve kendi kimliğiyle örgütlenme ve siyaset yapma özgürlüğü temelinde çözümlenmesini hedefliyor” biçiminde olacaktır. Aslında devletin önemli kademeleri ve siyasal karar alıcıları nasıl bir çözüm istediğimizi iyi biliyorlar. Dolayısıyla bu çarpıtma bilinçlidir. Kürt milliyetçiliği Önder Apo ve Kongra Gel’i devlet istemediği için suçluyor; inkârcılık ise demokratik konfederalizmi devlet isteme ve Türkiye’yi bölme olarak ele alıp inkârcılığına çeşitli çevrelerden destek bulmaya çalışıyor. Her iki tarafın eleştirileri de doğru değildir. Kürt Özgürlük Hareketi ne Kürt halkının özgürlük ve demokrasisinden vazgeçiyor, ne de “Bir devletimiz olsun” diyor.

“Demokratik cumhuriyet daha uygulanabilir, demokratik konfederalizm uygulanamaz” denilemez. Böyle yaklaşmak ikisini karşı karşıya koymaktır. Demokratik cumhuriyet toplumun temel demokratik haklarını kabul edecek biçimde devletin demokrasiye duyarlı hale gelmesi demektir. Demokratik konfederalizm ise devleti değil de, toplumun demokratik kurumlaşmasını ilgilendiren bir konudur. Tabii ki demokratik konfederalizmin pratikleştiği cumhuriyet, daha fazla demokratikleşmiş bir cumhuriyet haline gelir.

Demokratik konfederal örgütlenme sosyal, ekonomik ve kültürel alanda birçok faaliyetin bizzat Kürt halkının kendisi tarafından yapılmasına imkân verir. Bu yapılanma ile Kürt halkının bu alanlardaki potansiyelleri açığa çıkarılır ve yaşamsallaştırılır. Kürt halkının bu demokratikleşme düzeyi ve

bunun ortaya çıkardığı enerji, Kürt sorununun çözümünü yakınlaştırmaları açısından büyük rol oynar.

Demokratik konfederalizm, devletli yaşamdan devletsiz hale geçişin projesi olarak da sunuluyor. Ancak isim, sınırlar ve bayrağın olması bu öneriyi tartışmalı hale getirmiyor mu? Bunlar ulus-devletin simgesi olan şeyler değil midir? Hedeflenen amaç ile sunulan proje biçimi tezat oluşturuyor mu? Koma Komalên Kurdistan ismi ve bayrak nasıl anlam taşıyor?

Bu sorular Kürt inkârcılığının olup olmadığı koşullara göre farklı ele alınabilir. İnkârcı zihniyetin kalktığı koşullarda Kürt halkının yaygın ve kapsamlı demokratik örgütlenmesi hiçbir sorun yaratmayacağı gibi, Türk halkıyla daha sıkı bir ilişkiye yol açacağından, demokratik birlikten rahatsız olmayan çevreler tarafından olumlu karşılanır ve teşvik edilir. Kürt halkının demokratik konfederal örgütlenmesine Marmara bölgesindeki halkın demokratik örgütlenmesine verilen tepkiden farklı tepki verilmez.

Demokratik konfederal örgütlenme, sınırlar değişmeden Türkiye’yi demokratik temelde Kürt sorununa çözüm bulma konusunda hem teşvik hem de ikna eder. Kürt halkının konfederal örgütlenmesi olan Koma Komalên Kurdistan “Bir devletim olsun” zihniyetini ortadan kaldıran ve Türkiye’nin demokratikleşmesine güç vermek isteyen bir anlayışın ürünüdür; çatışmalar ve bölünmelerin önünün böyle alınabileceğini ortaya koyma projesidir. Bu projedeki temel kaygılardan biri de Türkiye’yi demokratikleşmede adım atmaya teşvik etmektir. Koma Komalên Kurdistan sistemindeki Kurdistan ismi bir siyasi sınır belirleme değildir; Kürt halkının yaşadığı coğrafyada kendi demokratik örgütlenmesini yaratmasına verilen addır.

Artık evrensel olarak toplumsal kesimler ve bireylerin demokratik örgütlenme içine girmeleri hiçbir biçimde suç olarak kabul görmemektedir. Dolayısıyla Türkiye demokratik olduğunu iddia ediyorsa, böylesi bir örgütlenmeyi herhangi biçimde bir suç kategorisi içine sokamaz. Yine Kürt Özgürlük Hareketi sınırları bir siyasi sorun yapmıyor ve gündemine almıyorsa, Kürt halkının

yaşadığı toprakları Kürdistan olarak ifade etmek de hiç kimseyi rahatsız etmemelidir.

Koma Komalên Kurdistan'ın sınır sorunu yarattığını söylemek yanlıştır. Yaşadıkları coğrafyada devlet diye bir kavramı düşünmeden, Kürtlerin kendilerini Türkiye'nin siyasi sınırları içinde demokratik biçimde örgütlemeleri sınır sorununu ortaya çıkarmaz. Aksine sınır konusunda çok hassas olanları rahatlatır. Kürt halkının Kürt sorununu sınırlar değişmeden çözme yönündeki bu tür girişimleri Türk halkı ile demokratik birlik içinde yaşamak istediğinin kanıtıdır.

Demokratik Konfederalizm bayrağı bir devlet bayrağı değildir. Demokrasi ve özgürlüğü simgeleyen bir bayraktır. Bu yüzden ulus-devletlerin kullandığı bayrak gibi ele alınamaz. Amaçladığı yaşam projesinin içeriğini veren bir sembol olarak değerlendirmek daha doğrudur. Bu bayrak devletsizlik bayrağıdır; devletin özgürlük ve demokrasiyi sınırlama niteliğine karşı demokrasi ve özgürlük bayrağıdır; devletsizliğe vurgu yapmanın bayrağıdır. Bayrakları yalnızca devletler kullanır ya da bayrak kullanmak devlet istemektir yargısı yanlıştır.

Kürt Halk Önderi, teorik çözümlemelerinde devlet ve iktidar istemenin özgürlük savaşçılarının hedefi olmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle devlet yıkmak ve yeni bir devlet kurmakla özgürlüğün kazanılamayacağını bütün tarihi didik didik ederek ortaya koymuştur. Teorik tezlerinin esasını 'devlet + demokrasi'ye dayandırmaktadır. Bu tez devleti yıkarak değil, devletin yanında halkın kendi demokratik sistemini kurarak özgürlüklerin gelişeceğini izah eder. Demokratik konfederalizm, 'devlet + demokrasi' formülünün demokrasi tarafıdır.

Demokratik konfederalizmin bir bayrakla ilan edilmesi bu proje konusundaki iddianın düzeyini göstermektedir. Demokratik konfederalizm devletçi zihniyete karşı alternatif bir projedir. Dolayısıyla konfederalizm kavramı ve bayraktan bir devlet niyeti çıkarmak zorlama bir değerlendirmedir.

Demokratik konfederalizmin ilanı ve bunun bir bayrakla ifade edilmesi, hareketimizin Türkiye sınırları içinde Kürt sorununa demokratik çözüm bulma yaklaşımına karşı kuşku yaratmaz, yaratmamalıdır. Kuşkusuz inkârcı çevreler bu tür şeyleri kullanabilirler. Demokratik Konfederalizm devletten istenen bir

Radikal Demokrasi

talep değildir. Devletten beklenen, halkın bu demokratik örgütlenmesine engel olmamasıdır.

Bu demokratik örgütlenme tabii ki Kürt sorununun çözümünü isteyecek ve dayatacaktır. Demokratik konfederal örgütlenmenin çözeceği en temel problemlerden biri çözüm bekleyen bu sorun olacaktır.

Kürt sorununu çözmek isteyen bir irade ortaya çıktığı takdirde görecektir ki, Kürt Demokratik Hareketi en makul bir çözümü istemektedir. Bu nedenle yapılan spekülasyonlar yersizdir. İnkârcı sistem Kürt iradesi olan Kürt Halk Önderi ve hareketini etkisizleştirmek ve tasfiye etmek istediği için, demokratik konfederalizmi kendine göre yorumluyor. Ancak devletin Kürt sorunu ile ilgilenen çevreleri, bayrağın ve konfederasyon kavramının sınır ve devletle ilgili dile olarak getirilmediğini çok iyi bilmektedir. Ancak demokratik konfederal sistem ve onun demokrasi ve özgürlüğü temsil eden bayrağı tabii ki inkârcılığı reddeden Kürt halkının özgür ve demokratik sistemi olduğu için şiddetle karşı çıkmaktadırlar. Dolayısıyla Kürt sorununu inkâr etmeyenlerin bu tür şeyleri yanlış anlama ve karşı çıkma gibi bir sorunları olamaz.

Demokratik konfederalizmin gerçekleşme şansının olmadığı, devlet sınırlarını aşan bir niteliği olduğundan çatışma yaratabileceği ve hukuksal zemininin bulunmadığı ifade ediliyor. Hukuksal zemini nedir? Kürt Halk Önderinin üç hukuka bağlı olunacağı sözü nasıl yaşam bulabilir?

Bir daha vurgulamalıyız ki, demokratik konfederalizm esas olarak devletten beklenen ve istenen bir sistem değildir. Kürt Demokratik Hareketinin bu projeyi gerçekleştirme performansına bağlı olarak ne kadar pratikleşeceği gündeme gelecektir. Bu örgütlenme esas olarak hukuksal bir sorun yaşamaz. Ancak bu proje inkârıcılığa karşı bir mücadele içinde olacağından, mevcut sistemle bir çekişme ve çatışma gündeme gelebilir. Fakat bu, devletin üniter olmasıyla ve onun hukukuyla çatışmaya girecek bir pratikleşme değildir. Çatışma inkârcılıkla olan bir çatışma olarak görülmelidir.

Profesör Baskın Oran'ın "Hukuksal temeli yoktur. Anayasa bilinmiyor" biçimindeki itirazları doğru değildir. Bu proje

demokratik olmayan zihniyetle çatışır; ancak demokratik niteliği olan bir üniter anayasayla bile çatışmadan pratikleşebilir. Türkiye eğer Fransa ya da İtalya gibi demokratik değerleri ve örgütlenme özgürlüğünü belirli düzeyde benimsemiş bir ülke olsa, demokratik konfederal sistemin gerçekleştirilmesi önünde bir engel ortaya çıkmaz.

Her demokratik hareketin istediği gibi, Kürt Demokratik Hareketi de devletin siyasi sisteminde demokratikleşme ve değişiklikler istemektedir. Bu ayrı bir konudur. Ancak demokratik konfederalizm bu değişikliklerden bağımsız olarak, bugünkü yasaların pozitif yorumlanması durumunda bile kısmi bir pratikleşme yaşayabilir. Herhalde Ege ya da Karadeniz bölgesinde böyle bir örgütlenmeye fazla engel olacak bir yasal neden yoktur. Kürdistan'da uygulanma düzeyi ise inkârcı zihniyet nedeniyle engellerle karşılaşabilir. Mevcut inkârcı zihniyet, demokratik konfederalizmin Koma Komalên Kurdistan biçiminde tanımlanmasına dayanarak böyle bir gelişmeyi engelleyebilir. Burada pratikleşmeyi engelleyen Kürdistan kavramı değil, Kürt'ü inkâr eden zihniyettir.

Demokratik konfederalizmin beklediği, kendisi üniter devlete bir karşı koyuş içine girmezken, üniter devletin de Kürt inkârcılığından vazgeçerek, halkın kendi demokratik örgütlenmesine engel olmamasıdır. Çünkü üniter yapılar bir kimliğin ya da bir halkın inkâr edilip edilmemesiyle ilgili bir konu değildir. Devlet sisteminin ve organlarının birliğini ifade eder. Örneğin Türkiye inkârcılıktan vazgeçerek Kürtçeyi bir eğitim dili olarak kullanabilir, Kürt kültürü de Türk kültürü gibi her yerde kendisini özgürce ifade edebilir, geliştirebilir. Kürtçe eğitim dili oldu ve Kürt kültürü ayrı bir kültür olarak kendini ifade etmeye başladı diye Türkiye'nin üniter yapısı değişmiş olmaz. Inkârcılık ayrı bir şeydir, devletin üniter yapıda örgütlenmesi ayrı bir şeydir.

Avrupa hukuku ile demokratik konfederalizm hiçbir biçimde çatışmaz. Şu anda Avrupa Birliği yasalarıyla çatışan, Türkiye'nin yürürlükteki yasaları ve zihniyetidir. Avrupa hukuku ve Kopenhag Kriterlerinin tam uygulandığı bir Türkiye'de, bir topluluğun kendini demokratik konfederal temelde örgütlemesi hiçbir sorun ortaya çıkarmaz. Sadece her ülkede olduğu gibi demokrasi yetersizliğiyle demokrasinin geliştirilmesini isteyenler

arasındaki gerilimin belki biraz daha fazlası yaşanabilir. Zaten bir ülkede devletle demokrasi güçleri arasında hiçbir gerilim yoksa, orada demokratik gelişme dinamiğinden söz edilemez.

Kürt halkı ayrı bir devlet kurmuyor. “Ben bu devletimi kuracağım ve Türkiye devleti de bunu tanısin” demiyor. Bu nedenle ciddi bir anayasal sorun yaşanmaz. Tabii ki anayasada demokratikleşmenin önünü açacak değişiklikler olmalıdır. Kürt ve Kürdistan kavramlarının kullanılması yasak olmaktan çıkarılmalıdır. Herhangi bir kurum, dernek Kürt ve Kürdistan kavramlarını kullanabilmelidir. Demokraside böyle yasaklar olamaz. Zaten bu yasalara karşı çıkmadan demokratlık olmaz. Tabii ki öngördüğümüz demokratik kurumlaşma en başta da inkârcılığa karşı mücadele yürütecek bir kurumlaşma olacaktır.

Kürt Halk Önderi milliyetçiliğe karşıdır. Kürt Özgürlük Hareketi milliyetçi yaklaşım ve çözümleri doğru bulmuyor. Ancak bir halkın adını ve yaşadığı coğrafyayı dillendirmek milliyetçilik olarak değerlendirilemez. Bir halkın kimliğini, dilini ve kültürünü istemek ve sahiplenmek milliyetçilik değildir. “Kürt Halk Önderi ve Özgürlük Hareketi inkârcılığı reddediyor; Kürtlerin dil, kültür, kimlik ve özgürlüğünü istiyor; Kürt halkını örgütleyor” denilerek milliyetçilikle suçlanamaz.

Demokratik konfederalizm milliyetçi ve devletçi çözümlere karşı alternatif olan ve sınırlar değişmeden halkların kardeşliğini ve demokratik birliğini esas alan bir çözümdür. Devletin üniter olmasını da bir sorun olarak görmemektedir. Devletin resmi dilinin Türkçe olmasına da itirazı yoktur. Tabii ki Kürtçe de eğitim dili olacaktır, Kürtler bir devlet dairesine gittiğinde dillerini konuşacaktır. Öte yandan bir ülkede demokrasi geliştikçe ve toplum demokratik konfederalizm gibi bir modelle kendini örgütleyip ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyet yapma gücüne ulaştığında, devletin üniter yapısı eski karakterinde kalmayacaktır. Bu, demokratikleşmenin gelişmesinin doğal sonucudur.

Konfederalizm muğlak bulunuyor. Kürtlerin asli unsur olmaları ve kendi ulusal kültürel haklarını talep etmeleri ile konfederalizm projesi birbirinden ayrı şeyler midir? Bu iki olgu birbiriyle nasıl bir bağ içindedir?

Konfederalizm muğlak değildir. Bunu devletlerin, federe devletlerin konfederal birlik kurmasıyla karıştıranlar vardır. Bunların kafası muğlaktır. Çünkü tarihte toplumsal kesimlerin ve halkların konfederal ilişkisinin önemli yer teşkil ettiğini bilmemektedirler. Burada muğlaklıktan çok, konfederalizmi sadece devletlerin birliği sananların cehaleti söz konusudur. Tarih içinde devlet olmayan, devletsiz konfederal ilişkilerin konfederal devletlerden daha fazla olduğu bilinmiyor. Nedeni de kapitalizmle birlikte ortaya çıkan ulus-devlet ve milliyetçilik eksenli düşünme biçimidir.

Daha önce demokratik cumhuriyet temelinde Kürt sorununu çözme çağrımızla bugünkü demokratik konfederal bir örgütlenmeye yönelmemiz arasında Kürt sorununu çözme konusunda niteliksel bir fark yoktur. Kürt sorunu yine demokratikleşme içinde çözülecek bir sorun olarak görülmeye devam edilmektedir.

Demokratik konfederalizmde devletin el atmadığı ya da çözmediği bazı sorunlar bu örgütlenmeye bırakılıyor. Örneğin devletin ilgi göstermediği, hatta engellediği ortamda Kürt tarihini ve kültürünü araştırmayı bu örgütlenme yapabilir. Devletin kendi yaklaşımıyla yapıp da toplumun benimsemediği çeşitli çalışmalar da yine bu sistem içinde yapılabilir. Aynı şekilde devletin yapmadığı ekonomik yatırımlar Kürtlerin ekonomik gücü açığa çıkarılarak yapılabilir. Tabii ki devletin demokratikleşme ve barış çerçevesinde yapacağı şeyler de vardır ve yapması gerekmektedir.

Kürtler kendilerini demokratik konfederalizm olan Koma Komalên Kürdistan'da asli unsur olarak görmeye devam edeceklerdir. Kürtler kendileri için bir federasyon veya ayrı bir coğrafi yönetim istemiyorlar. Türkiye Devleti içinde böyle bir ilişkiyi öngörmüyorlar. Kendi demokratik konfederal örgütlenmelerini ve halkın birçok alanda kendisini yönetir hale gelmesini demokratik birlik çizgisi ile çelişkili olarak görmüyorlar. Biz demokratik konfederalizm ile Türkiye bütünlüğü içinde Kürt sorununun çözümünü birbirini tamamlayan nitelikte değerlendiriyoruz.

Demokratik konfederalizm projesi kimi noktalarda muhatap devletlerin de kabulünü gerektiriyor. Kürtlerin yaşadığı ülkelerdeki devlet yönetimlerinden böyle bir

yaklaşım söz konusu olabilir mi? Bu olmayacaksa, Kürt Özgürlük Hareketi nasıl bir yaklaşım içinde olacak?

Demokratik konfederalizm halkın örgütlenmesidir. Yaşamın her alanının devlet dışı örgütlenmesidir. Toplumda ve yaşamın her alanında demokrasinin geliştirilmesidir. Dünyada varolan devletin küçülmesi ve toplumun devlet dışı örgütlenerek kendi yaşamını düzenlemesi eğilimine denk düşmektedir. Türkiye'nin yasalarını Avrupa Birliği hukukuna uyarlama süreci de böyle bir örgütlenmeye imkânlar sunmaktadır. Eğer Türkiye demokratik kriterleri kabul edecekse, demokratik konfederalizmin önüne engel koyamaz. Eğer ilgili devletler Kürtlerin ayrılık değil birleşme eğilimi içinde olmasını istiyorlarsa, Kürt halkının kendini örgütlemesine ve ifade etmesine engel koymamalıdır. Böyle bir örgütlenme Kürt halkının demokratik hakkıdır. Devletler de demokratik ortamda barış ve istikrar istiyorlarsa, Kürt halkının bu tür örgütlenmesini eski zihniyette olduğu gibi sorun yapmamalıdır.

Burada beklentiden çok, devletten demokratik duyarlılık isteniyor. Kürt halkının kendini her alanda örgütlemesi Türkiye'yi bölmez, aksine Türkiye ile bir arada yaşama eğilimini güçlendirir. Kürt halkının örgütlenmesine engel olmak bölücü yaklaşım olur, ayrılık eğilimini güçlendirir. Türkiye artık Kürtleri gerektiğinde tokat vurulup yerine oturtulacak bir halk olarak görmemelidir. Kürtlere Türkiye'nin asli bir halkı olarak yaklaşılsa, Türkiye açısından da yeni bir tarih başlar. Özcesi Türkiye'den beklenen, Kürtlere kuşkucu yaklaşımın bırakılması ve Kürtlerin de bir halk olarak özgünlüğünü ve farklılığını kabul etmesidir. Tabii Kürtlerin demokratik ulusal haklarının sözde değil, uygulamada da resmi olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Devlet engellese de, Kürt Özgürlük Hareketi meşru demokratik örgütlenme hakkını sonuna kadar kullanacaktır. "Devlet engelleme çıkarıyor" diyerek bu hedefinden kesinlikle vazgeçmeyecektir. Engellemede ısrar, çatışma ve çekişmeyi arttırır.

Demokratik konfederal örgütlenme özgürlük ve demokrasiyi esas aldığından, milliyetçi talepleri geri plana iter. Eğer inkârcılık kalkarsa, bu örgütlenme bugün var olan hassasiyetleri ortadan kaldıracak en esaslı yol olacaktır. Demokratik konfederalizm

demokratik birlik ve barış yanlısı olacak, bugüne kadar sürdürdüğü birlikçi yaklaşımdan vazgeçmeyecektir. Ancak inkârcı anlayışa karşı da meşru savunma dahil, her türlü örgütlenme ve mücadelesini sürdürecektir.

Demokratik konfederalizm bir anlamıyla ulusların kaderini tayin hakkının yeniden ve farklı yorumlanması anlamına gelebilir mi? Buna göre demokratik konfederalizmde ulusların kaderlerini tayin hakkı nasıl ele alınıyor?

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının devlet kurma hakkı olduğu biçimindeki düşünce zaten sosyalist anlayış değildi. Burjuvazinin ulus-devlet kurma anlayışının türevi ve sonucu olarak her ulusa bir devlet anlayışı ortaya çıkmıştı. Her ulusa bir devlet anlayışı sosyolojik ve siyasi bir zorunluluk değildir. Ne var ki, burjuvazi kendi gelişimini devlet sınırları içinde gördüğünden, milliyetçi ideolojiyle ulus-devlet teorisini kutsallaştırmış ve fetiş haline getirmiştir. Tarihte ulus-devlet anlayışı kadar halkları birbirine karşı hale getiren, kültürler arası ilişkileri bu kadar sınırlayan bir anlayış ve dönem yoktur. Sınırların bu düzeyde katı hale geldiği bir dönem insanlık tarihinde hiç olmadı. Bu dönem aslında tarihsel olarak geçici, arızı bir durumdur.

Ulusların kendi kaderini tayin hakkının devlet kurma olarak ele alınması da burjuvazinin siyasal ve sosyal bilimi kendi çıkarına göre değerlendirmesinin sonucudur. Siyasal ve sosyal bilimde burjuvazinin hâkimiyeti ulusların kaderini tayin hakkı konusunda da etkili olmuştur. Bu nedenle devrimciler ve ulusal kurtuluşçuların tümü bu teze kendi kavramlarını katarak burjuvazinin bu anlayışını savunmuşlardır.

Kürt Halk Önderi 1999 yılındaki İmralı Savunmaları ve daha sonraki görüşme notlarında her ulusa bir devlet anlayışını doğru bulmadığını ortaya koymuş, özgürlük ve demokrasinin devlet kurmayla özdeş görülmesini eleştirmiştir.

Bir halk kendi kimliğini, kültürünü ve dilini özgürce geliştiriyorsa, demokratik bir yaşam içinde sosyal, ekonomik ve kültürel çalışmalarını yapabiliyorsa, orada devlet olmasa da kendi kaderini ele alma vardır. Önemli olan, toplumun her alanda demokratik otoritesini ortaya çıkarmasıdır. Devlet kurmakla bir

toplum kendi kaderini eline alamaz. Devlet tüm toplumla özdeş değildir. Devlet toplumun üst tabakası ya da kaymak tabakasının kendi çıkarlarını korumaya alması veya kapitalizm çağında burjuvazinin ulus-devlet sınırları içinde ekonomik tekeli ele geçirmesidir. Bu ekonomik tekelle en yüksek kâr elde ettiği dönemin siyasal formu ulus-devlet olarak ifade edilmiştir.

Demokratik konfederalizm devletsiz ve özgürlükçü demokratik bir yaşamı öngördüğünden, tamamıyla kendi kaderini eline alma, yani kendi iradesiyle yaşamını düzenleme olarak görülmelidir. Bu anlamda kendi kaderini tayin hakkının en iyi biçimde uygulandığı bir sistem olarak değerlendirilmelidir. Demokrasi her türlü özgürlüklerin geliştiği vaha ve çerçevedir. Dolayısıyla her türlü özgürlüğün güvencesi ve irade olmanın yolu demokratikleşmede görülmez. Ulusların kaderini tayin hakkından maksat halkların iradeleri ve özgür yaşamı ise, bunun esas olarak devletten değil demokrasinden geçeceği açıktır. Dolayısıyla Kürt halkının demokratik konfederal örgütlenmesi ve Türkiye’de demokratikleşmeyi amaçlaması gerçek anlamda kaderini tayin etme ve iradeye sahip olmanın en sağlam güvencesi ve kalıcı yoludur.

Kürtler açısından “Bir devletim olsun” anlayışı yerine, içinde yaşadıkları ülkede demokrasi temelinde bütün özgürlüklerini yaşama imkânı bulmak, parçalar arasında ise sınırları engel görmeden ekonomik, sosyal ve kültürel ilişki içinde olmak, ulusların kendi kaderini tayin hakkının bugünkü en doğru yorumudur. Giderek sınırların daha gevşek ve geçirgen bir hale gelmesi, Kürtler arası böyle bir ilişkiye imkân verecektir. Tüm parçaların birleşmesi ve bir devlet olması gerçekçi olmadığı gibi, öngördüğümüz sistem Kürt halkının demokratik ulusal birliğini de en verimli ve en uygulanır biçimde hayata geçmesinin yolunu açacaktır. Sanılanın aksine, devlet olmadan sınırların geçirgenliğiyle ortaya çıkacak parçalar arası ilişki, Kürtlerin her konuda gelişmesi açısından daha fazla imkân sunacaktır.

Kürtler bugün Türkiye, İran, Suriye ve Irak’ın başta metropolleri olmak üzere her alana yayılmıştır. Bu nedenle sınırları belli bir ulus-devlet yerine, mevcut ülkelerde demokratik çözüme ulaşmaları ve devletler arası sınırların geçirgen hale getirilmesi, izlenmesi gereken doğru politika olmalıdır.

Söz konusu devletler de Kürtlerin birbirileriyle ilişkilerine engel çıkarmayan bir yaklaşım gösterirlerse, Kürtlerde var olan “Bizim de bir devletimiz olsun” anlayışı değişerek, demokratik birlik çözümü tüm Kürtlerin tercih ettiği -yani kendi kaderini tayin etmenin bu biçimi- çözüm olacaktır.

Kürt Özgürlük Hareketinin bugün de yarın da tercihi bu olacaktır. Demokratik Konfederalizm projesi pratikleştikçe milliyetçi eğilim giderek gerileyecek, halkçı ve özgürlükçü demokratik çözüm çizgisi hâkim olacaktır. Bu da Kürtlerin her alanda en yüksek düzeyde gelişimine imkân vererek 20. yüzyılı Ortadoğu'da Kürtlerin yüzyılı haline getirecektir.

ÖZGÜRLEŞME VE GÜÇLENME DEMOKRATİK ULUSLAŞMAYLA KAZANILIR

Ulus ve milliyetçilik kavramları özellikle 20. yüzyılda siyasetçilerin ve sosyal bilimcilerin üzerinde en fazla durduğu kavramlar oldu. Öte yandan tarihte hiçbir kavramların bu kadar istismar edildiğine tanık olunmamıştır. Günümüzde bu milliyetçilik kavramıyla özdeşleşmiş devlet olgusu da çok yönlü tartışılmaktadır. İnsanlığın birçok sorununun çözümünün bu kavramları anlamak ve irdelemekten geçtiğini söylersek abartmış olmayız.

Kürt halk Önderi İmralı'da yaşadığı yoğunlaşma sürecinde bu kavramları ciddi biçimde sorgulamaya ve bilimsel değerlendirmeler yapmaya yönelmiştir. Başta devlet olgusu olmak üzere bu kavramların insanlık için ne anlama geldiğini hiçbir sosyal bilimcinin ortaya koyamadığı kadar çarpıcı bir biçimde ele almıştır. Devlet, ulus-devlet ve milliyetçiliğin insanlığın sorunlarını kördüğüm hale getiren olgular olduğunu vurgulamıştır. Bu kavramları bilimsel olarak değerlendirip toplumlara zarar verdiğini ortaya koyarak aşmadan, bu kördüğümün çözülemeyeceğini gözler önüne sermiştir. Özellikle Ortadoğu'nun yaşadığı ağır sorunların çözümünün de bu olguların doğru ele alınıp çözümleyici alternatifler ortaya konulmasıyla mümkün olduğunu göstermiştir.

Bu kavramların tarihsel süreç içinde yaşadığı diyalektik, içerdiği anlam ve sonuçları itibariyle irdelemiş, insanlığın bu olgular etrafında yaşadığı acıların demokratik ulusu esas alan bir zihniyetle aşılabileceğini ifade etmiştir.

Demokratik ulus kavramını devlet, ulus, ulus-devlet ve milliyetçilik kavramlarının sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel anlamları, tanımları, işlevleri ve yarattığı sonuçları ele alma temelinde tanımlamaya ve günümüzde nasıl somutlaşacağını ortaya koymaya çalışacağız.

İnsan toplum yaşamına klan formuyla başlamıştır. Toplum yaşamıyla birlikte gücünü fark etmiş, bu nedenle de toplumsal yaşamı ve onun sembolü olan totemi kutsamıştır. İnsan için ilk kutsallık toplumsal yaşam olmuştur. Bu nedenle insanlık kutsallık kavramına haklı olarak her zaman büyük bir değer biçmiştir. Kutsallığın insan için önemini bilenler de kendi çıkarlarına

hizmet edecek olgulara böyle bir anlam yükleyerek kutsallığı kullanmışlardır. Kutsallık yüklenen olguların tümünün toplumsal ve insanları ortak duygulara yönelten nitelikte oldukları kesindir.

Klan formuyla başlayan toplumsallığın gücünün insan yaşamında ortaya çıkardığı kalite yükselmesi nedeniyle insanlığın yaşam kalitesini yükseltmek açısından yeni toplumsallık arayışlarına yöneldiğini ya da ekonomik ve sosyal yaşam dinamiklerinin insanları yeni toplumsal form etrafında bir araya getirdiğini tarih içinde gözlemlemekteyiz.

Klandan sonra kabile, aşiret, etnisite, halk ve milliyet biçiminde toplumsallık tanımlamaları yapılır. En fazla kullanılan kavramların başında ise halk gelmiştir. Halk aynı dili konuşan ve ortak kültüre sahip olan kabile, aşiret ya da etnik topluluklar için kullanılmıştır. Halk denildiğinde esas olarak da devlet ve iktidar dışındaki topluluklar anlaşılmıştır. Bu tanımlama halkla devletin tarih içinde ayrı olgular olarak kaldığını ve bütünleşmediklerini ifade etmesi açısından önemlidir. Devleti ve halkı ayrı topluluklar olarak tanımlamak açısından halk anlam yüklü bir içerik kazanmıştır. Kürt halkı, Türk halkı, Arap halkı, Fars halkı denilirken egemenler bu tanımlamaların dışında kalmaktadır.

Millet kavramı halkın içerdiği anlamı taşıdığı biçiminde kullanıldığı gibi, bu kavramın devleti oluşturan toplumsal kesimler ve egemenleri içine alma biçiminde kullanıldığını da görmekteyiz. Sosyal bilimcilerin halk ile ulus arasındaki toplumsal formu ya da ulus öncesi aynı dili ve kültürü konuşan toplulukları bu kavramlaştırma ile tanımladıklarını görüyoruz. Ulus öncesi devlet içinde yer alanların halk kavramını kullanırken kendilerini içinde görmemeleri, ama millet kavramını kullanırken kendilerini de içinde görmeleri, halk kavramı ile millet kavramının aynı şeyler olmadığını ya da aynı şeyler olarak anlaşılmadığını göstermektedir.

Feodal dönemde imparatorlukların imparatorluk sınırları içinde yer alan farklı dil ve kültürlerdeki halklar için millet kavramını kullandıklarını çeşitli belgelerde görmek mümkündür. Örneğin ilk siyaset bilimi kitabı olarak bilinen Siyasetname'de Nizamülmülk, sultanlara verdiği nasihatlerde ordunun ve devletin kadrolarının farklı milletlerden oluşması gerektiğini söyler.

Millet kavramı, halk ile ulus kavramı arasında bir anlam yüklenerek kullanılmasından da anlaşılacağı gibi, kapitalizm öncesi dönemdeki toplumsal formu tanımlamaktadır.

Avrupa'da Rönesans ve Reform hareketlerinin ve bunların ortaya çıkardığı halk devrimlerinin Avrupa toplumlarında, ortak duyguların mayalandığı yeni bir toplumsal ruh ortaya çıkmıştır. Düşünsel ve sosyal alanda yaşanan gelişmeler teknik gelişmelerle tamamlanınca, üretim ve ticarete de artış olmuştur. Tüm bu gelişmelerle birlikte halk ya da milliyet yerine, daha çok ulus kavramının öne çıktığını görmekteyiz. Uluslaşma kavramı ortak dil, kültür ve vatana sahip toplulukların sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerinin sıklaşarak daha üst bir toplumsallaşmaya evrilmesi olarak ifade edilmiştir. Böyle bir anlam yüklü olduğunu belirtmek için de feodal çitlerin kalkmasıyla geniş bir pazar etrafında uluslaşmanın gerçekleştiği vurgulanmıştır. Feodal dönemde imparatorluk ve merkezi krallıkların var olduğu yerlerde bile feodal beyler ve prenslerin kendi etkinlik alanlarında belirli bir özerklikleri olmuş, böylelikle diğer alanlarla ilişkilerinde her zaman bir sınırlama bulunmuştur.

Ancak şu da bir gerçekliktir ki, tarihin hiçbir döneminde feodal beyler ve prenslerin hâkimiyet alanlarını bir yana bırakalım, devlet sınırları bile ticareti engelleyememiştir. Hatta ister köleciler ister feodal dönemde olsun, istikrarlı ve güçlü devletler ticaret yollarında güvenliği sağlayan devletler olarak görülmüştür. Bu nedenle feodal ulusal çitlerin ya da devlet sınırlarının ticareti önlediği tezinin gerçeklik yanları olsa da, bu önemli oranda bir çarpıtmadır. Ülkeler arası ticaret serbestliğinin en fazla kısıtlandığı dönem kapitalizmin ilk dönemlerinde yüksek gümrük duvarlarının var olduğu merkantilist dönemdir. Devlet sınırları içindeki ticaretin önünde engel olmasa da, ulus-devlet sınırları ticaret önünde önemli bir engel haine gelmiştir. Bırakalım merkantilist dönemi, yakın zamana kadar ulus-devlet sınırları içindeki burjuvazi bu yaklaşımı önemli oranda sürdürmüştür.

Kürt Halk Önderi ulus kavramıyla ilgili görüşlerini şöyle dile getirmektedir:

“Toplumların ilkel komünal, devlet-toplum ve demokratik toplum olarak kendi içindeki bölünmesi sınıflaşma ve yönetim sorunlarıyla bağlantılıdır. Ulus gerçekliği temelinde bölünmeler

ise daha çok dil, kültür, hukuk ve siyasal gelişmelerle belirlenir. Tek bir ulus tipinden değil, çok farklı ulus biçimlerinden bahsetmek daha anlamlıdır. Aynı temelde değil, çok farklı temellerde inşa edilmiş uluslardan bahsetmek mümkündür.

“Ulus kategorisini anlamlandırırken, genel bir toplumsal olguyu sürekli göz önünde bulundurmak öğretici olacaktır. Başta klanlar olmak üzere, tüm toplulukların bir kendilik sorunları vardır. Ben nasıl bir toplum veya topluluğum? Bu bir nevi kimlik sorgulamasıdır. Nasıl ki her insanın bir adı ve kimliği varsa, her topluluk için de ad ve kimlik gereğinden bahsetmek zorunluluktur. Ortada göze batarcasına farklı niteliklerden oluşan birçok toplumsal olgu varsa, bunların ad ve kimlik ifadeleri de doğaldır. Aksi halde bir ailedeki fertlerin birbirlerinin adını ve kimliğini belirtmeden ilişki kurmaları anlamına gelir ki, klan toplumunda bile bunun mümkün olması düşünülemez. Biri en basitinden başka birine ‘gel’ derken bile bunun adsız mümkün olmaması gibi. Kaldı ki, toplumların kendilerine özgü binlerce farklılık arz eden özelliklerini adlandırmadan, sıfat takmadan anlamlandırmak, iletişim kurmak, bilim yapmak, toplumsal eyleme geçmek, gelişmekten bahsetmek abestir. Bu durumda dilsiz bir toplum akla gelir ki, hayvanlarda bile bu mümkün olmaz. Onların bile işaret dilleri vardır. Çok dillilik, kültürlülük, siyasetlilik, hukukluluk mümkündür. Fakat tüm bu ilişkiler ağında ad ve kimlik yine şarttır. İki dilli, kültürlü, siyasetli, hukuklu ulus olabilir, fakat bu ad ve kimlik gereğini ortadan kaldırmaz. Çok kimliklilik ve farklılıkların bir arada yaşamasının yöntemlerinin doğru seçimini gerektirir. Zaten toplumlar başka türlü oluşmaz ve yönetilmez.

“Dolayısıyla bir klanın kendi aidiyetini toteminde dile getirmesi bu gerçeğin ne kadar eskiye dayandığını kanıtlamaktadır. Totem en basitiyle klanın kendi kimliği demektir. Halen bazı klan ve kabilelerde bu ilişkiyi gözlemek mümkündür.

“Sümer toplumu kendini tapınak kimliğinde ifade etmekle adlandırma ve inanç arasındaki bağı yansıtmaktadır. Tapınak bir imgesel ilişkiler ağıdır. Toplumun kendini anlamlandırması daha analitik bir düzey kazanmıştır. Tapınaktaki toplam ilişkilere bakmak, yani kimliğe bakmak, o toplumu önemli ölçüde tanımak anlamına geliyor. Günümüzdeki gibi çok soyut, simgesel bir ad

ve soyad da çok daha kapsamlıdır ve toplumun varlığını büyük oranda yansıtmaktadır. Kent tapınağı, kent tanrı ve tanrıçası, toplumun hangi kavramlara, güce sahip olduğuna dair ipuçları da veriyor. Halen kutsal mekânlara değer verilmesi taşıdıkları kimliksel değerlerden ötürüdür. Böylelikle kendilerini bulmuş oluyorlar. Öz bilinç dediğimiz olay budur. Kimlik bilinçlilik olayıdır. Kendi öz varlığı hakkında en etkin bilinç kavramı olayıdır.

“Tek tanrılı dinlerde toplumun kimliği, dinin ve tanrının kendisidir. Dinden ayrı toplum, toplumdan ayrı din imgesi tasavvur edilemez. Bu ilişkinin sonucu olarak din ve tanrısı, toplumun kendi öz varlığı hakkındaki bilinçlenme olayı olarak da tanımlanabilir. İslam toplumlarını tanımak, büyük ölçüde özümstedikleri dinsel bilinç kapsamındadır. Diğer aidiyetler de vardır. Örneğin cinsel kimlik, siyasal kimlik, kabilesel kimlik, sınıfsal kimlik, entelektüel kimlik gibi. Ama tüm bunlar genel kimlik olarak din kimliğinin damgasını taşır.

“Atina ve Roma kendi başına kimliktir. Antikçağdan bahsediyorum. Atina ve Roma vatandaşlığı en seçkin kimliktir. Herkese kolay verilmez. Kentin ne kadar kişilik sahibi ve onurlu olduğunu gösterir. Grek ve İtali kimliği henüz çok siliktir.

“Ortaçağda kavimsellik gelişmektedir. Dinler bu konuda önemli işlev görmektedir. Örneğin İslam aynı zamanda Araplık bilinci ve yüceliğidir. Musevilik Yahudilikle özdeştir. Hristiyanlık erken dönemde Hristiyanlaşan Ermeni, Süryani ve Grekler için çok önemli bir kavimsel kimliği de ifade ediyor. Karşılıklı birbirlerini besliyorlar. Tek tanrılı dinlerin en önemli bir işlevi de kabile ve aşiret kimliğini aşmadır. Ulus bilinci, kimliği kadar olmasa da, kavimsel bilinç büyük oranda Ortaçağda Ortadoğu’da tek tanrılı dinlerin etkili oldukları sosyolojik bir oluşumdur. Dinler için kavimsellikle bağlantılandırıldığında, proto (ön) milliyetçilik demek mümkündür. Türklerde din çok önemli bir kimlik aracıdır. İslam olmasaydı, Ortadoğu’da Türk ve Arap kavimliği büyük ihtimalle daha sönük olurdu. Örneğin Musevi Hazar Türklüğüyle Hristiyan Arapların durumunda bu gerçeği gözlemek mümkündür. Her halk, kavim için din ilişkisi farklı roller oynamıştır.

“Avrupa Ortaçağında Hristiyanlık yayılması büyük oranda kavimsel gelişmeyle iç içe olmuştur. Daha önceki kabile

topluluklarında ortak kavim bilinci tıpkı Arap ve Türk kabilelerinde gözlemlendiği gibi çok zayıftı. Hristiyanlık modernite öncesi kavimsel bilincin objektif bir etkeni rolünde olmuştur. Yani gittiği topluluğa “Siz Fransız veya Almansınız” dememiştir. Ama tüm Alman ve Fransız kabilelerine aynı din bilincini vermesi, ortak kimlik anlamında kavimsel gelişme için dev bir adım olmuştur. İkinci adım krallıklar biçimindeki siyasi gelişmedir. Kabilelerde ortak dinlerinden ayrı olarak ortak bir krallıklarının oluşması da ulus olmaya doğru son büyük adım olmuştur. Fransa için bu durum tipiktir.

“Pazarın gelişmesiyle artan sosyal ilişkisellikle artık ulusun doğuşundan bahsedebiliriz. Avrupa’da başlangıç uluslarının doğuşu bu modele göre olmuştur. Şu halde ulus; kabile bilinci + din bilinci + ortak siyasi otorite + pazar etrafında gelişen sosyal bir olgu veya ilişkiler toplamıdır. Buna ulus toplumu demek daha anlamlı kılabilir. Uluslaşmak devletleşmekle aynı şey değildir. Örneğin Fransız Krallığı yıkılsa da, Fransız ulusu olarak kalmak devam eder. Ulusu dil ve kültür birimleri olarak genel bir tarife bağlamak öğretici olabilir. Ama yalnız dil ve kültür ulusu belirler demek çok dar ve eksik bir yaklaşımdır. Ulusu, ulus olmayı sağlayan çok kaynak vardır. Siyaset, hukuk, devrim, sanatlar, özellikle edebiyat, müzik, ekonomik pazar hepsi uluslaşmada rol oynar. Ulusların ekonomik ve siyasi sistemlerle direkt ilişkisi yoktur. Karşılıklı etkileyici olabilirler.

“Ulus son derece müphem bir konudur. Hakkında çok duyarlı ve dengeli olmak büyük önem taşır.

“Günümüz toplumları büyük ölçüde uluslaşmış toplumlardır. Uluslaşmamış marjinal gruplar olsa da, ezici çoğunluk ulus toplumdur. Ulusu olmayan birey yok gibidir. Uluslu olmak doğal bir toplum hali olarak düşünülmelidir. Uygarlıklar tarihi boyunca ulus ancak kriz konusu olarak kapitalist sistemde büyük önem kazanmıştır. Daha doğrusu, ulus adına girilen korkunç spekülasyonlar büyük felaketleri hazırlamıştır.

“Uluslu oluşturan etkenlere aşırı vurgu felaketlerin başlangıcı olmuştur. Örneklersek, ulus-siyaset bağı milliyetçi ideolojinin oluşumunda baş etkindir. Ulusal siyasetin son durağı faşizm iktidarı olacaktır. Ekonominin, dinin, edebiyatın körüklediği ulusçuluk aynı kapıya çıkar. Kapitalist tekel, krizleri çözme adına, en kolay yol olarak ulusu oluşturan etkenlerin hepsini; siyaset,

ekonomi, din, hukuk, sanat, spor, diplomasi, yurtseverlik olarak ne varsa tümünü aşırı uluslaştıracak sistematik bir bütünlüğe kavuşturmuş; böylelikle iktidarlaşmamış tek bir toplum ögesi bırakmayarak en güçlüsü olacağını (her ulus açısından) hesaplamıştır. Bunun sonuçları korkunç olmuştur. Avrupa'yı kan deryasına çevirerek ve dünya çapında savaflara yol açarak, tarihte misli görülmemiş sonuçlara yol açmıştır. Bu eylem uluslaşma değildir; uluslaşmanın dinselleştirilmesidir. Bu da milliyetçilik dinidir. Sosyolojik anlamıyla milliyetçilik dindir.

“Dinler bile kavmiyetçiliğin tehlikesini bildiklerinden, oldukça tutarlı ve enternasyonalist (ümmeççi) tutum takınmışlardır. Uygarlık tarihi bu konuda en kirli dönemini kapitalizmde yaşamıştır.

“Uluslar için en verimli model demokratik ulustur. Demokratik toplumun ulus konusunda en çözümleyici, geliştirici toplum tipi olduğunu önemle anlamak gerekir. Uluslar en iyi demokratik toplum sisteminde oluşup gelişebilirler. Kavga, savaş aracı değil, kültürel zenginlik içinde dayanışmalı, hatta ulusların ulusu olma (üst ulus) gibi tarihi bir evreyi de mümkün kılabilirler. Ulusların kendi başına kavga etkeni değil, dayanışma ve kültürel zenginlik içinde barış, kardeşlik etkeni olabilmeleri demokratik sistemle mümkündür

“Ulus inkâr etmemek, kendini oluşturan faktörleri aşırı ulusallaştırmamak, ulusu faktörlerine indirgememek, özellikle siyasallaştırıp aşırı milliyetçi iktidar oluşumlarına araç yapmamak, buna karşılık demokratik ulus bilinç ve uygulanmasını geliştirmek ulus sorunlarından kurtulmanın çözümleyici yoludur.”

Yine Önder APO bir savunmasında kapitalist moderniteyle ulus-devlet arasındaki bağı şöyle değerlendirmektedir:

“Ulus-devlet kavramı en karanlıkta bırakılmak kadar, en çok çarpıtılan kavramların da başında gelmektedir. Gerçek işlevini, ana rolünü belirlemekten ısrarla kaçınılmaktadır. Daha çok propagandatıf amaçlı kullanıldığı söylenebilir. Özellikle faşizm ve milliyetçilikle ontolojik bağının görünmez kılınmasına özen gösterilir. Tıpkı faşizm ve milliyetçiliğin resmi moderniteyle ilineksel bağının göz ardı ettirilmesi gibi. Sadece burjuva liberallere özgü bir tutum değildir bu. Sosyalistler de ulus-devlet konusunda ya savunmacı görünürler, ya da çok önemsizmiş gibi

sıradan cümle kelimelerine indirgeyerek geçiştirirler. Hâlbuki çağımızı kavramanın ve değiştirmenin kilit kavramlarından. Antony Giddens'i eksik de bulsam, önemini ortaya koyması açısından aydınlatıcı buldum bu konuda.

“Şimdiye kadar sergilemeye çalıştığım konular bir anlamda ulus-devlet tanımı ve işlevi için bir ön hazırlık olarak da değerlendirilebilir. Kapitalizmin doğuş etkenlerini, modernite, iktidar, ulus ve devlet kavramlarını taslak düzeyinde dahi olsa tanımlamadan, ulus-devletin rolünü belirlemek fazla çözümleyici olamayacaktır. Yahudi meselesini ana başlıklar biçiminde taslak halinde sunmaya çalışmam da konuyla yakından bağlantılıdır. Günümüz toplumsal sorunlarını çözümlemek için ulus-devlet çözümlenmesi nasıl kilit bir kavramsa, ulus-devlet meselesini çözümlemek için de Yahudi meselesini uygarlıklar bağlamında tarihsel-toplumsal olarak en azından tanımlama düzeyinde ele almak hayli öğretici ve örnekleyici değer sunmaktadır. Yahudi meselesini ve ulus-devleti çözümlemeden Yahudi soykırımını anlamlandırmak çok eksik ve hatalı, dolayısıyla çok yanıltır. Bugünkü Ortadoğu trajedisi ortaya konulan çözümlemeleri fazlasıyla doğrulamaktadır.

“... Ulus-devlet kapitalist tekelliliğin gerçekleştiği formdur. Daha 16. yüzyılda Hollanda ve İngiltere’de, İspanya ve Fransa imparatorluk emellerini kırmak için gerekli olan devlet formu bir nevi pro ulus-devletti. Hollanda Prenslığı ve İngiltere Krallığı ulus-devlete doğru evrilerek üstünlük sağlamaya çalışacaklardı. 1649 Westphalia Konsensüsü’yle devletler arasında ulusal faktör öne çıkınca, ulus-devlet doğrultusundaki gelişmeler hızlandı. Devletlerin ekonomi-politika olarak merkantilizmi esas almaları, ulusal pazar etkenini öne çıkarmaları diğer güçlendirici, hızlandırıcı bir faktör oldu. Ulusal dil, sanat, tarih çalışmaları artık devletin inhisarında giderek daha çok yer aldı. Uluslar arasındaki çeşitli anlaşmazlıklar ve savaşlar artık milliyetçilik ve ulus-devlet tipi iktidar olmadan yürütülemez oldu. Napolyon savaşları bunda öncü rol oynadı. Fransa’yı ulus-devlet yapmadan savaş yürütülemezdi. Süreci yakından gözlemleyen Alman ideologları, Alman milliyetçiliği ve ulus-devletçiliği için gerekli tüm ipuçlarını Napolyon şahsında keşfetmişlerdi. Hızla geliştirilen Alman milliyetçiliği, bir an önce Almanya’nın birleştirilmesinde ve modernitenin aradığı devleti ortaya

çıkarmada kaldıraç rolünü oynayacaktı. Daha sonra Hitler'i doğuracak süreç 19. yüzyılın başlarında ilk adımlarını atacaktı.

“Aslında konu daha derinliklidir. Kapitalist modernitenin (uygarlığın) temelleriyle ilgilidir. Merkezinde ekonomik tekelin zafer arayışını barındıran bu hareket sadece ulusal gelişmeyi çarpıtmayacaktı; bütün ulusu ulus yapan etkenleri milliyetleştirmek zorundaydı. Dinin ulusallaştırılması olmadan, ekonomik tekelin pazar hâkimiyeti zordu. Kültür ve sanatın ulusallaştırılması benzer tekелci konumla bağlantılıdır. Savaşların ulusallaştırılması son ve en önemli faktörü oluşturacaktı. Tüm bu etkenlerin ulusallaştırılması ulusal ruhu doğuracak, o da milliyetçilikle sonuçlanacaktı. İdeologların ulus ve devlet çalışmaları gerekli fikri temelleri çoktan hazırlamıştı. Çok açık ki, bu etkenlerin hepsi ulusal pazar ve bu pazar üzerinde büyük kavga yürüten ve kendini ölümüne dayatan tekелci kapitalizmdi.”

Ulus kavramının özellikle burjuvazi tarafında kullanılması ve benzer dil ve kültüre sahip toplulukların bir pazar etrafında toplanması olarak ifade edilmesi, burjuvazinin çıkarları ile örtüşmekteydi. Burjuva ulus kavramı veya yorumu en fazla kapitalizm karşıtı olduğunu söyleyen sosyalistler ve Önderleri tarafından da benimsenmiştir. Onlar da ulusu dil, kültür ve toprak birliği olan ve bir pazar etrafında ruhi şekillenme birliği bulunan topluluklar olarak tanımlamışlardır. Dolayısıyla burjuva ulus anlayışını kabul etme temelinde her ulusa bir devlet anlayışını meşrulaştırmışlardır. Nitekim ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının devlet kurma anlayışı biçiminde ele alınması bu tanımlamanın doğal sonucu olarak kabul görmüştür.

Ortak coğrafyada yaşayan, aynı dili konuşan ve aynı kültüre sahip toplulukların ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerini sıklaştırmak potansiyellerini olabildiğince açığa çıkarmaları yanlış değildir. Toplumsallığın insanlık açısından mucizevi gelişmeler yarattığı ve bu nedenle kutsandığı dikkate alınırsa, toplumsallığın yaygınlaşması ve derinlik kazanmasının insanlık açısından yeni ufuklar getireceği açıkça görülecektir. Ancak ulus, uluslaşma ve ulusal devlet olguları burjuvazinin sömürü ve kâr hırsı için kullanıldığından toplumsallaşmayı mı geliştirdiği, yoksa toplumsallığa ve insanlığa en büyük zararları mı verdiği ortaya çıkan sonuçlardan açıkça görülmektedir. Ulus-devlet ve

milliyetçiliğin acı ve olumsuz sonuçlara yol açtığını bugün burjuvazinin kendisi de dahil herkes görmektedir.

Tarih milliyetçi ve devletçi ulus anlayışının insanlığa en fazla zarar veren olgular olduğunu, bunun da kapitalizmin kâr ve sermaye biriktirme hırsından kaynaklandığı yazacaktır. Kaldı ki, şimdiden bunlar fazlasıyla yazılıp çizilmektedir.

Burjuvazi Avrupa’da eşitlik, özgürlük ve kardeşlik talepleriyle gelişen ve feodalizmi yıkan halk devrimlerini kendi çıkarları için değerlendirmede ulus kavramını, milliyetçi ideolojiyi ve ulus-devlet hedefini çok iyi kullandı. “Aynı dili ve kültürü konuşanlar bir devlet olmalıdır; diğer uluslara karşı kendini korumalıdır” diyerek kendi çıkarlarını tüm ulusun çıkarıymış gibi göstermeye başladı. Ulus-devlet çerçevesinin burjuvazinin gelişmesi için iyi bir sömürü zemini olduğu kesindir. Burjuvazi milliyetçi-devletçi uluslaşma sonucunda sınırları çizilmiş topraklar üzerinde sömürme ve ticaret yapma tekeli kendine almıştır. “Ulus-devlet başka ulus-devletlere karşı korunmalıdır” derken burjuvazinin çıkarlarının kastedildiği açıktır. Feodal beylikleri ortadan kaldırıp merkezi devlete yönelirken de, usul-devlet duvarlarını yüksek tutarken de amaç aynıdır: Sermaye birikimi artırmak. Burjuvazi bir taraftan “Feodal beylerin çitleri olmasın” derken, diğer taraftan kendisi daha yüksek çitler örmektedir. İçeride mal ve sermayenin serbest ve güvenli dolaşımı, dışardan geleceklere karşı ise engel koymak, ulus-devletçi ekonomik yaklaşımın ortaya çıkarttığı bir sonuçtur.

Ulus-devletlerde halkın sosyal, ekonomik ve kültürel potansiyellerinin açığa çıkarılması ya da halkın örgütlenerek her alanda güç olması kaygısı taşınmaz. Tek kaygı burjuvazinin siyasi, ekonomik ve sosyal bir güç olmasıdır. Tüm bunları ulusun ortak çıkarlarıymış gibi gösteren milliyetçilik ideolojisi de burjuvazinin kendi toplumu üzerinde egemenlik kurmasını meşrulaştıran bir ideolojidir. Burjuvazi milliyetçilikle kapitalist çağın yeni dinini ortaya çıkarmıştır. Artık din uğruna savaşlar yerine, milliyetçi ideolojinin etrafında kanlı savaşlar yürütülmektedir. Tarihin en kanlı savaşlarının kapitalist modernitenin zihniyet olarak hâkim olmasıyla birlikte Hristiyan dinine sahip toplumlar arasında yapıldığı görülürse, milliyetçiliğin yeni bir din haline getirildiği rahatlıkla söylenebilir. Bu dinle devlet kutsanmıştır. Ulusal-devlet bütün

değerlerin üstüne çıkarılmıştır. Herkes bu ulus-devletin güçlenmesi için çalışmak ve hizmet etmekle yükümlü kılınmıştır. Kapitalist devlet altında köleci devlet kulluğundan daha fazla kayıtlar ve şartlarla köle kılınmış bir ulus-devlet yurttaşlığa getirilmiştir. Bu yurttaşlar topluluğu devlete kulluk düzeyinde hizmet ederken, ulus-devlet de “Ben sana hizmet ediyorum, o zaman gereklerini yerine getireceksin” dayatmasıyla yurttaşlarının önüne zorunlu olarak yapması gereken birçok görev koymuştur. Bu görevleri yerine getirmeyenler vatan haini ilan edilmiştir. Tarihin hiçbir döneminde vatan hainliği kavramı ulus-devlet dönemindeki kadar kullanılmamıştır.

Burjuvazinin milliyetçi ideolojiyle kutsadığı ulus-devlet, halkın ya da ulusun güç olduğu devlet değildir. Aksine devletin merkezileşmesiyle halk üzerindeki otorite daha yaygın ve derin hale gelmiştir. Devletin toplum üzerindeki hâkimiyetinin en fazla derinleştiği ve sistematik hale geldiği dönem ulus-devlet dönemidir. Artık ulusa ait olduğu söylenen bireyin her şeyine karışılmaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel araçların kapsamlı kullanılarak bio-iktidarın geliştirildiği dönem işte böyle başlamıştır. Öyle ki, ulus-devlet uygulamaları ve milliyetçilik ideolojisiyle kölelik içsel düzeyde oldukça kurumlaşmıştır.

Ulus-devlet burjuvazinin sömürü ve baskı tekelinin olduğu, sınırlarla çizilmiş, duvarlarla örülmüş, kâr ve sermaye birikiminin sağlandığı büyük bir fabrikadır. Köleci ve feodal devlet dönemlerinde tüccarların ya da özel mülkiyet sahiplerinin kâr isteklerini karşılayan böyle bir imkân hiçbir zaman bulunamamıştır. Hiçbir devlet bu kadar tüccarların ve özel mülkiyet sahiplerinin koruyucusu olmamıştır. Dolayısıyla ulus-devlet ve ulus kavramının kutsallaştırılması, özünde sömürücü düzene hizmetin kutsallaştırılmasıdır. Öyle ki, toplumda yapılan en kutsal iş sömürü ve sermaye birikimi sağlamak olarak görülmüştür.

“Ulus-devleti korumak en kutsal görevdir” denilirken, burjuvazinin sömürmek için çizdiği sınırlar ve sömürü tekeli korumak kutsal hale getirilmiştir. Tarihte hiçbir zaman bütün halkın ve ulusun devleti diye bir şey olmamıştır. Hatta ilk ve ortaçağda halk ve devlet ayrışması kesindir. Bu nedenle halk derken devlet dışındaki toplum anlaşılmıştır. ‘Bütün ulusun devleti’ anlayışı burjuvazinin sömürü ve baskısını meşrulaştırmak

için uydurulmuştur. Bu, Sümer rahiplerinin toplumu devlete itaat ettirme gerekçesinin daha geliştirilmiş biçimidir. İlkçağda gök düzeninde nasıl bir hiyerarşi varsa ve bütün göksel alem ona uyuyorsa, yerde de herkesin buna uyması zorunluluğu dayatılmıştır. Ama “Bu devlet senindir, bu devlet halkındır” denilmemiştir. “Devlet tanrının ya da kralın devletidir, kullar da ona hizmet edecektir” zihniyeti vardır. Ulus–devlette ise, toplum artık öyle kolay kandırılmadığı için, devlete uyma meşruiyetini daha etkili hale getirmek üzere milliyetçilik ideolojisiyle “Devlet tüm ulusundur, herkes bu devleti korumalıdır” biçiminde bir aldatma sağlanmıştır.

Demokratik halk devrimleri feodalizmin aşılmasında belirleyici rol oynamıştır. Bu devrimler feodal düzeni yıkarken, kapitalist toplumu ya da burjuvazinin ortaya koyduğu ulus-devleti hedeflememiştir. Demokratik devrimlerin önünü açan Rönesans, feodal toplumdaki dogmatik zihniyeti, doğayı ve insanı değersiz ve cansız ele alan yaşam felsefesini aşmak istemiştir. Bu süreç tabii ki yalnız maddi alanda değil, manevi alanda da yeni açılımlar ortaya çıkarmıştır. Toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkileri bu sürecin doğal sonucu olarak daha da derinleşip yaygınlaşacaktır. Bunun yarattığı toplumsallaşma demokratik uluslaşmaya yol açacak özellikleri bağrında taşımaktadır. Rönesans ve Reform demokratik uluslaşma yolunda önemli adımlardır. Demokratik ulus haline gelme anlamında gelişmeler de yaşanmıştır. Toplumda varolan komünal demokratik değerler canlanma içine girmiştir. Aydınlanma sürecinde ortaya çıkan ütöpik sosyalist düşüncelerin öngördüğü toplumsal proje bir yönüyle de demokratik uluslar haline gelme projesidir.

Rönesans ve Reformun hedeflediği toplum projesi demokratik ve özgürlükçü olmasına rağmen, burjuvazi elindeki imkânları devleti ele geçirmek ve sömürüsünü gerçekleştirmek için çitlerle örülmüş güvenli bir alan yaratmak üzere seferber etmiştir. Ulus kavramını kendine göre ele almış, ulus olmak için ulus-devlet kurmanın zorunluluğunu vaaz ederek toplumu peşinden sürüklemeye yönelmiştir. Ulusun çıkarları derken kastedilen, burjuvazinin toplum üzerindeki hâkimiyeti ve ulusu kendi hizmetine koşturması olmuştur. Zorunlu askerlik, her şeyin vergi konusu yapılması ve daha birçok yükümlülük, tamamen

burjuvaziyi güç yapan ve sistemi güvenceye alan uygulamalar ve kurallardır.

Kapitalizmin hâkimiyeti ile birlikte demokratik uluslaşma sekteye uğramış; milliyetçi-devletçi uluslaşma temelinde ulusun değil, burjuvazinin güç olduğu bir sistem gerçeği ortaya çıkmıştır. Her zaman olduğu gibi devlet halkın ya da ulusun değil bir azınlığın devleti olmuş ve halk ulusal çıkarlar adına bu azınlığın hizmetine koşturulmuştur. Milliyetçilik bu gerçeği gizlemenin ideolojisidir. Yoksa bir halkın dilini ve kültürünü geliştirmek, kimliğini ve vatanını sahiplenmek milliyetçilik değildir. Bunlar yurtseverlik ve halkçılıktır. Bu değerler en fazla da yurdu ve halkı istismar eden egemen sınıflara karşı savunulur. Burjuvazi milliyetçilik ideolojisiyle halkın kendi değerleri ve kültürüyle vatanında özgürce yaşama özlemini çarpıtıp kendi çıkarları doğrultusunda kullanmıştır. Halklar tüm tarih boyunca yaşadıkları toprakları ve özgürlüklerini savunma çabası içinde olmuşlardır. Toplumsal varoluş bu direnişi ve savunmayı gerektirir. Milliyetçilik halk ve vatan savunması yerine, içerde halka baskıyı ve dışa karşı ise saldırganlık zihniyetini bir hastalık gibi toplumun içinde yayar.

Burjuvazi halkın siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda örgütlenmesine, örgütlü ve dolayısıyla demokratik ulus haline gelmesine fırsat vermez. Ulus adına bütün örgütlenme ve faaliyetleri o yapar. En demokratik organ olması gereken meclisler öyle bir siyasi ve örgütsel zemin üzerinden şekillendirilir ki, ağırlıklı olarak egemen sınıfları ve onların çıkarlarını yansıtır. Meclisler halk adına değil, burjuvazi adına yetki kullanan ve yasa çıkaran kurumlardan öte bir işlev görmezler. Nitekim Avrupa'da görüldüğü gibi, temsili sisteme dayanan parlamentoların baskıcı rejimlere karşı koyup halkın sözcüsü olmalarını bir yana bırakalım, faşizme alet olmak suretiyle halkları birbirine kırdıran savaş kararlarının alıcısı ve uygulayıcısı olmuşlardır. Ulus-devletin ve bu çerçevede oluşan kurumların İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar demokrasinin geliştirilmesinde engel konumunda oldukları birçok yönüyle ortaya konulabilir.

Milliyetçi-devletçi uluslaşma ve ulus-devletlerin insanlık açısından bir hastalıklı durum olduğu gerçeği günümüzde daha iyi anlaşılmaktadır. İlk ve ortaçağlarda devlet yöneticileri için siyasi

hâkimiyetlerini kabul ettirme yeterli görülürdü. Devlet ya da imparatorluk sınırları içinde bulunan diğer etnik topluluklar üzerinde bilinçli ve sistemli bir asimilasyon ve baskı politikası uygulamazlardı. Nizamülmülk'ün Vasiyetname'sinde olduğu gibi, iktidarların bekasını milliyetçilikten uzak yaklaşımlarda görürlerdi. İktidar savaşlarının etnik topluluklar arasında değil de, daha fazla bir hanedanın kendi içinde yürütülmesi söz konusu olurdu. İktidarlar yalnızca bir etnik topluluğa dayanarak bir devlet kurma gibi bir anlayışla hareket etmezlerdi. Hatta tek bir etnik topluluk üzerinde kurulmuş devletlerin sayısı tarihte az görülür. Belki ulus-devlet çağında bile bir devlet içinde tek bir ulus bulunmaz, ancak bir ulus adına devlet üzerinde hâkimiyet kurulur. Söz konusu ulus korunur ve yüceltilir. Eski çağlarda ise, devletler ya kurucusu hanedanın adıyla ya da üzerinde kuruldukları şehir veya coğrafya adıyla anılır.

İktidarların otoritesi sağlandıktan sonra, devletlerin toplum yaşamının her anıyla ilgilenmesi diye bir uygulama söz konusu olmaz. Bu yönüyle kapitalizm ya da ulus-devlet öncesi devletlerin toplumlara daha uzak durduklarını ve iç içe olmadıklarını söyleyebiliriz. Devlet işleri ile halk işleri birbirinden ayrıdır. Devletler kendileri için de getirisi olacak genel yarar sağlayan yatırımlar dışında halkla ilgili işlerle ilgilenmezler. Bu ilgisizliğin yararları da, zararları da irdelenebilir. Bireylerin ya da küçük toplulukların yapamadığı işlerin daha geniş bir örgütlenme ya da devlet gibi bir organizasyon tarafından yapılmasının gerekli olduğu düşünülerek olumlu bakılabilir. Adına devlet denilmeyecek bu tür örgütlenmelere her zaman ihtiyaç olacaktır. Ancak bu nitelikli işler dışında halkın ve toplumun kendini örgütleyerek işlerini yapması ve devlet olgusunun bu toplumsal işlerden uzak durması demokratik bir yaşam için daha gerekli bir işleyiştir.

İktidarlar ya da devletler her zaman bir meşruiyet sorunu yaşamışlardır. İktidarlarının uzun ömürlü olmasını egemenliğin meşruiyetinin sağlam olmasında görmüşlerdir. Tanrı ve din adına devlet iktidarını yürütme en bilinen meşruiyet kaynaklarıdır. Bir hanedandan gelmiş olmanın da iktidar sahibi olmanın meşruiyeti olduğunun sıkça görüldüğü diğer bir gerçekliktir. Ancak bu hanedanlar da esas olarak Allah ve din adına bu iktidarı yürüttüklerini iddia etmişlerdir. İktidar sahibi olmanın

meşruiyetlerini böyle açıklamışlardır. Böylece zorla elde ettikleri ve sürdürdükleri iktidarlarına meşruiyet kılıfı bulmuşlardır. Çünkü hiçbir iktidarın zor kullanarak uzun süre ayakta kalamayacağını, zorun en büyüğüne ve en güçlüsüne sahip olanlar da bilirler. Askeri ve siyasi olarak en güçlü araçlara sahip olanların bile iktidarlarını sürdürmek için mutlaka bir meşruiyete sahip olmaları gerekir. Dolayısıyla iktidarların en temel sorunu meşruiyet sorunudur.

Burjuvazi ulus-devleti kutsar ve milliyetçilik bayrağını dalgalandırırken, esas olarak da kendi egemenliğine ve iktidarına bir meşruiyet arama çabası içinde olmuştur. Devlet ve iktidar sorununun cevaplandırması gereken en temel konu olan meşruiyet sorununa, burjuvazi “Egemenlik millete aittir” diyerek cevap bulmuştur. Ulusun tümünün devleti ya da iktidarı sadece bir söylem olduğu için, burjuvazi “Egemenlik millete aittir” derken, kendi iktidarına bulduğu meşruiyeti dilendirmektedir. Zaten ulus derken, burjuvazi her zaman kendisini bu ulusun sözcüsü ve ulus adına hareket edeni olarak sunmuştur. Milliyetçiliğin çoğunlukla bu sınıf tarafından bayraklaştırılması, ulus için konulan hedeflerin ve ihtiyaçların hep bu sınıf tarafından belirlenmesi bu gerçekliği tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir.

“Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir; bu yetkiyi de meclis ya da hükümet kullanır” denilerek, burjuvazinin ulusun bütün potansiyellerini kendi çıkarına kullanması yetkisini almaktan söz edilebilir. Nitekim tüm parlamento ve hükümetler böyle bir rol üstlenmişlerdir.

Ulusun mutlaka bir devletinin olması, ancak devlet olursa ulusal toplulukların gelişim sağlayacağı tezi ya da paradigması, bugüne kadar uluslara kabul ettirilen bir paradigma olmuştur. Ancak İkinci Dünya Savaşından sonra uluslarla ilgili bu paradigma sorgulanmaya başlanmıştır.

Ulus-devlet konusunda Kürt Halk Önderi’nin **Bir Halkı Savunmak** adlı eserinden alınan aşağıdaki pasajlar bu konuda özlü bir fikir vermektedir:

“Toplumların ulusal olgular biçiminde şekillenmesinin doğrudan kapitalizmin bir ürünü olmadığını kavramak gerekir. Bu konuda da sanki kapitalizm ulus yaratır gibi bir ideacılık ciddi bir yanıltır. Bu yanıltıkta Marksizm’in payı da vardır. Toplumlarda klan, kabile, aşiret, milliyet ve millet şeklindeki süreç kendine

özgü bir diyalektiğe sahiptir. Sınıflı toplumun ürünü olarak doğmazlar. Kapitalizm olmadan da ulus olabilir. Ulus şekillenmesinde dil, kültür, tarih ve siyasal güç daha belirleyici rol oynar. Uluslar eşit-özgür ve demokratik toplumsal yapılarda daha sağlıklı gelişebilirler. Batı Avrupa’da ulusların 12. yüzyıldan itibaren şekillendiklerini görmekteyiz.

“Sistemlerden hangisinin (demokratik komünalciliğin mi, yoksa kapitalizmin mi) uluslar içinde hâkim olacağı ancak 18. yüzyılın sonunda burjuvazinin zaferi ile belirlenir. Kapitalizmin ulus içindeki zaferi, aynı zamanda milliyetçiliği dinin yerine egemen ideoloji haline getirilmesiyle birlikte yürür. Hem içte pazarı geliştirmek, hem dışa doğru açılmak -güçlü milliyetçiliğin bu özelliği- ulus-devlete götürür. Ulus-devlet dinsel ideolojik örtünün laiklikle aşılmasıyla gelişir. Özünde tüm ulusun devleti diye bir kavram kökünden yanlıştır. Toplumun ulusallığından, ulusal bütünlüğünden bahsetmek belli bir gerçekliği yansıtır. Ama devletin ulusallığı daha çok ideolojik bir yargıdır; toplumsal realite değildir. Çünkü tüm toplumsal kesimler devletin sahibi olamazlar. Devlet her zaman ulusal bir azınlığın elinde ve hizmetindedir. Devletin yaptığı, ulusal olguyu -tıpkı din olgusunda olduğu gibi- ideolojik bir olguya dönüştürmek, meşru temel sağlamaktır. Tüm 19. ve 20. yüzyıl milliyetçilikleri toplumsal meşruiyet ideasıyla bağlantılıdır. İçte sınıf çelişkilerini gizlemede, dışa doğru saldırganlığı teşvik etmede milliyetçilik büyük rol oynar. Milliyetçiliğin kapitalist devletin ideolojik silahı olarak anlamak, yayıldığı dönemleri doğru kavramak açısından önemlidir.

“Milliyetçilik aynı zamanda devletteki merkeziyetçiliği güçlendirir. Daha demokratik federal yapılara karşı devlet milliyetçiliği, merkezi-üniter yapılara kayar. Buradan faşist ve totaliter devlet anlayışına geçilir. Toplumsal hastalığın histeriye dönüşmesi, kapitalizmin intiharıdır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları bu anlamda milliyetçilik dozajının aşırı kullanılmasından doğan sistemin intihar eylemleri olarak da düşünülebilir. Kendisi uygarlık krizi olan kapitalizmin en genel ve derinlikli krize, kaosa girme sürecidir.

“Ulusal devlet ve küreselcilik sürecine baktığımızda durum daha somuttur. Ulusal olguyu aşırılaştırıp devleti tümüyle ele geçirdikten sonra, önce güç kazanmış olan birey, adeta

‘karıncalaşma’ dönemine girer. Rönesans’la büyümüş insanlık-hümanizm ve birey tersine bir sürece konu olur. Adeta saldırı hedefi haline gelirler. Bu gerçeklik bile tek başına kapitalizmle Rönesans değerleri arasındaki aykırılığı göstermeye yeterlidir. Kapitalist büyürken birey küçülür. Hümanizm içi boş bir kavrama veya küreselcilik adı altında büyük şirketlerin azgın fetih savaşları karşısında utanılacak bir kavrama dönüştürüldü. Ulusal devlet dışındaki tüm diğer kurumlar eritilmesi, sömürgeleştirilmesi gereken olgular haline gelir. “Hiçbir değer ulus-devletten daha yüce olamaz” ilkesi bu hale getirilmekle, hiçbir çağ devletinin ulaşamadığı bir kutsallık zırhına bürünür. Her şey milli devlet için! Aslında milli devlet kisvesi veya kurnazlığı altında her şey kapitalist içindir. Devlet, özellikle ulusal devlet, o kadar kestirmeden kâr, aşırı kâr getirme sihrine sahiptir ki, ulus-devlet ideolojik olarak milliyetçilik, hiçbir mitolojik, felsefi ve dini kavrayış ve inancın erişemeyeceği boyutlarda bir inanç ve iman akımı haline getirilir. Tüm ilgili gözleri ve yürekleri adeta kör eder. Milli gerçekliğin abartılmış figürleri dışında hiçbir değer anlamlı gelmez. Kutsallık yalnız milli değerlerin abartılmış unsurlarında gizlidir. Buna karşılık yurttaş olarak birey adeta ortaçağ tarikatlarına üye yapılır gibi ‘devlet tarikatına’ bağlanmaya çalışılır.

“Yurttaşlık gerçeği çok iyi çözümlenmesi gereken bir kavramdır. Aslında ilk ve orta çağlardaki birey-devlet bağı olan köle-serf ilişkisinin yerine ikame edilmiştir. Bir nevi burjuvaziye -devlete- kölelik ilişkisine dönüşümü ifade eder. Devlet yurttaşlığı, kölenin modern biçiminin düzene hazırlanmasıdır. Bu, burjuva sınıfı için işe yarar hale getirilmiş bireydir. Asker, vergi başta olmak üzere birçok yükümlülüğe konu olur. Devlete ve egemen sınıfa ihtiyacı olan gücü doğururlar. Çocuk yapma burjuvazi için masrafsız bir iş haline dönüştürülmüştür. Lafta her ne kadar ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel haklardan bahsedilse de, özünde bu hakları kullanan ezici biçimde egemen sınıftır.”

Bu gerçekler ışığında ulus-devletin ya da kapitalizmin ulusu ne kadar güçlendirdiğine bakılabilir. Güçlenip büyüyen birey ve toplum değildir. Büyüyen tamamen istismarcı, sömürücü sınıflardır. Birey ve toplum güçlenmediği gibi, toplumların sosyal ve kültürel zenginleşmesi değil, aksine tek bir ulusun yüceltilmesi ile diğer kültürlerden beslenmemesi kültürel zenginliği azalttığı

gibi, renkleri matlaştıran bir durum yaratır. Postmodern anlayışla her ne kadar ulus-devlet ve milliyetçiliğin farklı ulusları ve kültürleri dışlayıcı ve ezici yaklaşımları ve kapitalist modernite eleştirilse de, kapitalizmin doğası gereği esas işleyen yön farklı kültürlerin zenginliğinin ortaya çıkarılması değildir. Postmodernizmle kapitalist değerlerin tek değer halinde geliştirilip topluma yutturulması ya da her tür kültürün çok fazla parçalanarak kimliksiz hale getirilmesi söz konusudur. Belki klasik kapitalizm ve ulus-devlet anlayışına göre tek renklilik dayatması yoktur. Bu yanı olumlu görülebilir. Ancak toplumun güçlü ve yaygın örgütlenmesi temelinde bir demokratikleşme yaşanmadığı için, yine ortaya çıkan şey demokratik uluslaşma doğrultusunda toplumun güçlenmesi değil, zayıflaması gerçeği yaşanmaktadır.

Dün ulus-devletin baskıcı ve otoriter uygulamaları ulusu güçlendirmezken, günümüzde de toplumu ve örgütlülüğü parçalayan bireyci ve bencil etkenlerin fazlalığı benzer bir rol oynamaktadır. Bu nedenle günümüzde toplumların her bakımdan güçlenmesinin yolu demokratik bir toplum, dolayısıyla demokratik bir ulus olmaktan geçmektedir. Bunun için de nasıl demokratik ulus olunur sorusuna cevap vermeliyiz. Böylece milliyetçi-devletçi uluslaşma karşısında alternatif uluslaşmamızı da ortaya koymuş oluruz. Özellikle ulus-devlet anlayışının Ortadoğu halklarına fazlasıyla zarar verdiği, bu zarardan en fazla acının da Kürtlerin payına düştüğü dikkate alınırsa, demokratik ulus zihniyetinin Ortadoğu'da oturtulması ve Kürt halkının da böyle bir uluslaşmaya öncülük etmesi, Ortadoğu halklarının kara kaderini değiştirmede de bir dönüm noktası olabilecektir.

Batıdaki milliyetçilik ideolojisiyle iç içe gelişen ulus-devlet anlayışının Ortadoğu'ya gelmesi yüzyıllardır, hatta bin yıldır yan yana barış içinde yaşayan toplulukları birbirine düşman hale getirmiştir. En azından din kardeşliği temelinde birbirlerine husumetleri zayıf noktada tutulan halklar, milliyetçiliğin Ortadoğu coğrafyasına girmesiyle birbirlerine kanlı bıçaklı düşmanlar haline gelmişlerdir. Türk, Arap, Fars ve Kürt milliyetçilikleri, esas olarak Batıdan esinlenen Ortadoğu tarihini ve halklar gerçeğini dikkate almadan, taklitçi biçimde bir hastalık olarak toplumlara dayatılmıştır. Böylelikle insanlığın ve toplumsallığın beşiği olan bir coğrafyaya bu coğrafyanın

toplumsal ve kültürel doğasını tahrif eden bir müzmin hastalık yerleşmiştir. Dış güçler milliyetçilikleri kışkırtıp halkları birbirine düşman etmişler, böylece ‘böl-parçala-yönet’ politikasını kolayca uygulamışlardır. Bundan da en fazla devlet geleneği olmayan, siyasal iktidar olarak bir güç ifade etmeyen Kürtler zarar görmüştür. Dış güçler, esas olarak birinci derecede kullanacakları ve dayanacakları güçler olarak gördükleri Türkleri, Farsları ve Arapları dikkate alırken, Kürtleri de ikinci derecede ve gerektiği zaman kullanılan bir topluluk olarak değerlendirmişlerdir. Bölgedeki tüm milliyetçiliklerin gelişmesinin arkasında bir Batılı ülke vardır. Örneğin Türk milliyetçiliğinin arkasında Rusya’yı zayıf düşürmek isteyen güçler yer almıştır. Daha önce öne çıkarılan Panislamizm’in bile arkasında Almanya vardır.

Ortadoğu coğrafyası halklar ve etnik topluluklar mozaikidir. Bu nedenle milliyetçilik en fazla bu coğrafyaya zarar vermiştir. Nasıl ki halklar mozaikçi olan Balkanlar milliyetçiliğinin etkisiyle halkların birbirini boğazladığı bir coğrafya haline geldiyse, benzer biçimde Ortadoğu da bu yönlü büyük acılar çekmiştir. Balkanlaşma denen kavram Ortadoğu gerçeğinde daha derin ve köklü bir sorun haline gelmiştir. Milliyetçi-devletçi uluslaşma yerine, toplumların yaygın örgütlenme temelinde demokratikleşmesine dayalı demokratik uluslaşma bu nedenle önemlidir.

Milliyetçi-devletçi uluslaşmada bir ulusun diğerinin aleyhine güçlenmesi esas kural iken, demokratik uluslaşmada ise güçlenme kaynağı toplumun derinliğine ve genişliğine yaygın örgütlenmesi olarak görülür. Öte yandan uluslar iç içe, yan yana yaşadıkları topluluklarla husumetlerini bir yana bırakalım, birbirlerinden güç aldıklarından, demokratik uluslaşma daha da güç kazanır.

Milliyetçi-devletçi uluslaşmada güçlenme ölçüsü devlet ve egemen sınıflar iken, demokratik uluslaşmada güçlenme ölçüsü halkın güç kazanarak devletin ve egemen sınıfların gücünün sınırlandırılması tarzında ele alınır.

Ulus-devletler de ekonomik çıkarları gereği dilin ve kültürün belirli düzeyde gelişmesini isterler. Okuma yazması olmayan ya da dünyayı tanımayan bir insan kapitalist sistemin ihtiyacına cevap veremez. Yine olaylar ve olguları dinle açıklamayan ‘bilimsel’ bir yaklaşım da bu sosyal ve ekonomik sistemin bir gereğidir. Kapitalizmin bu yönlü yaptığı işlere bakılarak, “Ulus

olmak için devlet gerekir” kanaatine varılamaz. Kaldı ki, ulus tanımını oluşturan tüm unsurların önceleri gelişip bugünlere taşındığı bilinmektedir. Feodalizmin çözülüşünden sonra demokratik uluslaşmanın gelişmesi, dolayısıyla ulusun ve bireyin dengeli bir gelişimi söz konusuyken, kapitalizmin ulus-devlet anlayışının derinleşmesiyle birlikte bu gelişmenin önünün alındığı göz önüne getirilip iki uluslaşma arasındaki fark ortaya konulursa, milliyetçi devletleşmenin uluslar açısından ne anlama geldiği daha iyi anlaşılır. Kıyaslama geçmişe göre ortaya çıkan bazı biçimsel gelişmelere bakılarak değil, demokratik uluslaşmanın önünü alarak yarattığı geriliklere ve halka ödettiği bedellere göre yapılırsa doğru değerlendirme imkânı bulunur.

Demokratik uluslaşma uluslaşmanın önündeki tüm barajların yıkılarak toplumun her bakımdan ilerlemesinin önünün sonuna kadar açılmasıdır. Nitekim sınırlı demokratikleşme imkânına kavuşan ulusların büyük gelişmeler ortaya çıkardığı bilinmektedir. Demokratikleşmeyle ulusun gelişmesi arasında doğru orantılı bir bağ olduğu artık günümüzde hiçbir tereddütte yer vermeyecek düzeyde kanıtlanmıştır. Örneğin Avrupa’da düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün -kapitalist sistemin bütün olumsuzluklarına rağmen- sınırlı düzeyde ortaya çıkardığı demokratik uluslaşmanın yarattığı pozitif enerji ve sonuçlarını ekonomik, sosyal ve kültürel ilerlemeden bilmekteyiz. Yine en demokratik ulusların ve gelişme gösteren toplumların milliyetçi ve devletçi uluslaşmayı belirli düzeyde aşmış ülkeler olduğunu da görmekteyiz. Günümüzde halkın yetersiz de olsa güç kazanması ve demokratik kültürün belirli düzeyde varlığı sonucunda, Avrupa toplumları demokratik uluslaşma sürecine girmiş topluluklar olarak değerlendirilebilir. Bu toplumlarda güçlenmelerini milliyetçi-devletçi uluslaşmada değil, demokratik uluslaşmada gören bir bilinç gelişimi söz konusudur. Kapitalizmin çıkarları ve ulus-devlet zihniyetinin tümünden aşılammaması bu gelişmeyi zehirlese ve gereken potansiyeli açığa çıkarmada engel olsa da, toplumsal düzeyde demokratik uluslaşmaya yönelen bir eğilim vardır.

Demokratik uluslaşmayı kısaca örgütlü ulus olarak ifade edebiliriz. Kürt Halk Önderi, bir toplumun derinliğine ve genişliğine yaygın ve sıkı örgütlenmesinin en doğru biçimini demokratik konfederal örgütlenme olarak ortaya koydu.

Demokratik uluslaşmanın en iyi biçiminin bugünkü veriler ve demokratik bilinç çerçevesinde tabana dayalı tüm toplumsal, etnik, dinsel ve kadın cinsine dayanan konfederal örgütlenme olduğunu örnekleri ve yansıtacağı sonuçlarla birlikte göstermeye çalıştı.

Konfederal örgütlenme devlet zihniyetinden kaynaklanan, yöntem ve tarz olarak taban örgütlerini işlevsiz bırakıp boğuntuya getiren merkezi örgütlenmelerin olumsuzluklarına son verip, örgütlenme ve demokrasinin ortaya çıkaracağı tüm enerjilerin toplumun hizmetine sunulmasının modelidir. Bu sosyal, ekonomik ve kültürel tüm potansiyelleri harekete geçirecek bir model olduğu gibi, hiçbir merkezileşme modelinin yaratamayacağı kadar bu enerjileri birleştirip kaynaştırarak, eklektik olmayan organik bir toplumsal dinamizm patlaması yaratacak niteliğe sahiptir.

Böyle bir örgütlenmeyle Kürt demokratik uluslaşması da çok güçlü ve etkili hale gelme imkânına sahiptir. Ne var ki, işin hep teknik ve şematik yönü ile uğraşıldığından, kimin kiminle nasıl bir ilişkide olacağı gibi tartışmalar içinde konfederal örgütlenmenin yaratacağı güçlü demokratik uluslaşma gerçeği görülememektedir. Dolayısıyla bu uluslaşmanın ne kadar ağır olursa olsun tüm sorunları çözme gücünden yararlanılamamaktadır. Bunun üzerinde yeterince yoğunlaşılammakta ya da dönüp dolaşıp hep sistem içi çözümlere takılı kalınması durumu yaşanmaktadır.

Demokratik konfederalizm devlet dışı toplumun bütün fertlerinin örgütlenmesini hedeflemektedir. Köy ve mahalle komünleri bu örgütlülüğün en alt ve en işlevsel birimleridir. Zaten bu işlevsel ve canlı özellikleri, konfederal sisteme toplumun tüm enerjisini ortaya çıkarma imkânını vermektedir. Komün tüm bireylerin katılımıyla oluşan, kendi zemininde çözebileceği tüm sorunları üstlenen ve topluma canlılık niteliği kazandıran temel örgütlenme ünitesidir. Siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik bilincin aldatma ve aldanmadan uzak sağlıklı olduğu topraktır. Komünler doğrudan ve tam demokrasinin işlediği üniteler olarak demokratik kültürün oluşmasının anasıdır. Komünal olanın demokratik, demokratik olanın komünal olduğu, dolayısıyla komünal ve demokratik kültürün birbirinden kopmaz biçiminde varolduğu komünler; demokratik sosyalizmin yaratıldığı ve

yaşatıldığı günlük yaşam yerleri olarak, insanın kendi doğasına döndüğü ve doğayla sürdürebilir ve güçlendirici bir uyum yakaladığı kök hücredir.

Demokratik ulusun kimliğini kazanacağı ve komünal demokratik yaşamın yaratıldığı kök hücreler üzerinde yükselen kasaba, şehir ya da semt meclisleri daha büyük iş ve görevlerin demokratik temelde çözülmesini sağlarlar. Böylece söz, karar ve yürütmenin birbirinden koparılmadan işlediği halk demokrasilerinin kurulduğu bir sistemin altyapısı oluşur.

Komünler zaten karar ve yürütmenin birbirinden kopmadığı birimlerdir. Meclisler ise esas karar verici güç olarak pratik işleri yürüten koordinasyonları yakından denetlerler. Devlet sistemlerinde ya da daha önceki ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal örgütlenmelerde esas güç piramidin üstündekidir. Alttaki sadece piramidin üstünden alınan kararlara uyan konumdadır ya da uygulanmasının edilgin bir dişlisi rolündedir. Demokratik konfederal örgütlenmede söz, karar ve güç sahibi tabandır ya da Kürt Halk Önderi'nin anlaşılması için verdiği güzel örnekte olduğu gibi “tespihin ilk önce taneleri dizilir, sonra imamesi takılır.” Yani üstten alta doğru değil, alttan üste doğru işlevselliğin olduğu bir toplumsal yaşam biçimi ortaya konulmaktadır.

Devletçi ulus zihniyetinde tabanın söz ve karar sahibi olmasını bir yana bırakalım, tüm toplum milliyetçiliğin kör ettiği gözlerle devlete ve egemenlere hizmet ettirilir. Birey ve toplum güçsüzdür, dolayısıyla ortaya çıkan uluslaşma da güçsüz ve hastalıklıdır. Toplumun örgütlenmesini geliştirip iradeli kılmayan her sistem bireyi de toplumda güçsüz bırakır. İnsanlık toplumsal yaşama başlar başlamaz, toplumsal yaşamın sembolü olan totemi kutsamış; gücünü ve yeteneklerinin muazzam açığa çıkarılışını örgütsellik anlamına gelen toplumsallaşmada görmüştür. Bu toplumsallaşmada esas olarak birey kendi gücünün farkına varmış bulunmakta, totemde kendi gücünün toplumsallıkla açığa çıkışını görmektedir.

Demokratik konfederalizm ya da bu temelde gelişip güçlenen demokratik uluslaşma, günümüz topluluklarında ilk toplumsallığın insanlıkta yarattığı muazzam ilerlemeye benzer bir rol oynayacaktır. Binlerce yıllık toplumsal yaşam ekonomik, sosyal ve kültürel alanda büyük birikimleri ortaya çıkarmıştır. İnsan da bu birikimin en güçlü, işlevsel ve harekete geçirici

öğesidir. Ekonomik, sosyal ve kültürel birikim ancak bu insanın örgütlülüğüyle bir anlam bulabilir. Bugünkü mevcut sistemler insanın enerjisini ve gücünü açığa çıkaramıyor. İlk toplumsallaşma, Rönesans ve Reform çağıyla birlikte insanın muazzam gücü nasıl açığa çıktı ise, bugün de benzer bir hamleye ihtiyaç vardır. İşte bu hamleyi yaptıracak, bireyin ve toplumun enerjisini açığa çıkaracak olan sistem demokratik konfederalizmdir. Böylece Rönesans'la başlayan demokratik uluslaşma süreci demokratik konfederalizmle anlamlı düzeye çıkarılabilir.

Komün örgütlenmeleri, söz ve kararın taban meclislerinde olduğu demokratik konfederal örgütlenme ağıyla tüm bireyleri örgütlenmelerin etkin öğeleri haline getirir. Böylelikle milliyetçi-devletçi uluslaşmanın bireyle sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel faaliyetler arasında yarattığı yabancılaşmayı aştırmak mümkün hale gelebilir. Söz ve kararın tabanda olmasıyla birlikte birey sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlere özne olarak katılır. Bu durum onun siyasete yabancılığını ortadan kaldırır. Birey hangi siyasetler ve tercihlerin kimlerin çıkarına olduğunu daha çabuk kavrar. Böylece bireyler aldatma ve demagogilerin nesnesi olmaktan çıkar. Sadece siyasal, sosyal ve ekonomik faaliyetlere olan yabancılığını gidermez; böylece komşusuna ve çevresine karşı yabancılığı da aşılar. Komşunun komşuyu tanımadığı bir sistemden, komşusuyla birlikte komün ve meclislerde yer aldığı için yabancılaşma aşılar kaynaşmanın güçlü örnekleri ortaya çıkar. Uluslaşma toplum içindeki ilişkilerin yaygınlaşıp derinleşerek nitelikli hale gelmesi ise, gerçek uluslaşma da örgütlü, yani demokratik ulusallaşmayla gerçekleşir; her şeyden önce ulus bireyinin ilişkilerinin düzeyinde ortaya çıkar.

Rönesans ve Reformun Avrupa toplumunun uluslaşmasında gelişme sağladığı tartışmasızdır. Cansız doğa ve miskin toplum anlayışını aşır doğa ve toplumun cıvı cıvı bir gerçeklik olarak ele alınması, etnik toplulukların, halkların ve bireylerin gücünün açığa çıkarılması temelinde daha üst bir toplumsallaşmaya evrilmesi demokratik uluslaşma sürecini ortaya çıkarmıştır. Demokratik konfederalizmin birey ve toplumda yaratacağı etki Rönesans ve Reform gücünde olacaktır. Hatta daha etkili bir toplumsal güce ulaşan bir ulusal düzey açığa çıkacaktır. Kürt ve

Ortadoğu toplumlarında Rönesans ve Reformun yaşanması bir yönüyle de böyle bir örgütlenme modeliyle gerçekleşecektir.

Demokratik konfederalizm siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetlere katılan bireyin kendine güvenmesini sağladığı için, moral düzeyi yüksek bir uluslaşma ortaya çıkaracaktır. Kendine güvenen ve moral düzeyi yüksek birey ve toplumların yaratıcılığının artacağı da tartışmasızdır. Dolayısıyla halkın örgütlenmesi ve güç haline gelmesi demek olan demokrasi de böylece morali yüksek bir uluslaşmayla güçlü gerçekleşme imkânına kavuşmuş olacaktır.

Bugün ekonomik faaliyet denildiğinde, burjuvazi ve orta sınıfa ait bir iş olarak anlaşılmaktadır. Halk ise sadece hizmet eden ve çalışan olarak görülmektedir. Hâlbuki ekonomik faaliyet emek ve örgütlenme ile yaratılan bir gerçekleşmedir. Halkın yalnız emek düzeyinde değil, birleştğinde üretime geçecek birikim olarak da büyük bir gücü vardır. Esas ekonomik güç kaynakları her bakımdan halkın kendisindedir. Bu potansiyel güç harekete geçirildiğinde, halkın birçok ekonomik sorunu yerinde çözülür. Tabandan örgütlenme ile bu birikimler harekete geçirildiğinde, demokratik uluslaşmanın gelişkinlik düzeyi ekonomik alanda da gelişmişlik ortaya çıkacaktır. Ekonomik işler böylelikle yalnız sömürücü ya da küçük işletme sahiplerinin işi olmaktan çıkarılmış olacaktır. Kürt Halk Önderi “Halkın ekonomik gücü açığa çıkarılarak sistemin halkı açlıkla terbiye etmesinin önüne geçilmelidir” derken, demokratik uluslaşmanın bu yönlü çözüm gücüne dikkat çekmektedir.

Milliyetçi-devletçi uluslaşma sosyal dinamizmi yaratmaz; aksine toplum üzerinde baskı ve katı merkezîyetçi bir denetim sağlamak istediğinden sosyal ilişkiler, faaliyetler ve dayanışma geriler. Zaten sosyalleşme ile örgütlenme arasında doğrudan bir bağ vardır. Sosyal dinamizm örgütlenme ve bireyin çevresindeki olaylar ve olgularla ilgilenmesi düzeyinde gelişir. Devletin ve egemen sınıfların “Her şeyi sizin için bizler yapıyoruz” dediği sistemde sosyal hareketlilik, dolayısıyla sosyal ilişkilerin düzeyi de geri kalır. Olay ve olgulara ilgi duyan bireylerden oluşan toplumlarda dinamizm olur. Ortak duygular, ortak paydalar kendilerini ilgilendiren sorunlara ilgi duydukları oranda ortaya çıkar. Dolayısıyla uluslaşmada önemli öge olarak görülen ortak duygu ve kader birliği ve bunun bilinci, demokratik

konfederalizmin sağladığı demokratik uluslaşma ile gerçekleşir ve yüksek düzeye çıkar.

Eğer siyaset imkânlar düzeyinde olabileni gerçekleştirme sanatı ve tercihiyse, demokratik uluslaşmada halk mevcut imkânlar içinde kendisi için en iyi tercih yapma imkânını ve fırsatını bulacaktır. Milliyetçi-devletçi uluslaşmada bütün tercihler egemen sınıflar ve onlarla çıkar birliği yapanların ihtiyaçlarına göre yapılır. Aslında bu da siyaset değil, toplum üzerinde baskıyla egemenlik sağlamadır.

Demokratik uluslaşma örgütlü toplum anlamına geldiğinden, halk yerel sorunlardan başlayarak genel sorunlara kadar kendi çıkarı için tercihte bulunmaya karar verir. Komünleri ve meclisleri aracılığıyla kendisi için politika yapar; devleti de halkın çıkarları doğrultusunda tercih yapamaya zorlar. Eğer tüm köyler ve mahallelerde örgütlü hale gelinmişse, bu örgütlülük gençleri, kadınları, emekçileri, tüm etnik ve dinsel toplulukları kapsamışsa, o zaman halk topluluklarının çıkarlarının dengelendiği demokratik bir siyasi yaşamın pratikleşmesi sağlanmış demektir. Dolayısıyla tabandan örgütlenerek sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlere katılıp siyaseti anlama gücü kazanan topluluklar gerçek anlamda uluslaşmış ve gücünü katlamış olarak ortaya çıkaran topluluklardır.

Günümüzde birey ve toplum siyasete yabancıdır, ilgisizdir. Siyaset denilince haklı olarak yalan dolan anlaşılmaktadır. Çünkü halkın toplumsal tüm sorunlarla ilgilenmesini sağlayacak bir sistem söz konusu değildir. İnsanların bir bütün olarak ülkenin tüm sorunlarına birden vakıf olması zordur. Dolayısıyla ulusal tüm sorunlara bir katkısı olmamaktadır. Ulusal çaptaki tüm sorunlar için katkı sunmasını bir yana bırakalım, kendisini günlük ilgilendiren yerel sorunlar karşısında bile söyleyeceği ve katkı sunacağı bir şeyi bulunmamaktadır. Demokratik ulus haline gelme ve buna ulaşmanın en iyi modeli olan demokratik konfederal örgütlenme içine girme, bireyler için siyasi, sosyal ve ekonomik yaşamı öğrenme okulu olmaktadır. Yerel sorunlarda düşünce üretme ve katılım gösterme kapasitesi olduğundan, bu zeminden başlayarak demokratik siyasal yaşama katılma ve bunun kültürüne sahip olma, bu temelde ulusal çaptaki sorunlarda söz ve karar sahibi olacak birikime ulaşma imkânı elde edecektir. Dolayısıyla demokratik uluslaşma hiçbir milliyetçi-devletçi

uluslaşmanın yapamayacağı biçimde toplum için doğru siyaseti - daha doğrusu doğru tercihleri- pratikleştirme imkânını ortaya çıkaracaktır. İşte ulusal düzeyde de tüm toplumsal kesimlerin ihtiyacına cevap verme anlamında güçlenme budur. Ulusu sevmek, bireye değer vermek de budur.

Demokratik ulus yurttaşlığı milliyetçi-devletçi uluslaşmada görüldüğü gibi devlete kölece bağlı, silik ve kişiliksiz değildir. Demokratik ulus yurttaş özgür bireydir. Siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın aktif ögesidir. Birey olarak güçlenmesini demokratik ulus toplumsallığında bulur. O kapitalist sistemin karıncalaştırdığı ve sadece manipüle ettiği birey değildir. Toplumsal faaliyetlere aktif ve gönüllü katılındır. Yerelde ve genelde yaşamın yeniden üretilmesinde rolü olan canlı bireydir. Bireyci, bencil bir bireysellik içinde değildir. Topluma karşı en yüksek düzeyde sorumluluk duyan demokratik ulusun özgür yurttaşdır. Demokratik kültüre sahip olduğundan haksızlığa tahammül etmeyen, özgürlüğü için derhal örgütlenen ve harekete geçen etkin bir kişiliktir. Demokratik ulusun demokratik kültürüne sahip bireyi olarak özgürlükleri için mücadelenin her biçimine hazırdır. Demokrasi ve özgürlük bilinci yüksek olduğundan yaşamından vazgeçer, ama demokratik ve özgür yaşam felsefesi ve duruşundan vazgeçmez. Dolayısıyla demokratik kültüre ve örgütlenme bilincine sahip yurttaş olarak ulusun güçlü ve dirençli olmasının güvencesidir.

Demokratik uluslaşma gücünü başka halkların zayıflamasından değil, kendi örgütlülüğünden ve insanın enerjisini ortaya çıkarmaktan alır. Demokratik ulus beraber yaşadığı etnik ve dinsel toplulukları bir zenginlik kaynağı olarak görür. Kürdistan'da yaşayan Süryanileri, Arapları, Türkleri ve diğer tüm etnik ve dinsel toplulukları ve mezhepleri zenginlik olarak görür. Onların da kendilerini örgütleyerek demokratik konfederalizm içinde yer almalarını, dil, kültür ve kimliklerini geliştirmelerini demokratik ulusu güçlendiren bir öge olarak görür. Dolayısıyla uluslaşmayı sadece bir etnik topluluğun örgütlenmesi olarak gören anlayışı ve bu biçimde bir arada yaşama yaklaşımını da reddeder. Farklı etnik toplulukların demokratik uluslaşmasını da kendi uluslaşması için bir tehdit olarak görmez. Demokratik uluslaşma, uluslaşmayı bir devlet sınırı çizmek olarak ele almaz. Hatta devlet zihniyetini ulusların

güçsüz bırakılması olarak görür. Bir devleti tercih etme yerine, başka demokratik uluslarla birlikte yaşayıp güçlerini birleştirmeyi tercih eder.

Demokratik ulus ‘tek dil, tek kültür, tek mezhep’ gibi farklılıkları ortadan kaldıran yaklaşımları reddeder. Aksine kendi farklılığını korumak nasıl demokratik kültürün ve yaşamın olmazsa olmaz gereği ise, kendi dışındaki farklılıkları da aynı çerçevede ele alır. Bir etnik topluluğu ve mezhebi bir diğerinden üstün tutmaz. Asli unsur-tali unsur ayırımı yapmaz. Tüm toplulukları nüfusuna ve gücüne bakmadan toplumun asli üyesi olarak kabul eder.

Demokratik uluslaşma demokrasi ve özgürlüğün derinleştiği ve derinleştiği toplumsal kesimin kadın olduğunun bilinciyle hareket eder. Kadın özgürlük düzeyini ve toplumdaki örgütlülüğü ve katılımını toplumun özgürlük ve demokratik düzeyi olarak görür. Demokratik uluslaşmanın gerçek anlamda ancak kadın rengi ağırlığını koyduğu zaman gerçekleşeceğine inanır. Çünkü kadının özgürlüğü ve yaşama katılımıyla erkek egemen toplumun toplumu yarımlik hale getirmesini aşar. Toplum bütünlüklü, sağlıklı ve birbirini güçlendiren erkekler ve kadınlardan oluşmuş niteliğiyle gücünü katlamalı arttırır. Demokratik ulusla kadının özgürlüğü ve katılımı arasındaki doğru orantılı bağ daha kapsamlı irdelenmesi gereken bir konudur. Biz burada sadece demokratik ulusun güçlendirici ve zenginleştirici esas unsurunun kadın olduğunu vurgulamakla yetiniyoruz.

Kadın gibi gençlik de yaygın örgütlülüğü ve tüm örgütlere kazandırdığı dinamizm ile demokratik ulusun temel ve öncü güç kaynağıdır. Demokratik ulus, gençliği örgütlü gücüyle tüm yaşama etkin katan toplumdur. Örgütlü gençliğin demokratik ulus içindeki işlevi de çok boyutlu değerlendirilebilecek bir konudur.

Kürt demokratik uluslaşması 1990’lı yıllardan bugüne kadar önemli bir gelişme sağlamıştır. Yaşanan demokratik devrim, devletten, ağadan ve beyden koparak, örgütlülüğüyle kaderini kendi eline alan bir ulus ortaya çıkarmıştır. Hala örgütlülüğü yetersiz olsa da, örgütlenmeye yatkın, demokratik kültürlü bir toplum haline gelmede yaşadığı gelişme Kürt demokratik uluslaşmasının geldiği düzeyi ifade etmektedir. Devlet olmadan da güçlü ulus olmanın mümkün olduğu Kürdistan gerçekliğinde kanıtlanmıştır. Eğer demokratik konfederalizmin gereği olarak

her yerde ve her toplumsal kesim bugün belirli düzeyde var olan örgütlülüğünü daha da yaygınlaştırıp derinleştirirse, tüm Ortadoğu'yu demokratikleştirmede rol alacak bir demokratik ulus ortaya çıkaracaktır. Kaldı ki, daha bugünden Amed merkezli Kürt demokratik uluslaşması yaşanmaktadır. Bu nedenle Kürt Halk Önderi “Amed Kürt demokratik uluslaşmasının merkezidir” değerlendirmesini yapmıştır. Bugün Amed merkezli Kürt demokratik uluslaşması diğer parçalardaki uluslaşmadan daha kapsamlı uluslaşma düzeyini şimdiden yakalamıştır. Hatta diğer parçalardaki demokratik uluslaşmanın gelişmesinde öncü, örnek ve harekete geçirici rol oynamaktadır.

Bütün parçalarda Kürt demokratik uluslaşmasının yaratılması, milliyetçi-devletçi uluslaşma yaklaşımını bir kenara iterek, diğer uluslarla birlikte yaşama gerçeğini pratikleştirecektir. Bu konuda oynayacağı öncü rolle halkların birbirini boğazlamasını değil, birbirini güçlendirecek özgür birliği bu coğrafyanın temel yaşam gerçeği haline getirecektir. Her parçada Kürt demokratik uluslaşması İran, Türkiye, Irak ve Suriye genel uluslaşması önünde engel değildir. Kürt, Arap, Türk ve Fars demokratik uluslaşmaları, bu uluslaşmaların kader birliği, ortak duygu ve ortak yaşam kurma doğrultusundaki bir Türkiyelilik, İranlılık, Iraklılık ve Suriyelilik bilincine ulaşmanın önünde engel değildir. Aksine özgür birlikle böyle bir aidiyet bilinci, zoraki yaratılmak istenenden bin kat daha fazla ortaya çıkarılır. Yeter ki özgün demokratik uluslaşmaların –örneğin her parçada Kürtlerin- diğer ülkelerdeki Kürdistan parçalarıyla demokratik konfederal nitelikteki ilişkilerine engel olunmasın.

Kürt demokratik uluslaşması hem Türkiye içinde Türkiyelilik aidiyetini ifade eden bir üst kimlik içinde yer alır, hem de diğer ülkelerdeki Kürt demokratik uluslaşmalarıyla ekonomik, sosyal ve kültürel ilişki içinde olur. Zaten demokratik uluslaşmalar geliştiğinde, bu tür ilişkileri engellemek bir yana, geliştirilmesi teşvik edilecektir. Çünkü bu tür ilişkiler diğer demokratik ulusları zayıflatan değil, güçlendiren etken olacaktır.

Türkiye’de Türk demokratik uluslaşması ile Kürt demokratik uluslaşması Türkiyelilik kimliğiyle birlikte Türkiye’yi, Kürdistan gerçeğini reddetmeden, ortak vatan yapabilirler. Demokratik Kürt ulusunda böyle bir irade vardır. Bu iradenin tamamlanıp pratikleşmesi için demokratik Türk uluslaşması da benzer bir

irade gösterebilmelidir. Kürt ve Türk halkının demokrasi ve özgürlük mücadelesiyle böyle bir iradenin ortaya çıkacağına inanıyoruz. Doğru yol da budur. Bunun dışında başka bir yol aramanın ne Türk halkına ne de Kürt halkına bir yararı olur. Kürdistan'ın diğer parçaları için de benzer bir yaklaşım geçerlidir.

Kürt halkı milliyetçi-devletçi uluslaşma yerine demokratik uluslaşmayı tercih etmiştir. Bu tercih diğer uluslar tarafından da tercih edilirse, Ortadoğu halklarının kaderi değişecektir.

Kürt Halk Önderi, ezilen ulusal topluluklar ve farklı kimliklerle ilgili yaptığı değerlendirmede bugünkü durumu ve kendi yaklaşımını '**Etnisite ve Demokratik-Ulus Hareketleri**' başlığı altında şöyle ortaya koymaktadır:

"Ulus-devletin bastırıp tam eritemediği kültürel hareketlerin başında etnik olguların mikro milliyetçiliği gelmektedir. Ulus-devlet milliyetçiliğinden farklıdır. Demokratik muhtevası ağır basmaktadır. Yeni bir devlet arayışından ziyade, kendi kültürleri etrafında demokratik bir siyasi oluşum haline gelebilmek en önemli amaçlarıdır. Bölgesel veya yerel özerklikten farklıdır. Mekân sınırlarına bağlı olmayan, aynı kültürel varlığı paylaşanların sınır ötesinde de olsa birlik ve dayanışmalarını ifade eder. Hâkim etnisiteye karşı varoluşlarını korumak da önemli amaçlarındandır.

"Farklı ezilen etnisitelerin, diğer deyişle baskı altındaki halkların bir adım ötesi hareketine Demokratik Ulus Hareketi demek, sosyolojik açıdan oldukça doğru ve anlamlıdır. Tek ezilen etnisite halinde ayakta kalmak, varoluşunu sürdürmek oldukça zordur. Benzer kültürlerin dil ve lehçeleri, coğrafi ve siyasi sınırı paylaşanların hareketi birkaç nedenden ötürü Demokratik Ulus Hareketi olarak nitelendirilmek durumundadır. Birincisi, ayrı bir devlet hedefinden ziyade, demokratik bir siyasi oluşum ve yönetim arayışındadırlar. Aynı devletin çatısı altında demokratik bir siyasi oluşum tarihin de en çok tanıdığı siyasi varlık biçimidir. Tarih neredeyse ezici olarak farklı kültürel varlıkların siyasal oluşumlarıyla doludur. Her devlet veya imparatorluğun sınırlarında istenildiği kadar siyasi oluşum halinde yaşamak normal yönetim biçimidir. Anormal olan, bu siyasi oluşumları yok saymak veya bastırmaktır. Asimilasyon ise, pek başvurulan bir yöntem değildi. Roma, Bizans, Osmanlı, Pers-Sasani, Arap-Abbasi İmparatorlukları yüzlerce farklı siyasi idari birimleri

varlık gerekçesi saymışlardı. Yeter ki imparator veya sultanın meşruiyetini tanısinlar. Dil, din, folklor ve öz yönetimlerini koruyarak yaşamak asıldı. Ulus-devlet canavarı (Leviathan) bu düzeni yok etti. Faşizme de bu temelde gidildi. Sonuç birçok kültürel ve fiziksel soykırım oldu.

“Ezilen etnisite veya halkların ulus olma haklarını sadece ulus-devlet olarak yorumlamak hem liberalizmin, hem reel sosyalizmin büyük çarpıtması ve faciasıydı. Faşist milliyetçilikle totalitaryanizmin sonucuydu. Normal uluslaşmayı sınırlara mahkûm etmeden, kültürel temelli ve demokratik yönetim esasları üzerinde inşa etmek en doğru, insani ve toplumsal doğruya uygun olan yoldu. Tarihin gerçekleri de daha çok bu yolu açıklıyordu. Azami kâr peşindeki tekelci sermayenin hızlı sermaye biriktirme hırsı bu yolun kapatılmasında en önemli etken oldu. Normal olmayan yol olan ulus-devlet, uluslaşmanın normal yolu haline gelirken, normal olan demokratik uluslaşma yolu ise normal olmayan, hatta yok sayılan yol halinde algılandı. Büyük çarpıtma buydu.

“Ulus-devletin çok yönlü çözümsüzlüğü ortaya çıkınca (dünya ve bölge savaşları, ulusal boğazlaşma, sermayenin ulusal duvarlara çarpması), normal yol olan demokratik uluslaşmalar yoğunca yaşanmaya başladı. Tüm Avrupa’nın İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşadığı, aslında ulus-devletçilikten demokratik-ulusçuluğa dönüşümdür. ABD zaten her zaman demokratik ulusların ulusu olarak kalmayı başardı. Tekelciliğin birçok ulus-devletçi çarpıtmasına rağmen, SSCB’de ulus-devletçilik ve demokratik ulusçuluk iç içe yaşandı. Hindistan’da da demokratik ulusal eğilimler güçlüdür. Afrika ve Latin Amerika’da demokratik ulusal eğilimler her zaman ağır basmıştır. Katı ulus-devletçilik çok az sayıda, Ortadoğu başta olmak üzere bazı mekânlarla sınırlı kaldı. Bunlar da hızla çözülüş sürecindedir.

“İkincisi, iktidarcı ve devletçi uluslaşma esas alınmayınca, geriye ya ortaçağdan kalma bazı kurumlarla (ağalık, şeyhlik, tarikat, aşiret reisliği) çoğunlukla aile menfaatlerine dayalı işbirlikçi taşeron yönetimler esas alınıp modernleştirilerek devam edecek, ya da demokratik yönetimler geliştirilecekti. Birinci yol, tarihin de çok tanıdığı klasik işbirlikçiliğin modernleşmiş haliydi. İkinci yol ise, demokratik modernitenin esas hedefi olan yoldu.

Ulus-devlet ve işbirlikçilerine karşı direnişin yönetimi ancak demokratik olabilir. Bu da demokratik uluslaşmaya götüren en sağlıklı özgürlükçü ve eşitçi yoldu.

“Üçüncüsü, kültürlerin, dil ve lehçelerin çoğul karakteri de demokratik uluslaşmaya zorluyordu. Ulus-devlet gibi hâkim etnisitenin dil, lehçe ve kültürel tahakkümünü esas alması özüne aykırıydı. Tek seçenek çok dilli-kültürlü-siyasi oluşumlu ulus olabilmektir. Bunun da demokratik-ulus anlamına geldiği açıktı. Hatta birkaç demokratik-ulustan tek bir demokratik ulus haline gelebilmenin yolu da açıktı. İspanya’da, Hindistan’da, beğenmediğimiz Güney Afrika Cumhuriyeti’nde, hatta Endonezya ve birçok Afrika ülkesinde yaşanan buna benzer gelişmelerdir. ABD ve AB bile bir nevi demokratik ulusların ulusu olarak tanımlanabilir. Rusya Federasyonu benzer diğer önemli bir örnektir.

“Dördüncüsü, ekonomik, sosyal, siyasal, zihinsel, dil, din ve kültürel farklılıklar daha çok korunmak istendiklerinden, bunun yolunun demokratik ulustan geçtiği hemen anlaşılır. Her farklılık ayrılığa dönüştürülürse, bu hepsinin kaybı olur. Hâlbuki hepsi için ideal olan ‘farklılık içinde birlik’ halinin en uygun biçimi demokratik-ulus olabilmektir. Yalnız başına bu çözüm potansiyeli bile demokratik-ulus hareketinin muazzam çözüm gücünü ve ulus-devlete alternatif yapısallığını açıklamaya yeter.

“Ulus-devlet çözümsüzlüğünün bir yandan küresel sermaye hareketleri tarafından üstten, diğer yandan kentsel, yerel ve bölgesel özerklik hareketleriyle demokratik ulus ve dinsel hareketler tarafından alttan sıkıştırılmasıyla yaşanan kaos, yeni sistemler doğurmaya adaydır. Bunun birçok işaret ve kanıtları ortaya çıkmış bulunmaktadır.

“Liberalizm bir yandan klasik ulus-devletçiliği aşıp yeniden inşa etmeye çalışırken, öte yandan bu eylemini demokrasinin geliştirilmesi maskesi altında yürütmeye önem ve özen göstermektedir. Katı ulus-devletçiler ise, eskinin muhafazakârlarını aratmayan bir tutuculuk ve gericilik içinde debelenip durmaktadırlar. Bir nevi günümüzün gerçek muhafazakârları pozisyonunu takınmış durumdadırlar. Dinciler ise, geleneksel ümmet arayışı içindedir. Modernizmi din kisvesi altında yaşamsallaştırmaları ve din temelli bir ulus-devletçiliği

inşa etmeleri güçlü olasılıktır. İran bu konuda öğretici bir örnektir.

“Demokratik uluslaşma seçeneği günümüzün çok karmaşık ideolojik ve yapısal sorunları konusunda sunduğu yüksek çözüm potansiyeliyle gelecek vaat etmektedir. Özellikle AB’nin aldığı yol etkileyicidir. Demokratik modernitenin hem ideolojik hem de yapısallık bakımından demokratik ulus seçeneğini temel boyutlarından biri olarak ele alması çok önemlidir. Uygarlığa hem katkı hem kurtuluş şansı tanımaktadır. Demokratik modernitenin demokratik ulus üzerinden sağlayacağı yeniden inşa çalışmaları, toplumsal ve çevresel temel sorunların çözümü konusunda en umutlu projeler durumundadır.”

DEMOKRATİK ÖZERKLİK

Önder APO sık sık Türkiye’de Kürt sorununun demokratik özerklik çerçevesinde çözüleceğini söylemekte, bunun Türkiye koşullarında en uygun çözüm olduğunu vurgulamaktadır. Demokratik cumhuriyet içinde Kürt sorununun çözümünden söz ederken kastettiği, cumhuriyetin demokratikleşmesi temelinde gerçekleşecek bir demokratik özerkliktir. Ulusal sorunların çözümü eskiden daha çok bağımsız devlet ya da federasyon olarak anlaşıldığı için, demokratik cumhuriyet ya da demokratik özerklik anlamazlıktan gelindi. Bu yazımızda demokratik özerkliğin ne anlama geldiğini izah etmeye çalışacağız.

Ulus-devlet kavramı esas olarak da kapitalizm çağının başlamasıyla birlikte burjuvazinin savunduğu bir devlet biçimi oldu. Aynı etnik topluluğun ya da uluslaşma sürecine giren halkların yaşadığı ülke sınırlarının ulus-devlet çizgileriyle kuşatılarak sömürme tekeli ele geçirme burjuvaların temel amacı olmuştur. Kapitalizmin gelişmesi için elverişli bir çerçeve olarak görülen ulus-devletler, ağırlıklı olarak tek bir ulusu esas alarak kurulmuştur. Bu devletlerin sınırları içinde ağırlıklı bir ulus var olsa da, birçoğunda farklı halklar da yaşadığından, zaman içinde bu halklarla söz konusu devletler arasında sorunlar yaşanmaya başlamıştır. Devlet içinde ağırlığı bulunan ulusun ayrıcalıklı olması ya da kendilerini baskı altında görmeleri bu uluslar, halklar ve etnik toplulukları hâkim ulus adına hareket ettiğini söyleyen ulus-devletlere karşı bir mücadele içine girmelerini beraberinde getirmiştir. 20. yüzyılın bir yönünün de ezilen ulusların ulusal devletlere karşı mücadele yüzyılı olması gerçeği böyle ortaya çıkmıştır.

Ulus-devlet zihniyeti her ulusa bir devlet yaklaşımının ürünü olduğundan, ezilen uluslar da benzer bir zihniyetle ulus-devlet olmak istemişlerdir. Öyle ki, bu zihniyet Birleşmiş Milletler tarafından da benimsenmiştir. Sosyalistler de esasında burjuva yaklaşımı olan bu düşünce ve pratiklerden etkilenecek, ulusların kendi kaderlerini ele almalarını ağırlıklı olarak bir devlet olma biçiminde yorumlayıp burjuva ulus-devlet anlayışına meşruiyet kazandırmışlardır. Ezilen ulusların 20. yüzyılda devlet amaçlı mücadele etmelerinde bu sol düşüncenin ağırlıklı etkisi vardır.

Devlet dışında diğerk bir çözüm biçimi olarak da federasyon gündeme getirilmiştir. Federasyonlar söz konusu ulus-devletin anayasası çerçevesinde ulus-devlet sınırları içindeki bir halka ya da ulusa verilen özerklik biçimlerinden biridir. Federasyon kimi ülkelerde daha geniş, kimi ülkelerde daha dar bir özerkliğe sahiptir. Genel olarak federe devlet denen ünitelerin anayasada belirlenmiş çerçevede federal devlet denilen merkez üniteye bağlı olmasını ifade eder. Federe birimin ayrı meclisi, hükümeti ve kurumları bulunur. Ancak bu meclis ve hükümetlerin hangi konuları ele alacağı veya alamayacağı anayasada belirtilmiştir. Bu anayasanın demokratik olup olmaması şart değildir. Federasyon yalnız demokrasiye duyarlı devletlerde değil, demokratik olmayan ülkelerde de uygulanabilir.

Federasyonlara yakın bir sistem de eyalet sistemidir. Eyalet sistemi olan ülkeler federal devletlere yakın özelliklere sahiptir. Zaten birçok federal devletin yerel birimleri veya üniteleri eyalet olarak tanımlanmaktadır. Almanya federal bir devlettir, ama alt birimleri eyalet olarak anılmaktadır. ABD Birleşik Devletler olarak ifade edilir, hükümetine de Federal Hükümet denir. Alt birimleri ise eyalet olarak adlandırılır. Bu sistemlerde eyaletlerin görev ve sorumluluk alanları da anayasalarla belirlenmiştir. Bu eyalet sistemlerinin anayasada belirlenmiş yetki ve görev sınırları da aynı değildir. Eyalet sisteminin uygulanması söz konusu ülkenin demokratik olup olmamasıyla ilgili bir konu değildir. Örneğin Pakistan ve İran'da da eyalet sistemi vardır. Ancak demokrasiye duyarlı olan devletlerde eyaletlerin daha fazla söz ve karar sahibi olması demokratikleşmenin doğası gereğidir.

Federasyon ve eyalet sistemleri dışında bölgesel özerklik denen statüler vardır. Bunların da sınırları merkezi devlet anayasası tarafından çizilmiştir. Bu yerel birimlerin kullandığı yetkiler, federe devletlerin kullandıklarına göre daha azdır. Bu nedenle federal devletlerdeki yerel ünitelere devletçik adlandırması da yapılmaktadır. Ulus-devletler içinde coğrafi sınırları belirlenmiş bölgesel özerklik veya yerel otonomi gibi uygulamaları da söz konusudur. Federasyon, eyalet ya da bölgesel özerklik bu devletlerin demokrasiye duyarlı oldukları anlamına gelmez. Bu devletlerde de yerel birim şu yetkileri kullanır, şu işleri yapar denilerek sorumluluk çerçeveleri çizilir. Bu sorumlulukları demokratik kurallar içinde yapması gibi bir koşul

aranmaz. Söz konusu ulus-devlet demokrasiye duyarlı ise, bölgesel birimlerde de demokratikleşme gelişir. Öte yandan bölgesel özerkliği oluşturan üniteler eğer mücadele verirlerse, merkezi devletin yetkilerini daha fazla sınırlayabilirler. Bu tür mücadele ve sınırlamalar, federal devletler için de söz konusu olabilir. Bu tür mücadeleler sadece yerel birimlerin yetkilerini arttırma hedefine yönelmiş olacağı gibi, demokrasi açısından gelişme ortaya çıkaran nitelikte de olabilir.

Yerellerin yetki ve inisiyatif alanının var olmasının demokrasinin varlığı anlamına gelmediğine en iyi örnek, feodal devletlerdeki yerel otonomilerdir. Zaman zaman feodal beylikler merkezi feodal devletin yetkilerini sınırlarlardı. Bunun demokratik bir gelişme olmadığı açıktır. Bu daha çok yerel iktidarların merkezi iktidarı sınırlaması olarak görülmelidir. Doğudaki merkezi feodal devletlerden farklı olarak, Avrupa'da yerel prensler merkezi yönetimden özerk bir yaşam statüsü edinmişlerdir. Ancak Avrupa'da demokrasinin gelişmesinde belirleyici etkenlerden birisi olmasa da, merkezi feodal krallıkların bu beylikler üzerindeki otoritesinin belirlenmiş sınırlarının olması nedeniyle, bu yerel otoritelerin demokrasinin gelişmesinde sınırlı düzeyde etkilerinin olduğu da söylenebilir.

Ulusal sorunların çözümü 20. yüzyılda esas olarak bağımsız devlet, federasyon veya bölgesel özerklik biçimleri temelinde gerçekleşmiştir.

Siyasal literatürde kullanılan konfederasyon biçimindeki devlet birlikleri bağımsız kabul edilen devletlerin sözleşme ile bir araya gelmesini ifade ettiğinden, ayrıca değerlendirmeye gerek yoktur. İki ya da üç (daha fazla da olabilir) bağımsız devlet bazı konularda güçlerini bileştirmek ya da bazı işleri birlikte yapmak için bir sözleşmeyle bir konfederasyon devlet birliği kurabilirler. Eğer ulusal sorunlarda böyle konfederasyon tanımlı çözümler gündeme gelmişse, bunu devlet olma kategorisi içinde değerlendirmek gerekir.

Ulusal sorunların çözümünde tartışılan ve bazı ülkelerde uygulanan bir model de kültürel özerkliktir. 19. ve 20. yüzyılda bu tür çözüm modelleri görüldüğü gibi, bugün de kültürel özerklik bir model olarak birçok yerde uygulanmaktadır. Kimi ulusal topluluklar için kültürel özerklik bir çözüm biçimi olarak gündeme gelmiştir. Bu özerklik biçiminde esas alınan, söz konusu

ulus veya topluluğun kültürel haklarını kullanmasıdır. Bu nedenle coğrafi tanımları ifade eden federe, eyalet veya bölgesel kavramları kullanılmaz. Bazı yerlerde bölgesel kültürel özerklik tanımı yapılsa da, burada ağırlıklı olarak öne çıkan yine de kültürel özerklik yanısıdır. Kültürel özerklikte de esas olan, federe ya da bölgesel özerklikte olduğu gibi bir toplumun devletle ilişkilenebilir düzeyinin tanımlanmasıdır.

Kültürel özerklik bir toplumun kimlik, dil ve kültürünün tanınmasını ve bu hakların söz konusu toplum tarafından kullanılmasını ifade eder. Bu özerklik biçiminde söz konusu toplumun veya ulusun okulları ve kültür kurumları olur. Bunların yönetimi ve çalıştırması merkezi devletin yasalarına uyulmak koşuluyla bu topluma verilir. Bu özerklikte herhangi bir siyasi yetki düzeyi yoktur. Kültürel özerklik dışında bu topluma devletle ilişkilerini düzenleyen farklı inisiyatif, özerklik alanları tanınmamıştır. Eğer söz konusu topluluk bir coğrafya üzerinde homojen bir biçimde yaşıyorsa, bunun için bölgesel kültürel özerklik tanımının yapıldığı da olmuştur. Ancak bölgesel kavramının kullanılması söz konusu topluma kültürel haklar dışında bir sorumluluk alanı vermemiş, kültürel alan dışındaki tüm yetki söz konusu merkezi hükümete ait olmuştur. Bugün Bulgaristan'da yaşayan Türkler kültürel özerkliğe sahiptirler. Bulgaristan'da demokratikleşme geliştikçe, bu özerliğin alanı da genişlemektedir.

Kültürel özerklik tartışmalarının en fazla bilineni Rusya'da Yahudiler için önerilendir. Yahudiler tüm Rusya'ya dağılmış olduğundan, bulundukları her yerde kendi kültürlerini geliştirmelerine imkân tanınmasına ve böyle bir statüye kavuşmalarına kültürel özerklik denilmiştir. Bu düşünceye taraf olanlar da, milliyetçi bir eğilimi taşıdıkları iddiasıyla karşı buna çıkanlar da olmuştur.

Diğer çözüm biçimlerinde olduğu gibi, kültürel özerklik için de söz konusu devletlerin demokrasiye duyarlı olup olmaması koşul değildir. Ancak ulus-devlet gerçeğinin diğer ulusları ve kültürleri eritme eğilimi dikkate alındığında, farklı toplumların kimliğinin tanınarak dil ve kültürünün gelişimine imkân verilmesi, söz konusu ülke demokratik olmasa da, demokrasinin gelişimi açısından bir engelin ortadan kalkması olarak görülebilir.

Bugün kültürel özerklik yaygın bir uygulama alanına kavuşmuştur. Birçok devlet içinde azınlık diye tanımlanan halk grupları ve topluluklar bulunmaktadır. Bu devletlerde demokratikleşme geliştikçe, bu toplulukların kimlik, dil ve kültür sorunlarının demokrasi içinde çözüme kavuşturulması, hatta kültürlerinin canlanması için bu toplulukların birçok bakımdan desteklenip dil, kültür ve kimliklerini geliştirmelerinin teşvik edilmesi gerekli görülmektedir. Demokratik her gelişme, geçmişte inkâr edilen ve bastırılan farklı kimliklerin kendisine gelmesi, kültürel olarak açılıp serpilerek insanlık açısından birer zenginlik halini alması süreci olarak görülmelidir. Demokratik gelişim en fazla da ezilen uluslar, halklar, topluluklar ve kültürler açısından özgür yaşamın önünün açılması ve özgürlük anlamına gelmektedir.

Önderliğimizin ifade ettiği demokratik özerklik ise, belirttiğimiz tüm biçimlerden ayrı bir çözüm yaklaşımını ifade etmektedir. Sözü ettiğimiz modellerin her birinden biçimsel olarak bazı benzer yanların alınmış olduğu düşünülse de, demokratik özerklik tüm bu modellerden farklı bir çözüm yoludur. Kültürel özerkliği çağrıştıran bazı yanları görüle de, ondan da farklıdır. Demokratik özerklik demokrasinin varlığını önkoşul olarak kabul eden bir özerklik biçimidir.

Önderliğimiz “Türkiye’de Kürt sorunu demokratik özerklikte çözülür” derken demokratik konfederalizmden vazgeçmiş değildir. Demokratik özerklikle demokratik konfederalizm birbirlerinin alternatifi değildir. Demokratik özerklik söz konusu devletle ilişkiyi ve hukuku tanımlarken, demokratik komünalizm devlet dışı toplumun demokratik örgütlenme ve yaşam biçimini tanımlamaktadır. Bu nedenle demokratik özerklik ve demokratik komünalizm farklı kategorilerin tanımı olmaktadır. Yani ikisi de elma cinsinden değildir. Elmalarla armutları karıştırmama deyişi böylesi farklı kategoriler için kullanılmıştır. Ancak demokratik özerklik demokratik konfederalizmin örgütlenmesinin önündeki engelleri kaldırma anlamına gelirken, demokratik konfederalizm örgütlenmesi de demokratik özerkliğe güçlü zemin yaratan ve gerçekleşmesi mücadelesine güç veren bir demokratik kurumlaşma olarak görülmelidir.

Demokratik konfederalizmdeki duruş ya da halkın demokratik kurumlaşması ve yaşam biçimi tüm devletler içinde

gerçekleştirilebilecek bir olgudur. Demokratik konfederalizm ya da demokratik komünalizmde devlet ve devletçi sisteme genel bir karşı duruş gösterilmektedir ya da kendini devlet dışında tanımlama ve ifade etme vardır. Dolayısıyla demokratik konfederalizm ya da demokratik komünalizm devletle ilişki hukukunu ifade etmemektedir. Federasyon, bölgesel özerklik, kültürel özerklik ya da demokratik özerklik ise, bir toplumun ya da bir halkın söz konusu devletle kurduğu ilişkiyi tanımlar. Demokratik komünalizm ise devletle bir ilişki tanımı değildir. Sadece devlet demokrasiye duyarlı olarak kendisine tahammül ettiği ve kendisini tanıdığı müddetçe, o da söz konusu devleti, devlet + demokratik konfederalizm ilişkisi içinde tanıır.

Demokratik konfederalizm tamamen halkın demokratik kurumlaşma modelidir. Bir federasyonun böyle bir zorunluluğu yoktur. Federasyon için önemli olan şey, devletten kopardığı özerkliktir. Böyle bir hukuka kavuştuktan sonra kendisi de çoğu zaman söz konusu devletin yereldeki izdüşümü olur.

Önder Apo, “Güney Kürdistan’da büyük olasılıkla üçlü federasyon çözümü olacak” dedi. Mevcut durumda zaten yasal ve fiili olarak üçlü federasyona dayalı bir federalizm gerçeği orta çıkmıştır. Böyle olması bizim Güney Kürdistan ve Irak’ın diğer alanları için demokratik konfederalizm çalışması yapmamızı ortadan kaldırmaz. İster Kürt devletçiliği olsun ister başka devlet olsun, bizim Kürdistan halkını demokratik komünalizm doğrultusunda örgütlülüğe kavuşturmamız demokratik özgürlükçü çizgimizin gereğidir. Dolayısıyla bir Kürdistan Federasyonu, burada kurulacak Kürdistan Konfederalizminin alternatifi değildir ya da onun yerine geçmez. Federasyon Irak devleti ile olan ilişkiyi tanımlarken, demokratik konfederalizm ise Kürt halkının özgürlükleri ve adaleti en fazla geliştireceği demokratik kurumlaşmasını ifade etmektedir.

Federasyon aslında bir proto-devlettir. Bu nedenle demokratik özgürlükçü demokratik konfederalizm karşısındaki konumu bir devlet konumudur. Bu yönüyle bakıldığında, demokratik konfederalizm -devletin yerine geçme anlamında değil- devlete alternatif olduğu gibi, federasyona da alternatiftir. Yani federasyonda olduğu gibi bir devletle ilişkilene biçimi değil, onun dışında kendini örgütlenme ve devletin alanını daraltma modelidir. Bu nedenle Kürt Özgürlük Hareketi Güney

Kürdistan'da demokratik komünalizmi kurumlaştırma mücadelesini her koşulda sürdürmeye devam edecektir.

Türkiye Devleti karşısında Kuzey Kürdistan halkının konumunu ifade eden demokratik özerklik birçok yönüyle irdelenebilir. Böyle bir statünün ya da konumun ortaya çıkması için Türkiye'nin demokratikleşmesi gerekir. Çünkü Türkiye'de demokratikleşme gelişmeden demokratik özerklik çözümü ortaya çıkmaz.

Demokratik özerkliğin diğer temel bir özelliği, Türk Devletinin Kürt halkının ulusal kimliğini tanıdığını anayasa çerçevesinde kabul etmesidir. Ulusal kimliğin kabul edilmesiyle birlikte Kürtçenin eğitim dili haline gelmesi ve kültürel gelişimi için tüm engellerin kaldırılması gerekmektedir. Diğer diller ve kültürler hangi olanaktan yararlanıyorlarsa, Kürt dili ve kültürünün de aynı olanaklardan yararlanması Kürt kimliğini tanımış olmanın ve demokrasinin gereğidir. Buraya kadar tanınanların bir kısmı kültürel özerkliğe denk düşmektedir. Aslında bu bir halkın olmazsa olmaz haklarını kullanmasıdır. Bunlar bireyin yaşam haklarını tanıma gibi bir halkın, bir ulusun, bir kültürün yaşam hakkının tanınması olmaktadır.

Günümüzde bir insanın yaşam hakkını tanımak yetmez. Onun düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü tanımak da demokrasinin olmazsa olmaz koşuludur. Dolayısıyla Kürt halkı kendi kimliğiyle özgürce siyaset yapma hakkına kavuşmalıdır. Kürtlerin bu çerçevede kendi meclislerini kurması ve bir yönetim ortaya çıkararak devleti doğrudan ilgilendirmeyen halk sorunlarını çözme imkânına kavuşması ya da meclislerin bu yönlü çalışmasına engel olunmaması da bu özerkliğin diğer bir boyutudur. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi günümüzde genel bir demokratik eğilim olduğu gibi, farklı kimliklerden halklar ve toplulukların kendi meclislerini oluşturması ve halkın işlerinin bir yönetim tarafından yürütülmesi de var olan bir ulusal sorunun çözülmesi açısından çok önemlidir. Devletlerin giderek küçüldüğü ve birçok yetkinin yereller ve demokratik kurumlara bırakıldığı bir çağda halkların böyle bir meclise ihtiyacı olduğu gibi, yerel sorunlar nedeniyle devletle çatışmalı biçimde karşı karşıya gelmemesi açısından da bu meclisler gereklidir.

Demokratik özerklik içerik olarak bunları taşımaktadır. Bu çözüm modeli sınırları belli ve kendini devletin yerine geçiren ya

da proto-devlet olan federasyon değildir. Demokratik özerklik, öz itibarıyla demokrasi koşullarında bir halkın temel demokratik haklarının yaşam bulmasını ve kendi iradesini bir meclisle ifadelendirmesini tanımlamaktadır. Günümüzde halklar ve tüm toplumlar iradelerini meclisleriyle ifade ediyorlar. Bir yerel meclisin varlığı devletle çatışmayı değil, gerilimi azaltan ya da çelişkilere dayanan gerilimin demokratik mücadele kuralları içerisinde kalmasını sağlayacak bir faktör olarak işlev görür. Kaldı ki, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve yerel meclislerin oluşumu artık demokrasinin gelişimine tekabül eden kurumlar olarak görülmelidir.

Demokratik özerklik, Türk Devletinin Kürtlerin tümüyle (siyasi görüşü ve sosyal statüsü ne olursa olsun) yeni bir birlik sözleşmesi yapmasıdır. Zora ve asimilasyona dayanan birlik yerine, demokratik bir siyasi birliğin kurulmasıdır. Bu bir yönüyle yalnız PKK ya da Koma Komalên Kurdistan sistemiyle değil, tüm Kürtlerle yapılan bir anayasal sözleşme olmaktadır. Tabii bu çözüm önerisi PKK ve Koma Komalên Kurdistan'ın siyasi projesinin kabulüdür. Esas olarak PKK'nin başlattığı ve otuz beş yıl kesintisiz yürüttüğü mücadelenin sonucu olmaktadır.

Demokratik özerklik bir genel meclisi ve Türkiye Cumhuriyeti hükümetini yok saymamaktadır. Ancak inkârcılıktan vazgeçildiği için, bu meclis ve hükümet Kürtlerin Kürdistan'da demokratik örgütlenmesini ve kurumlarını kabul eder hale gelmiştir. Kürtlerin temel demokratik haklarının kabulü ve yerelde bazı işleri üzerine alması, genel meclisi ve hükümeti zorlayan değil, aksine onu tamamlayan ve Kürt halkıyla yakınlaşmasını sağlayan bir rol oynayacaktır. Böyle bir Türkiye, Kürtlerin kendi kimlikleriyle parti kurma dahil, her türlü demokratik örgütlenmesini demokrasinin gereği olarak kabul eden bir demokratik duyarlılığa kavuşmuş ve birçok konuda reforma uğramış bir devlet haline gelmiştir.

Demokratik özerklik yalnız Kürt halkının demokratik haklarını kabul etmeyip, aynı zamanda kendini de demokratik reforma uğratan bir devlet gerçekliğinde pratikleşen bir çözüm modelidir. Demokratik özerkliğin şu köyden, şu kasabadan geçen bir sınırı yoktur. Ancak Kürt halkının kimliğini, temel demokratik haklarını ve -meclis oluşturma dahil- demokratik kurumlaşmasını kabul ettiğinden, doğal olarak Özerk Demokratik Kürdistan

gerçekliği ortaya çıkmış olacaktır. Bu özerklik devlet yetkilerini paylaşmayı değil, farklı bir ulusun kendi özgünlüğünü her alanda ifade etmesini içermektedir. Demokratik haklarını ve özgürlüklerini demokrasi içinde yaşayacağından, bu demokratik özerklik aynı zamanda Özgür Kürdistan gerçeği olmaktadır. Demokrasi özgürlüklerin en fazla yaşanacağı vahaysa, Kürdistan'ın demokratik özerkliği de Özgür Kürdistan gerçekliği olarak anlaşılmalıdır.

Dikkat edilirse, demokratik özerklikte vurgu Kürdistan'ın ve Türkiye'nin demokratikleşmelerine yapılmaktadır. Şöyle federasyon olsun, şöyle otonomi olsun demekten çok, şöyle bir demokrasi olsun konusu demokratik özerklik çözümünün esasıdır.

Demokrasi halkın kendini yönetmesi olarak tanınır. Hala tamamen böyle bir karaktere sahip demokratik bir ülke gerçeği yoktur. Bu açıdan ele alındığında, Avrupa'da İsveç, Norveç, Finlandiya ve İsviçre örnekleri bile kusurlu demokrasilerdir. Ağırlıklı olarak egemen sınıfların hâkimiyeti olduğu için, ne kadar demokratik oldukları bile tartışılırdır. Ancak ekonomik, siyasal ve kültürel alanda halka nefes aldırma ve devletin merkezi gücünü sınırlandırma anlamında nispi bir demokratikleşmeden söz edilebilir.

Türkiye'nin çok katı bir merkezi devlet ve katı bir Kürt inkârcısı olduğu dikkatte alınırsa, Kürt kimliğini kabul eden, anadilde eğitimi pratikleştiren, Kürt kültürünün gelişimi önündeki engelleri kaldıran ve Kürt halkının kendi kimliğiyle parti kurması dahil örgütlenme özgürlüğünü kabul eden bir Türkiye, önemli bir demokratikleşme hamlesi yapmış olacaktır. Türkiye'nin demokratikleşmesi temelinde gerçekleşecek demokratik özerkliğin Kürt halkı açısından bir özgürlük hamlesi olduğu açıktır. Demokratik bir ortam elde edildiği takdirde, Kürt halkının bir federasyon ve devlet koşullarından çok daha fazla demokratik ve özgür yaşama kavuşacağı açıktır.

Demokratikleşen bir Türkiye ve Kürdistan koşullarında, devlet kendisine ister üniter desin ister demesin, merkezi devletin yetkilerinin sınırlanacağı, yalnız Kürt halkının değil, Türkiye halkının da devletin o güne kadar elinde tuttuğu birçok yetkiyi demokratik bir irade olarak devralacağı açıktır. Ekonomik, sosyal ve kültürel alanda demokratik örgütlenmeler önemli roller üstlenecektir. Zaten bunlar demokratikleşmenin doğrudan

sonuçlardır. Demokratikleşen Türkiye’de Kürt halkının demokratik özerkliği üniter devletin önemli oranda aşılması anlamına gelmektedir. Kendini üniter gören herhangi bir devlet de demokratikleştiğinde, eski üniter karakterinde önemli aşınmalar ortaya çıkar.

Bir daha vurgulamalıyız: Demokratik özerklikle demokratik konfederalizm birbirinin alternatifi değildir. Demokratik özerklik Kürt sorununun Türkiye sınırları içinde demokratik siyasi çözüm seçeneğidir. Kuzey Kürdistan için uygulanabilir, gerçekçi ve Kürt halkının demokrasi ve özgürlük ihtiyacına cevap verecek niteliktedir. Demokratik özerklik Türkiye’nin diğer alanlarına dağılmış Kürtler açısından da dil ve kültür özgürlüğünün gerçekleşmesinin ve asimilasyonun durdurularak ulusal kimliğin demokratik koşullarda ifade edilmesinin en iyi yoludur. Demokratik özerkliğin demokratik uluslaşma gerçeğinin en iyi ve en derin biçimde gerçekleşeceği siyasal bir zemin ortaya çıkaracağı da diğer bir gerçekliktir.

Demokratik konfederalizm ise Kürdistan halkının kapsamlı demokratik kurumlaşması temelinde siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanda kapsamlı bir demokratik ve özgür gelişimi yaşamasıdır. Demokratik özerklik demokratik komünalizmin de en iyi kurumlaştırılabileceği bir zemindir. Bu zemin iyi değerlendirildiğinde, Kürtler söz konusu devlet sınırları içinde devlet +demokrasi formülünün Kürdistan’da pratikleşmesiyle devlet dışı özgür yaşamı istediği gibi kurumlaştırıp yaşayacaktır.

İsviçre’nin kantonları demokratik özerkliğin bölgesel uygulamasıdır. İngiltere’de İskoçya ve Galler, İspanya’da Bask ve Katalan özerk bölgeleri de demokratik özerkliğin farklı bir biçimi olarak görülebilir. Ancak tek farkları, oralandaki özerk yönetimlerde iktidarı paylaşma eğiliminin varlığıdır. Kürdistan’da öngördüğümüz demokratik özerklik ise, iktidar alma ve iktidarı paylaşmadan öte, halkın demokratik iradesinin ve temel haklarının tanındığı bir siyasal ilişki biçimini ifade etmektedir. Fransa’da Korsika adasının da benzer bir demokratik özerkliğe doğru ilerlemiş olduğu söylenebilir.

Ulusal sorunun çözümünün devlet ya da federasyon olarak algılanmasının, tarih sahnesine yeni çıkıp gelişme eğilimi gösteren burjuvazinin sömürü tekeline o günkü koşullarda en iyi gerçekleştirebileceği çerçeve olan ulusal devlet anlayışının türevi

olduğu açıktır. Öte yandan demokrasinin olmadığı ya da ulusal devletlerde hâkim ulus adına hareket ettiğini söyleyen kesimlerin şovenist ve baskıcı olmaları da ulusları bu tür eğilimler içine girmeye zorlamıştır. Demokratikleşme eğiliminin arttığı ve ulusal sorunların demokratikleşme temelinde çözüme kavuşturulmasının imkân dahiline girdiği gönümüzde, eğer devlet ve iktidar olmak amaçlı savaşlarla çözüm aranmayacaksa, demokratik özerklik de önemli bir çözüm alternatifidir. Böyle bir imkâna kavuşulduğunda, burjuvalar gibi ulus üstünde sömürücü bir iktidar ve devlet olma arzusu bulunmuyorsa, uluslar demokratik kurumlaşmalarını sağlayarak her türlü özgürlüğünü demokratik halk gücüyle yaşayabilirler. Özellikle Önderliğimizin belirttiği gibi ‘serkeftin halkı’ haline gelen Kürtler, demokratik özerklik koşullarında demokratik komünalizmi kurumlaştırıp hasret kaldıkları özgürlükleri en iyi biçimde yaşayabilirler.

“Devlet ve federasyondan başka ulusal sorunlar çözülmez” demek, ulus-devletçi sömürücü burjuva anlayışın dışavurumudur.

Demokratik özerklik bir ulusun dil, kimlik ve örgütlenme özgürlüğünden vazgeçmek değil, aksine kimliği, dili ve kültürüyle demokratik koşullarda ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeyi en derin ve yüksek düzeyde yaşamayı sağlayan özgürlükçü demokratik bir çözüm modelidir.

DEMOKRATİK ÖZERKLİK FARKLILIKLARIN DEMOKRASİ İÇİNDE ÖZERKLİĞİDİR

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan daha önceleri defalarca Kürt sorununun çözümü için demokratik özerklik önermiştir. Bunu yakın zamanda Demokratik Toplum Partisi kendi programına aldı. Demokratik özerklik temelinde Kürt sorununun çözümü için çalışacağını ilan etti. Bu çözüm önerisi Türk devlet yetkilileri ve çeşitli parti sözcüleri tarafından çarpıtıldı ve Türkiye toplumuna ulaşmaması için engellendi. Kürt Halk Önderi Kürt sorunu ve PKK ile ilgili tartışmaların yoğunlaştığı dönemde yeniden Kürt sorununun çözümü için demokratik özerkliği önerdi. Demokratik özerklik temelinde Demokratik Özerk Kürdistan'ın doğru ve kalıcı bir çözüm yaratacağını vurguladı.

Demokratik Özerklik ve Özerk Demokratik Kürdistan kavramlarını nasıl tanımlıyorsunuz?

Önderliğimiz Kürt sorununun çözümü konusunda öneriler getirirken, bunu sadece Kürt halkının özgürlüğü ve demokrasisi açısından değil, Türkiye halkının da özgürlüğü ve demokrasisi açısından ele almaktadır. Ortadoğu'nun temel sorunlarının en önemlisinin Kürt sorunu olduğu, Ortadoğu'daki birçok soruna kaynaklık ettiği ve bunun sonucunda Ortadoğu'daki birçok yetersizliğin ve geriliğin yaşandığı, dolayısıyla ortaya çıkması gereken gelişmelerin önünün alındığı çok iyi bilinmektedir. Kürt sorununun çözümsüzlüğü yalnız Kürt halkını değil, Ortadoğu halklarını da olumsuz etkilemektedir.

Önderliğimiz Ortadoğu'da ulusal sorunların bu kadar çıkmaz haline gelmesinin en temel nedenin Batıdan kaynaklanan milliyetçilik ve bu temelde oluşturulan ulus-devletler olduğunu söylemektedir. Ortadoğu'da yaşanan Arap-İsrail sorununun, yine Kürtlerle Türkiye, İran, Irak ve Suriye arasında yaşanan çatışmaların esas olarak ulus-devlet zihniyetinden kaynaklandığını vurgulamaktadır. Eğer Araplarda, Yahudilerde, Farslarda, Türklerde ve Kürtlerde ulus-devletçi anlayış olmasaydı, özgürlük ve demokrasi arayışları ve izlenen politikalar ulus-devletçi zihniyetle kirlenmeseydi, bugün Ortadoğu'da sorunların çözümü çok kolaylaşırdı. Ortadoğu'nun diğer

halklarının ve Kürtlerin konumu bugünkü durumda olmazdı. Kürt Halk Önderi hem bu tarihsel gerçeği görerek, hem de otuz beş yıldır aralıksız sürdürdüğü mücadeleden çıkardığı tecrübelerden öğrendikleriyle ulus-devlet anlayışının ve milliyetçiliğin sorunlara çözüm olmayacağını çok iyi anlamış ve bunu tüm savunmaları ve değerlendirmelerinde ortaya koymuştur. Bunu ideolojik-teorik çözümlemeler ve siyasal değerlendirmelerinde kapsamlı bir şekilde göstermiştir.

Önderliğimiz Kürt halkına ve önderlik ettiği mücadeleye karşı duyduğu büyük sorumlulukla yaşadığı tecrübeleri iyi çözümleyerek, eleştiri ve özeleştirisini yaparak ve reel sosyalizmin yaşadığı sorunlarla dünyadaki siyasal gelişmeleri bir bütün olarak değerlendirerek, PKK'nin ideolojik ve teorik bakışında önemli yeniliklere gitmiştir. Bu yeniliğin temeline de iktidarcı ve devletçi zihniyetten kopmayı koymuştur. Önderliğimiz sadece Kürdistan ve Ortadoğu açısından değil, tüm dünya ve insanlık açısından kötülüklerin esas kaynağının iktidarcı ve devletçi zihniyet ve bunun kapitalizmle birlikte ulus-devletçi bir nitelik alması olduğunu belirtmiştir. Bunun sonucunda PKK açısından program değişikliğini önermiştir. Önder Apo ulus-devlet anlayışından vazgeçilmesini, her ulusa bir devlet anlayışının doğru olmadığını, ulusun egemen güçlerinin iddia ettiği gibi ulusal sorunun çözümünün sadece ulus-devletle mümkün olacağı görüşünün yanlış olduğunu, ulusal sorunun ulus-devlet oluşturulmadan da çözülebileceğini söylemektedir. Ulus-devletçi zihniyetin sadece ezilen halklar ve uluslara değil, aynı zamanda ulus-devletçi zihniyetin hâkim olduğu ülkelere ve halklara da bir yarar getirmediği tarih içinde yaşanan trajik savaşlarla kanıtlamıştır.

Bilindiği gibi reel sosyalist teoride, özellikle Lenin ve Stalin tarafından ulusların kendi kaderini tayin hakkının her ulusa bir devlet olarak ortaya konulması PKK'yi de etkilemişti. Aslında her ulusa bir devlet tezi sosyalistlerin tezi değildir. Bu daha çok kapitalizmin ortaya çıkardığı ulusal burjuvaların her ulusa bir devlet anlayışının sosyalistler tarafından da benimsenmesidir. Bilindiği gibi 20. yüzyılın başında Cemiyet-i Akvam tarafından da benimsenen ABD Başkanı Wilson'un 14 noktası vardı. Bu 14 nokta içinde ulusların kendi kaderini tayin hakkı da temel bir ilke olarak benimsenmişti. Kapitalistler kendileri açısından bir ulus-

devlet öngördükleri ve ulus-devletçi anlayışla devlet yaratıp bu temelde gelişme sağladıkları için, diğer ulusların da devlet kurabileceği tezini kendi çıkarları nedeniyle uygun görmüşlerdir.

Ulusların kendi kaderini tayin ilkesini devlet kurmak olarak yorumlayan zihniyet, egemen sınıfların kendi toplumları üzerindeki hâkimiyetini ifade eden milliyetçiliktir. Ulus-devletçi anlayış da esas olarak başka uluslar karşısında kendini üstün görüp güçlü kılmak ister. Nitekim 20. yüzyıl boydan boya ulus-devletçi zihniyetten kaynaklanan kavgalara sahne olmuştur. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı bunun çarpıcı örneğidir. Ulus-devletçi şoven milliyetçi zihniyetten dolayı birçok halk ve ulus üzerinde egemenlik kurulmuş, bunun sonucunda aynı zihniyetten beslenen ezilen uluslar ve halklar da kendi ulus-devletlerini kurmak için emperyalist ve sömürgeci güçlere karşı savaş içinde olmuşlardır. Ulusal kurtuluş hareketleri olarak değerlendirilen bu savaşları ortaya çıkaran esas zihniyet de birçok yönüyle ulus-devletçi zihniyettir. Ulus-devletçiliğin milliyetçi özü köleci ve feodal dönemdeki emperyalist ve sömürgeci güçlerden çok farklı olarak halkların kendine ait birçok değerini ezmeyi ve yok etmeyi hedeflediğinden, bu durum ister istemez çatışmaları daha da derinleştirmiştir. Ulus-devletçilik hâkim olduğu alanda sadece sömürmeyi değil, kendi ulusal değerlerini de dayattığından, birçok halk açısından yıkımlar ortaya çıkarmıştır.

Önderliğimiz ideolojik olarak ulus-devlet anlayışını reddettiği gibi, Kürt sorununa ulus-devletçi zihniyetle çözüm aramanın Ortadoğu'da çatışmaları derinleştirip çok kanlı savaşları beraberinde getireceği gerçeğinden hareketle çözümün daha da zorlaşacağını çok iyi görmüştür. Bu nedenle sosyalist anlayışın da gereği olarak, Kürt sorununun halkların kardeşliği temelinde ve mevcut devlet sınırları içinde daha kolay çözülebileceğini vurgulamıştır. PKK'nin eskiden de halkların kardeşliği temelinde mevcut sınırlar içinde çözüm arama gibi bir yaklaşımı vardı. Ancak sosyalistlerce ulusların kendi kaderini tayin hakkının her ulusun bir devlet kurma hakkı olarak yorumlanması, PKK'nin halkların kardeşliği temelinde mevcut sınırlar içinde çözüm arayışında zayıflıklar ortaya çıkarmıştır. Türkiye sınırları içinde çözümü samimi olarak istese de, ulus-devlet zihniyeti tümünden aşılmadığı için, daha çözümleyici öneriler sunmada yetersiz kalınmış ya da daha güçlü çaba gösterme yaklaşımı içine

girilmemiştir. Türk Devletinin Kürt olgusu ve sorununa katı inkârcı yaklaşımı ve tamamen bastırma zihniyetiyle hareket etmesi nedeniyle halkların kardeşliği temelinde sorunun demokratik çözümü konusunda güçlü bir inisiyatif konulamamıştır. Ulus-devletçi zihniyetten tümenden kurtulmuş olunsaydı, makul ve kabul edilir çözüm önerileri ile sorunun çözümünde inisiyatif alınabilir, bunu Türkiye toplumuna ve demokratik kamuoyuna kabul ettirerek çözüm konusunda güçlü zeminler ortaya çıkarılabilirdi. Bu temelde sorunun çözümü için fırsatlar yaratılabilirdi. Aslında birçok defa makul ve kabul edilebilir öneriler yapılmış ve çağrılarda bulunulmuştur. Ama bizim belirttiğimiz kendi yetersizliklerimizin yanında, esas olarak da inkârcı sömürgeci zihniyetin çok katı yaklaşması çözüm konusunda ilerlemeler sağlanmasını önlemiştir.

Önderliğimiz 2000 yılından sonra ulus-devletçi zihniyetten tümenden arınmış bir yaklaşımla Kürt sorununun çözümü için öneriler sunmuştur. Kürt halkının kimliğinin kabulü, halkımızın demokratik iradesinin tanınması, dil, kimlik ve siyaset özgürlüğü temelinde bu sorunun sınırlara dokunmadan çözülebileceğini defalarca açıklamıştır. PKK bu konuda devletçi bir yaklaşımdan uzak bir şekilde 7. Kongre’den başlamak üzere defalarca barış ve demokratik çözüm projeleri sunmuştur. Bu demokratik çözüm projelerinin tümü, Türkiye sınırlarını değiştirmeden, Kürt halkının en temel demokratik haklarının Türkiye’nin de demokratikleştirilmesi temelinde kabul edilmesini isteyen içeriktedir. Hareketimiz ondan fazla demokratik çözüm projesi ortaya koymuştur. Bunların hiçbirinde federasyon ve devleti çağrıştıran hiçbir istek olmadığı gibi, Türkiye içinde şuradan şuraya sınırlar çizilsin, bu haklar şu sınırlar içerisinde verilsin yaklaşımı da yoktur. Tüm bu projelerin esası ve içeriği, Kürt Halk Önderi’nin 2004’ten sonra demokratik özerklik olarak tanımladığı çözümü kapsamaktaydı. Bu çerçevede Kürt Halk Önderi’nin ve PKK’nin 2000 yılından sonraki bütün çözüm önerilerinin demokratik özerklik çerçevesinde sorunun çözümünü hedefleyen öneriler olduğu görülebilir.

Bu çerçeveden bakıldığında, Kürt Halk Önderi’nin önerdiği demokratik özerklik nedir sorusuna rahat ve çok basit bir biçimde cevap verebiliriz. Demokratik özerklik, Kürt halkının temel ulusal demokratik haklarının Türkiye’nin demokratikleşmesi

çerçevesinde gerçekleşmesidir. Daha doğrusu, demokratik özerklik gerçek anlamda demokratikleşen bir ülkede herhangi bir farklı ulusal, etnik ve dinsel topluluğun haklarını mutlaka elde etmesi olarak tanımlanabilir. Kürt sorunu söz konusu olduğunda, bu haklar Türkiye'nin demokratikleştirilmesi çerçevesinde Kürt kimliğinin anayasal kabulü, anadilde eğitim, Kürt kültürüne özgürlük ve diğer kültürlere verilen desteğin Kürt kültürüne de verilmesi; düşünce, örgütlenme ve serbest siyaset yapma özgürlüğünün Kürt kimliği ile kullanılabilmesi ve bunlara bağlı olarak Kürt halkının yaygın demokratik örgütlenmesiyle kendi iradesini açığa çıkarması temelinde, yerelde kendi sorunlarını tartışacağı, bazı sorunlarını kendisinin çözeceği ve bazı sorunları konusunda da taleplerini merkezi hükümete ileteceği bölgesel meclislerin kabul edilmesidir. Demokratik özerklik böyle tanımlanabilir.

Demokratik özerklik, demokrasi içinde ulusal ve dinsel kimlikler ve farklılıkların özerkliğidir; kendi özgünlüklerini korumaları ve özgürlüklerini elde etmeleridir. Bu özgürlük ve özerklik sadece Kürtler açısından gerekli değildir. Bunlar Türkiye söz konusu olduğunda, Türkler de dahil, bütün etnik ve dinsel toplulukların demokrasi içinde kullanması gereken haklardır. Demokrasinin olmazsa olmaz biçimde topluluklara ve bireylere tanıdıkları hakların kullanılmasıdır. Demokratik özerklikte şuradan şuraya sınır geçer diye bir belirleme yoktur ya da demokratik özerklik çözümü böyle bir maddeyi ve hedefi içermez. Demokratik özerklik Türkiye'nin mevcut il sistemi içinde de olabilir, eyalet sistemi içinde de olabilir, daha farklı bölgesel bir sistem içinde de olabilir. Dolayısıyla demokratik özerkliğin olabilmesi için il, eyalet, bölge veya federasyon yapılması ya da bu yönlü idari yönetimlerin varlığı veya yokluğu bir koşul değildir. Bunlar herhangi bir ülkede mevcut siyasi sistemin benimsediği idari yapılar olabilir. Demokratik özerklik ise, idari yapılar ne olursa olsun, farklı etnik toplulukların demokratikleşme içinde kimliklerinin tanınması ve bu temelde anadilde eğitim, kültürel özgürlük, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü temelinde kendi kimliğiyle siyaset yapma ortamının olduğu bir hukuki ve siyasal ilişki olarak tanımlanabilir. Yerel meclisler ise, artık günümüzde demokrasilerin gereğidir. Eğer sorun demokratik temelde çözüme

kavuşuyor ve bu haklar tanınıyorsa, o zaman söz konusu toplumun kendini örgütleyerek meclislerini oluşturması, bazı sorunlarını çözmesi ya da burada tartışarak taleplerini belirleyip merkeze iletmesi demokratik özerkliğin gereğinin pratikleşmesi anlamına gelmektedir.

Belki meclisler ayrı bir güç odağı, devlet veya merkezi meclisler karşısında alternatif bir meclis olarak görülebilir. Ancak böyle anlamak doğru değildir. Bu yerel meclisler alternatif meclis olmadığı gibi, merkezi meclislerin işlerini kolaylaştıran bir konuma sahiptirler. Her sorunun merkeze gitmesini engelleyen bu meclislerdir. Söz konusu meclislerin birçok sorunun yerelde çözümünü sağlayarak, aslında yerelle merkez arasında küçük sorunlardan, şu veya bu sorundan dolayı gerginlikler yaşanmasını engelleyen, dolayısıyla demokratik ilişkilerin, işleyişin ve demokratik bütünlüğün daha da sağlıklı sürmesine yardımcı olan kurumlar olarak değerlendirilmesi gerekir. Bu kurumlar hem demokrasi gereğince doğal bir hak olarak görülmeli, hem de uyum ve demokratik birliğin pekişmesine hizmet eden kurumlar olarak ele alınmalıdır. Bu meclisler, bölünme ve parçalanmayı bir yana bırakın, aksine bölünme ve parçalanma yaratacak pürüzleri ve sorunları önceden yerinde çözerek, birliğin ve bütünlüğün zorlanmasına ve sekteye uğramasına engel olurlar ve bütünlüşmeyi daha da güçlendirirler. Tabii ki bu meclisler Kürtleri bir demokratik siyasi irade yapacaktır. Bu yönüyle geçmiş dönemdeki inkârcı sistemle ilişkilerden farklı olarak Kürtlerin de bir irade olduğu bir siyasal ve toplumsal gerçeklik ortaya çıkacaktır. Ama Türkiye söz konusu olduğunda, bu meclisler Ankara'daki meclisi reddeden bir meclis ya da demokratik kurumlaşma olarak görülemez.

Türkiye'de Kürt inkârcılığı çok fazla olduğu için ya da bölünme paranoyası tarihsel nedenlerle devletin zirvesinden toplumun en alt birimlerine kadar sirayet ettiği için, özerklik kavramına hemen olumsuz tepki gösterilmiştir. Bilindiği gibi Osmanlı Devletinin bölünmesi her ulusun bir devlet haline gelme isteği ve sonucu gerçekleştiğinden, ne kadar makul olursa olsun, derhal bu geçmiş hatırlanarak, Kürtlerin her talebi paranoyak bir ruh haline yol açmakta; "Bu talepler bir devlete kadar gider ve bölünme yaşanır" biçiminde bir kuşku ve ürkeklik ortaya çıkarmaktadır. Bunlar kesinlikle atılması gereken önyargılardır.

Artık 19 ve 20. yüzyılda yaşamıyoruz. Kaldı ki, PKK'nin bugün öngördüğü özerklik kavramı bu tür korkuları ve kaygıları gerektirmeyecek niteliktedir.

Kürt sorununu devletçi anlayışla ele alan çevreler de vardır. Ancak Kürt Halk Önderi ve DTP'nin ortaya koyduğu demokratik özerklik projesi herhangi bir sınır değişimini ifade etmemektedir. Buradaki özerklik bir nevi farklılığın kendini ortaya koyması ya da farklılığın tüm boyutlarıyla kabul edilmesidir. Eğer bir yerde farklılıklar kabul edilecekse, bu durumda doğal olarak onun özgünlüğü ve özerkliği de olacak; dili, kimliği, kültürü ve demokratik kurumlaşması içinde yer alınan bütünden farklı bir biçimde kendisini ifade edecektir. Tek renk olmayacak, başka bir rengin içinde erinmeyecektir. Bu çerçevede bu erimemeyi ve farklılığın kabulünü o kimliğin özerkliği olarak tanımlamak gerekir. Kürt Halk Önderi'nin ortaya koyduğu demokratik özerklik budur. Yani demokrasi içinde farklılıkların kabulü, dolayısıyla demokrasi içinde Kürtlerin kimliğinin kabulü, anadilde eğitiminin, kültürel ve serbest siyaset yapma özgürlüğünün pratikleşmesi demokratik özerklik olmaktadır. Kürt Halk Önderi aslında inkârcılığın ortadan kalkıp Türkiye'nin demokratikleştiği ortamda, Kürt halkının temel demokratik haklarının zihniyet olarak kabul edildiği ve pratikleştiği sisteme demokratik özerklik demektedir.

Demokratik özerkliği kim tanıyor ya da nasıl ortaya çıkıyor? Bu soruya "Türkiye'nin demokrasiye duyarlı olması bu özerkliği beraberinde getirir" cevabını vermek gerekir. Türkiye mevcut sınırlar içinde Kürtlerin de demokratik bir takım haklara sahip olmasını kabul ettiği için demokrat olmanın ve demokrasiyi yerleştirmenin gereği olarak farklılıkların özerkliği yaşanmakta, bu da Türkiye ile Kürtler arasında adına demokratik özerklik denilen bir ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır. Yoksa özerklik kavramı var diye hemen sınır çekileceği ve Türkiye'nin bölüneceği biçimindeki değerlendirmeler yanlıştır, önyargıdır, çarpıtmadır. Kürt halkının belirli bir coğrafyada yaşaması ve doğal olarak demokratik özerkliği bu coğrafyada yaşayacak olması böylesi değerlendirmeler ortaya çıkarmaktadır. Nitekim Demokratik Toplum Partisi'nin demokratik özerkliği programına almasından sonra bu çarpıtmalar bilinçli bir şekilde yapılmıştır.

DTP'nin programına demokratik özerkliği koymasına karşı tepki gösterilmesi, en fazla da bu programda önerilen eyalet biçimindeki idari sistem nedeniyle olmuştur. Bu idari sistem bir sınır çekerek Türkiye'yi bölme olarak yorumlanmıştır. Daha doğrusu, çözüm niyeti olmayanlar zorlama bir yorumla gerçeği çarpıtmışlardır. DTP'nin önerdiği eyalet sistemi, merkezi yetkilerin bir kısmının dünyanın birçok yerinde olduğu gibi yerellere tanınarak sistemin daha demokratik ve daha etkili işlemesine yöneliktir. Bu idari yapının önerilmesi Kürt olup olmamakla ilgili değildir. Bir zamanlar Kenan Evren ve başka bilinen önemli siyasetçiler de böyle bir idari sistem önermişlerdi. Önceleri de mecliste bu yönlü tartışmalar olmuş, başka platformlarda da bu tür tartışmalar yapılmıştır. Bu tartışmalardan amaç, "İdari sistem nasıl en verimli olabilir?" sorusuna cevap bulmaktır. DTP'nin önerdiği eyalet sistemi de bu tartışmalarda olduğu gibi herhangi bir ulus-devletçi zihniyetten kaynaklanmamış ya da ulus-devlet gibi ben de bir sınır çizeyim anlayışıyla gündeme getirilmemiştir. Önerilen bu eyalet sistemi il sisteminin daha da genişletilmiş bir biçimidir. Demokratik özerklik için illa Demokratik Toplum Partisi'nin istediği eyalet sistemi gerekli değildir. Demokratik Toplum Partisi'nin demokratik özerklik için önerdiği diğer talepler yerine gelirse, eyalet sisteminin varlığı veya yokluğu o kadar da önemli değildir. Yeter ki anayasal ve yasal değişiklikler sonucunda Kürt kimliği resmi olarak kabul edilsin, anadilde eğitimin pratikleşmesi gerçekleşsin, Kürtler kültürlerini serbestçe geliştirebilsinler, bu kimlikle düşünce ve örgütlenme özgürlüğü temelinde her türlü örgütlenmeyi yapabilsinler ve yerel meclislerini kurabilsinler.

Eyalet sistemi ayrı bir tartışma konusudur. Eyalet sistemi demokratik özerkliğin içinde veya dışında olan bir şey değildir. Bu tür öneriler CHP, MHP veya başka bir partinin Türkiye'nin sorunlarının yerelden daha iyi çözülebileceği ve ülkenin daha iyi yönetilebileceği düşüncesinden kaynaklı olarak getirdikleri öneriler de olabilirdi. Bunu böyle değerlendirmek gerekiyor. Nitekim Önderliğimiz demokratik özerkliği önerirken kesinlikle bir sınırdan bahsetmiyor. Üniter yapıyı değiştirmeye yönelik bir çözüm talebi olmadığını belirtiyor. Yani "Türkiye'deki bütün kurumların izdüşümleri veya alt birimleri Kürdistan'da da örgütlenebilir, bu sorun değildir" diyor. Demokratik özerklik ile

üniter yapı anlamına gelen bu tür bir kurumlaşmalar birbiriyle çelişmez. Kürt Halk Önderi, demokratik özerklik olduğunda üniter yapı ortadan kalkar ya da üniter yapı olursa demokratik özerklik olmaz gibi bir yaklaşımın doğru olmadığını vurguluyor. İşin gerçeği de budur. Üniter yapı içinde demokratik özerklik kurulabilir. Demokratik özerklik kurulduğunda da üniter yapı ortadan kalkmaz. Bunu bütün siyasetçilerin, devlet adamlarının, demokratlarının, Kürt sorunu ile ilgili bütün çevrelerin bilmesi gerekir. Ancak bir ülke demokratikleştiğinde 19. ve 20. yüzyıldaki birçok ulus-devlette olan üniter sistemin doğal olarak öz ve biçim olarak değişeceği de açıktır. Demokratikleşmek zaten katı devlet anlayışının ve toplumu dikkate almayan yönetim gerçeğinin değişmesi ve yumuşaması anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak bir ülkede herhangi bir halk kimliği kabul ediliyor ve bu halk anadilde eğitimini yapabiliyorsa, diğer kültürler gibi bu kültür de her türlü imkândan yararlanabiliyorsa ve önünde hiçbir engel yoksa, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü temelinde her türlü örgütlenmesi önünde bir engel kalmamışsa ve bu halk kendi iradesini tabandan örgütlenerek yerel iradesini merkeze yansıtmak için meclisler kurabiliyorsa, orada demokratik özerklik vardır demektir. Gerçek bu kadar yalın, anlaşılabilir ve açıktır. Ege bölgesindeki Türk halkı da böyle yerel meclisler kurabilir. Belirli sorunlarını burada çözebilir. Böylelikle merkezin yükünü hafifletebilir. Kürt gerçeğinde farklı olan ise, Kürtlerin şimdiye kadar inkâr edilen temel ulusal demokratik haklarının kabul edilmesidir. Sadece Kürtler değil, Çerkezler de kendi kimliklerini ve kültürlerini rahathlıkla geliştirebilirler, kendi meclislerini kurabilirler. Ama herhangi bir sınır çizeyim, şu toprak parçası benim, şurası senin demezler, dememelidirler. Dolayısıyla demokratik özerklik demokrasinin gereği tamamıyla farklı kimliklerin kabul edilmesiyle doğal olarak onların dil, kimlik, kültür ve örgütlenme özgürlüklerinin tanınmasıdır. Eğer bir ülke demokratik olacaksa, bunları da tanımak zorundadır. Yoksa demokratik ülke olacağım, ama bu halkları tanımıyorum denilirse, bu durumda o ülkenin demokratik olduğundan zaten söz edilemez.

Demokratik özerklik Türkiye sınırları içinde herkes için geçerlidir ya da topluluklar ve bireyler kim olursa olsun demokrasi içinde kendi kolektif ve bireysel haklarını

kullanabilirler. “Bireysel haklar tanınabilir, ama kolektif haklar kabul edilemez” demek yanlıştır. Kürt sorunu bu anlayışla çözülemez. Bu anlayışta olmak, aslında Kürt sorununu çözmek istemiyorum demektir. Kürtler bir topluluktur, bir birey değildir. Türkler de bir topluluktur, bir birey değildir. Bu nedenle Türklerin kolektif olarak sahip oldukları dili, kimliği ve kültürü vardır, bir topluluk olarak ortak değerleri vardır, ortak geliştirdiği kurumları ve değer yargıları vardır, ortak belirli hakları ve ortak sembolleri vardır. Dolayısıyla sorunu sadece bireysel haklar temelinde ele almak yanlıştır. Bireysel haklar o bireyin toplumdan gelen haklarının da kullanılmasını zorunlu kılar. Kolektif haklarından koparılmış bireysel haklar, insan türü için fazla anlam ifade etmez. Bireysel hakların yanında aynı zamanda o bireyin aynı dil, kimlik ve kültürü paylaşan toplumuyla birlikte eğitimini ve kültürel faaliyetlerini yapması, demokratik kurumlarını ve meclisini oluşturması demokrasinin doğal sonucu olarak görülmelidir. Türkçe nasıl bir eğitim dili oluyorsa, Kürtçe de eğitim dili olur. Türkçe nasıl belirli yerlerde ve resmi kurumlarda ilişkiler sürdürülürken kullanılıyorsa, Kürtçe de kullanılmalıdır. Bunları kesinlikle Türkiye’nin bölünmesi olarak görmemek gerekir. Hatta bunlar gerçekleştiği zaman Türklerle Kürtlerin birliği, Kürtlerle Türkiye’deki bütün halkların birliği pekişir. Böylece Kürtlerin “Bizim de şöyle bir sınırimız olsun” demelerinin anlamı kalmaz. Kaldı ki objektif durum da böyle demelerini gerektirmiyor. Hatta bir sınır çizme Kürtlerin de işine gelmez. Çünkü Kürt nüfusunun yarısı Türkiye’de yaşıyor.

Ancak Kürtlerin yaşadığı coğrafyanın da Kürdistan olarak kabul edilmesi gerekir. Kürdistan’da yaşayan Türkler ve Araplar da vardır. Bu toplulukları ayırmamak gerekiyor. Devlet yetkilileri ve inkârcı sömürgeci siyasetçiler sık sık ortak evliliklerden söz ediyorlar. Bunlar doğrudur. Bizce de bu ilişkileri ayırmamak ve böyle ayrımlar ortaya çıkarmamak gerekiyor. Bu ayrımı ortaya çıkarmamak demek, farklılıkların reddi, bu farklılıkların kendilerini ifade etmesi ve kendi farklılığını gelecek açısından koruması için örgütlenmesinden feragat etmek olarak anlaşılmamalıdır. Aksine demokratik özerkliği farklılıkları koruyarak bu ilişkileri güçlendiren bir etken olarak görmeliyiz. Apo Kürt’ü ulus-devlet istemiyor ve milliyetçi zihniyette değildir. Farklılıklarını bir üstünlük ya da ayrılma gerekçesi olarak

görmemektedir. Özcesi, farklılıklarını kardeşlik içinde zenginlik haline getirmek demokratik özerklik olmaktadır. Bundan hem Kürtler hem de Türkler kazanacaktır.

Önder Apo, “Demokratik özerklikle demokratik özerk Kürdistan ortaya çıkmış olacaktır” demektedir. “Demokratik özerklik aynı zamanda Demokratik Özerk Kürdistan’dır” tanımlaması yapmıştır. Buna açıklık getirir misiniz?

Kürdistan Kürtlerin üzerinde yaşadığı vatanlarıdır. Türkler Anadolu’ya gelmeden önce de, Kürtler Ortadoğu’da bugünkü Kürdistan denilen topraklarda yaşıyorlardı. Daha Selçuklular İran’dan Anadolu’ya yönelmeden önce İran Selçuklu Şahı Sultan Sancar zamanında Kürtlerin yaşadığı bu toprak parçasına Kürdistan denilmiştir. İran Selçuklu Devleti içinde Kürdistan bir eyalet ya da satraplık olarak yönetilmiştir. Bu açıdan Kürtlerin yaşadığı yere Kürdistan demek kadar doğal bir şey olamaz. Bir halkın yaşadığı toprakların varlığını ve ismini reddetmek ne kadar yanlışsa, özerk ya da özgür Kürdistan ulus-devlet anlayışı gereği ancak devlet olunur ve Kürtlerin yaşadığı toprak parçası olan Kürdistan etrafında çitler kurulursa gerçekleşir yaklaşımı da yanlış ve yanılıgıdır. Ulusların ve vatanın özgürlüğünün ulus-devletle gerçekleşeceği anlayışı, halkların ve ulusun yeni egemeni olmak isteyen burjuvazinin anlayışıdır. Kapitalizmin ortaya çıkardığı burjuvaların ulus-devletçi anlayışının sonucu her ulusa ya da ülkeye bir devlet anlayışı özellikle 19. ve 20. yüzyılda bir dogma olarak kabul görmüştür. Modernist paradigma ulus-devlet anlayışını Allah’ın bir emri gibi ezilenlerin bile kafasının içine yerleştirmiştir. Bugün bu anlayışın yanlışlığı yalnız pratik olarak değil, ideolojik ve teorik olarak ortaya konulmuştur.

Kürt Halk Önderinin ortaya koyduğu ve DTP’nin de benimsediği demokratik özerklik gerçekleşirse, Kürtler demokrasi içinde özgürlüklerini yaşayacaktır. Tabii ki bu ilişki ve yaşam ortamında özgürlük ve demokrasi bugünden yarına tam gerçekleşmiş olmayacaktır. Ancak ulus-devletçi zihniyet ve bunun kurumlarından daha fazla demokratik yanı ağır basan demokratik özerklik gerçeğinde, tam özgürlüğe ve demokrasiye ulaşma açısından imkânlar artacaktır. Demokrasi ve özgürlüklerin bugünden yarına tam yaşanmaması durumu yalnız Kürtler

açısından değil, Türkler, Almanlar, İsveçliler açısından da geçerlidir. Ama demokratik özerklik pratikleştiğinde, Kürt halk gerçeği belirli düzeyde özgürleşen ve demokratik yaşama kavuşan Kürt halk gerçeği olacaktır. Halk belirli düzeyde özgürleştğinde ve demokratik bir yaşam içine girdiğinde, yaşadığı topraklar da o düzeyde özgür ve özerk olacaktır. Kürt halkının farklılığının demokratik özerkliği, aynı biçimde vatanının farklılığının demokratik özerkliği biçiminde somutlaşacaktır. Burada yine bir sınır çizme zorunluluğu yoktur. Bir topluluğun özgür yaşaması ve özgürlüğünü elde etmesiyle yaşadığı vatanında özgürleşmesi ortaya çıkacaktır. Vatan ancak yaşadığı topluluklarla anlam kazanan bir olgudur. Topluluk özgürleştğinde, özgür yaşadığında, kaçınılmaz olarak onun vatanını da özerk ve özgür olarak değerlendirmek gerekir. Bu açıdan nasıl demokratik özerklik Türk ulusunun bölünmesi değilse, Özerk ve Demokratik Kürdistan da Türkiye'nin siyasi sınırlarının değiştirilmesi ve ayrı bir sınır çizmek olmayacaktır.

Bugün Avrupa'da birçok farklı kimlikleri kabul eden ülkelerde, farklı toplulukların yaşadığı coğrafya o toplulukların ismiyle anılır. Bugün İspanya'da Baskların yaşadığı coğrafya Bask Bölgesi olarak anılır. İngiltere'de ülke tanımlaması olan İskoçya ve İrlanda'dan söz edilir. Gal halkının yaşadığı yerlere Galler denilir. Bu durum Avrupa'daki birçok topluluk için de geçerlidir. Kanada'da Fransızca konuşulan coğrafyaya Quebec Bölgesi denilir. Bu adlandırmaların ve buraların özerkliğinin kabul edilmesinin bölünmeyle alakası yoktur. Demokratik olmanın gereği bu isimler telaffuz edilmek zorundadır. Nasıl ki hayvan ve bitki isimlerini değiştirmek, şehir isimlerini değiştirmek doğru değilse, bu toprakların isimlerini değiştirmek de doğru değildir. Bu topraklar eskiden beri Kürdistan olarak bilinmektedir. Osmanlılar döneminde de Kürt toprakları Kürdistan olarak resmi kayıtlara geçmiştir. Bütün dünya ülkelerinin atlaslarında bu ülke hep Kürdistan olarak geçmektedir. Araplar buraya Kürdistan demektedir. İran da Kürtlerin yaşadığı coğrafyaya Kürdistan demektedir. İran da Kürdistan demekten hiçbir rahatsızlık duymamaktadır. Bu açıdan Demokratik Özerk Kürdistan demokratik özerkliğin somutlaşmış halidir.

Demokratik özerklik gerçekleştiği zaman, ister Demokratik Özerk Kürdistan diyelim ister demeyelim, Demokratik Özerk

Kürdistan ortaya çıkmış olur. Bu yönüyle demokratik özerklik yaşandığı takdirde, böyle bir Türkiye demokratikleşmenin gereği olarak Kürdistan ismini reddetmeden, bu coğrafyanın siyasi ve sosyal konumunu Demokratik Özerk Kürdistan olarak kabul edebilmelidir. Bu durum demokratik özerkliği kabul etmenin bir gereği olmalıdır. Eğer demokratik özerklik kabul edilir ve demokratik özgür yaşam ortaya çıkar, ama Kürtlerin yaşadığı coğrafyanın adı Kürdistan olarak ifade edilmezse, bu durum demokratik özerkliğin gerçek anlamda kabul edilmediği, bir halkın kimliğinin kabul edildiği söylendiği halde onun yaşadığı toprakların varlığının kabul edilmediği anlamına gelir ki, bu da zihniyette değişmeyen bazı sorunların var olduğunu gösterir. Eğer İran'da Kürdistan'dan söz ediliyorsa, Irak'ta bir Kürdistan varsa, Kürtlerin en fazla yaşadığı coğrafyaya Kürdistan dememenin bir mantığı ve anlamı olamaz. Bu yaklaşım sorunu hala belirli düzeyde devam ettirmek anlamına gelir ki, bunun da Türkiye'ye faydası olmaz. Dolayısıyla bir halkın kendini var ettiği ve hiç kimsenin inkâr edemeyeceği isimlere takılmamak gerekir. Bundan bir bölünme kaygısı ortaya çıkarılmamalıdır.

Demokratik Özerk Kürdistan, ulus-devletçi ve milliyetçi zihniyetlerin bir ülkenin özgürlüğü ve bağımsızlığının sadece devlet kurmakla mümkün olacağı anlayışını da çürütmektedir. Bir ülkenin özgürleşmesi için illa da devlet sahibi olması gerekmez. Ülkenin özgürlüğü o halkın özgür ve demokratik yaşamıyla doğrudan bağlantılıdır. Eğer toplum özgür ve demokratik yaşıyorsa, her koşul altında o ülke de özgürdür. Kaldı ki, biz insanlık olarak tüm devlet sınırlarının ortadan kalktığı, ülkelerin ve halkların özgür olduğu bir dünya arzuluyoruz. Günümüzde Avrupa'da sınırlar giderek ortadan kalkıyor. Ama bu sınırların ortadan kalkması, o ülkelerin ve halkların özgürlüğünün, binlerce yıl içinde vatan haline getirdikleri toprakların veya demokratik yaşamlarının ortadan kalktığı anlamına gelmiyor. Aksine devlet sınırlarını gereksiz kılma, bunun zihniyetinin derinleşmesi ve tüm toplumlarca kabul edilmesiyle birlikte, özgürlük ve demokrasi fikri daha fazla gelişmektedir. Ya da bugün Avrupa'da sınırlar ortadan kalkıyorsa, bunun bir nedeni de özgürlük ve demokrasi fikrinin gelişmesidir. Bu gerçeklik de gösteriyor ki, demokratik özerklik ya da Demokratik Özerk Kürdistan aslında özgürlük ve demokrasi fikrinin ve halkların kardeşliği anlayışının

derinleşmesinin somut ifadesi olarak görülmektedir. Bu çerçevede sınırların olmadığı, ama farklı ulusal toplulukların demokratik temelde bir arada yaşadığı sistemlerde halklar ve vatan olarak görülen topraklar hiçbir devlette olmayacak kadar özgür yaşar; ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme göstererek mutluluğun zirvelerine doğru ilerler.

Demokratik Özerk Kürdistan da iki halkın kardeşçe yaşadığı bir ortamda gerçekleşeceğine göre, burada demokrasi ve özgürlük fikrinin geliştiğini kabul etmemiz gerekir. Demokrasi ve özgürlük fikri en fazla da diğer toplumlarla bir arada yaşama öğrenildiği ve gerçekleştirildiği zaman derinleşir ve pratikleşir. Dolayısıyla herhangi bir devlet sisteminden daha fazla refah ve huzur getirir. Nitekim ulus-devletçi zihniyet sahipleri halklara acı getirmişlerdir. Bu zihniyet ekonomik ve sosyal yaşamın çöküşünü getirmiştir. Ama katı milliyetçi ve katı devletçi anlayışın aşılması, halklar ve devletler arasında ilişkilerin gelişmesiyle birlikte sınırları kaldırma, federasyonlar ve konfederasyonlar haline gelme durumları yaşandı. Devlet ve sınır kavramlarını önemsememe, insanlık açısından sadece ekonomik ve sosyal alanda değil, özgürlükler ve demokrasi alanında da önemli gelişmeler açığa çıkarmaktadır. Bu açıdan Demokratik Özerk Kürdistan ulus-devletçi anlayıştan daha doğru ve gerçekçi olduğu kadar, aynı ölçüde özgürlükçü ve demokratik bir sistem olmaktadır. Dolayısıyla demokratik özerklik Ortadoğu ve Türkiye gerçeğinde halklar açısından kabul edilebilir ve en verimli çözüm modeli olmaktadır.

Demokratik Özerklikle Demokratik Konfederalizm arasındaki bağ nedir? Bunlar birbirlerinin alternatifleri mi, yoksa birbirlerinin tamamlayanları mıdır? Bu kavramların birbirleriyle ilişkilerini nasıl ortaya koyarsınız?

Demokratik özerkliğin demokrasiye duyarlı hale gelmiş bir ülkede farklı etnik ve ulusal toplulukların temel demokratik hakların demokrasi içinde elde etmeleri olduğunu vurguladık. Demokratik konfederalizm ise daha farklı bir konudur. Bir toplumun tabandan başlayarak kendini en geniş bir biçimde demokratik tarzda örgütlemesidir. Çeşitli sosyal kesimlerin ve yerel birimlerin örgütlenerek konfederal temelde bir araya

gelmelerini ifade eden demokratik sistemdir. Özcesi, tabandan başlayarak oluşturulan demokratik kurumlaşmaya dayalı bir sistemdir. Mahalle ve köy komünlerinden mahalle meclislerine ve il meclislerine kadar örgütlenmelerini her alanda geliştirmek ve bunların genel iradesini temsil eden bir halk kongresini kurumlaştırmak, demokratik konfederalizmi oluşturmaktır.

Demokratik konfederalizm demokrasiye duyarlı her toplumda halkların özgürlük ve demokrasi anlayışındaki derinleşmeyle bağlantılı olarak kendilerini demokratik kurumlaşmada derinleştirmesidir. Bu bir toplumu örgütlenme sistemidir. Toplumun farklı kesimlerinin söz ve karar gücü olarak kendini irade haline getirdiği demokratik örgütlenmelere kavuşmasına ve bu örgütlenmelerin de konfederal ilişki çerçevesinde bir araya gelerek bir sistem kurmasına demokratik konfederalizm denilmektedir. Günümüzün kapitalist devletçi, üstten dayatmacı siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel sistemlerine karşı toplumların tabandan geliştirilen ve demokratik iradesinin başat olduğu, sosyal, siyasal ve ekonomik açıdan alternatif bir yaşam modelidir.

Demokratik konfederalizm -herhangi bir devlet ya da federasyon içinde, üniter ya da üniter olmayan kurumlaşmalar içinde- toplulukların özgürlük ve demokrasi istekleri ve bu yönlü mücadeleleriyle bağlantılı olarak, alternatif olarak gelişen bir demokratik kurumlaşma modelidir. Devletin tanıyıp tanımamasıyla gerçekleşen bir olgu değildir. Toplumların anlayışları ve mücadeleleriyle kendilerinin oluşturduğu sistemdir. Kapitalist devletçi sistemin içinde ve yanında bu sistemi kurarak alternatif sistemini geliştirip hâkim kılmaya çalışırlar. Daha çok da demokratik sosyalist anlayışta olanların, demokratik komünal bir toplum yaşamını arzulayan ideolojik duruşun ve teorik yaklaşımın öngördüğü bir toplum sistemidir. Demokratik konfederalizm kısaca böyle tanımlanabilir. Özgürlüğün, eşitliğin, demokrasinin ve adaletin en derin ve rafine biçimde sağlandığı toplumsal sistem olarak tanımlamak da yerindedir. Buna insanlığın sömürü ve baskıyı tanımadığı neolitik toplumun çağdaş güncelleşmesi de denilebilir. Somut olarak da tüm sosyal kesimlerin kendi iradeleriyle ortaya çıkardıkları demokratik örgütlenmelerin konfederal bir biçimde sistem haline getirilmesinin modeli olarak tanımlanabilir. Toplulukların bu

temelde kendi özgürlüklerini en kapsamlı biçimde yaşamalarını ifade eder.

Demokratik özerklik ise, herhangi bir devletçi yapı içerisinde, farklı toplulukların yaşadıkları bir devlet veya bir ülke içinde, bu farklı toplulukların söz konusu devlet veya sistemle hukukunu ifade eder. Örneğin irdelediğimiz Kürt sorunu içinde Türk Devleti ile Kürtler arasındaki hukuku ifade eder. Kürtlerin haklarının demokrasiye duyarlı hale gelmiş Türkiye çerçevesinde kabul edilmesi ve bu hakların yaşam bulması önündeki engellerin kaldırılmasını ifade eder. Bu toplumun kendi demokratik örgütlenmesinden ya da yaratacağı örgütlenme modelinden ayrı olarak, söz konusu sistemle ilişkisini veya o sistem içinde temel demokratik haklarını kullanmasının önündeki engellerin kaldırılmasını ifade eder. Bu yönüyle demokratik konfederalizm toplumun kendi öz örgütlenmesini, demokratik özerkliğin ise bu topluluğun devletle veya herhangi bir sistemle demokratik ilişki hukukunu ifade eder. Bu bakımdan ikisini birbirine karıştırmamak gerekir. Demokratik özerklik, eşittir, demokratik konfederalizm değildir.

Demokratik özerklik ulusal ve etnik toplulukların temel demokratik haklarının tanınmasıdır. Bu haklar tanındıktan ya da önlerindeki engeller kaldırıldıktan sonra, söz konusu halk bu hakları kullanmanın yanı sıra, kendi ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal anlayışlarına göre ya demokratik konfederalizmi kurmaya yönelebilir ya da mevcut ülkedeki sistemin parçası olmayı kabul eder. Örneğin Türkiye'de olduğu gibi temsili demokrasi sistemini benimser; başka modellerle kendi demokratik kurumlaşmalarını gerçekleştirmeye çalışabilir.

Demokratik konfederalizm ise bir yönüyle ideolojik ve teorik bakışla ilgili bir tercihtir. Demokratik özerkliğin kazanıldığı bir toplulukta farklı sınıf ve tabakalar olabilir. Bunlar kendi ideolojik ve teorik yaklaşımlarına göre farklı toplumsal modelleri tercih edebilirler. Demokratik sosyalist ve komünal anlayışta olanlar, daha özgürlükçü ve daha demokratik bir sistem kurmak isteyenler, gerçek demokrasi ve özgürlük için en ideal model olan demokratik konfederalizme yönelir. Bazıları ise topluma, halka dayanan demokratik sistem yerine, hala devletçi sistemin etkilerini yaşadıklarından, egemen sınıfların etkisiyle tabana dayalı bir örgütlenme değil de, üst toplum örgütlenmesine dayanan

bir ekonomik, sosyal ve siyasal sistem içinde yaşamlarını yeterli görürler. Bunlar farklı tercihler olarak demokratik özerklik içinde bulunan toplumun önüne çıkar.

Demek ki, demokratik özerklik söz konusu bütün halka aittir. Sadece sosyalistlerin, burjuva liberallerin, anarşistlerin veya farklı ideolojilerden olanların içinde yaşadıkları bir model değildir. Demokratik özerklik bütün bunları kapsayan topluluğun söz konusu devletle yaşadığı ilişki hukukunu tanımlar. Örneğin Kürdistan'da demokratik özerklik DTP'yi de, başka partileri de, farklı sosyal kesimleri de içine alır. Türkiye demokrasiye duyarlı hale gelir ve Kürtler için demokratik özerk yaşamının imkânı ortaya çıkarsa, bu sadece DPT ile kurulan bir hukuk değil, bütün Kürtlerle ve farklı siyasal anlayışları içine alan toplumla geliştirilen bir hukuk olur. Demokratik konfederalizm ise, daha çok toplumun ve tabanın daha fazla eğilim gösterdiği bir sistemdir. Özgürlük ve demokrasiyi en kapsamlı yaşamak isteyenlerin iradeleri ve çabalarıyla geliştirdiği alternatif bir toplum modelidir. Tabii demokratik konfederalizm reel sosyalizmdeki dar sınıf yaklaşımını esas almaz. Yine yöntemleri merkezizetçi değildir. Demokratik işleyiş temelinde demokratik konfederal bir örgütlenmeyi esas alır.

Toplum demokratik konfederal sistemi kurmaya yönelirken, devletçi ve farklı toplumsal modeli tercih edenler bulunmaya devam edecektir. Demokratik Özerk Kürdistan içinde demokratik konfederalizme muhalif olan kesimler de çıkar. Ancak demokratik sosyalist anlayıştaki demokratik konfederalizm sistemleşmeye yönelirken, dar sınıf yaklaşımlar içinde olmadığı için, bütün toplumsal kesimlerin kendisini ifade edebileceği bir sistem haline gelir. Tabii ki sosyal ve ekonomik yaşamda komünaliteyi esas aldığı için, bu sistem kapitalist yaşamı ve anlayışı sınırlayan bir sistemdir. Bunu da zorla değil, kendi sistemini toplum içinde yaygınlaştırarak yapar. Diğer toplumsal kesimleri de sistemleşmeye yönelen halkın demokratik işleyişi içine çekmeye, yaşatmaya ve giderek bunu her kesime benimseten bir modele dönüştürmeye çalışır. Çünkü demokratik komünal sistemde dayatmalar yoktur. Aksine kendi demokratik sistemini kurarak, toplumun imkânlarını bu şekilde örgütleyerek diğer sistem anlayışlarını ve kurumlaşmalarını daraltan ve

böylece kendi sistemini hâkim kıllan bir demokratik irade ve yaklaşımla hareket eder.

Demokratik Özerklik ile Demokratik Cumhuriyet arasındaki bağ nasıl olacaktır?

Öncelikle vurgulamalıyız ki, demokratik özerklikle demokratik cumhuriyet çelişmez. Hatta demokratik cumhuriyetin gerçekleştiği yerde, doğal olarak demokratik özerklikler de var olur. Ya da demokratik özerkliğin gerçekleştiği ülkeler aynı zamanda demokratik cumhuriyet karakterine sahiptir. Demokratik özerklik üniter siyasal yapı ile de çelişmez. Ancak demokratik özerkliğin yaşanması ve Türkiye'de yerleşmesiyle birlikte 1923'lerde kurulan cumhuriyet demokratikleşerek demokratik cumhuriyet adını alır. Önderliğimiz “Buna üçüncü cumhuriyet diyebilirler” dedi. Çünkü ikinci cumhuriyet tanımlaması yanlış anlaşıldı ve cumhuriyet karşıtlığı olarak algılandı. Bu nedenle cumhuriyet karşıtı değil de, cumhuriyetin demokratikleşmesi olarak anlaşılması açısından, Önderliğimiz “Üçüncü cumhuriyet de, demokratik cumhuriyet de denilebilir” dedi. Demokratik özerklik, devlet sisteminin ya da devletin idari yapısının şu veya bu biçimde olmasıyla ilgili değildir. Kaldı ki, cumhuriyetin demokratikleşmesi Kürtler ve diğer topluluklar açısından demokratik özerkliğin yaşanması demektir. Dolayısıyla çelişmesi bir yana, karşılıklı demokratik diyalektik içinde birbirlerini koşullandıran ve bütünleyen bir karaktere sahiptirler.

Zaten daha önce yeri geldikçe demokratik cumhuriyet ile demokratik konfederalizmin çelişmediğini söylemiştik. Ancak şu da bir gerçektir: Üniterlik artık 19. ve 20. yüzyıl üniterliği olarak anlaşılmamalıdır. Bir ülkede demokratikleşme geliştikçe, kaçınılmaz olarak otoriter merkezi yapıların zayıfladığı ve halkın daha fazla hak sahibi olduğu bir sisteme doğru ilerlenir. Zaten demokrasi halkın güç kazandığı bir sistemdir; gücün giderek halka yayıldığı bir sistemdir. Dolayısıyla demokratikleşme klasik tarzda anlaşılan üniter yapıların aşınmasını beraberinde getirir. Bugünkü üniter Fransa 19. ve 20. yüzyıldaki üniter Fransa değildir. Çünkü demokratikleşme geliştikçe üniter merkezi yapının yaptığı birçok iş yerellere devredilmiştir. Toplumun güç olması üniter yapıyı da aşındırmıştır. Artık merkezi üniter yapı

eskisi gibi rahat karar veren ve uygulayan durumdan çıkmıştır. Bu açıdan toplumda demokrasi geliştikçe, üniter yapılar ve sistemler eski karakterlerini kaybederler. Bu durum üniter yapıyı ortadan kaldırmaya yönelik eylemlerle değil, demokrasinin gelişmesi ile gerçekleşir ve üniter sistem yeni bir biçim kazanır.

Bu nedenle demokratik konfederalizmin geliştği bir yerde, toplumun tabandan örgütlendiği, komünler ve meclislerin kurulduğu ve buna dayanan halk kongrelerinin olduğu bir ülkede, üniter yapı eski biçimi ile kalmaz. Tabii ki bu tür meclisler ve halk kongreleri de ancak demokrasilere duyarlı ülkelerde gelişebilir. Demokrasiye duyarlı olmayan ülkelerin zaten bu tür örgütlemelere, halkın kendi kendini örgütleme ve kendi yaşamına yön verme çabalarına engel olur. Biz bunları mevcut durumda demokrasiye duyarlı hale gelmiş devletler için söylüyoruz. Demokrasiye duyarlı hale gelmiş devlet gerçeğinde demokratik cumhuriyetle demokratik konfederalizm rahatlıkla yan yana yürür. Bunlar da birbirine engel değildir. Ancak demokrasinin bu şekilde kapsamlılaştığı bir yerde veya zeminde doğal olarak üniter devlet de eski biçimlerde kalmaz.

“Demokrasi toplumların ve bireylerin kendini en iyi ifade ettiği ve geliştirdiği bir yaşam biçimidir. Toplumlar ve insanlar tarih boyu sürekli daha iyi ve daha güzel bir yaşam arayışı içinde olmuşlardır. Neolitik toplumda yaşadıkları doğal demokratik yaşamı ve doğal özgürlük ortamını öykülerinde, kültürlerinde, söylemlerinde ve yaşamın kendisinde güzel değerler olarak yaşatıp bugüne kadar getirmişlerdir. Nitekim insanların bütün özlemleri ve umutları güzel bir yaşama dairdir. Bu güzel yaşamın da en iyisi demokrasidir. Çünkü demokrasi hem toplum için en iyi yaşam, hem de her türlü özgürlüğü geliştiren bir ortam ve gelişme çerçevesidir. Önderlik demokrasi için ‘özgürlüğün vahası’ değerlendirmesini yapmış, “Özgürlükler en iyi demokrasi vahasında gelişir” demiştir.

İnsanlık hep demokratik özgürlükçü bir yaşamı özlemiştir. Aslında bütün destanların da, şiirlerin de, öykülerin de, müziklerin de, hepsinin özü esasında demokratik ve özgürlükçü bir yaşamdır. Bin yıl önceki şiirler de, destanlar da öyledir. Açıp araştırıldığında sonunda böyle bir gerçeklik ortaya çıkar.”